A 65684

A MAGYAR ÜGYVÉDSÉG
JUBILEUMI ÉVKÖNYVE

1945—1970

ORSZÁGOS ÜGYVÉDI TANÁCS
1970.

A 65684

SZTE Egyetemi Könyvtár

J000630460

Kiadó: Országos Ügyvédi Tanács.
Felelős kiadó: Dr. Kárpáti László.
2200. — Pest megyei Nyomda, Vác. 70-2529.

ELŐSZÓ

Hazánk az 1970. évben kettős jubileumot ünnepel. Ebben az évben van 25 éve annak, hogy országunk a dicsőséges szovjet hadsereg harcai nyomán felszabadult a fasiszta uralom alól. Ebben az évben van Lenin születésének 100. évfordulója.

Felszabadulásunk 25. évfordulóját és a nemzetközi munkásmozgalom legnagyobb alakjának, Leninnek centenáriumát méltó módon ünnepelte meg az ország népe.

Az Országos Ügyvédi Tanács a kettős történelmi évfordulóról Jubileumi Évkönyv kiadásával emlékezik meg. Ebben az évkönyvben az Országos Ügyvédi Tanács a jogásztársadalom legszélesebb rétegei elé tárja a magyar ügyvédség 25 éves fejlődését, annak eredményeivel és hiányosságaival együtt, és néhány aktuális kérdés felvetésével a további fejlődés körvonalait is érzékelteti.

Az egyes cikkek feltárják az egész magyar ügyvédség 25 éves fejlődését összefüggésében: politikai arculatváltozását, az ügyvédségnek a társadalomhoz, az egyes állami szervekhez és a jogkereső közönséghez való megváltozott viszonyát, politikai-szakmai felkészülését, a mindennapi ügyvédi gyakorlat problémáit, az utánpótlás helyzetét, kereseti, szociális kérdéseit, mindezt fejlődésében és a statisztikai adatok meggyőző érveivel. Bemutatja a könyv — ezenkívül — egyes ügyvédi kamarák és szervek önálló fejlődését, működését, valamint a még megoldásra váró problémáit is.

Az elmúlt 25 év társadalmi és politikai fejlődésében elért eredmények az ügyvédség területén is tükröződtek. E negyedszázad alatt az ügyvédség felzárkózott a szocializmust építő munkásosztály és parasztság mellé. Megalakultak a formájukban és tartalmukban szocialista ügyvédi munkaközösségek. Az ügyvédi tevékenység jellege, az ügyvédség arculata szocialista

lett. Az ügyvédi munka minősége jelentősen megjavult. E fejlődés eredményeként az ügyvédség a társadalmi megbecsülés soha nem látott magas fokát érte el. Az eredmények elérésében kiemelkedő jelentősége volt a párt és a kormány általános politikájának, ezen belül jogpolitikájának. Kiemelkedő segítséget kapott az ügyvédség az Igazságügyminsztérium ügyvédpolitikájában és mindennapi segítségében.

Az elért eredményekben az ügyvédi kamaráknak és az egész ügyvédségnek is nagy szerepe van. Az ügyvédség szervei, valamint a magyar ügyvédek céltudatos munkával, nagy erőfeszítésekkel, a szocialista jellegűvé vált ügyvédi munkaközösségek további szilárdításával, a szocialista tartalmi elemek szélesítésével, az ügyvédek szakmai és politikai képzettségének állandó javításával, valamint az ügyvédi munka színvonalának emelésével törekedtek arra, hogy az igazságszolgáltatásnak hasznosan közreműködő szerves részeivé váljanak.

Azt tűzték ki célul, hogy teljesítsék azt az igényt, amelyet a társadalom az ügyvédséggel szemben felállít. Ez az igény pedig nem más, mint hogy az ügyvédség tudata, magatartása, egész tevékenységének és munkájának jellege szocialista legyen. Az ügyvédség társadalmi hivatása az, hogy jogi tudásával és felkészültségével segítse, támogassa a hozzáforduló állampolgárokat és állami szerveket jogaik és jogos érdekeik védelmében, úgy, hogy a közérdek szempontjait se tévessze szem elől.

A magyar ügyvédség történetének ez a 25 éve nem volt zökkenőmentes. A fejlődés első felére a kemény osztályharc volt jellemző, a második felében a kialakított jobb személyi összetétel mellett a megtalált szocialista működési formának megfelelő tartalommal kitöltése volt a cél. Mindkét periódus politikai határozottságot, az ügyvédi munkaterület alapos ismeretét, kitartó, szívós irányító munkát kívánt az ügyvédi vezetőktől. E nagy átalakító tevékenységben: a kapitalista jellegű ügyvédségből a szocializmust építő ügyvédséggé formálásban az ügyvédi vezetők nem voltak egyedül. Önmagukra hagyva e nagy feladatot nem is tudták volna elvégezni. Munkájukban mindig segítségükre volt a párt és a kormányzat.

Korunk irányító eszméje: a marxizmus—leninizmus biztos iránytű volt a fejlődésben. E nézeteket az ügyvédség széles rétegei szívós munkával magukévá téve gyorsították az átalakulást. Az államhatalom különböző szintű szervei pedig, — ha néhol lassabban is — de megértették az ügyvédség törekvéseit és segítették annak kibontakozását.

Az elért eredményekkel azonban nem lehetünk elégedettek. Még hosszú út áll előttünk, rengeteg tennivaló vár ránk, sok fogyatékosságot kell még leküzdenünk. Mi hisszük, hogy az előttünk álló feladatokat is meg fogjuk oldani. Ehhez továbbra sem tudjuk nélkülözni a párt és az igazságügyi kormányzat állandó támogatását, a társadalom megbecsülését.

Amikor az Országos Ügyvédi Tanács a Jubileumi Évkönyvet valamennyi ügyvéd, az igazságszolgáltatás dolgozói, valamint az ügyvédség problémái iránt érdeklődők asztalára helyezi, egyfelől büszkén tekint vissza az elmúlt 25 év eredményeire, másfelől eltökélt szilárdsággal jelöli meg azt az irányt, amelyet a szocialista ügyvédi szervezet az elkövetkező időszakban követni kíván. Az Évkönyv ezért utal arra is, hogy a fejlődésben nincs megállás. Egy-két probléma felvetésénél felhívja a figyelmet arra, hogy a még színvonalasabb ügyvédi tevékenység érdekében hogyan kell tovább munkálkodni, hogyan kell minden egyes ügyvédnek magát továbbképeznie, a szocialista etika normáinak megfelelően működnie; az ügyvédi vezetőknek pedig milyen kérdések napirendre tűzésével, megoldásával kell a fejlődést elősegíteniök.

A múlt eredményeinek és a jövő elképzeléseinek bemutatása: ez a Jubileumi Évkönyv rendeltetése. Ügyvédeink forgassák a könyvet elmélyüléssel, tanulmányozzák annak gondolatait, merítsenek erőt azokból további munkájukhoz. Legyen ez az évkönyv bizonyítéka az ügyvédség szilárd akarásának és elhatározásának, hogy továbbhalad a megkezdett úton és lankadatlanul folytatja erőfeszítéseit, hogy munkájával elősegítse e párt és a kormány célkitűzéseinek megvalósítását.

Szerkesztő Bizottság

DR. KÁRPÁTI LÁSZLÓ

A MAGYAR ÜGYVÉDSÉG 25 ÉVE

I.

A Szovjetunió dicsőséges Vörös Hadserege 25 esztendővel ezelőtt szabadította fel hazánkat a fasiszta elnyomás alól. A felszabadulás új korszakot nyitott meg hazánk történelmében, de ez a győzelem az egész emberiség fejlődésének is új szakaszát teremtette meg. Egy nemzet életében 25 esztendő nem nagy idő, mégis ezen rövid időszak alatt nagyot változott a világ sora, és benne különösképpen a magyar nép élete. Nemzedékünk joggal büszke évezredes történelmének sok szakaszára, amelynek során a magyar nép harcokban és a munka hétköznapjain alakította, formálta nemzete sorsát, és nehézségek, megpróbáltatások között is fenn tudta tartani országát. Nemzeti történelmünknek sok nevezetes évfordulója van, de ezek közül is kiemelkedik annak a 25 esztendőnek fordulója, amely a felszabadulás óta eltelt. Ezen idő alatt népünk többet tett a haza felvirágoztatására, mint azelőtt a nemzedékek egész sora. Megváltozott a világ, megváltozott országunk élete. Kemény harcokon keresztül megszilárdult a néphatalom, a Magyar Népköztársaság.

Politikai, társadalmi és gazdasági fejlődésünk megváltoztatta országunk arculatát. Uralkodóvá váltak a szocialista termelési viszonyok. Pártunk IX. Kongresszusa már a fejlődés újabb szakaszának, a szocialista társadalom teljes felépítésének útját vázolhatta fel népünk előtt.

A felszabadulást követően az országban bekövetkezett politikai, gazdasági és társadalmi átalakulás a magyar ügyvédségnek az igazságszolgáltatásban és a társadalomban betöltött helyét és szerepét is gyökeresen átalakította. Megindulhatott az a folyamat, amelynek eredményeként az ügyvédség a kizsákmányoló rendszer és a kizsákmányolók szolgájából a dolgozó nép segítőjévé, a haladás ügyének előmozdítójává válhatott.

Viszonylag hosszabb ideig tartott, míg a jogászság és ezen belül az ügyvédség is megértette a társadalmunkban végbement változást és felismerte, hogy helye a párt és a nép ügye mellett

SZEGED

van. A kezdeti évek bizonytalankodása után azonban az ügyvédségben is tudati átalakulás ment végbe és világossá vált, hogy az ügyvédi hivatásnak a szocializmusban társadalmi szerepe és politikai tartalma van. E megváltozott tartalomnak megfelelően kereste azt az új szervezeti formát, amely a jelentkező feladatok megoldását legeredményesebben segíti elő.

Létrejöttek — a népi demokráciák között először nálunk — a szocialista jellegű ügyvédi munkaközösségek, melyekben a kollektív munka, a rendszeres konzultáció lehetősége, a jobb és szervezettebb politikai és szakmai továbbképzés biztosította a magasabb színvonalú jogi segítség nyújtását az ügyfeleknek. Ezen túlmenően az ügyvédi munkaközösségek mint szocialista szervezetek, sokkal nagyobb tekintélyt és súlyt biztosítottak az ügyvédi hivatásnak, mint a magánügyvédkedés. Nem utolsósorban a munkaközösségekben vált lehetővé a szocialista társadalom elveinek megfelelő munka- és jövedelemelosztás megvalósulása.

Hosszú és nehéz út szegélyezi a szocialista jellegűvé vált magyar ügyvédség fejlődését. Ma azonban a felszabadulást ünneplő magyar dolgozó nép soraiban az ügyvédek is ünnepelnek, mint a társadalom megbecsült tagjai és mint az igazságszolgáltatás nélkülözhetetlen részei. És ha most, a fejlődés jelenlegi állomásán megállunk és visszatekintünk, megállapíthatjuk, hogy nagy és nehéz utat tettünk meg, amíg eljutottunk a kapitalizmus magánügyvédkedésétől a szocialista törvényesség talaján álló, marxista ideológiával felvértezett, szocialista munkaközösségekbe tömörült és a dolgozó nép jogainak érvényesülését szolgáló ügyvédhez.

II.

Erőfeszítéseinket kezdetben közömbösség vagy éppen gáncsoskodás kísérte, hiszen a dolgozó nép egyik pillanatról a másikra nem tudta megváltoztatni a kapitalizmus ügyvédjéről alkotott rossz véleményét. A kapitalista rendszer ügyvédje általában a kizsákmányolók érdekeit szolgálta, az uralkodó osztály ügyvédsége volt, döntő része arra törekedett, hogy bankok, nagyvállalatok, földbirtokosok jogi képviseletét szerezze meg. Az ügyvéd is részese és eszköze volt az osztályharcnak. Ezt a megállapítást nem rontja le az sem, hogy a kapitalista rendszerben is voltak jelentős számban ügyvédek, akik jogi tudásukkal a kizsákmányoltak mellé álltak, képviselték azokat munkaügyi vagy más pereikben, védelmet nyújtottak részükre sokszor saját szabadságuk veszélyeztetése mellett is különböző államellenes bűnperekben. Ez azonban kivétel volt. A dolgozó ember előtt ellenszenves volt az ügyvéd azért, mert a tőkés érdekében vezetett végrehajtások, lakásból való kilakoltatások, a kis földparcellák árverése folytán felhangzó dobpergés fő okozóját, mozgatóját a színen is megjelenő ügyvédben látták. Ezt a terhes szemléleti örökséget hozta magával az ügyvédség a felszabadulás után. A kedvezőtlen szemlélet és az ügyvédi hivatásról kialakult helytelen értékítélet meglehetős hosszú ideig tartotta magát.

Erősítette ezt az állapotot az a körülmény is, hogy az államhatalmi szervek is elmarasztalóan értékelték az ügyvédi munkát. A törvénysértések időszakában az ellenszenv a hivatalos szervek részéről még csak fokozódott az ügyvédséggel szemben. Jellemző tényként lehet megemlíteni, hogy a szocializmus társadalmi rendjének megfelelő törvények hosszú sorában, 1958. évig, az Ügyvédi Törvény megjelenéséig, törvényhozásunk ügyvédi érdeket érintő problémával nem foglalkozott. Az ügyvédi kar tevékenységének és a szocialista társadalomban betöltött szerepének téves megítélése — még akkor is, ha felelős vezető szájából soha sem hangzott el — a helytelen állásfoglalások kiinduló pontja lett.

Ilyen nehéz helyzetben kezdődött meg az ügyvédi tevékenység szocialista átalakulása, amelynek jelentős állomása az 1948. évben Budapesten, majd ezt követően 1949-ben Pécsett az első ügyvédi munkaközösségek megalakítása.

Elsősorban a magyar ügyvédi kar kommunistái, és azok mellett a haladó gondolkodású, pártonkívüli ügyvédek kutatták a tartalmában új ügyvédi munkának azt a szervezeti formáját, amely a szocialista jellegű ügyvédkedéshez a legnagyobb segítséget nyújthatja. Az útkeresés nem volt könnyű, hiszen példák, sémák, vagy kodifikációs előzmények nem nyújtottak segítséget. A magasabb rendű és színvonalú ügyvédkedési forma felkutatására irányuló becsületes szándék volt ezeknek a törekvéseknek az iránytűje.

Az ilyen módon, spontán, minden felsőbb rendelkezés nélkül jelentkező törekvésekre sajnos a kezdeti időszakban sem kormányunk, sem az egyéb hivatalos szervek nem figyeltek fel. Nem figyeltek fel arra, hogy az új ügyvédi tevékenység új szervezeti formát követel. Pedig a már kialakított és példaként megmutatott új közösségi forma a szocialista tartalom kibontakoztatását tette lehetővé. Mégis mennyi gáncsoskodás, ellenségeskedés vette körül az úttörőket! A régihez való ragaszkodás olyan visszatartó erő volt, hogy a kezdeti próbálkozásnak kevés volt a

követője. A kibombázott kocsmahelyiségekben vagy egyéb utcai üzlethelyiségekben, nagyon rossz berendezésekkel tanyát verő ügyvédi munkaközösségek a jogkereső közönség számára sem voltak vonzóak.

Az ügyvédi munkaközösségi mozgalom kibontakozását 1952 évtől kezdődően az Igazságügyminisztérium igen hathatósan támogatta, sőt egyes munkatársai útján a tényleges szervező munkában is résztvett.

A politikailag világosan látók a magot elvetették, a folyamat elindult, és az idők folyamán egyre terebélyesebbé vált. A kapitalista tudati maradványok és a felvilágosító, nevelő munka hiányossága folytán azonban sokáig még az ügyvédség haladó rétegeinek döntő többsége sem látta világosan a kollektív ügyvédi munka előnyeit.

Az így jelentkező nehézségeket fokozta az ügyvédi kamarák szervezetében jelentkező hiányosság is. A felszabadulás idején ugyanis csak 9 ügyvédi kamara működött az országban, nevezetesen a budapesti, debreceni, győri, miskolci, pestvidéki, pécsi, szegedi, szolnoki és szombathelyi ügyvédi kamarák. 1948. évi április hó 4. napjától kezdődően pedig csak ítélőtáblai székhelyen működtek ügyvédi kamarák, több megyére kiterjedő hatáskörrel. A Budapesti Ügyvédi Kamarához pl. öt megye tartozott. Ez a körülmény és az egyes ügyvédi kamarák ügyvédeinek nagy száma akadályozta a kamarai vezetés hatékonyságát, az ügyvédi munkaközösségek szervezését.

Az Ügyvédi Kamarák Országos Bizottsága 1952. évben széleskörű szervező és felvilágosító munkát indított az ügyvédi munkaközösségi mozgalom kiszélesítése érdekében. A magyar ügyvédi kar legkiválóbb tagjai keresték fel az ügyvédeket és beszélgetések keretében világosították fel a munkaközösségi szervezet előnyeiről és a szocialista ügyvédkedéshez fűződő magas fokú társadalompolitikai igényekről. A gazdasági kulcspozíciók állami kézbe kerülése, tehát a tulajdoni viszonyok megváltoztatása és a szocializmus építésének mind szélesebb körben jelentkező eredményei, valamint a már jelentkező politikai oktatás hatása és a felvilágosító munka eredményei folytán az ügyvédek gondolkodásában is átalakulás jelentkezett, egyre nagyobb számban ismerték fel a kollektívában való dolgozás, mint ügyvédkedési forma előnyeit. Nagy számban fordultak az ügyvédi munkaközösségek felé, aminek eredményeként az 1955. évben már a munkaközösségbe önként tömörült ügyvédek száma 1200-ra emelkedett.

III.

Az ellenforradalmi időszak ellenséges propagandája az ügyvédi kar egy részére is hatásssal volt. Voltak helyek az országban szép számmal — pl. Debrecenben — ahol az ellenforradalmi propaganda ellenére is szilárdan helytálltak az ügyvédi munkaközösségek, sőt ezekben az időkben új munkaközösség is alakult a városban. Más helyen sajnos a még kellően meg nem erősödött ügyvédi munkaközösségek jelentős számban dezorganizálódtak, széthullottak.

Lényeges változás az ellenforradalmi időt követően az 1958-as évben elrendelt felülvizsgálattal következett be. A 26/1958. sz. kormányrendelet előírta, hogy társadalmi bizottságok vizsgálják felül az ügyvédi kar tagjait. A felülvizsgálat során kizárták a kamarák tagjai sorából azokat az osztályidegen vagy az ellenforradalomban kompromittált ellenséges beállítású személyeket, akiket múltjuk vagy magatartásuk méltatlanná tett arra, hogy az ügyvédi hivatást gyakorolják. A karnak ilyen irányú megtisztítása előmozdította az ügyvédség szocialista átalakulását, társadalmi tekintélyének fokozódását.

A felülvizsgálattal párhuzamosan jelentős eseménye volt a magyar ügyvédségnek az 1958. évi 12. sz. tvr., az Ügyvédi Törvény. Az Ügyvédi Törvény általánossá tette a munkaközösségi szervezeti formát, mert a tapasztalatok bizonyították, hogy ez a forma alkalmas elősegíteni azoknak a tartalmi feladatoknak a kibontakoztatását, melyek az ügyvédek, az ügyvédi tevékenység és az ügyvédi szervek előtt álltak.

Az Ügyvédi Törvény megjelenése mérföldkövet jelentett a magyar ügyvédség fejlődésében. Lefektette az ügyvédség fejlődésének szervezeti alapjait. Kinyilvánította azt az elvet, hogy a szocializmus építésének viszonyai között az ügyvédség intézményére szükség van, az ügyvédség a szocialista törvényesség egyik biztosítéka és ezzel a szocialista ügyvédi tevékenység perspektíváját mutatta meg.

Jelentős politikai megállapításnak és elismerésnek kell tekinteni a törvény azon deklarációját, amely szerint a szocialista társadalomban az ügyvédi hivatás szerepe az, hogy „Népköztársaságunkban az ügyvédi tevékenység a dolgozó nép jogainak érvényesülését szolgálja és egyúttal az igazságszolgáltatás eredményes munkájának, a szocialista törvényesség védelmének is egyik jelentős biztosítéka". Ezen túlmenően „az ügyvédek feladata, hogy a bíróságok és hatóságok jogszolgáltatási tevékenységét elősegítve az ügyfeleknek jogi segítséget nyújtsanak, a

szocialista törvényesség érdekében lelkiismeretes munkával támogassák az ügyfelek jogainak érvényesülését".

Nem szükséges külön hangsúlyozni, hogy a szocialista fejlődés szellemében létrejött Ügyvédi Törvény a maga rendelkezéseivel minőségi változást jelentett az ügyvédség szocialista jellegű fejlődésében is. Soha a magyar ügyvédség történetében nem volt ehhez hasonló törvény, nem volt olyan rendelkezés, amely az igazságszolgáltatásban betöltött szerepét illetően, a társadalomban és a szocializmus építése során elfoglalt helyét illetően olyan megtisztelően magas megbecsülést biztosított volna az ügyvédségnek, mint a mi ügyvédi törvényünk.

Szervezeti téren általánossá tette az ügyvédi munkaközösségi formát, a kamarákat összhangba hozta a helyi párt, közigazgatási, állami és társadalmi szervekkel, és ezzel biztosította a további fejlődés lehetőségét.

Az új Ügyvédi Törvény rendelkezése folytán, 1959. év január hó 1. napjától megyénként szerveződtek az ügyvédi kamarák. Az így előállt változás biztosította az ügyvédség megyénkénti irányítását, a helyi párt-, igazságügyi és egyéb szervekkel való szoros kapcsolat kiépítésének lehetőségét, amely kapcsolat elősegítette az ügyvédi tevékenység színvonalának és az ügyvédség megbecsülésének emelkedését.

A már megvolt vagy újonnan létrejött ügyvédi munkaközösségekben új szemlélet, új működési elvek alakultak ki. Az ügyvédség előtt álló feladatok adva voltak. Előtérbe került a munkaközösségek gazdasági megszilárdítása és szocialista tartalommal való megtöltése. E feladatok megoldásában az ügyvédi munkaközösségek a kamaráktól és az Országos Ügyvédi Tanácstól jelentős segítséget kaptak. A munkaközösségben rejlő kollektivitásnak, a közös érdek előtérbe kerülésének magas fokú megnyilvánulása volt, midőn munkaközösségeink tartalékalapjukat a kamara kezelésére bízták. Az így összpontosított vagyonok tették lehetővé, hogy kamaráink azokkal jól sáfárkodva, a szocialista ügyvédkedés magas követelményeinek megfelelően munkahelyeket, berendezési tárgyakat, felszereléseket biztosítsanak a munkaközösségeknek, és ezzel megteremtsék a kulturált ügyvédi működés alapvető feltételeit.

A központosítás mellett kamaráink elsősorban az ügyvédi szervek elhelyezését biztosító beruházások és felújítások költségeinek fedezésére fordították a kezelésükre bízott összegeket. A kulturált ügyvédi működés megvalósítása érdekében a kamarai szervek vagy a munkaközösségek elhelyezésére helyenként ingatlanokat vásároltak, vagy átalakításokkal oldották meg az el-

helyezési feladatokat. Ennek eredményeképpen elmondhatjuk, hogy ma már ügyvédi munkaközösségeink döntő része kulturált körülmények között végzi munkáját.

Munkaközösségeink szervezeti és gazdasági megerősítésével és megerősödésével párhuzamosan jelentkező feladat volt a szervezet szocialista tartalommal való megtöltése. Elsősorban a munkaközösségek tagjait, az ügyvédeket kellett felkészíteni a szocialista jellegű ügyvédkedésből eredő feladatok jó megoldására. Ezt a célt kívánta szolgálni a kamarák által szervezett politikai és szakmai oktatás.

Az ügyvédség vezető testületei kellő időben felismerték, hogy az ügyvédi tevékenység ellátásához és különösen az ügyfelekre gyakorolt nevelő hatás eléréséhez elengedhetetlen a magasfokú politikai műveltség. Nem lehet közömbös, hogy az ügyvéd miként nyilatkozik a felmerült jogesetekben megnyilvánuló politikai összefüggésekről. Az ügyvéd nyilatkozatai, állásfoglalásai maradandó nyomot hagynak az ügyfél tudatában, hiszen ügyvédjéhez bizalom fűzi, és ebből kifolyólag tanácsait eleve ezek betartásának szándékával fogadja.

Előbb a Magyar Jogász Szövetség, később a kamarák szervezésében esztendőkön keresztül szervezetten vettek részt a pártonkívüli ügyvédek politikai oktatásban, tanulták a marxista filozófiát, politikai gazdaságtant, a dialektikus materializmust. Kommunista ügyvédeink rendszeres pártoktatásban vettek részt, emellett jelentős a száma ma már azoknak a kommunista és pártonkívüli ügyvédeknek, akik az elmúlt esztendők során a hároméves marxista egyetemet is elvégezték.

Ugyanez a szervezettség jelentkezik az ügyvédek szakmai oktatása vonatkozásában is. Ma már ügyvédeink döntő többsége magasfokú politikai és szakmai felkészüléssel, a szocializmus magasabb követelményének szem előtt tartása mellett vesz részt munkájával a szocializmus építésében, biztosítja és segíti a szocialista törvényesség érdekében a dolgozó nép jogainak érvényesülését.

A magyar ügyvédség ma már azonosul a szocializmus építésének nagy ügyével, és ezzel párhuzamosan a dolgozók érdekeivel is. Gyakran hangsúlyozzuk, hogy az ügyvédkedés politikai jellegű foglalkozás, az ügyvédi hivatás gyakorlása társadalmi feladatokat is magában foglal. A ma ügyvédje nemcsak perbeli képviseletet lát el, hanem neveli is az állampolgárokat. Az ügyvédi munkaközösségekben nap mint nap a jogkereső közönség, a lakosság jelentős részével érintkezik. Nem lehet közömbös ezen érintkezés tartalma.

Azt szokták mondani, hogy az ügyvéd a per első bírája. Ez a megállapítás arra vonatkozik, hogy a perbe viendő igény alaposság vagy alaptalansága kérdésében az ügyvédnek kell elsősorban állást foglalni ügyfele előtt. Ez a lehetőség jó alkalmat biztosít arra, hogy az ügyvéd, aki ügyfele bizalmát bírja, adott esetben megmagyarázza ügyfelének pártunk politikáját, törvényeink szellemét és rendelkezéseit, gazdasági helyzetünk fejlődését. Az ügyvéd az alaptalan igény elhárítása mellett igyekszik törvényeink rendelkezését megmagyarázni és az állampolgárokat törvénytiszteletre, a szocialista együttélés szabályainak betartására nevelni. Ez is döntő és elsődleges feladata a mi ügyvédeinknek, amely feladatot országosan becsülettel teljesítik is.

A magyar ügyvédségnek a szocialista építésben való együttműködését mutatja a társadalmi munkában való széles körű részvétele is. Jelentős számmal vannak ügyvédeink között tanácstagok. A tanácstagság különösen értékes megbecsülést jelent, és jelentős területet biztosít a közérdekű munka kifejtéséhez. Mind több megyében juttatják kifejezésre az érdekelt szervek azt a kívánságukat, hogy fokozott mértékben be kell vonni az ügyvédeket a tanácsi szervek munkájába, fel kell használni gazdag élettapasztalataikat és széles körű ismereteiket. Számottevő tevékenységet fejtenek ki ügyvédeink a Hazafias Népfront különböző szervezeteiben és a társadalmi munka egyéb területein.

A mezőgazdaság szocialista átalakulása idején, a termelőszövetkezetek megalakulásában és megalakításában ügyvédeink jelentős számmal vettek részt. A nehéz körülmények között alakuló és induló termelőszövetkezeteknek társadalmi munkában biztosították a jogi képviseletet, és az e fronton kifejtett helytállásnak volt eredménye az a megbecsülés, amely a termelőszövetkezetek jogi ellátásának rendezése során az ügyvédség irányában megnyilvánult. Az ügyvédi kamarák kezdettől fogva nagy súlyt helyeztek arra, hogy a temelőszövetkezeteknek az ügyvédi munkaközösségek által való képviseletét általánossá tegyék. Az Igazságügyminisztérium, a Földművelésügyi Minisztérium és a Termelőszövetkezeti Tanács 1962-ben kiadott együttes közleménye a termelőszövetkezetek jogi képviseletének ellátására az ügyvédi munkaközösségeket is feljogosította.

Nagy megtiszteltetés jelentkezik a termelőszövetkezetek jogi képviseletének ellátásában, hiszen az ügyvéd a szigorúan körülhatárolt jogi munkán túlmenően a termelőszövetkezet gazdálkodásának és működésének is közvetlen résztvevője. Az elmúlt esztendők tapasztalata azt bizonyítja, hogy ügyvédeink

ezen a területen is megállták a helyüket; a termelőszövetkezetek jogi képviseletét a párt, a helyi szervek, a termelőszövetkezet vezetése és tagsága legnagyobb megelégedésére látták el.

IV.

A magyar ügyvédség fejlődésének jelentős állomása volt az 1962. évben Debrecenben megtartott I. Országos Ügyvédkongresszus. Ez a kongresszus azt a célt tűzte maga elé, hogy a társadalom legszélesebb rétegeiben tudatosítsa a magyar ügyvédség helyét és szerepét a szocialista társadalomban, annak építőmunkájában, továbbá az ügyvédi közreműködés jelentőségét az igazságszolgáltatásban, a szocialista törvényesség biztosításában.

A felszabadulás óta eltelt esztendők alatt magatartásában és munkájában a szocialista fejlődés útjára lépett ügyvédi kar életében nagy jelentőségű volt a kongresszus. A magyar ügyvédség történetében országos kongresszus még soha nem volt. Az elmúlt évszázad alatt voltak próbálkozások, hogy az ügyvédek politikai, társadalmi szerepét, a mindennapi ügyvédi munka gyakorlati kérdéseit országos szinten vitassák meg, de a felbuzdulást tett soha nem követte, mert az akkori uralkodó osztályok ezt nem engedték meg. A felszabadulástól a kongresszusig eltelt idő alatt azonban megváltozott az ügyvédség arculata, soraiban egyre nagyobb számmal jelentkeztek a munkás- és parasztszármazású ügyvédek, jelentős helyet foglaltak el a nőügyvédek is, de főképpen megváltozott az ügyvédség gondolkodásmódja. Egyre inkább felzárkózott a magyar értelmiség többi rétegeivel együttesen a szocializmust építő munkásosztályhoz, a szövetkezeti parasztsághoz, hogy a maga odaadó és becsületes munkájával elősegítse és győzelemre juttassa az országépítő terveink megvalósítását.

Dr. Nezvál Ferenc igazságügyminiszternek, az Országos Ügyvédi Tanács elnökének, a Budapesti Ügyvédi Kamara elnökének és főtitkárának a kongresszuson elhangzott előadásaiban, valamint a jelentős számú hozzászólásban az jutott kifejezésre, hogy bíróságaink és ügyészségeink, de összes államigazgatási és társadalmi szerveink már egyre több megértést nyújtanak, jelentőséget és politikai súlyt tulajdonítanak az ügyvédi munkának az állampolgári jogok és a törvényesség védelmében. A jelentős számban elhangzott segítő bírálat feltárta azokat a hiányosságokat, amelyek a mindennapos ügyvédi munka végzése során jelentkeznek.

Felhívta a kongresszus a figyelmet az ügyvédi munkaközös-

ségek szervezeti és tartalmi erősítésének további szükségességére, a szocialista jellegű tartalmi elemek kiszélesítésére, a szocialista törvényesség helyes értelmezésére, az ügyvédség összetételének javítására, a fegyelmi ítélkezésben és a tagfelvételek kérdésében mutatkozó liberalizmus felszámolására. A kongresszus hangsúlyozta annak szükségességét is, hogy az ügyvédi szervek a párttal, valamint a többi társadalmi és állami szervekkel szoros kapcsolatot építsenek ki, mert minden megoldandó kérdésnek ez a kapcsolat az egyik legfontosabb feltétele.

Végül, de nem utolsósorban hangsúlyozta a kongresszus: az ügyvédnek, hogy megfeleljen a szocialista társadalom és az igazságszolgáltatás által támasztott követelményeknek, mindenekelőtt el kell mélyítenie politikai ismereteit, tanulmányoznia kell a marxizmus—leninizmus klasszikusait, valamint a párt és a kormány határozatait, szükséges, hogy állandóan fejlessze szakmai ismereteit, szélesítse általános műveltségét, mert csak így tudja megérteni a társadalmi élet összefüggéseit.

Az I. Országos Ügyvédkongresszus jelentős eseménye volt az elnökségnek a kongresszus elé terjesztett és egyhangúlag elfogadott nyilatkozata. Ez az ünnepélyes nyilatkozat hitet tett a Magyar Szocialista Munkáspárt politikája mellett és kinyilatkoztatta, hogy maradéktalanul felzárkózik dolgozó népünk munkásosztályával, parasztságával és az értelmiség rétegeivel egyetemesen a szocializmus építésének nagy ügye mellé, és ennek érdekében erejét és munkáját nem kímélve, a törvény, a jog eszközeivel harcol hazánkban a szocializmus végleges győzelméért, a szocialista társadalom felépítéséért.

A nyilatkozat ünnepélyes ígéretét nyilvánította, hogy a magyar ügyvédség ügyvédi hivatását az Alkotmányban lefektetett alapelvek, az Ügyvédi Törvény rendelkezéseiben előírt kötelességek figyelembevételével, esküjéhez híven fogja teljesíteni, és hogy mindenkor védelmezője lesz az állampolgári szabadságjogoknak a büntető és polgári jogviszonyok területén, továbbá segíti az állampolgárokat az államigazgatás legkülönbözőbb ágazataiban ügyeik intézése során. Végezetül a nyilatkozat az ügyvédi hivatás eredményes teljesítéséhez kérte a párt és a kormányzat bizalmát.

Az Országos Ügyvédi Tanács a kongresszus előadásait, az elhangzott felszólalásokat könyv alakban is megjelentette, eljuttatta valamennyi ügyvéd kezéhez, a legmagasabb párt- és társadalmi szervekhez, bíróságok és ügyészségek vezetőihez. Értékes segédeszközt képezett a kongresszusi könyv az ügyvédek szakmai továbbképzésében is.

Összességében megállapíthatjuk, hogy az I. Országos Ügyvédkongresszus feladatát betöltötte. Az illetékes párt- és kormányszervek megnyilatkozásai, a sajtó és rádió tudósításai, a kongresszuson elhangzott beszédek és előadások a dolgozó nép legszélesebb rétegeinek figyelmét felhívták az ügyvédi munkára, az ügyvédeknek az igazságszolgáltatásban betöltött fontos szerepére. Ezen túlmenően a kongresszus eredményének tekinthető, hogy azt követően megélénkült az ügyvédség szervezeteinek munkája, növekedett az ügyvédek társadalmi tevékenysége.

V.

A Magyar Forradalmi Munkás-Paraszt Kormány 1963. május 30-án határozatot hozott a jogalkalmazás jogpolitikai elveiről. Ez újabb feladatokat jelentett ügyvédeink számára is. A jogpolitika — mint tudjuk — a párt és a kormány általános politikájának része. A fejlődés újabb szakasza tette szükségessé a jogpolitikai elvek megjelentetését. Vonatkozik az ügyvédekre is, hiszen a jogalkalmazás során számunkra is feladatként jelentkezik a gazdasági és társadalmi összefüggések vizsgálata, a jog helyes funkcionálásának előmozdítása. Az ügyvédek is megkapták az iránymutatást a büntető és polgári jogalkalmazás területére egyaránt.

A kormányhatározat felhívta figyelmünket, hogy a tudati elmaradottság, az alkoholizmus, a kapitalista környezet hatása, az ellenőrzés lazasága, a szocialista gazdaság szervezettségében még jelentkező hiányosságok, a bűnözésnek a szocializmusban jelentkező általában csökkenő tendenciája mellett is még tovább hatnak. Ebből adódik, hogy a bűnözés elleni küzdelem az egész társadalom ügye. A kormányhatározat rendelkezéseiből az ügyvédre is feladatok hárulnak a differenciált felelősségre vonás, elősegítése, az ehhez szükséges adatok időben való feltárása, a védelem jogainak a nyomozati eljárásban való érvényesítése, az időszerűség érdekében a bizonyítékok késedelem nélkül való bejelentése vonatkozásában.

A polgári jog alkalmazása területén felhívta a kormányhatározat a figyelmünket a társadalmi és az egyéni érdek összhangjának a biztosítására és arra, hogy az egyes jogi kérdéseket ne elszigetelten, hanem gazdasági és társadalmi összefüggésükben nézzük. Felelősségteljes feladatként emelte ki a kormányhatározat az állampolgárok személyi és vagyoni jogainak, valamint a dolgozók munkaviszonyának, szövetkezeti és termelőszövetkezeti tagságból eredő jogainak védelmét. Ugyanakkor

felhívta a figyelmünket, hogy a megalapozatlan vagy nyerészkedő, általában a jogellenes igények előterjesztése esetén az ügyvédnek felvilágosító, nevelő munkával kell megmagyarázni törvényeink célját, rendeltetését, a perelni kívánt igény alaptalanságát.

A jogalkalmazás jogpolitikai elveiről szóló határozatot ügyvédi szerveink gyűléseken tárgyalták meg. A jogpolitikai elvek szelleméből adódó egyéb szükséges intézkedéseket széleskörű vita keretében alakították ki, majd munkájukban iránymutatásként használták is.

A jogalkalmazás jogpolitikai elveit követően közvetlenül az ügyvédi területet érintő feladatokat az igazságügyminiszter által kiadott ügyvédpolitikai irányelvek tartalmazták, amelyek bevezető része a következőket rögzíti:

„Népköztársaságunkban a törvényesség fejlődésével együtt növekedett az ügyvédség és az ügyvédi tevékenység szerepe a szocialista igazságszolgáltatásban. Az ügyvédi tevékenység a szocialista igazságszolgáltatás részévé vált. A védelem jogköre és a nyomozati szakban kifejtett védői tevékenység — különösen a jogalkalmazás jogpolitikai irányelveinek megjelenése óta — kiszélesedett. Fokozódott az ügyvédek szerepe az államigazgatási és munkaügyi eljárásokban is. Jelentősen csökkent az ügyvédi tevékenységgel szemben a társadalom előítélete, amely egyes állami szervek gyakorlatában is tükröződött. Eredmények mutatkoztak az ügyvédek társadalmi munkájában, különösen a jogpropaganda tevékenységben. Mindezek következtében növekedett az ügyvédség társadalmi megbecsülése. Kialakultak és egyre erősödnek az ügyvédség szervezetei. Javul az Országos Ügyvédi Tanács munkája, az ügyvédi kamarák irányító, ellenőrző tevékenysége és az ügyvédi munkaközösségek szervezeti élete. Kedvezően változik az ügyvédség személyi összetétele. Szocialista irányban fejlődik az ügyvédség világnézete, politikai műveltsége és erkölcsi felfogása. Ahhoz azonban, hogy az ügyvédség szocialista fejlődése erőteljesebb legyen, szükség van a szocialista szervezeti formák erősítésére, az érdemi ügyvédi munka és vezetés színvonalának további emelésére, az irányítás következetességére és a felelősségérzet, valamint az etikai követelmények fokozására".

Az ügyvédpolitikai irányelv a továbbiakban néhány alapvető ügyvédi magatartási szabályt rögzít és erkölcsi, etikai, politikai követelményeket állít az ügyvédek elé, hangsúlyozva

azonban, hogy alapvető fontosságú az ügyvédi érdemi munka színvonalának emelése. Ennek érdekében hangsúlyozza, hogy az ügyvédi feladatok jó ellátásához politikai szilárdság, megfelelő ideológiai és szakmai felkészültség és a jogpolitika ismerete szükséges. Rámutat arra is az irányelv, hogy mindezeket magas színvonalú önképzéssel, szervezett továbbképzéssel, valamint a szocialista jogtudat és a világnézet erősítésével kell elősegíteni. Felhívta még figyelmünket, hogy az ügyvédjelöltek felkészítése során fokozott gonddal járjunk el, ugyanakkor gondoskodjunk a kezdő ügyvédek támogatásáról.

Javasolta az ügyvédpolitikai irányelv a gazdasági alap létrehozását, hogy annak felhasználásával az ügyvédi munkaközösségek korszerű elhelyezését, berendezését, a szociális szükségletek megoldását biztosítani lehessen.

Az ügyvédi szervek vonatkozásában hangsúlyozta az irányelv, hogy fokozatosan az ügyvédség választott szerveinek kell átengedni az önigazgatási elemek fejlesztése mellett azokat a feladatokat és hatásköröket, amelyek ellátására már képesek. Ennek az elgondolásnak megfelelően intézkedést kell tenni, hogy az Országos Ügyvédi Tanács javaslattevő szervből mindinkább irányító-intézkedő szervvé válhasson. Bővíteni kell a hatáskörét, feladatokat kell számára adni, fejleszteni kell kezdeményező készségét. Ez a törekvés párhuzamosan azt kívánja, hogy erősíteni kell a kamarák jogait, szélesíteni a kamarák irányító tevékenységét a munkaközösségek vonatkozásában.

A jogalkalmazás jogpolitikai irányelvei és az ügyvédpolitikai irányelvek az ügyvédséget ténylegesen és valóságosan, az igazságszolgáltatás harmadik tényezőjévé tették. Ez jut kifejezésre abban a rendelkezésben is, amely megszabja azt, hogy a megyei bűnüldöző és igazságügyi szervek, valamint az ügyvédi szervek vezetői időszakonként közös tanácskozáson értékeljék a területen jelentkező munkát és szabják meg a hiányosságok kiküszöbölése érdekében jelentkező feladatokat.

Ez a fejlődés tette lehetővé az 1966. évi 22. sz. tvr., az Ügyvédi Törvény novellájának megjelenését is. Az új törvény kiszélesítette a kamarák és az Országos Ügyvédi Tanács önigazgatását, feladatait, törvényi erővel ruházta fel az ügyvédség spontánul kezdeményezett mozgalmát az alapok összevonása és tervszerű felhasználása területén, és mindezzel az ügyvédi szervezet és az ügyvédi munka további fejlődésének távlatait nyitotta meg.

VI.

A jogalkalmazás büntető jogpolitikai elveinek széles körben való megvitatását és tudatosítását szolgálta az Országos Ügyvédi Tanács által 1968 októberében megrendezett Nemzetközi Bűnügyi Védői Szimpózion, mely kiemelkedő eseménye volt egyrészt a magyar ügyvédségnek, de túlzás nélkül állíthatjuk, hogy igen széles körű érdeklődést váltott ki az igazságszolgáltatás és a jogtudomány területén is.

A szimpózion megrendezése során hármas célt kívántunk megvalósítani: a büntető jogpolitikai elvek szellemében igyekeztünk feltárni a büntetőeljárásban eljáró védő törvényből fakadó kötelességteljesítését még akadályozó tényezőket, és ezek megoldására kívántunk javaslatot előterjeszteni. E cél megvalósítását szolgálta a meghívott testvéri országok tapasztalatainak megismerése. Végezetül a közvélemény figyelmét is igyekeztünk felkelteni a bűnügyi védők nagy fontosságú munkája iránt.

Úgy érezzük, hogy a szimpózion e hármas célt maradéktalanul szolgálta, amellett alkalmat biztosított a testvéri országok ügyvédi szervezeteivel való bensőséges barátság kiépítésére.

A szimpózionon részt vettek a Szovjetunió, Bulgária, Lengyelország, a Német Demokratikus Köztársaság, a Román Népköztársaság és a Jugoszláv Szövetségi Köztársaság ügyvédi szervezeteinek vezetői, a magyar ügyvédség soraiból kb. százan, végül az igazságszolgáltatás és a jogtudomány vezető képviselői.

A szimpózion előadásai és a hozzászólások általában magas tudományos szinten mozogtak, és sok olyan elvi kérdést vetettek fel, melyek megoldása egyfelől további nemzetközi tudományos megvitatást, másfelől pedig magyar vonatkozásban jogszabályalkotást, illetve módosítást igényel. A szimpózion külsőségeiben is jól sikerült. A tudományos előadásokon kívül megrendezett társadalmi összejövetelek, különféle programok alkalmat adtak a szimpózion külföldi résztvevőinek, hogy közelebbről megismerjék a magyar ügyvédség szervezeteit, az ügyvédek munkáját, és általában ismereteket szerezzenek hazánk politikai és társadalmi viszonyairól.

Elmondhatjuk ehelyütt is, hogy külföldi vendégeink a legnagyobb megelégedés hangján nyilatkoztak a magyarországi viszonyokról, a magyar jog életéről, ügyvédeink társadalmi és szakmai munkájáról, az igazságszolgáltatásban betöltött szerepéről. Úgy véljük, hogy komoly politikai célokat is szolgáltunk, midőn lehetőséget és alkalmat nyújtottunk vendégeinknek nemcsak Budapest, hanem az ország különböző részeinek megismerésére és ezen belül az egyes meglátogatott megyék ügyvédi szervezeteinek bemutatására is.

A szimpózionon felmerült legfontosabb és megoldásra váró elvi kérdésekkel kapcsolatosan az igazságügyminiszterhez előterjesztést tettünk és kértük, hogy javaslatainkat a folyamatban levő kodifikációs munka során vegyék figyelembe. Javaslataink széles körben felölelték a büntetőeljárással összefüggő időszerű elvi kérdéseket, különösképpen hangsúlyozva azokat a tételeket, amelyek a védelem garanciális elveivel vannak szoros kapcsolatban.

Végül ez időszakban kiemelkedően jelentős eseménye volt ügyvédi közéletünknek az 1969. október 18. napján az ügyvédi szervezet vezetői részére az Igazságügyminisztériumban megtartott országos értekezlet. Az értekezleten dr. Szilbereky Jenő miniszterhelyettes elemezte az ügyvédpolitikai irányelvek és az Ügyvédi Törvény novellája megjelenése óta eltelt 3 év során az ügyvédség világnézetében, politikai, szakmai felfogásában és az ügyvédi munkában jelentkező változásokat. Igényes elemző munka után az országos értekezlet felhívta a figyelmet, mint legfontosabb feladatra: az ügyvédség személyi összetételének helyes irányba való alakítására, a megfelelő létszám és az ügyvédi utánpótlás biztosítására, és különös súllyal a fiatalok nevelésével összefüggő problémákra.

E kérdések azért váltak aktuálissá, mert az országban széles körben jelentkeztek olyan irányú panaszok, jelzések, hogy a meglévő ügyvédi létszám az állampolgárok jogi segítségét kívánó igényeknek megoldására, az igazságszolgáltatás zavartalan menetének biztosítására nem elegendő. De probléma jelentkezett a falusi dolgozók vonatkozásában is, ahol azt sérelmezték, hogy a munkaközösségek túlzott centralizálása folytán a faluban nincs ügyvéd, így a legegyszerűbb jogi problémák megoldása érdekében gyakran 30—40 km-t kell beutazni a járás székhelyére, hogy ügyvéddel találkozzanak. A dolgozók jogi ellátottsága vonatkozásában jelentkező ezen probléma az ügyvédség részére az oly sok gondot okozó zugirászat elterjedése révén bír fokozott jelentőséggel.

Az országos értekezlet konkrétan megszabta a teendőket és a kamarák vezetőségére hárult az a feladat, hogy a helyi viszonyok értékelése mellett, az adott irányelvek betartásával megtegyék az intézkedéseket a hiányosságok megszüntetésére.

VII.

Hosszú esztendőkön keresztül köreinkben sok szó esett az ügyvédség megbecsüléséről. Az idők folyamán rájöttünk arra, hogy a megbecsülést magának az ügyvédnek kell kivívnia a párt politikájához való hűségével, a dolgozó nép iránti szeretetével, magas színvonalú ügyvédi munkájával, mert ezt csak ezen az úton lehet elérni. A megbecsülést felülről jövő nyilatkozatok nem pótolhatják.

Úgy érezzük, hogy a felszabadulás óta eltelt idő alatt a magyar ügyvédség kivívta ezt a megbecsülést és bizalmat. Ez tükröződik azokban a törvényi rendelkezésekben, melyek az ügyvédnek az igazságszolgáltatásban elfoglalt helyét, szerepét és jelentőségét törvényi garanciákkal biztosítják. Gondolunk a büntetőeljárási törvény vonatkozó rendelkezéseire, a legfőbb ügyész által kiadott utasításokra, az igazságügyminiszter intézkedéseire a bíróságok felé. Ezek az intézkedések és törvényi rendelkezések a szabad ügyvédválasztás elvének a tiszteletben tartása mellett valóban törvényi garanciákkal biztosítják a védőnek a büntetőeljárásban való szinte korlátozás nélküli közreműködését, beleértve a nyomozati eljárást is.

Másrészt kedvező intézkedések jelentek meg az ügyvédség szociális problémái megoldása érdekében is. Ehelyütt kiemelten az ügyvédi nyugdíj kérdését említjük meg. Történelme folyamán a magyar ügyvédségnek mindig fájó kérdése volt nyugdíjának rendezetlensége. Az 1908-as évben létrejött Országos Ügyvédi Gyám- és Nyugdíjintézet nem tudta megoldani ezt a feladatot. Az e tárgyban megjelent 1914. évi 23. sz. törvény is eredménytelen volt. Az Országos Nyugdíjintézet tartalékait és vagyonát előbb az első, majd a második világháború semmisítette meg. A felszabadulást követően a magyar ügyvédség nagy része sajnálatosan későn csatlakozott a haladó értelmiség rétegeihez és talán egyrészt ez, másrészt a szűkös gazdasági helyzet volt az oka annak, hogy a felszabadulást követően államunk az ügyvéd nyugdíját csupán havi 400, majd 500, később 800 Ft-ban szabta meg. Az I. Országos Ügyvédkongresszuson az igazságügyminiszter hangsúlyozta, hogy „ez a nyugdíj túl alacsony ahhoz, hogy ezzel akár az érintettek, akár mi meg lennénk elégedve". Ugyanakkor hangsúlyozta a miniszter azt is, hogy az ügyvédek nyugdíját „egységesen és a többi dolgozó jogaihoz hasonlóan célszerű megoldani".

Az 1963. évben bekövetkezett törvényi rendezés az ügyvéd, illetve hozzátartozója öregségi és rokkantsági nyugdíját az általános társadalombiztosítás keretében — összhangban a munkaviszonyban álló dolgozók nyugdíjára vonatkozó rendelkezésekkel — oldotta meg azzal, hogy a nyugdíjak számításánál figyelembe vehető átlagjövedelmet maximálisan 4000 Ft-ban, a későbbi rendelkezés pedig 6000 Ft-ban szabta meg.

Ez a rendezés az ügyvédek évszázados álmát valósította meg. A hosszú fáradságos és harcos élet után nyugodt, kiegyensúlyozott öregkort és megélhetést biztosított a nyugdíjrendelet ügyvédeink számára. Igaz, vannak még megoldatlan szociális problémáink. Az ügyvéd pl. betegsége esetére nem részesül a társadalombiztosítás keretében táppénz-segélyben, nincs megoldva szabadsága, üdülése. Ugyanez vonatkozik a családi pótlékra és még több más igényre, melyben a munkaviszonyban álló dolgozók részesülnek. Tudjuk azonban azt, hogy a megoldatlanság csak átmeneti jellegű. Országunk gazdasági fejlődése, megerősödése a még fennálló problémákat is meg fogja oldani.

Az ügyvédség vezető szervei azonban nem nézték tétlenül a szociális ellátás területén mutatkozó hézagokat. A munkaközösségekben rejlő kollektivitásra támaszkodva, a gazdasági összefogás eredményeként a szociális juttatások kérdését kamarai szinten igyekeztek megoldani. Az ügyvédek gazdasági összefogásának eredményeként ma már a társadalombiztosításban részesülők juttatásának megfelelő összeggel biztosítják a megbetegedett ügyvédek részére a táppénzsegélyt, családi pótlékot, gyermekszülési segélyt, üdülési vagy szabadságpénzt, de gondoskodnak a pályán elinduló fiatal ügyvédek anyagi támogatásáról is.

A nagyszerű kezdeményezést ma már az ország valamennyi ügyvédi kamarája átvette, megvalósította és gyakorlatban alkalmazza is. Ennek folytán ügyvédeink szociális problémái, ha átmenetileg nem is állami szinten, de kamaráink intézkedése folytán megoldást nyertek.

VIII.

Az elmondottak csak kiemelkedő állomásait világítják meg a magyar ügyvédség 25 éves fejlődésének, de megállapítható ebből is, hogy pártunk és kormányunk gondoskodása, ügyvédeink helytállása folytán a magyar ügyvédség elfoglalta helyét a szocialista társadalomban és az igazságszolgáltatásban. Midőn eredményeinkről számot adunk, külön kiemeljük, hogy munkánkat mindenkor hathatósan segítette és támogatta közvetlen felügyeleti szervünk, az Igazságügyminisztérium Ügyvédi Osztálya és a fennállott szoros együttműködés sok nehéznek tűnő

ügyvédpolitikai kérdés megoldását tette lehetővé. A felénk irányuló bizalom azonban még jobb munkára, még nagyobb erőkifejtésre kötelez. Az ünnepi órák után a munka hétköznapjai következnek. Sürgős feladatunk most az ügyvédek érdemi munkája színvonalának további javítása. E cél megvalósítása érdekében a következő feladatok jelentkeznek.

A ma ügyvédje hivatásból fakadó kötelezettségének csak akkor tud eleget tenni, ha magas fokú politikai és szakmai képzettséggel rendelkezik, ha ismeri a párt és kormány rendelkezéseit, ha szilárdan a marxizmus talaján áll, és ez az ideológia tükröződik hivatásbeli munkájában is. Kamaráink vezetőinek ezért a politikai és szakmai továbbképzést a jövőben munkájuk középpontjába kell állítaniok. Biztosítani kell szervezetileg is az ügyvédek továbbképzését, azt, hogy minél nagyobb számmal tanuljanak a marxista—leninista egyetemen, hogy ismerjék a jogfejlődést, legyenek tájékozottak a jogirodalom által felvetett kérdésekről, a Magyar Népköztársaság Legfelsőbb Bírósága elvi irányításában tükröződő elvekről, a Legfelsőbb Bíróság ítélkezési gyakorlatáról.

Gyakran találkozunk még manapság is helytelen ügyvédi magatartásokkal. Előfordulnak pénzügyi és adminisztratív szabálytalanságok, és nem kifogástalan az ügyvédeknek bíróságok előtti magatartása, vagy a kollégáikkal szembeni esetenkénti kapcsolata. A fegyelem és az etikai helyzet javítása érdekében a legfontosabb feladat, hogy olyan légkört alakítsunk ki az ügyvédi kollektívában, ahol az öntudatos tagok felemelik a szavukat, nem tűrik el az ügyvédhez nem méltó magatartást.

Emellett meg kell javítani a fegyelmi apparátusok munkáját, fokozni kell az igényességet. Gyakran találkozunk fegyelmi határozatokkal, amelyekben liberális szemlélet tükröződik, a kiadott határozatok indokolása pontatlan, nem jelöli meg a bizonyítékokat, nem rögzít pontos tényállást és mindezek következtében a fegyelmi határozat indokolása nem meggyőző, ezért nem is szolgálhatja az általános nevelést és visszatartást. Ezeket a hiányosságokat meg kell szüntetni és intézkedést kell tenni, hogy a kiadott fegyelmi határozatokat széles körben tudatosítsák, hogy ezek az általános nevelő munkának eszközévé váljanak.

Törekedni kell arra, hogy minél több ügyvéd vegyen részt a társadalmi munkában. A Hazafias Népfront, amely milliós tömegeket fog össze, a társadalmi élet kialakulása, a legkülönbözőbb gazdasági és egyéb feladatok megoldása vonatkozásában olyan erőt képvisel, amely egységbe kovácsolja az egész magyar

társadalmat a kormányzati célkitűzések sikere érdekében. Ezt a munkát ügyvédeinknek is széles körben segíteni kell. Ugyanez vonatkozik a különböző szintű tanácsi szerveknél való közreműködésre, különösen a tanácstagi tisztet betöltő ügyvédek vonatkozásában.

A megjelölt feladatok megvalósítása érdekében az Országos Ügyvédi Tanács és a kamarák fokozzák és tegyék hatékonyabbá az ellenőrzés eddigi munkáját. Az ellenőrzési munkát tartalmában, mélységében meg kell javítani. Arra kell törekedni, hogy sok hasznos pozitív szemponttal gazdagítsák a kamarák életét és a visszatérő ellenőrzések szervezetszerű biztosítása mellett a feltárt hibák, hiányosságok megszüntetését is ellenőrizni kell.

A felszabadulás ünnepén mi magyar ügyvédek is hitet teszünk, hogy a számunkra megjelölt munkaterületen, a szocializmus építése frontján helytállunk, és minden erőnkkel, tudásunkkal szolgáljuk hazánkat, erősítjük politikai, társadalmi és gazdasági rendjét és őrizzük féltett kincsünket: a szocialista törvényességet.

DR. EGRI GÉZA

A MARXISTA JOG- ÉS ÁLLAMELMÉLET LENINI ÖRÖKSÉGE ÉS A MAGYAR ÜGYVÉDSÉG

I. Marxizmus és ügyvédség

Egyetlen ideológia sem fejtett ki olyan óriási hatást a társadalom fejlődésére, mint a marxizmus—leninizmus.

Egyetlen ideológia sem hozott annyi változást országok, népek, emberek sorsában, mint a marxi—lenini ideológia. Az egész XX. század története igazolta eszméinek megalapozottságát.

Ma ezek az eszmék emberek millióinak belső meggyőződésévé váltak és nemcsak a jelenkori társadalom szellemi fejlődésének képezik legerőteljesebb tényezőjét, hanem óriási anyagi erőt is jelentenek.

A magyar ügyvédség a kor egész fejlődésének sodrában ugyancsak elérkezett a marxizmus—leninizmushoz. Előbb értelmében, majd tapasztalataiban, ma pedig már szemléletében és belső meggyőződésében is az új típusú szocialista ügyvédi hivatás hordozója.

Az a gyökeres változás, amely hazánk társadalmi, gazdasági alapjaiban, osztályszerkezetében az utóbbi 25 év alatt végbement, megváltoztatta típusában az egész társadalmi — állami, jogi, politikai — felépítményt és természetesen ennek szerves részeként az ügyvédséget is. E törvényszerű folyamat az ügyvédség legjobbjainak a kommunista pártirányítás szerint végzett odaadó politikai-ideológiai munkáján, kemény harcán keresztül ment végbe. Az új típusú szocialista ügyvédkedés szervezeti formáinak keresésével és kialakításával együtt a lenini állam és jogfelfogásnak is utat kellett biztosítani köreinkben.

Az első tíz év alapozó munkája és az 1956-os ellenforradalom megrázkódtatása után az MSZMP következetes — a szocialista demokratizmus és törvényesség fejlesztését megvalósító — politikája a jogalkalmazás területén, s vele az ügyvédi területen

is megteremtette a szocialista fejlődés meggyorsításának összes feltételeit.

Az ideológiai frontáttörés nálunk az 1960-as évek elején következett be. A Magyar Jogász Szövetség és az igazságügyi kormányzat támogatásával az ügyvédi párt- és kamarai vezetés a szó szoros értelmében az egész ügyvédséget a marxizmus—leninizmus ismereteinek hatéves, szervezett, konferenciális tanulásába vonta be az 1962—1967. években.

A dialektikus történelmi materialista filozófia, a marxista politikai gazdaságtan, a magyar és nemzetközi munkásmozgalom története 2—2 éven keresztül az ország ügyvédségének nemcsak rendszeres oktatási anyagát képezte, hanem legélénkebb érdeklődésének tárgyát is.

Az ügyvédi politikai konferenciák legjobbjai évről évre előbb a Budapesti Pártbizottság, majd a megyei pártbizottságok Marxizmus—Leninizmus Esti Egyetemére kerültek. Voltak olyan évek, amikor a budapesti Marxizmus—Leninizmus Esti Egyetemen egész ügyvédi osztályok vettek részt magasfokú és hatékony pártoktatásban.

Az így rendszerezett filozófiai, gazdasági és politikai ismeretek tartalmilag alakították át az ügyvédi szemléletet és váltak elméleti alapjává az új típusú szocialista ügyvédkedésnek és annak, hogy az ügyvédség beleilleszkedett az új típusú szocialista jogalkalmazás munkájába.

Ez a ma is tartó folyamat vezette el a magyar ügyvédséget a jog- és államelmélet lenini örökségéhez.

II. Leninizmus — politika — állam — jog

Az emberiség felemelkedésének útja a kizsákmányolás társadalmi formációin keresztül vezetett történelmének sorsfordulójához: a kizsákmányolástól való megszabadulás korszakához. A társadalmi fejlődésnek ez a fordulója termelte ki a marxizmust általában és e fordulat konkrét nyitánya — a bekövetkező szocialista forradalom — termelte ki a leninizmust különösen. A marxizmuson belül ez adja meg a lenini életmű kitüntetett jellegét.

Marx és Engels feltárták az emberi társadalom fejlődésének fő vonásait. Lenin ezt a tanítást alkalmazta a kapitalizmusból a szocializmusba való átmenetre. A lenini életmű egyik leglényegesebb vonása: a gyakorlati és elméleti oldalnak szerves összekapcsolása. Ez az, ami a leninizmust a XX. század összes

eszmeáramlatai fölé emelte. Lenin összes kortársgondolkodóit felülmúlta a társadalmi gyakorlat által felvetett feladatok elméleti elemzésének képességében, abban, hogy a társadalmi-filozófiai vizsgálatot a reális történeti valóság megértéséig tudta vezetni, fel tudta használni a filozófia metodológiáját a valóság dinamikájának megmagyarázásához.

A marxizmus—leninizmus ezért alkotja a kommunista pártok tevékenységének elméleti alapját és korunkban minden tevékenység alapját is.

A leninizmus főtengelye: társadalom-filozófiája.

Lenin elmélete az élettel, a gyakorlattal együtt halad, és ezért halad meg minden professzori filozófiát.

Lenin társadalom-filozófiája az osztályharcra, a forradalomra, az állam- és jogra alkalmazza elméleti tételeit. Ahogy Marx tanításának lényegét gazdasági tanai teszik ki, Lenin életművének lényege: politikai tanítása, a forradalom, az osztályharc, a jog és az állam dialektikájának éles és tiszta kifejtése. A leninizmus ezért gyakorol olyan mély hatást korunk intellektuális klímájára, és ezért nagy szerepe a társadalom történeti fejlődésének a kommunista útra térésében.

A modern történelem kiemelkedő csúcsai Lenin nevével kapcsolódnak össze: az új típusú proletárpárt megteremtése, a Nagy Októberi Szocialista Forradalom, a szocializmus, a nemzetközi munkásmozgalom, a nemzeti felszabadító mozgalom győzelmei el nem választhatók Lenin forradalmi tevékenységétől.

A kommunista és munkáspártok 1969. évi nemzetközi tanácskozásának felhívása Lenin 100. születésnapjának megünneplésére hangsúlyozza: „A szocialista forradalom győzelme az országok egy csoportjában, a szocialista világrendszer létrejötte, a munkásmozgalomnak a tőkés országokban elért vívmányai, a volt gyarmati és félgyarmati népek megjelenése, az önálló társadalmi, politikai tevékenység színterén, az imperializmus ellenes harc soha nem látott fellendülése bizonyítja a korunk alapvető szükségleteit kifejező leninizmus történeti igazságát".

Lenin egyesítette magában a nagy forradalmárt és a nagy társadalmi gondolkodót.

Elméleti örökségében az ügyvédek számára fontos helyet foglal el: a szocialista jog elméletére és gyakorlatára vonatkozó marxi tanítás továbbfejlesztése; a burzsoa és szocialista állam különbségeinek; a proletárdiktatúra elméletének; a párt és az állam viszonyának; a szocialista demokráciának és a törvényességnek, mint a szocializmus felépítése fő tendenciáinak kifejtése.

Lenin egész tevékenysége során engesztelhetetlenül harcot vívott a marxizmus ellenfeleivel.

A polgári és revizionista áramlatok lenini elemzése a mai körülmények között is mintaképe annak, hogyan kell összekapcsolni a tudományosságot és a pártosságot.

III. Lenin, az ügyvéd

Lenin gazdag eszmei hagyatékát tudományos ülésszakok, monográfiák, szakművek légiója dolgozza fel.

Mi magyar ügyvédek, úgy érezzük: Lenint az ügyvédet, Lenint az állam- és jogelmélet művelőjét, a forradalmat és államot alkotó gyakorlati tettek mesterét ünnepelhetjük, mint hozzánk legközelebb álló, legtöbbet hagyatékozó géniuszt.

Igaz, a lenini életmű a jog- és állam kérdésein messze túlterjed és felöleli kora egész valóságát, de nem választható el Lenin életműve attól, hogy ismereteinek alapozása, forradalmi jellemének kialakulása, pályájának indulása jogi egyetemi tanulmányai közben ment végbe. Igaz, Lenin hatalmas alkotásának kis részlete a jogászi, de bennünket szocialista ügyvédeket ez a kis részlet tölt el különös szeretettel és különös büszkeséggel. Ezért emlékezünk mi főképpen Leninre a jogászra, az ügyvédre vonatkozó és a magyar irodalomban még fel nem dolgozott adatok és dokumentumok anyagával.

Nem érthetünk egyet azzal az e körben szélesen elterjedt téves szemlélettel, amely Lenin jogi tanulmányait, ügyvédjelölti és ügyvédi gyakorlatát elhanyagolható, perifériikus epizódnak kezeli Lenin fejlődésében.

Ez ellentmond a legfogékonyabb ifjúkori életszakasz minden ember életében és formálásában játszott jelentősége felismerésének, de ellentmond a tényeknek is.

Lenin 1887. szeptemberi egyetemi felvételétől 1895. decemberi letartóztatásáig a jogot tanulta és az ügyvédi hivatást gyakorolta. Ez volt Lenin csaknem egy évtizedes élet-szakaszának és a hivatásos forradalmárrá fejlődésének bázisa.

E vitatott szemlélet az ügyvédség intézményének és funkciójának, az állami és jogi életben betöltött szerepének egyoldalú felfogására és a burzsoá ügyvédség negatív megítélését tudománytalanul és történelmietlenül általánosító beállítottságra vezethető vissza.

Sem Lenin, sem a marxista társadalom-tudományok nem támasztják alá ezt a lebecsülő általánosítást. Ellenkezőleg: sérti

a tudományos marxista szemlélet követelményeit a Leninre való hivatkozásnak az a módszere, amely Leninnek a liberális burzsoá ügyvédellenes, megsemmisítő bírálatát és a nagyburzsoáziát szolgaian képviselő ügyvédeskedés kigúnyolását osztálytartalmára tekintet nélkül kiterjeszti az ügyvédi hivatásra.

Lenin I. D. Sztaszovához és a moszkvai börtönben lévő elvtársakhoz intézett levelében a cári önkényuralom előtt hajbókoló liberális burzsoá ügyvédekre írja: „rövidre kell fogni, ostromállapotban kell tartani őket" meg kell akadályozni, hogy a jogi védelem ürügyén a szocialista forradalmi mozgalmat rágalmazzák.

„Az orosz forradalom ereje és gyengesége" címen 1907-ben megjelent cikkében a feudál-burzsoáziát kiszolgáló ügyvédségről írja: „A kadetek „liberalizmusa", a burzsoá ügyvéd liberalizmusa, amely kibékíti a földművest a nagybirtokossal, természetesen a nagybirtokos érdekében".

„Az új demokrácia" című, 1913-ban megjelent cikkében ugyanerről az osztálytartalmú ügyvédségről ír: „De a burzsoázia különböző rétegekre oszlik, amelyeket különböző történelmi lehetőségek jellemeznek. A burzsoázia vezető rétegeit és a gazdag burzsoá értelmiséget, — az ügyvédeket, a professzorokat, újságírókat, képviselőket, stb. — a Puriskévicsekkel való társulás hajlandósága jellemzi, hiszen ez a burzsoázia a gazdasági szálak ezreivel kötődik a hivatkozott csoportokhoz".

Lenin nem egyhelyütt hangsúlyozta, hogy a burzsoá ügyvédséget fel kell számolni, csak úgy, mint a burzsoá bíróságot és burzsoá államügyészséget.

Ugyanakkor az állam, a jog, s ezen belül a jogalkalmazás funkciójának, mint az osztályharc döntő jelentőségű fegyvereinek Leninnél élesebb felismerője, megfigyelője és értékelője nem volt. Tanúskodnak erről Leninnek az államról, a jogról, a forradalomról, az osztályharcról, a proletáriátus diktatúrájáról, a szocialista törvényességről, a bíróságokról, az ügyészségekről szóló örökbecsű munkái. Az e művekben kifejtett lenini elvek adják meg nekünk a biztos alapot, a munkásosztály hatalmának, és a szocialista építésnek jogtípusát, a szocialista jogrendszert szolgáló ügyvédi hivatás értékeléséhez, megbecsüléséhez és annak megállapításához, hogy az ügyvédi tevékenység a szocializmusban fontos közfunkciót is tölt be.

Ugyanez az elvi alapja annak is, hogy Lenin jogi kari tanulmányainak, ügyvédjelölti és ügyvédi gyakorlatának éveit nagyjelentőségű életszakasznak értékeljük. Megerősíti ezt Lenin nő-

vére: Uljanova Jelizarevovna „Visszaemlékezés Iljicsre" c. munkájában: „A szamarai élet évei, valamint ezt megelőzően Kazanyban töltött év csupán előkészületet jelentettek ahhoz a munkához, amely a későbbiekben oly szélesen kibontakozott. Azonban ezek az évek képezték Vladimir Iljics életének talán legfontosabb időszakát: ekkor alakult ki és formálódott véglegesen forradalmi jelleme".

1887. július hó végén az Uljanov család elhagyta addigi lakóhelyét, Szimbirszk városát, s Kazánba költözött. Ekkor már Lenin túl volt az érettségi vizsgán, amelyet kitűnő eredménnyel tett le a szimbirszki Klasszikus Gimnáziumban, 1887. július 14-én. Érettségi bizonyítványában 11 osztályzatból tíz 5-ös és egy 4-es volt. Valamennyi érettségiző közül ő volt az egyetlen, aki kiváló tanulmányi eredményéért aranyérmet kapott a tanári testülettől. Ekkor már Lenin szilárdan elhatározta, hogy életét a kizsákmányolók elleni forradalmi harcnak szenteli, ezért látott hozzá a társadalmi tudományok beható tanulmányozásához.

Korábbi feljegyzései szerint ekkor jelentette ki: „Most olyan időket élünk, amikor jogtudományt és politikai gazdaságtant kell tanulni".

„A császári Kazáni Egyetem rektora Őméltóságának" 1887. július 29. napján címzett kérelmében kijelenti, hogy kéri felvételét az Egyetem jogi karára és az orosz egyetemek szabályzatának 100. cikkelye szerint megfogadja az egyetemi szabályok megtartását.

A kazáni egyetemen kezdettől aktívan résztvesz a tanulóifjúság megmozdulásaiban, tagja az ottani egyetemisták forradalmi körének.

1887. december 4-én a kazáni egyetem aulájában tartott diákgyűlés elleni csendőri megtorlások miatti felháborodásában december 5-én a következő kérvényt intézte a rektorhoz:

„Mivel az egyetemi élet jelenlegi körülményei között nem tartom lehetségesnek egyetemi tanulmányaim folytatását, kérem Nagyméltóságodat, intézkedjék, hogy töröljenek a hallgatók sorából".

Lenint az egyetemről kizárták, letartóztatták, majd kiutasították Kazánból. Egy évet töltött száműzetésben.

Fennmaradt egy kérelme 1888. május 9-ről, amelyben az egyetemre való visszavételét, és szeptember 6-ról, amelyben külföldi egyetemre való bocsátását kérelmezte. Mindkét kérvényt elutasították. Végül is Lenin anyjának sikerült a közoktatási minisztertől 1890. tavaszán engedélyt kieszközölnie arra,

hogy Lenin rendkívüli hallgatóként valamelyik egyetem jogi karán vizsgázhasson. Az engedély elnyerésétől kezdve teljes erejével készült a vizsgákra. Elhatározta, hogy azokkal egyidőben fejezi be tanulmányait, akikkel elkezdte. Másfél év alatt önállóan tanulta meg mindazt, amit évfolyamtársai az egyetemen négy év alatt tanultak.

1890. március 26-án a „császári Szentpétervári Egyetem jogtudományi vizsgabizottságának elnöke Őméltóságához" az alábbi kérelmet írja:

„Mellékelten csatolom egy db fényképemet, a császári Kazáni Egyetem igazolását, a közoktatási miniszter igazolását, mely engedélyezi, hogy magánúton a vizsgabizottság előtt a jogi kar tantárgyaiból szigorlatokat tegyek, továbbá az egyetemi pénztár nyugtáját, 20 Rbl-nek a vizsgabizottság javára történt befizetéséről, — végül a szabályok által megkövetelt büntetőjogi dolgozatot és kérem, hogy a jogtudományi bizottság elé vizsgára bocsátani szíveskedjék".

1891. tavaszán és őszén a Pétervári Egyetemen összes vizsgáit kitűnő eredményel letette. 1892. január 7-én jogi diplomát kapott a következő bejegyzéssel:

„A dolgozat bemutatása és írásbeli feleletei után, amelyek jóra sikerültek, a szóbeli vizsgán a következő eredményeket érte el:

római tételes jogból,
római jogtörténetből,
polgári jogból és törvénykezésből.
kereskedelmi jogból és peres eljárásból,
büntetőjogból és büntetőeljárásból,
orosz jogtörténetből,
egyházjogból,
államjogból,
nemzetközi jogból,
rendőrjogból,
közgazdaságtanból és statisztikából,
pénzügyjogból,
egyetemes jog- és jogfilozófia történetből: jó".

Lenin szükségszerűen abban a tudatban végezte egyetemi tanulmányait, hogy az abszolutorium elnyerése után egyedül az ügyvédi foglalkozás keretében helyezkedhet el. Ugyanis a cári önkényuralom számára nyilvánvalóan politikailag megbízhatatlannak számított. Alexander nevű testvérbátyját a cár el-

len irányuló merénylet előkészítésében való részvétel miatt kivégezték. Anna nevű nővérét pedig ötévi száműzetésre ítélték. Őt magát a kazáni egyetemről kizárták és a politikai rendőrség minden lépését figyelte. Durnovó rendőrkapitány egyetemi tanulmányai folytatása iránt benyújtott kérelme ügyében az alábbi jelentést állította ki róla:

„Uljanov kazáni tartózkodásának ideje alatt politikailag megbízhatatlan emberekkel érintkezett, akik közül néhány ellen államellenes szervezkedés miatt vizsgálat van folyamatban".

Ilyen előzmények után valószínűtlen, hogy Lenint jogi tanulmányai befejezésével az önkényuralom bíróként, ügyészként, illetve hivatalnokként szolgálatába fogadta volna.

Már tanulmányai kezdetén kialakult marxista meggyőződése és jól ismerte Marxnak az államra, mint az osztályerőszak szervére és a jogra, mint az osztályuralom fontos eszközére vonatkozó tanításait. Tehát nyilván nem is törekedhetett arra, hogy az önkényuralom szolgálatát vállalja.

A liberális ügyvédkedés a cári Oroszországban viszonylagos anyagi függetlenséget és haladó szellemű tevékenységet is lehetővé tett, s még a legnyomasztóbb reakció időszakában is voltak olyan haladó ügyvédek, akik politikailag progresszív jellegű védői működést fejtettek ki. Ez a lehetőség indokolta, hogy Lenin kezdettől fogva az ügyvédi pályára készült. Érdekes véletlen folytán büntetőjogi szigorlati tétele is ügyvédi téma volt: „A védelem ellátása a büntetőeljárásban".

Lenin már egyetemi tanulmányai során megismerkedett az egyik haladó szellemű liberális szamarai ügyvéddel, Hargyinnal, és tájékozódást nyert az ügyvédség szervezetéről, valamint azokról a lehetőségekről, amelyeket az ügyvédi hivatás a cári önkény és igazságszolgáltatás elleni forradalmi tevékenység számára nyújthatott. Diplomája birtokában Lenin 1892 januárjában Szamara városában ügyvédjelölti gyakorlatot kezdett éppen Hargyin szamarai ügyvédi irodájában, miután 1892. január 30-án a szamarai Kerületi Bíróság közgyűlése Lenint felvette az ügyvédjelöltek lajstromába. 1892. február 28-án benyújtotta kérelmét a szamarai Kerületi Bírósághoz, hogy az 1883. évi bírósági rendtartás 406. cikkelyének alapján ügyvédi gyakorlat folytatására szóló jogosítványt nyerjen. E kérvényen igazolva van, hogy Hargyin ügyvéd irodájában, mint ügyvédjelölt működött.

1892. június 23-án a szamarai Kerületi Bíróság osztályainak közgyűlése határozatával ügyvédi tevékenység folytatására

szóló jogosítványt adott Leninnek, ezt közzétette a Kormányzósági Értesítőben és jelentette az igazságügyminiszternek. Ezzel Lenin — az irányadó jogszabályoknak megfelelően — elnyerte az ügyvédi minősítést.

1892—1893-ban 15 peres ügyben van adatunk ügyvédi közreműködéséről. Ügyfelei főleg szegényparasztokból, olyan oroszok és tatárok közül kerültek ki, akik átvészelték a Volga menti nagy éhinség borzalmas évét.

Az első ügyfele, egy paraszt ellen az volt a vád, hogy „káromolta az istent, az istenanyát, a szentháromságot, szidalmazta a nagyságos uralkodót és annak utódjait, s kijelentette, hogy a cár igazságtalanul uralkodik".

1893. január 12-én és 13-án, majd március és április hónapokban a szamarai Kerületi Bíróságnál különböző személyek peres ügyeiben jár el ügyvédként.

1893. őszén — miután Szamarából Szentpétervárra költözött — M. F. Volkenstein szentpétervári ügyvéd irodájába lép, később pedig Gerard pétervári ügyvéd irodájában folytat ügyvédi gyakorlatot.

1893. október 5-én levelet írt anyjának, s ebből kitűnik, hogy anyagilag ügyvédi jövedelmére támaszkodik. „Kénytelen vagyok valami pénzt kérni, mert csakhamar eljutok a mélyponthoz. Szamarából arról értesítettek, hogy a Grafov-féle perben (kazáni perről van szó, melyet Szamarában vezettem) — amint ígérték — novemberben fizetnek. Ebben az ügyben (amennyiben betartják ígéretüket, de hogy valóban betartják-e, azt nem tudom) kb. 70 Rbl járna nekem. Itt az egyik ügyvédi irodában állást ígértek nekem, de hogy erre mikor kerül sor (s, hogy egyáltalában lesz-e az ígéretből valami), azt nem tudom . . ."

Ezt követően 1893-tól 1895-ig a pétervári Kerületi Bíróság előtti peres ügyekben folytat ügyvédi tevékenységet.

1895. december 9-re virradó éjjel Lenint és fegyvertársait — a Pétervári Harci Szövetség vezetőit — letartóztatták, és 14 havi vizsgálati fogság után háromévi kelet-szibériai száműzetésre ítélték.

Az erről szóló 1898. január 29-i ítéletben „ügyvédhelyettes" foglalkozási megjelölés szerepel.

1897—1898. években a szibériai száműzetésben jogi tanácsokkal látta el a parasztokat, segített nekik védekezni a helyi hatóságok önkényeskedése ellen. Egy aranymosó munkás Lenin támogatásával nyerte meg perét a bányatulajdonossal szemben. Susenszkoje helyiség és környékének parasztjai körében ezidőtájt külön népszerűségnek örvendett.

Később Lenin maga mondotta el ezen időszakáról az OK/b/P 1922. március 27-i Kongresszusán, a Központi Bizottság politikai beszámolójában:

„Szibériai száműzetésem alatt néha az ügyvéd szerepét kellett betöltenem. Amolyan illegális ügyvéd voltam, mert mint száműzöttnek, tilos volt ügyvédkednem, de más ügyvéd hiányában az emberek hozzám jöttek".

Szegényparasztok, munkások ügyvédjeként kifejtett munkája mellett viharos lendülettel vetette magát a haladó munkások, marxista körök mozgalmába, és bontakozott ki a hivatásos forradalmár küzdelmes és a világhírnévhez ívelő harcos pályája. De fogékony ifjúságában megszerzett jogi ismeretei és tapasztalatai jelentős szerepet játszottak ebben a fejlődésben.

Ügyvédi gyakorlata során adódó jogesetei hatással voltak Leninre és befolyásolták forradalmi jellemének kialakulását. A burzsoá jog alapos elméleti megismerése és ügyvédi praxisa nagyobb befolyással voltak az állam és jogelmélet alapvető marxi tételeinek az orosz viszonyokra való alkalmazásának kidolgozásában, mint életrajz-írói általában elismerték.

Lenin ügyvédi gyakorlatának idejéből, vagy közvetlenül azt követő időszakból származó jogi vonatkozású írásai is tükrözik ezt. 1895 őszén megjelent „A gyárakban és üzemekben dolgozó munkásokra kirótt büntetésekre vonatkozó törvény magyarázata" című írása, megfelelő jogi képzettség és ügyvédi gyakorlat nélkül nem születhetett volna meg. Egyszerű, világos formában, konkrétan kioktatja a munkásokat a helyes magatartásra. A konkrét magyarázat és a jogi szempontokat érvényesítő kioktatás magán hordja az ügyvédi gyakorlat hatását.

„Az új gyári törvény", „Munkában a jobbágytartók", „A fegyelmi rendelkezések és a fegyelmi ítéletek" című tanulmányai, vagy „Az ipari bíróságokról" című cikke a munkás szemszögéből vizsgálódó gyakorlati jogász írásai.

„Az ipari bíróság első előnye abban van, hogy a munkásság számára könnyebben elérhető. A rendes bíróságnál beadandó keresethez kérvényt kell írni (ezzel kapcsolatban gyakran ügyvédhez kell fordulni), azon kívül bélyeget kell leróni, ki kell várni a hosszas határidőket; meg kell jelenni a bíróság előtt, s közben az érdekelt, valamint a tanúk kénytelenek megszakítani munkájukat, majd türelmesen ki kell várni, amíg a döntés ellen jogorvoslattal élő fél panasza alapján felterjesztik az ügyet a felsőbbfokú bírósághoz, ahol újból eldöntik az ügyet . . ."

IV. A lenini állam- és jogelmélet jelentősége a szocialista ügyvédi fejlődés mai szakaszában

A történelmi személyiség és a néptömegek szerepéről a marxi—lenini társadalomfelfogás kimutatta: a nagy emberek azért játszanak kiemelkedő szerepet a fejlődés menetében, mert képesek felismerni és kifejezni koruk alapvető tendenciáit, osztályuk helyzetét és perspektíváit.

Lenin hatalmas történelmi szerepe éppen az, hogy felismerte és kifejezte a szocialista forradalmak korszakának bekö-szöntését, a munkásosztály konkrét történelmi cselekvési útját.

A társadalomtudományok terén — s ezen belül a jog- és államélet terén — rendelkezésünkre álló lenini hagyaték a társadalmi jelenségek történelmi materialista megismerésének konkrét és kiváló példája.

Lenin különleges fokra emelte azt a képességét, hogy a ma életében meglássa az új, az alig észrevehető mozgásokat, amelyekre holnap döntő szerep vár.

Ezt nem lehet egyszerűen a kimagasló politikus intenciójával magyarázni, ez a leninizmus társadalomtudományi és különösen filozófiai struktúrájából következik.

A társadalmi evolúciónak, mint természettörténeti folyamatnak marxi tételét Lenin azoknak a viszonyoknak eleven elemzésével fejlesztette, amelyek kora társadalmának lényeges vázát alkotják, s melyeknek segítségével kora döntő folyamatait felismerhette. Ez a titka annak, hogy Lenin a legbonyolultabb gyakorlati szituációból is biztonsággal meg tudta találni a helyes kivezető utat és helyes döntést.

A lenini elméleti hagyatékban jelentős helyet foglalt el a marxizmus leegyszerűsítésének bírálata.

Semmi sincs távolabb a leninizmustól, mint a történelmi materializmus ökonomista szellemű értelmezése, amelyben az ember politikai, jogi, filozófiai, erkölcsi és művészeti élete a gazdasági rend egyszerű funkciójának mutatkozik, és amely figyelmen kívül hagyja a társadalmi fejlődés gazdaságon kívüli tényezőit. Lenin óva intett attól, hogy egy valóságos történeti szituációt a társadalom logikai sémájával azonosítsanak. Filozófiai hagyatékának egyik legfontosabb részét alkotja: az objektív társadalmi törvényszerűség és a tudatos emberi tevékenység kölcsönhatásának megvilágítása, azaz: az objektív és szubjektív közötti viszony kidolgozása.

A polgári filozófusok mereven szembenállónak fogják fel a valóság objektív törvényszerűségeit és az ember szubjektív tö-

rekvését; a valóság diktátumát és a szubjektum szabadságát. Ugyanakkor a marxistákat állítják be fatalistának és a szabad akarat semmibevevőinek.

Lenin feltárta, hogy a valóság tényeinek áradata nem elvont objektivitás és a szubjektivitás nem elvont szubsztancia, hanem a kettő együtt képezi a társadalom valóságát.

A leninizmus a társadalomelmélet igen széles körét fogja át. Ami ebből érdeklődésünkhöz közelebb áll:

1. A szocialista forradalom és proletárdiktatúra tartalmáról szóló tana,
2. A szocialista forradalom folyamán a néptömegek megnövekedett társadalmi szerepének törvénye, amely a szocialista demokratizmus szükségszerű kibontakozásához vezet,
3. Az államnak és a jognak a szocialista társadalomban megváltozott funkcióiról szóló elmélete, amely az állam- és pártélet lenini normáinak, valamint a szocialista törvényesség fontosságának felismeréséhez vezet.

ad 1. A leninizmus központi témája: az állam kérdéséről általában, és a proletárdiktatúra valóságos természetéről különösen szóló tétel.

A marxista társadalomelmélet kifejti: A társadalom anyagi és szellemi erőinek irányítása örök szükséglet az emberi társadalom bármely fejlődési szakaszában.

Az a szakasz, amiből az élet legfőbb irányító hatalmi szervezete az állam lesz, amikor az anyagi és szellemi erők összefogása a társadalomban politikai jellegűvé válik: az osztálytársadalmak szakasza.

Az állam tevékenysége kétoldalú. Az egyik: az állami tevékenység szakszerű, tárgyi oldala (az igazgatás szakszerű munkája).

A másik: az osztályérdek oldala, a politikai oldal.

A marxizmus—leninizmus feltárta, hogy az osztálytársadalom elidegenedett módon irányítja a társadalmat. Az osztály-állam osztály-erőszakkal igazgat, de az uralkodó osztályoknak sem érdeke a leplezetlen erőszakkal való igazgatás.

A társadalomfejlődés — a termelés társadalmasításának előrehaladása — az állami tevékenység szakszerű szintjének emelkedéséhez vezet. A legkezdetlegesebb termelési szint a szakigazgatás legkezdetlegesebb formáit (erőszak, hódítás, rablás) alkotja meg. A termelésfejlődés a társadalom anyagi és szellemi erőinek mind szakszerűbb irányítását igényli.

A társadalom erőinek állami koncentrálása nem az uralkodó osztály műve, hanem a gazdasági alap szükségszerű kihatása a felépítményben. De a szakigazgatási oldal teljes kibontakozása csak az osztálytársadalom megszűnésével lehetséges.

A kizsákmányoló állam bürokratizmusa és a szocialista állam bürokratizmusa alapvetően más jellegű: a burzsoá bürokrácia az osztályharc folyománya, a burzsoá érdekek szolgálatának következménye, a szocialista állam bürokratizmusa: a hozzáértés hiánya, a szakigazgatás fejletlensége.

Ebből következik, hogy a szakigazgatás és a politikai tartalom viszonya változik az osztályharc fázisában. Az igazgatás és az elnyomás funkcióit azonban nem lehet elszakítani egymástól.

A közösségi (általános társadalmi) feladatok szférája nem választható el az osztályérdek szolgálatától. A gazdaság, közlekedés, egészségügy, kultúra stb. — tehát a közösségi érdekek és az osztályérdekek funkciói összetartoznak. Az uralkodó osztály a közfunkciókat is saját osztályérdekéhez igazítva látja el.

A munkásosztály szintén meghódította a politikai hatalmat, megteremtette saját államhatalmát, az osztályharcot nem szünteti be, hanem azt most már az államhatalom birtokában az államapparátus felhasználásával folytatja.

A proletárdiktatúra lényege: a proletárdiktatúrának kíméletlenül, gyorsan és határozottan el kell nyomnia a kizsákmányolók ellenállását.

De Lenin szembeszállt azzal a revizionista torzítással, hogy a proletárdiktatúra egyes egyedül erőszak. Nem egyedül az erőszak a proletárdiktatúra lényege — és nem elsősorban az erőszak. A proletárdiktatúra lényege a dolgozók vezető osztagának, élcsapatának, egyetlen vezetőjének, a proletariátusnak szervezettsége és fegyelmezettsége, — hangoztatta Lenin.

A proletárdiktatúra célja, hogy megteremtse a szocializmust, megszüntesse a társadalom osztályokra tagozódását, dolgozóvá tegye a társadalom valamennyi tagját.

A revizionisták azon állítása, hogy a proletárdiktatúra a demokrácia megsemmisítését jelenti — elfogadhatat-

lan. Nem lehet általában vett diktatúrát, általában vett demokráciával szembeállítani.
Minden állam lényege: a gazdaságilag uralkodó osztály diktatúrája. A gazdaságilag uralkodó osztály hatalmát uralma gazdasági alapjainak védelmére és osztályellenségeinek elnyomására használja fel.
Egyben minden állam: demokrácia az uralkodó osztály, vagy legalább azok egyes rétegei számára. De míg a kizsákmányoló osztályok diktatúrája a dolgozók széles tömegeinek elnyomását szolgálja, a munkásosztály diktatúrája a kizsákmányolók szűk rétege ellen irányul.
A proletárdiktatúra főfeladata nem az elnyomás, hanem a társadalom átalakítása, az új szocialista világ megteremtése.

ad 2. A demokráciáról általában és a tiszta demokráciáról különösen.
A demokrácia egyenlőséget jelent — tanítja Lenin.
„Érthető, hogy milyen nagy jelentősége van a proletariátus egyenlőségért vívott harcának és az egyenlőség jelszavának, ha helyesen az osztályok megszüntetése értelmében fogjuk fel. De a demokrácia csak formális egyenlőséget jelent. És nyomban azután, hogy megvalósul a társadalom összes tagjainak egyenlősége a termelőeszközök birtoklása tekintetében, vagyis a munkalehetőség egyenlősége, a munkabér egyenlősége, — az emberiség előtt múlhatatlanul felvetődik az a kérdés, hogy tovább kell menni a formális egyenlőségtől a ténylegeshez".
Azt, hogy milyen szakaszon át, milyen gyakorlati intézkedések útján jut el az ember ehhez a magasabb célhoz, nem tudjuk, de fontos lenne, hogy tisztán lássuk:
„Milyen végtelenül hazug az a polgári elképzelés, hogy a szocializmus holt, megdermedt, egyszer s mindenkorra adott valami, holott a valóságban csak a szocializmussal kezdődik a gyors, igazi, valóban tömegeket átfogó haladás az élet minden területén".
A demokrácia: államforma; az állam egyik válfaja. Következésképp, mint minden állam, az erőszak szervezett alkalmazása az emberekkel szemben.
Ez a hatalom egyik oldala. A másik oldal a demokrácia, a polgárok közötti egyenlőség elismerése, annak elismerése, hogy minden állampolgárnak egyformán joga van az állam berendezésének és igazgatásának meghatározására.
Amíg azonban különböző osztályok léteznek, nem lehet szó tiszta demokráciáról, hanem csakis osztálydemokráciáról.
A tiszta demokrácia teljesen üres frázis, mert még a kommunista társadalomban is a demokrácia — miután gyökeresen átalakul és szokássá válik — el fog halni, de sohasem válik tiszta demokráciává.

ad 3. A szocialista demokratizmus és törvényesség erősödése, mint a szocialista állam fejlődésének fő tendenciája.
Az újkori történelmi fejlődés egyik fontos törvényét tárta fel és dolgozta ki Lenin: A néptömegek megnövekedett társadalmi szerepének törvényében.
Korunkat jellemezve hangsúlyozta „Minél nagyobb a lendület, minél nagyobb arányúak a történelmi akciók, annál több ember vesz részt ezekben és fordítva — minél mélyebb átalakulást akarunk végrehajtani, annál inkább fel kell keltenünk iránta az érdeklődést, annál inkább kell törekednünk arra, hogy tudatosan foglaljanak állást mellette, annál inkább kell újabb milliókat és tízmilliókat meggyőznünk ennek szükségességéről".
A szocialista építés során a tömegek öntudatának fejlődése munkájuk mind magasabb színvonalra emelését eredményezi és megfordítva: a szocialista fejlődés előrehaladásával mind magasabb követelményű, mind bonyolultabb feladatokat kell megoldani, és ez nem lehetséges a tömegek öntudatának, szerepének növelése nélkül. A szubjektív társadalmi tényezők: mint a dolgozó tömegek öntudata, egyetértése és bizalma, nyugodtsága és megelégedettsége a fejlődés előrehaladásával együtt válik mind jelentősebb tényezővé.
Ez tűzi újra és újra napirendre a szocialista törvényesség fejlesztésének követelményét.
A szocialista állam és jog létrejöttétől kezdve fontos eszköze ennek a folyamatnak és ennek során a munkásosztály és pártja bevonta a szocializmus építésébe a legszélesebb dolgozó tömegeket.
A marxista—leninista államépítés legfontosabb elve: az állam társadalmi alapját a dolgozó tömegeknek a munkásosztály köré való tömörítése útján kell megterem-

teni és egyre szélesíteni. E lenini követelmény a szocialista demokrácia szakadatlan erősítését elkerülhetetlenné teszi.

„A szocializmust csak akkor lehet felépíteni, ha a korábbiaknál tízszerte és százszorta nagyobb tömegek fognak hozzá maguk az állam építéséhez és az új gazdasági feladatok mind eredményesebb megoldásához". A szocialista demokrácia és törvényesség a proletárdiktatúra kialakulásának pillanatától alapvető lenini követelmény, amely a szocialista állam továbbfejlődésének fő tendenciája.

A marxista ügyvédek a társadalmi fejlődés mai szakaszában is nagy segítséget, nagy erőt merítenek a lenini társadalomelméletből és saját területükön alkalmazzák az államnak a szocialista társadalomban megváltozott funkcióiról szóló tételeit.

Túl azon, amit az egész emberiség kapott örökül Lenintől, mi ügyvédek külön örökül kaptuk a konkrét jogesetek társadalmi hátterének és összefüggésének lelkiismeretes vizsgálata elvét, a jog és az állam helyes szemléletének, egységének tételét, a jog, a politika és a gazdaság összefüggésének elvét, mint amelyek szilárd elméleti alapjai az új tartalmú szocialista ügyvédi hivatás gyakorlásának.

A kommunista ügyvédek számára legfontosabb feladat: az ügyvédi munkát át kell hassa a történelmi materializmus lenini alkalmazása saját jelenünk valóságos gazdasági, szociális és jogi jelenségeire. Vizsgálnunk kell a konkrét jogesetek társadalmi összefüggéseit, a dolgozók osztályérdekeinek és az egyéni érdekeknek elvi összeegyeztetési lehetőségeit.

A lenini jog és államelmélet közös kincse a jogászoknak. Nem szűkíthető le az ügyvédekre. Bátran felvetni az újat jogéletünkben, szolgálni a demokrácia és törvényesség fejlődését, nevelni erre az állampolgárokat, ügyfeleinket. Ez a marxista ügyvédeknek valamennyi jogásszal együttes öröke.

Az egész ügyvédség a példaképnek kijáró megilletődéssel és életműve, a Szovjetunió iránti hűséggel tekint V. I. Lenin géniuszára*)

*) Az idézetek V. I. Lenin: Polnoje Szobranie Szocsinénij Goszpolitizdat, 1958. 5. kiadásból valók.

DR. FODOR GYULA

A MAGYAR ÜGYVÉDSÉG FEJLŐDÉSE

A felszabadulás után az ügyvédi hivatás gyakorlásáról és az ügyvédi szervezetekről — az addigi fejlődést magában foglaló és egyben előremutató — átfogó szabályozás az 1958. évi 12. sz. törvényerejű rendelettel (Ügyvédi Törvény) történt. Az ezt követő nyolc év fejlődése indokolttá tette az Ügyvédi Törvény egyes rendelkezéseinek módosítását, kiegészítését. Erre az 1966. évi 22. sz. törvényerejű rendelettel került sor. Az Ügyvédi Törvény végrehajtása tárgyában kiadott 8/1958. (IX. 13.) IM számú rendeletet pedig ekkor a 7/1966. (IX. 7.) IM számú rendelet módosította. E jogszabályok rendelkezései irányadók ma is az ügyvédi hivatás gyakorlására és az ügyvédi szervek működésére.

A) Fejlődés az országos statisztika tükrében

Helyes és szükségszerű az ügyvédség fejlődésének számokban, valamint az egyes jelenségekkel való összefüggésében történő ismertetése, a megtett út értékelése és a következtetések levonása.

A fejlődést érzékeltető anyag feldolgozása a következő csoportosításban történik:

I. Az ügyvédi szervek és azok elhelyezése.
II. Az ügyvédi kamarák létszámának alakulása.
III. Az ügyvédek megoszlása koruk és nemük szerint.
IV. Az ügyvédek politikai képzése és társadalmi munkája.
V. Az ügyvédek elleni bejelentések, panaszok, hivatalból indított eljárások, fegyelmi és büntetőügyek.
VI. Az ügyvédek jövedelme és az ügyvédi szervek gazdálkodása.

I.
AZ ÜGYVÉDI SZERVEK ÉS AZOK ELHELYEZÉSE

1. Az ügyvédi szervek számának változása, új ügyvédi szervek.

a) A felszabadulás idején 9 ügyvédi kamara működött: a Budapesti, Debreceni, Győri, Miskolci, Pest vidéki, Pécsi, Szegedi, Szolnoki és Szombathelyi Ügyvédi Kamarák.

1948. évi április hó 4-i hatállyal megszűnt a Miskolci, Pest vidéki, Szolnoki és Szombathelyi Ügyvédi Kamara, mivel azok nem ítélőtáblai székhelyen fejtették ki tevékenységüket. Ennek a rendelkezésnek az volt a célja, hogy az ügyvédség területi irányító szervei csak a több megye bíróságait irányító és ellenőrző ítélőtáblák székhelyén működjenek. A gyakorlatban ez a területi beosztás azzal a következménnyel járt, hogy az egyes ügyvédi kamarák tevékenysége több megye területére terjedt ki, így pl. a Budapesti Ügyvédi Kamarához öt megye tartozott. Ez a körülmény és az egyes kamarák ügyvédeinek nagy létszáma akadályozták a kamarai vezetés hatékonyságát.

Ezért 1955. évi január hó 1. napjával újból megalakult az ügyvédi kamara Szolnokon, majd 1956. évi január hó 1. napjával Békéscsabán, Egerben, Kaposváron, Kecskeméten, Nyíregyházán és Zalaegerszegen létesült ügyvédi kamara.

Az ügyvédi kamarák száma 1958. évi március hó 30. napján — az Ügyvédi Törvény hatálybalépésekor — 15 volt. Az Ügyvédi Törvény rendelkezése 1959. évi január hó 1. napjával megyei kamarák szervezését írta elő. Ennek következtében az ügyvédség megyei szintű irányítását és felügyeletét ellátó ügyvédi kamarák száma — a külön Budapest területére szervezett ügyvédi kamarával együtt — 20-ra emelkedett. Az újonnan alakított kamarák: a Pest megyei, a Salgótarjáni, a Szekszárdi, a Szombathelyi és a Tatabányai Ügyvédi Kamarák.

A gyakorlat teljes mértékben igazolta a területi elv alapján minden megyében megalakított ügyvédi kamara működéséhez fűzött elképzeléseket. Szükségszerűen hivatalos kapcsolatba kerültek a párt-, az igazságügyi, valamint az egyéb megyei szervekkel. Ez a kapcsolat elősegítette az ügyvédi tevékenység színvonalának és az ügyvédség megbecsülésének emelkedését.

b) A népi demokratikus forradalom hatása alatt az ügyvédség haladó rétege előtt egyre világosabbá vált az, hogy fejlettebb szintű ügyvédi tevékenységre van szükség. Ennek megvalósítását az egyéni magánirodák helyett szervezendő kollektív irodákban, munkaközösségekben látták.

Budapesten 1948-ban alakult meg az első önkéntes ügyvédi munkaközösség, amelyet nyomban követett még egy budapesti, majd egy kecskeméti és két pécsi munkaközösség megalakulása.

E munkaközösségek példája is elősegítette e mozgalom kibontakozását olyannyira, hogy 1955-ig az ügyvédi munkaközösségekbe önként tömörült ügyvédek száma 1200-ra emelkedett.

Ezek az ügyvédi munkaközösségek maguk alakították ki szervezeti és működési elveiket. Igen sok segítséget nyújtott az ügyvédi munkaközösségek megerősödésében az Igazságügyminisztériumban 1951. év végén megszervezett, mai értelemben vett állami ügyvédi felügyelet.

Az Ügyvédi Törvény általánossá tette a munkaközösségi szervezeti formát. Nyilvánvalóvá vált ugyanis az, hogy a munkaközösségi forma alkalmas elősegíteni azoknak a tartalmi feladatoknak kibontakoztatását, amelyek az ügyvédek, az ügyvédi tevékenység és az ügyvédi szervek előtt álltak.

Az ügyvédi munkaközösségeknek — az ügyvédi szervezet legfontosabb alapegységeinek — száma az Ügyvédi Törvény hatálybalépésekor 218 volt. 1966. évi december hó 31-ig számuk 140-re csökkent. Ennek a változásnak döntő oka az, hogy az 1958. évi augusztus hó 31. napjáig végrehajtott ügyvédi felülvizsgálat alapján bekövetkezett létszámcsökkenés miatt a munkaközösségek részben kirendeltségekké alakultak át, részben összevonásokra került sor.

Az ezt követő időben kisebb változások tapasztalhatók. Egyfelől csökkenés következett be az 1960-as évek elején, annak következtében, hogy akkor nagyobb létszámú munkaközösségek kialakítása volt a cél. Másfelől növekedés történt annak következtében, hogy 1964. évi február hónapban tartott Országos Ügyvédi Értekezlet a munkaközösség szervezetére a területi elvet hirdette meg. Ettől kezdve előtérbe került ugyanis a járási szervezethez igazodó járási munkaközösségek szervezése.

1969. december hó 31-én 147 munkaközösség működött.

c) A fentiek következtében az ügyvédi munkaközösségi kirendeltségek számában is beállt változás. Az Ügyvédi Törvény hatálybalépése és 1966. évi december hó 31. napja közötti idő alatt számuk 112-ről 85-re csökkent. 1969. évi december hó 31-én pedig 79 munkaközösségi kirendeltség működött, számuk tovább csökkent.

Ezeknek az 1—3 fős létszámú, korlátozott önállósággal rendelkező és egy-egy munkaközösséghez tartozó ügyvédi szerveknek az a feladata, hogy ott nyújtsanak jogi segítséget, ahol munkaközösségek létesítésére nincs lehetőség.

A munkaközösségi kirendeltségek száma 1963. évi december hó 31. napján (125) volt a legnagyobb. Az ezt követően eltelt három év alatt bekövetkezett csökkenést különösen az a törekvés okozta, amely az egyszemélyes kirendeltségek fokozatos megszüntetését és helyette ügyelet létesítését tűzte ki célul, kivéve azt az esetet, amikor az ügyvéd lakhelye kirendeltség székhelyén van. Az egyszemélyes kirendeltségek működése és a munkaközösséggel tartott laza kapcsolata ugyanis emlékeztet a magánügyvédkedés ma már nem kívánatos következményeire. Ez a körülmény okozta az 1966. évet követő további csökkentést is.

d) Az első ügyeleteket 1960-ban a Szolnoki Ügyvédi Kamara szervezte. A kedvező tapasztalatok alapján az 1964. évi február hónapban megtartott Országos Ügyvédi Értekezlet irányelvként elfogadta az egyszemélyes kirendeltségek fokozatos megszüntetése mellett ügyeletek megszervezését mindazokon a helyeken, ahol szükség van ügyvédi tevékenységre, de kirendeltségek felállítására nincs lehetőség. Az eredmény jelentős, mivel 1966. évi december hó 31-én már 12 ügyvédi kamara területén 135 ügyelet működött. Az ügyeletek száma 1969. december hó 31-én 19 ügyvédi kamarában már 327-re emelkedett.

Az ügyelet tapasztalható előnyei abban mutatkoznak, hogy az ügyvéd közelebb kerül az állampolgárokhoz, a helyi állami és társadalmi szervekhez, egyszerűbbé és gazdaságosabbá válik az ügyvéd jogi segítségének igénybevétele. Az ügyeletek működése elősegíti a zugirászat elleni küzdelem eredményességét, lehetővé teszi az ügyvédi létszám emelését és a bruttó jövedelem gyarapodását. Szolnok megyében pl. az ügyeletek jelentős szerepet játszanak még ma is abban, hogy a termelőszövetkezetek jogvédelmét nagyobb részben az ügyvédek látják el.

Az állampolgárok részére adott jogi segítségen túlmenően azért is jelentős az ügyeletek működése, mert igen sok ügyelet a községi tanács épületében, a tanács hathatós segítségével fejti ki tevékenységét. Sok helyen a tanácsok is igénybe veszik az ügyeletet tartó ügyvéd segítségét egyes peres és peren kívüli ügyekben.

2. Az ügyvédi szervek elhelyezése

a) Az ügyvédi tevékenység és az ügyvédi szervek működése objektív feltételeinek biztosítása nagyrészt az ügyvédség belső ügye. Ennek egyre korszerűbbé tétele érdekében a megfelelő belső gazdasági erő és a tanácsi szervek intézkedései jelentős tényezők.

Az ügyvédi szervek elhelyezésére szolgáló helyiségek főbérlet, albérlet vagy saját tulajdonjog alapján állnak rendelkezésre. Különösen az Ügyvédi Törvény hatálybalépésével keletkezett és beruházási célokat szolgáló tartalékalap — 1967. január 1-től pedig a gazdasági alap beruházási és felújítási célokat szolgáló része — nyújtott és nyújt lehetőséget ingatlanok vásárlására. Az ügyvédi szerveket az illetékes tanácsok kiutalással juttatták elhelyezéshez, ahol a saját erőből történő ingatlan vásárlására nem nyílt lehetőség. Ezek az elhelyezések nagyobb részükben nem alkalmasak az ügyvédi tevékenység folytatására.

1958. évi március hó 30. napján csupán két ügyvédi kamara és egy munkaközösség elhelyezését szolgáló épület állt kamarai, illetve munkaközösségi tulajdonban.

A változás igen jelentős. 1966. évi december hó 31. napján négy ügyvédi kamara, 32 munkaközösség, négy munkaközösségi kirendeltség, hat iroda és egy ügyelet működött ügyvédi közösségi tulajdonban álló épületben, épületrészben, illetve lakásban. 1969-ben pedig már öt ügyvédi kamara, 54 munkaközösség, 28 munkaközösségi kirendeltség folytatta tevékenységét a saját tulajdonát képező elhelyezésben. A korszerű elhelyezés biztosítása — különösen vidéken — a legtöbb esetben csak ingatlanvásárlással oldható meg.

b) Könnyítette az ingatlanforgalmat a Pénzügyminisztérium által kiadott az a rendelkezés, amely az ügyvédi szervek elhelyezését biztosító ingatlanvásárlásokat illetékmentessé tette.

Jelentős gyakorlati segítséget nyújtott a közületi szervek elhelyezéséről szóló 47/1960. (X. 20.) Korm. sz. rendelet. Ennek 1. §-ában foglalt rendelkezés szerint elhelyezés szempontjából közületnek kell tekinteni az ügyvédi munkaközösségeket és azok megyei vagy országos irányító szerveit. Az ügyvédi munkaközösségeknek és az irányító ügyvédi szerveknek a közületi elhelyezés rendszerébe való besorolása azzal a következménnyel is jár, hogy a rendelet 10. §-ában foglaltak értelmében az ügyvédi szervek helyiségeinek más célra történő igénybevétele esetében megfelelő cserehelyiséget kell biztosítani.

A közületi szervek elhelyezéséről szóló 1969. évi január hó 23. napján hatályba lépett 2/1969. (I. 23.) sz. Korm. rendelet, valamint ennek végrehajtása tárgyában megjelent 4/1969. (I. 23.) sz. ÉVM rendelet a korábbi rendelkezésekhez hasonló intézkedéseket tartalmaznak.

A tulajdonjog szempontjából az ügyvédi munkaközösségek elhelyezését szolgáló ingatlanok egyes helyeken munkaközösségi, más helyeken pedig kamarai tulajdonba kerültek.

SZEGED

Az ügyvédi szervek használatában és rendelkezése alatt álló minden vagyontárgy a társadalmi tulajdon büntetőjogi védelmében részesül.

c) A tartalékalap — illetve a gazdasági alap — által adott lehetőségek az utóbbi évek alatt négy nagyobb ügyvédi kamarát (Debrecen, Miskolc, Pest megye és Pécs) segítettek ahhoz, hogy tagjaik rendszeres üdültetéséről gondoskodni tudjanak. Jelenleg ez a négy ügyvédi kamara (illetve Pécsett három ügyvédi munkaközösség) rendelkezik saját üdülővel. Emellett több ügyvédi kamara esetenként üdülőt bérelt. Ez sem elégítette ki a felmerült igényeket.

d) Fejlődés tűnik ki azokból az adatokból, amelyek az ügyvédi szervek elhelyezésének minőségét fejezik ki.

1958. évi március hó 30. napján a munkaközösségek 44%-a rendelkezett az akkori körülményeknek megfelelő elhelyezéssel. Azóta eltelt idő alatt ezen a területen elért fejlődés figyelemreméltó. 1966. évi december hó 31-én a munkaközösségek 69%-a már megfelelő. 1969. évi december hó 31-ig további javulás tapasztalható. Az ügyvédi munkaközösségek 79%-ának, míg a munkaközösségi kirendeltségek 91%-ának elhelyezése minősül már megfelelőnek.

Az ügyvédi szervek elhelyezésének minősége lassan javul. Emelkednek az igények is. Az emelkedő igények azonban nem realizálhatók még most sem minden esetben.

Az ügyvédi kamaráknak továbbra is biztosított az anyagi lehetősége ahhoz, hogy a jövőben az alkalmatlan elhelyezést fokozatosan felszámolják.

II.
AZ ÜGYVÉDI KAMARÁK LÉTSZÁMÁNAK ALAKULÁSA

1. Általános jellemzés

Az ügyvédek létszáma 1959. évi január hó 1-én 1875 volt, 1970. január 1-én 1471.

A létszámcsökkenésre — a természetes okokon (halál, nyugdíj) túlmenően — a következők is hatottak: a kezdeti időszakban az ügyvédi tevékenységgel szemben kialakult kedvezőtlen társadalmi értékítélet; az ügyvédi szervek indokolatlan elzárkózása az új ügyvédi bejegyzések elől; a Budapesti Ügyvédi Kamara területén az ügyvédi bejegyzések rendeleti korlátozása; különösen az egyetemekről jövő utánpótlás nehézsége; végül, hogy az

ügyvédi pályáról többen mentek el más pályára, mint ahányan bejegyzésre kerültek.

A fenti okok miatt vált szükségessé az 1966. évben lefolytatott létszámmegállapítás, majd 1969. évben a kamarák szükséges létszámához keretszám helyett az irányszám meghatározása. Ma már lényegesen megváltozott a helyzet. Az ügyvédi létszám kiegészítésére és pótlására hivatott ügyvédjelölti létszám jelentősen emelkedett. Az ügyvédi pálya a fiatal jogászok érdeklődésének előterébe került. Ennek következtében ma már az a helyzet, hogy a fővárosba, az egyetemi városokba és általában a megyei székhelyeken működő ügyvédi munkaközösségekbe nagyobb számban jelentkeznek felvételre, mint amit az utánpótlás szükségessé tesz. A vidéki járási székhelyeken és községekben elhelyezett ügyvédi szerveknél ugyanakkor jelentős hiány mutatkozik az utánpótlás területén. Így még mindig csökkenő tendenciát mutat az országos ügyvédi létszám.

2. Az utánpótlás származás szerinti megoszlása

Köztudomású, hogy a felszabadulás előtt az ügyvédi pályára kerülők túlnyomó részben az értelmiség és a kispolgárság, kisebb részben a parasztság soraiból kerültek ki.

1959. évi január hó 1. napját követően hét esztendő alatt az ügyvédi szervek által — az ügyvédjelöltekkel és szakmai gyakorlatosokkal együtt — felvett 639 fő: 43,4%-a értelmiségi, 21,7%-a „egyéb", 20,2%-a munkás és 14,7%-a paraszt származású.

3. Az 1959. évi január hó 1. napjától ügyvédi pályára lépők korábbi foglalkozása

Az ügyvédi pálya iránti nagyobb érdeklődés csak az utóbbi 6—8 évben tapasztalható. Az 1959. évi január hó 1. napja és 1969. évi december hó 31. napjai között bejegyzett ügyvédi utánpótlás 50,8%-a korábban ügyvédjelölt volt, 12,6%-a a felülvizsgálaton kizárt, majd később mentesített és visszavett ügyvédek közül került ki.

Az utánpótlás a bírói és ügyészi szervezetből a legkisebb, 4,2%. Ennek alapvető oka az, hogy az Igazságügyminisztérium és a Legfőbb Ügyészség csak a legritkább esetben járult hozzá a munkaviszonyukat megszüntető bírák és ügyészek ügyvédi bejegyzéséhez.

Az összes ügyvédi bejegyzések 32,4%-a a jogtanácsosok és a különböző vállalatok, szövetkezetek jogi beosztásban dolgozó

alkalmazottai közül kerültek ki. A jogtanácsosok és jogi előadók számára volt a legkönnyebb munkaviszonyuk megszüntetése és az ügyvédi bejegyzés kérelmezése.

4. Ügyvédjelöltek létszámának alakulása

Az ügyvédjelöltek létszáma 1959. évi január hó 1-én 250 volt. Ez a létszám 1959. évi január hó 1. napjától kezdődően csökkenő irányzatot mutatott, amelynek legmélyebb pontja 1963. évben következett be, 68 fővel.

Az ügyvédjelölti létszám kedvezőtlen alakulásának oka az ügyvédi pálya iránt korábban mutatkozó csekélyebb érdeklődés mellett az ügyvédi kamaráknak az utánpótlással szemben elutasító magatartása volt, valamint az, hogy az ügyvédség az egyetemet elvégzettek köréből közvetlenül csak 1962. év óta részesül rendszeres utánpótlásban.

1962. évtől kezdve lehet ugyanis pályázni az ügyvédi munkaterületre és ettől az időtől jelentős mértékben fokozódott az ügyvédi pálya iránti érdeklődés. A felvételi lehetőségek azonban kötöttek, mivel meghatározott számú fiatal jelentkezése fogadható el. Az utánpótlás minősége jó, az elvándorlás egészen ritka. A megyei és járási székhelyek vonatkozásában az elhelyezési arány egyre inkább megfelel a szükségletnek. 1969. évi december hó 31-én az ügyvédjelölti létszám 172 volt. A létszámban egyenletes emelkedés tapasztalható.

5. Ügyvédi létszám változása

Az ügyvédi létszám változására vonatkozó utolsó 10 évi adatok szerint a természetes csökkenés — elhalálozás és nyugdíjazás — az összes létszámcsökkenés 69%-a. Az elhalálozás adatai egyúttal azt is jelentik, hogy a legutóbbi 10 év alatt 234 — döntő többségében a nyugdíjkorhatárt meghaladott — ügyvéd halt meg úgyszólván az íróasztal mellett anélkül, hogy nyugállományba került volna. Ez a jelenség összefüggésben van az ügyvédi tevékenységhez való túlzott ragaszkodással. Az első nyugdíjrendezés — 1963. szeptember hó 30. napja — óta kisebb mértékben ugyan, de még ma is található ilyen jelenség.

A korábbi — 1959. évet megelőző — létszámcsökkenés okai között szereplő ügyvédi felülvizsgálat 1959. év folyamán befejeződött. A kizárt ügyvédek közül egyéni kérelem alapján több ügyvéd kapott mentesítést és került abba a helyzetbe, hogy ügyvédi bejegyzését kérhesse. Ezek közül csaknem mindegyik ügyvédi bejegyzésre is került.

A létszámcsökkenést előidéző okok között számottevő szerepe volt a munkaviszony létesítése miatt történt lemondásnak (17%).

Az 1960., 1961. és 1962. években azért emelkedett az ügyvédek munkaviszonyba lépésének száma, mert ezekben az években került sor a kisipari termelőszövetkezetek jogi képviseletének rendezésére. Ennek következtében megszűnt az ügyvédi munkaközösségek ezirányú feladata és azoknak az ügyvédeknek nagyobb része, akik szövetkezeteket képviseltek, azokkal munkaviszonyt létesítettek.

Az ügyvédi nyugdíj legutóbbi rendezése és az ügyvédi keresetek emelkedése azonban azt eredményezte, hogy ma már elenyészően csekély a munkaviszony létesítése miatt távozó ügyvédek száma. 1969. évben már csupán kilenc ügyvéd szüntette meg kamarai tagságát munkaviszony miatt.

III.
AZ ÜGYVÉDEK MEGOSZLÁSA KORUK ÉS NEMÜK SZERINT

1. A kor szerinti megoszlás

Az ügyvédi kar elöregedése lassan felszámolódik. A vonatkozó adatokból kitűnően 1958. évi december hó 31. napján az ügyvédi létszám 29,1%-a töltötte be a nyugdíjkorhatárt. Ez az arány 1969. évi december hó 31. napjáig 19%-ra csökkent.

Különösen figyelemre méltó jelenség az, hogy 1958. évi december hó 31-én még 211 (Budapesten 139) és 1969. december hó 31-én 22 (Budapesten 14) 70 éven felüli ügyvéd folytatott gyakorlatot. Rá kell mutatni arra is, hogy ezeken a létszámokon belül 1958-ban 10 (Budapesten 6) és 1969. december hó 31-én 1 (Budapesten) 80 évet betöltött ügyvéd fejtett ki ügyvédi tevékenységet.

A nyugdíjjogosultságot elérő ügyvédek nyugdíjba vonulása igen lassú ütemű volt. Korábban az ügyvédi nyugdíjak viszonylag alacsony mértékben történt megállapítása a nyugdíjba vonulás helyett ugyanis továbbműködésre ösztönözte az ügyvédeket. Ennek pedig az ügyvédi kar elöregedése lett a következménye, ami szintén akadályozta a természetes utánpótlás szükség szerinti kialakulását.

Jellemző az ügyvédek létszámának változására vonatkozó adatok szerint, hogy az ügyvédi nyugdíjakat a munkaviszony-

ban álló dolgozókéhoz hasonlóan rendező 24/1963. (XI. 28.) Korm. sz. rendelet hatálybalépését követően azonnal a háromszorosára emelkedett ugyan a nyugdíjba vonulók száma, de 1965. évben már ismét jelentősen csökkent a nyugdíjba menetel. Kedvezően éreztette viszont hatását az 1969. évi május hó 1. napján hatályba lépett 15/1969. (IV. 14.) Korm. sz. rendelet, amely az ügyvédi nyugdíjalap felső határát 4000 forintról 6000 forintra emelte. Ennek tulajdonítható, hogy 1969. december végére 19%-ra csökkent a nyugdíjkorhatárt betöltött ügyvédek száma.

2. Ügyvédnők

A felszabadulás előtt csak egészen kivételesen működött nőügyvéd. A női egyenjogúság érvényesülése ezen változtatott. A nőügyvédek létszáma emelkedett ugyan, de még ma is kevesen vannak. Az ügyvédi létszámból 1969. évi december hó 31. napján csupán 8% — 124 ügyvédnő — végez ügyvédi tevékenységet. Közülük 73 — a nőügyvédek 59%-a — a Budapesti Ügyvédi Kamara tagja, míg vidéken csak 51-en dolgoznak.

Az ügyvédnők számának emelkedését eleinte különösen vidéken az ügyvédi szervek és a jogkereső állampolgárok indokolatlan idegenkedése akadályozta az egyéb akadályokon túlmenően. Ez az idegenkedés csökkenőben van. Különösen azóta, hogy egyes megyékben több ügyvédnő pontos, lelkiismeretes és megfelelő szaktudással végzett munkájával, valamint a társadalmi életben való kiemelkedő szereplésével általános megbecsülést érdemelt ki.

Az utánpótlás ezen a téren is biztató. 1969. évi december hó 31-én a 172 ügyvédjelölt közül 67 — az ügyvédjelöltek 39%-a — nő. Az egyetemi felvételeknél a nők arányszáma nagyobb, így várható, hogy már ebből következően is emelkedik számuk.

IV.
AZ ÜGYVÉDEK POLITIKAI KÉPZÉSE ÉS TÁRSADALMI MUNKÁJA

1. Politikai képzés

Az ügyvédi tevékenység ellátásához és különösen az ügyfelekre gyakorolt nevelő hatás szempontjából elengedhetetlen a magasfokú politikai műveltség. Nem lehet közömbös, hogy az ügyvéd egy-egy konkrét ügyben miként nyilatkozik a felmerült

jogesetekben megnyilvánuló politikai összefüggésekről. Nyilatkozatai és állásfoglalásai maradandó nyomot hagynak az ügyfél tudatában, mert ügyvédjéhez bizalom fűzi, ezen kívül az ügyvéd tanácsait eleve azok betartásának igényével adja ügyfelének s az ezzel a szándékkal is fogadja azokat.

Statisztikai kimutatásaink számszerű adatokat tartalmaznak az ügyvédség szervezett, önkéntes politikai képzéséről. Ezekből kitűnően az elmúlt évek alatt fejlődés tapasztalható, különösen a Marxizmus—Leninizmus Esti Egyetemét és az azonos tananyagot feldolgozó hatéves politikai tanfolyamot elvégzett ügyvédek számában. Legújabban pedig fokozódó érdeklődés tapasztalható az esti egyetem szakosító tagozatai iránt.

2. Az ügyvédek párttagsága

A fejlődés ütemében és eredményességében nem kis része van a párttag ügyvédeknek. Példamutató magatartásuk, kezdeményezésük és szívós munkájuk több jelentős kérdés megoldásánál vezette az ügyvédséget a haladás irányába.

Sajnálatos azonban az, hogy az idős párttag ügyvédek nyugdíjba vonulásával a párttagok száma nem emelkedik a kívánt mértékben. A fiatal, kezdő ügyvédek ugyanis nem közelednek az elvárható mértékben a párthoz. Ebben pedig jelentős szerepet játszik az, hogy hiányzik a szakszervezeti előiskola és az illetékes pártszervezetek ezirányú tevékenysége.

1969. évi december hó 31. napján az ügyvéd párttagok száma 170 volt, hét ügyvédi kamara területén ügyvédi pártalapszervezet is működik (Budapest, Győr, Kecskemét, Miskolc, Nyiregyháza, Szeged, Szolnok).

3. Az ügyvédek társadalmi tevékenysége

A felszabadulást követő években sem igény, sem vállalkozás nem volt az ügyvédi társadalmi munka iránt. A politikai területen folyó társadalmi munkával hosszú időn keresztül csak kevés ügyvéd foglalkozott.

Jelentős fejlődés következett azonban be az ellenforradalom leverése utáni időkben.

1969. évi december hó 31. napján az ügyvédek közül 62 töltött be tanácstagi tisztséget. A tanácstagság jelent különösen értékes megbecsülést és biztosít jelentős területet a közérdekű munkásság kifejtéséhez. Mindinkább több megyében kifejezésre

juttatják az érdekelt szervek azt a kívánságukat, hogy fokozott mértékben be kell vonni az ügyvédeket a tanácsi szervek munkájába. Fel kell használni gazdag élettapasztalatukat és széleskörű ismereteiket.

A tanácstagok között aránylag több a vidéki ügyvéd. Mutatja ez, hogy vidéken nagyobb mértékű az ügyvédek tanácsi munkája iránti igény, mert ismertebbek és tevékenységük általános megbecsülése — kisebb számuknál fogva is — nagyobb arányú.

Számottevő tevékenységet fejtenek ki egyes ügyvédek a Hazafias Népfront különböző szervezeteiben. 143 ügyvéd tölt be a szervezetekben vezető tisztséget. A legutóbbi általános választások előkészítése és levezetése során az említett tisztségviselők közül többen végeztek kiemelkedő munkát.

Hasznos társadalmi munkát fejtenek még ki a közlekedési rendészeti tevékenységet ellátó ügyvédek, a fiatalkorúak és a gyermekek védelme területén működő ügyvédek, a népi ellenőr- és a munkásőr-ügyvédek.

4. Ügyvédek kitüntetései

Az ügyvédség társadalmi megbecsülésének fejlődését igazolja az elismerésben részesült ügyvédek számának emelkedése. Különösen hazánk felszabadulásának 25. évfordulója alkalmával kitüntetett ügyvédek nagy száma mutatja, hogy az ügyvédek közül mily sokan végeztek elismerésre méltó munkát a szocialista társadalmi rend felépítésében és megszilárdításában.

1970. évi április hó 4. napjáig 38 ügyvéd részesült kormánykitüntetésben. Közülük négyen ismételten érdemesnek bizonyultak erre a kitüntetésre. Több esetben a kormánykitüntetés adományozását nem az Igazságügyminisztérium kezdeményezte.

Az elmúlt 10 év alatt összesen 28 ügyvéd bizonyult méltónak arra, hogy az igazságügyminiszter „Igazságügy kiváló dolgozója" kitüntetésben részesítse.

1970. évi április hó 4. napja alkalmából 53 ügyvéd részesült „Felszabadulási jubileumi emlékérem" kitüntetésben, 18 ügyvéd részesült „A szocialista igazságügy szolgálatáért" emlékplakett kitüntetésben. 34-en kapták meg az igazságügyminiszter által adományozott „Emléklapot", és 32-en az Országos Ügyvédi Tanács által kiállított oklevelet.

38 ügyvéd részesült eddig igazságügyminiszteri dicséretben.

V.
AZ ÜGYVÉDEK ELLENI PANASZOK, BEJELENTÉSEK, HIVATALBÓL INDÍTOTT ELJÁRÁSOK, FEGYELMI ÉS BÜNTETŐÜGYEK

1. Panasz, bejelentés, hivatalból indított eljárás

Az ügyvédek ellen emelt panaszok, bejelentések és hivatalból indított eljárások száma 1959. évben emelkedett a legmagasabbra. Ettől kezdve 1962. évig fokozatos csökkenés tapasztalható. A következő években kisebb emelkedés, majd újabb csökkenés következett be, amely azonban nem érte el 1969. év végéig az 1962. évi mélypontot. Az utóbbi három évben a kamarákhoz érkezett panaszok és a hivatalból indított eljárások száma évi 300—400 között mozgott.

Az értékelt adatok hullámzást mutatnak, amelynek tendenciája az 1959. évhez képest csökkenő. Százalékban kifejezve a felügyeleti eljárások száma az 1959. évi adatokból kiindulva 312%-os csökkenést ért el 1962. évben. Ezután 1969. év végéig újabb kisebb emelkedés tapasztalható.

Az ügyvédek elleni panaszok alapján megindult felügyeleti eljárások 1959. évi viszonylag magas számát az a körülmény okozta, hogy amikor a bűnüldözés iránya az ellenforradalmi politikai bűncselekményeken túlmenően egyre erőteljesebben kiterjedt a gazdasági jellegű bűncselekményekre, akkor derült fény több ügyvéd bűncselekményt, illetve fegyelmi vétséget megvalósító magatartására. A kijáró, az ügyfeleket megkárosító és jogellenes tevékenységet folytató ügyvédek nagyobb számban kerültek eljárás alá. Emelkedett ennek következtében a felügyeleti és fegyelmi ügyek száma is.

Az eredmény — a több súlyos marasztaló büntető ítéleten és fegyelmi határozaton túlmenően — az ügyvédek elleni panaszok és bejelentések számának jelentős csökkenésében nyilvánult meg.

A folyamatos csökkenés 1962. évig tartott, amikor újból megszaporodott átmenetileg az egyes ügyvédi magatartásokat követő panaszok és bejelentések száma. Az emelkedés ezúttal lényegesen kisebb mértékű volt. A változás okai között jelentős szerepet játszik az ügyvédi tevékenységgel és magatartással, valamint a munkaközösségi ügyviteli és pénzügyi fegyelem fokozatos megszilárdításával szemben jelentkező magasabb követelmény és az erősödő öntudat.

A felügyeleti eljárásokra vonatkozó adatok alapján megállapítható, hogy az ügyvédek elleni bejelentések és panaszok alapján megindult eljárások nagyobb része — 62%-a — megszüntetéssel végződött. A nagyszámú alaptalan panasz oka az, hogy az ügyvédek perbeli képviseleti eljárásai a pervesztes, az elítélt ügyfél előtt mindig ellenszenvesek. A gyakorlat azt mutatja, hogy az ilyen ügyfelek a saját, illetve ellenfél ügyvédjét hibáztatják. Sok tehát a kellő ténybeli alappal nem bíró, szubjektív értékelésen alapuló panasz és bejelentés. Jellemző az is, hogy egyes eljárások ügyvéd ellen irányulnak ugyan, a panasz valójában egy-egy sérelmesnek vélt bírói döntés megváltoztatását célozza.

Amíg a korábbi években alig fordult elő, az utóbbi években gyakoribb az az eset, amikor különböző hatóságok kezdeményezik az ügyvédi kamaránál a felügyeleti, fegyelmi eljárást.

2. Fegyelmi eljárás

A fegyelmi helyzetben — a számadatok változását alapul véve — javulás áll fenn. A javulás üteme azonban lassú és ingadozó.

Jellemzője a felügyeleti és fegyelmi eljárásoknak az, hogy az ügyvédek elleni panaszok 62%-a, míg a fegyelmi eljárásoknak 32%-a megszüntető határozattal nyert befejezést. Ezek az adatok a nagyszámú megalapozatlan panaszon kívül azt is jelentik, hogy a kamarai elnök által előzetesen megvizsgált és fegyelmi eljárásra alaposnak talált ügyek jelentős része is később alaptalannak bizonyult megfelelő bizonyítékok, illetve fegyelmi okok hiányában.

Végeredményben tehát az összes panaszok 70%-a alaptalannak mondható.

Az indító okok között a legtöbb esetben döntő szerepet játszik a túlzott anyagiasság és a munkaközösségi pénzkezelési szabályok betartásának mellőzése.

Az alkalmazott fegyelmi büntetések között a leggyakoribb a pénzbírság kiszabása. A felfüggesztés és főleg az elmozdítás büntetés alkalmazására kevés esetben kerül sor. A fegyelmi eljárások során hozott határozatok 3%-a a felfüggesztés és 4%-a az ügyvédségtől való elmozdítás.

Az Ügyvédi Törvényt módosító 1966. évi 22. számú törvényerejű rendelet bevezette annak lehetőségét, hogy a fegyelmi büntetéssel sújtott személy mentesüljön a fegyelmi büntetés hátrányos következményei alól. Erre a korábbi rendelkezések nem adtak lehetőséget.

3. Büntetőeljárás

Az ügyvédek ellen indított büntetőügyek adatai a vizsgált 11 éves időszak alatt jelentős hullámzást mutatnak. 1959., 1960. 1961. években a büntetőeljárások és elítélések száma emelkedő, majd a következő években csökkenő irányzatú. 1965., 1966. és 1969. években újból kisebb emelkedés és hullámzás tapasztalható.

Az ügyvédek által elkövetett bűncselekmények hátterében gyakran anyagi kérdések állnak. Ezek között kell megemlíteni az ügyvédi munkaközösségeket illető munkadíjak, vagy az ügyvéd kezeihez meghatározott rendeltetéssel kifizetett és nem munkadíjat képező pénzösszegek elsikkasztását, továbbá a csalás, a befolyással üzérkedés és okirathamisítás eseteit. Néhány ügyben előfordult, hogy az ügyvédek a közlekedés biztonsága ellen követtek el bűncselekményt.

Az ügyvédek által elkövetett bűncselekmények száma viszonylag nem nagy. Ennek ellenére mégis figyelmet érdemel. Az ügyvédséggel szemben ugyanis fokozott erkölcsi, etikai színvonal biztosítását igényli az, hogy az ügyvédség az igazságszolgáltatás tényezője, fontos és bizalmas munkakört tölt be és az ügyekben az állampolgárok bizalmát élvezi. Példamutatása és megnyilvánulása az állampolgárok tudatának formálása területén jelentős.

VI.
AZ ÜGYVÉDI JÖVEDELMEK ÉS AZ ÜGYVÉDI SZERVEK GAZDÁLKODÁSA

1. Bruttó bevétel

Az ügyvédek 1969. évi összes bruttó bevétele 163,6 millió forint volt, amely az elmúlt időszak alatt a legmagasabb. A bruttó bevétel összege 1963. évtől átlagosan évi 10 millió forint emelkedést mutat. 1959. és 1962. évek között a bruttó bevétel összege ingadozó volt, 1960. évben 101,3 millió forinttal a legkisebb az elmúlt időszak alatt.

A tapasztalható jelentős emelkedés annál inkább figyelemreméltó, mert ugyanakkor az ügyvédi létszám ugyanezen idő alatt jelentősen csökkent. Az következne ebből a megállapításból, hogy az egy ügyvédre eső bruttó bevétel és tiszta kereset elsősorban a létszám csökkenése következtében mutat emelkedő irányzatot. Minthogy azonban a létszám csökkenése ellenére

1962. év óta jelentős mértékben emelkedett az ügyvédség összbevétele, nem lehet vitás, hogy az ügyvédi jövedelem emelkedő irányzatú.

Az ügyvédi jövedelem átmeneti ingadozását, illetve végső soron annak fokozatos emelkedését előidéző okok:

a) A termelőszövetkezeti parasztság gazdasági megerősödése jelentős szerepet játszik a vidéki ügyvédség jövedelmének emelkedésében. Erre utalnak azok az adatok, amelyek szerint vidéken általában emelkedett a személyi tulajdonban álló ingatlanok forgalma, és így az ehhez szükséges okiratok szerkesztése és a kapcsolatos eljárások iránti igény. Vannak az országban olyan munkaközösségek, ahol az ügyvédi munkaközösségek tevékenységének túlnyomó része ebből adódik, ez az utóbbi években folyamatos emelkedést mutat és így emelkedik az ügyértéktől függő ügyvédi díjazás is. A vidéki megyei és járási székhelyeken a társasházak alapításával kapcsolatban fokozódó ügyvédi tevékenységre nyílt lehetőség.

b) Az 1961—1964. évek alatt állandó jövedelmet biztosított az ügyvédség részére a mezőgazdasági termelőszövetkezetek jogi képviseleteinek ellátásából eredő munkadíj bevétel. A jogi képviselet újabb rendezése folytán ezen a munkaterületen folyamatosan és jelentősen csökken az ügyvédi képviselet. Az említett években pl. Szolnok megye területén a megye ügyvédeinek bruttó bevételében a termelőszövetkezetek jogi képviseletének ellátásából származó munkadíjátlag évi 500 000 Ft körüli összeget képviselt, 1966. évben pedig elérte az 1 200 000 Ft-ot. Ezt követően csökkent a képviseletek száma és így csökkent az ebből származó jövedelem is. Ennek ellenére még ma is jelentős összeget tesz ki.

c) Kihat az ügyvédi jövedelem emelkedésére a bíróságok ügyforgalmában tapasztalható emelkedés is.

d) 1959., 1960. és 1961. években az ügyvédi jövedelmek átmenetileg hullámzást mutattak. Ennek okát abban kell keresni, hogy az ellenforradalom okozta átmeneti jelentős gazdasági nehézségek az ügyvédi munka korlátozottabb igénybevételében is megnyilvánultak.

e) A hullámzás 1962. évben megszűnt és ettől kezdve folyamatos emelkedés tapasztalható. Az emelkedés 1967. és 1968. években megállt, de 1969-ben újból jelentős emelkedés — 9,2 millió forint — mutatkozik.

Az 1961. évet követő és az ügyvédségre előnyös pozitív előjelű változás egyik lényeges oka — az ügyvédi munka iránt fokozódó igény mellett — azokban a rendelkezésekben is keresendő, amelyek az ügyvédi díjszabást újból rendezték. Így az 1962. évi június hó 19. napján hatályba lépett 5/1962. (VI. 19.) IM számú új ügyvédi díjszabási rendelet a kisebb ügyértékű polgári ügyekben, a házassági bontóperekben és az államigazgatási eljárásban emelte fel a jogi képviseletet ellátó ügyvéd díját.

f) Ezt követően az 1964. évi július hó 19. napján hatályba lépett 2/1964. (VII. 19.) IM számú rendelet a nyomozás során kirendelés, vagy megbízás alapján eljáró védő munkadíját rendezte. A megbízás alapján eljáró védő munkadíja a büntetőeljárásban egyébként felszámítható munkadíj 30%-áig terjedhet. Ez azonban nem jelentős tényező a jövedelem emelkedésében.

g) Az ügyvédi bruttó jövedelem folyamatos emelkedésének fenntartását a jövőben nyilvánvalóan elősegíti a közelmúltban végrehajtott árrendezés is. A díjszabási rendelet ugyanis a munkadíj alsó és felső határát szabja meg. Az ügyvédek tehát jogszabályok által biztosított keretek között irányíthatják jövedelmük alakulását.

Az ügyvédi jövedelmek emelkedésében szerepe van annak is, hogy sok kategóriában emelkedett a munkaviszonyban álló dolgozók jövedelme. Igen lényeges emelkedés tapasztalható az üdülőhelyeken a telkek áránál és általában a házhelyeknél, házaknál és öröklakásoknál.

2. Tiszta kereset

Az ügyvédség tiszta keresete általában a bruttó bevétel 55%-a. A hiányzó 45%-ban lehet kifejezni részben az állammal, részben az ügyvédi szervek működésével és a szociális ellátás biztosításával kapcsolatban felmerült kiadásokat.

A bruttó bevétel és a tiszta kereset vizsgálatából kitűnik, hogy a bruttó bevétel emelkedéséhez viszonyítva kisebb arányú a tiszta kereset emelkedése. Ennek legfőbb oka az ügyvédi keresetek növekedésétől függő és folyamatosan erősebben érvényesülő — egészen az adóalap 50%-áig terjedhető — progresszív jövedelemadó.

Az 1959. év előtti ügyvédi jövedelemadó rendszere lényegesen enyhébb volt a későbbinél. A bruttó bevétel 4,5%-a, vagy a tiszta kereset 6%-a volt a jövedelemadó. Abban az adózási rendszerben a tiszta kereset a bruttó bevétel 70—75%-át tette ki.

A bruttó bevétel emelkedésén kívül az alábbi tényezők befolyásolták az ügyvédi tiszta kereset alakulását:

a) Az 1959. előtti — már említett — százalékos adórendszert 1959. évi július hó 18. napján a 19/1959. (VII. 18.) PM számú rendelet szigorú progresszivitást előíró új adórendszerrel váltotta fel. Az ügyvédi tiszta kereset 1959. év utáni csökkenésében nagy része volt ennek a rendeletnek is.

b) Az 1961. évi január hó 1. napján életbe lépett 49/1960. (XI. 10.) Korm. számú rendelet lényegesen enyhítette a gyakorlatban túl szigorúnak bizonyult adórendeletet azáltal, hogy évi 36 000 Ft összegű tiszta keresetig csupán 6% összegű jövedelemadót írt elő. Ennek az adórendszernek további enyhítését jelentette az 1963. évi január hó 1. napján hatályba lépett 3/1963. (III. 2.) PM számú rendelet, amely az ügyvédi adóalapot 10%-kal csökkentette.

c) Ugyancsak az ügyvédi tiszta kereset mértékének fenntartását segítette elő az 1963. évi október hó 25. napján kiadott 24.052/1/13/1963. számú igazságügyminisztériumi rendelkezés. Eszerint az 1963. évi október hó 1. napján életbelépett 24/1963. (IX. 28.) Korm. számú új ügyvédi nyugdíjrendelet által felemelt nyugdíjjáruléknak azt a részét, amely a 10%-os adóalap csökkentés folytán nem térül meg, valamint a kamarai tisztségviselőknek és munkaközösségi vezetőknek külön illetményei után járó nyugdíjjárulékot kivételesen átmenetileg a tartalékalap terhére lehetett elszámolni.

A fentiek szerint kialakított jövedelemadó-rendszert változatlanul fenntartotta a 4/1969. (I. 25.) Korm. és a végrehajtása tárgyában megjelent 4/1969. (I. 25.) PM rendelet.

3. Gazdasági alap

Az 1961—1966. évek alatt az ügyvédi munkaközösségek a jövedelmük alapján a beruházási és felújítási célokra képzett tartalékalapjaik tervszerű felhasználását — a pénzösszegek megyei szinten végrehajtott koncentrációja folytán előállott nagyobb anyagi erő lehetőségeinek kihasználása céljából — az ügyvédi kamarákra bízták. A tartalékalapok összegei jelentős anyagi erőt képviseltek és a központosítás mellett alkalmazott szigorú takarékosság segítségével az ügyvédség elsősorban az ügyvédi szervek elhelyezését biztosító beruházások és felújítások fedezésére fordíthatott.

Az ügyvédi szervek tulajdonában álló ingatlanok értéke 15 millió forint, míg az ingók értéke 16 millió forint összeget ért el 1967. évi június hó 30. napján. A rendelkezésre álló készpénzállománnyal együtt az ingatlanok és ingók értéke összesen mintegy 40 millió forint értékű vagyont jelent. Kitűnik a képzett tartalékalap összegével való összehasonlításból, hogy az ügyvédség az utóbbi 10 éves időszak alatt kb. 50 millió forintot használt fel beruházási, felújítási és karbantartási célokra.

Az 1960. és 1966. évek között a legtöbb ügyvédi kamara területén a felosztható alappal való gazdálkodást a kamarákra bízták az ügyvédi munkaközösségek. Az összevont felosztható alapokból kerültek kifizetésre elsősorban az adómentes szociális juttatások, amelyek évente átlagosan 3—4 millió forint összeget értek el. Több kamara ebből az alapból tudta megoldani az ügyvédek rendszeres üdültetését és nem egyszer a külföldi üdülést.

Az ügyvédi kamarák 1963. évtől 4 év alatt összesen 11,5 millió forintot fizettek ki szociális juttatás címén. A kifizetett összegek évenként a tiszta kereset 3—4%-át teszik ki.

A gyakorlat azt mutatja, hogy a felosztható alapok nagyobb része közvetve, vagy közvetlenül — a jövedelem arányosítására való felhasználáson keresztül — visszakerült újból az ügyvédséghez. Szükségtelennek mutatkozott tehát részben ennek az alapnak külön képzése és kezelése, valamint egyúttal az ezideig alkalmazott mértéke is.

Az Ügyvédi Törvény Novellája a két külön alap helyett egy alap — a gazdasági alap — képzését vezette be 1967. évi január hó 1-től, amelyben a régi felosztható alap kisebb mértékben — 50%-ban — vesz részt. Ebből az alapból biztosítják a szociális juttatások összegeit, míg a jövedelem arányosítása elsősorban már a munkaközösségek tevékenységének keretei között, a megfelelő munka biztosításával kerül megvalósításra.

Különösen figyelemre méltó, hogy a gazdasági alap szociális ellátást biztosító részéből a kamarák jelentős összegű táppénzt helyettesítő juttatást, házassági, szülési és halálozási segélyt tudnak biztosítani adómentesen az ügyvédek részére.

4. Az ügyvédi szervek vagyona

A 11 év alatt képzett beruházási alap összege, illetve a gazdasági alapnak a beruházási része 94 millió forint, amelynek felhasználásával az ügyvédség saját erejéből jelentős előrehaladást ért el az ügyvédi működéshez szükséges objektív feltételek biztosítása területén.

A módosított Ügyvédi Törvény a folyamatos fejlődés biztosítása érdekében a gazdasági alap keretében gondoskodik az újabb beruházási és felújítási feladatok megvalósításáról. A beruházási és felújítási alapok eddigi mértéke változatlan. Csak

abban a kamarában kerülhet sor a jövőben kisebb összegű alap képzésére, ahol az objektív feltételek biztosítása nagyobb részben már megtörtént.

A beruházási alap képzése 11 év alatt hozzásegítette az ügyvédséget ahhoz, hogy igen jelentős összegű ingó és ingatlan vagyonnal rendelkezzen, amely az ügyvédi tevékenység objektív előfeltételeinek biztosítását jelenti. Jellemző az ügyvédség szerveinek vagyoni helyzetére, hogy csak egy ügyvédi kamara — Salgótarján — nem rendelkezik ingatlannal.

B) Egyes ügyvédi kamarák megalakulása és fejlődésük rövid áttekintése

1. **A Budapesti Ügyvédi Kamara** 1875-ben alakult meg, alakuló közgyűlését 1875. február 20-án tartotta.

A felszabadulást követően a kamara területén — és egyúttal az országban is — az első ügyvédi munkaközösség 1948. május hó 26-án alakult meg. Jelenleg 34 munkaközösség működik.

A kamara elnöki tisztségét 1959. január 1. napjától dr. Pösténvi Márton, majd dr. Kárpáti László töltötték be. A jelenlegi kamarai elnök dr. Gárgyán Tibor.

A főtitkári tisztséget 1959. január 1. napjától dr. Bajor László, dr. Kárpáti László és dr. Gárgyán Tibor töltötték be. A jelenlegi főtitkár dr. Györgyei Béla.

Titkári tisztséget töltöttek be 1959. január hó 1. napját követően dr. Bolgár György, dr. Csohány Gizella, dr. Horváth Jenő és dr. Fejérváry Géza. A jelenlegi titkárok dr. Visontai Kálmán, dr. Horváth József és dr. Kende Béla.

A kamara ügyvéd-tagjainak létszáma 512, az ügyvédjelöltek létszáma 65.

A kamara életében a felszabadulást követő legjelentősebb eseményeket a következőkben lehet felsorolni:

1945. január hó 29-én a szocialista jogászok szervezete a kamara ügyeinek ideiglenes vitelére intéző tanácsot választott. 1946. március hó 10-én tisztújító közgyűlésen megválasztották a kamara első demokratikus vezetőségét.

1951—1952. években a kamara felügyeletének megszervezése mellett, önkéntesség alapján megalakultak az ügyvédi munkaközösségek.

1956. december hónapban a kamara önkormányzatát az igazságügyminiszter felfüggesztette és az ügyek vitelére miniszteri kiküldöttet nevezett ki.

1958. augusztus hónapban — az Ügyvédi Törvény rendelkezése alapján — kötelezővé vált az ügyvédi munkaközösségi forma és a kamara az addig magángyakorlatot folytató ügyvédeket munkaközösségekbe osztotta be.

1959. január hónapban a kamara szervezeti élete és működése az új vezetőség megválasztásával helyreállt.

1963. április hó 27-én a kamara a munkaközösségek tartalékalapjainak 30%-át összevonta, ami kamarai kezelésbe való vételét jelentette.

1964. március hó 29-én a tartalékalapok összevonásának mértékét a kamara 50%-ra emelte. 1965. március hó 16-án a kamara a felosztható alap 50%-ának összevonásával megteremtette az ügyvédek szociális ellátását biztosító alapot és egyúttal elkészítette a szociális juttatásokra vonatkozó szabályzatot is.

1965. évtől kezdve a kamara folyamatosan kiépítette több munkaközösség korszerű elhelyezését. Ez a tervszerű tevékenység jelenleg is folyamatban van és annak célja a korszerű elhelyezés maradéktalan biztosítása.

1968-ban a kamara a legkiválóbb ügyvédek jutalmazására Landler Jenő emlékérmet alapított.

1969. március hóban a Tanácsköztársaság 50. éves évfordulója alkalmából a kamara kiállítást rendezett és ezen bemutatta azoknak az ügyvédeknek életét és munkásságát, akik a haladás szolgálatában álltak.

2. A **Békéscsabai Ügyvédi Kamara** 1956. január hó 1. napjával alakult meg.

A kamara területén elsőnek a Békéscsabai 1. sz. Ügyvédi Munkaközösség kezdte el működését 1953. január hó 1-én.

Jelenleg a kamara területén hét munkaközösség működik. Ezek 1953. és 1958. évek között alakultak. A kamara ügyeleti hálózatának kiépítése 1968. évi január hó 1. napjától rendszeresen folyik. A kamara területén működő ügyeletek száma jelenleg 26.

A kamara elnöki tisztségét 1959. január hó 1. napjától dr. Medovárszky Mihály békéscsabai ügyvéd töltötte be. Elhalálozását követően 1960. évi április hó 9. napja óta a kamarai elnök dr. Bereczki Lajos mezőberényi ügyvéd.

1959. január hó 1. napján a kamara titkára dr. Tóth László,

azóta nyugalmazott békéscsabai ügyvéd volt. A jelenlegi titkára dr. Zala Gábor békéscsabai ügyvéd.

A kamara tagjainak száma 58, az ügyvédjelöltek száma 10.

A kamara életének legjelentősebb eseményei a következők voltak:

1962. évben kezdetét vette a munkaközösségek és kirendeltségek korszerű elhelyezésének biztosítása. Ennek során 1962. október hónapban a kamara ingatlant vásárolt a Battonyai Ügyvédi Munkaközösség részére, 1963. július hónapban ingatlanilletőséget vásárolt az Orosházi Ügyvédi Munkaközösség részére.

1963. szeptember hónapban a Békési Ügyvédi Munkaközösség Mezőberényi Kirendeltsége, majd 1965. szeptember hónapban a Gyulai Ügyvédi Munkaközösség került elhelyezésre ingatlanvásárlás alapján. 1969. november hónapban társasház-tulajdoni illetőség vásárlása útján a Szarvasi Ügyvédi Munkaközösség vásárlása útján a Szarvasi Ügyvédi Munkaközösség végleges elhelyezését oldotta meg az ügyvédi kamara és 1970-ben a békéscsabai ügyvédi székház építésével korszerű, szép elhelyezést biztosított az ügyvédi kamara a saját és a Békéscsabai Ügyvédi Munkaközösség részére.

3. **A Debreceni Ügyvédi Kamara** 1875-ben alakult meg. Az első ügyvédi munkaközösség önkéntes megalakulására 1952. október hó 15. napján került sor. Ekkor a Debreceni 1. és 2. sz. Ügyvédi Munkaközösségek alakultak meg.

A kamara elnöki tisztségét 1959. január hó 1. napjától kezdődően dr. Szeszák Gyula debreceni ügyvéd tölti be.

A kamara titkára 1959. január hó 1. napjától 1967. december hó 31. napjáig dr. Ladányi Sándor debreceni ügyvéd volt. E tisztséget azóta dr. Kiss István debreceni ügyvéd tölti be.

A kamara területén működő ügyvédek száma 69, az ügyvédjelöltek száma 10.

A kamara életében jelentős körülmény volt az a tény, hogy a felszabadulást követően hatásköre több megyére terjedt ki. Így Borsod-Abaúj-Zemplén megye és Szabolcs megye területére is.

Jelentős esemény volt az is, hogy az első munkaközösségek megalakulását követően Debrecen városában később öt munkaközösség alakult és működött. 1961 októberében e munkaközösségek közül négy közösség egyesült és azóta a Debreceni 1. sz. Ügyvédi Munkaközösség elnevezés alatt, korszerű elhelyezés mellett mint az ország legnagyobb munkaközössége fejti ki tevékenységét.

Kiemelkedő eseménynek tekintendő az a tény is, hogy 1962 augusztus havában az első Országos Ügyvédkongresszust Debrecenben tartották meg. A kongresszus szervezési munkáit túlnyomó részben a kamara végezte.

A korszerű elhelyezés biztosítása területén a Debreceni Ügyvédi Kamara is ingatlanvásárlással tudott előre lépni. Így saját székházában fejti ki tevékenységét a Debreceni 2. sz., a Püspökladányi, a Hajdúböszörményi és a Derecskei Ügyvédi Munkaközösség. Említésre méltó az a körülmény is, hogy a kamara Miskolc-Tapolcán üdülőt vásárolt, amely jelenleg nyolc szobával, klubhelyiséggel és gondnoki lakással működik.

A korszerű elhelyezés további biztosítása céljából folyamatban van a Debreceni 2. sz. Ügyvédi Munkaközösség és a tervek szerint sorra kerül a Debreceni 1. sz. Ügyvédi Munkaközösség bővítése is.

A kamara az ország egyik ügyvédjelölti oktatási központja.

4. Az **Egri Ügyvédi Kamara** 1955. január hó 1. napja óta működik.

A kamara területén elsőnek az Egri Ügyvédi Munkaközösség alakult meg 1952. december hó 21-én.

A kamara területén jelenleg Egerben, Gyöngyösön és Hatvanban működnek Ügyvédi Munkaközösségek. Ezen felül Füzesabonyban, és Hevesen kirendeltségek fejtik ki tevékenységüket.

A kamara elnöki tisztségét 1959. január hó 1. napjától dr. Gál György egri ügyvéd tölti be, a kamara titkára ugyanettől az időponttól dr. Kőrösy Gyula egri ügyvéd.

A kamara ügyvédi létszáma 40 fő, az ügyvédjelöltek létszáma négy fő. A kamara életében legjelentősebb eseményeknek tekinthető a munkaközösségek korszerű elhelyezésének folyamatos biztosítása. Ennek során 1960-ban a Hatvani Ügyvédi Munkaközösség részére vásárolt a kamara ingatlanilletőséget. 1969-ben Gyöngyösön került sor az ott működő két ügyvédi munkaközösség összevonására és az ügyvédek részére megfelelő elhelyezés biztosítására.

1970. első hónapjaiban készült el az Egri Ügyvédi Kamara és az Egri Ügyvédi Munkaközösség elhelyezését biztosító irodahelyiség. Ennek következtében az elhelyezés teljesen korszerű és a kulturált ügyvédi tevékenység alapjául szolgál.

5. A **Győri Ügyvédi Kamara** 1875. évben alakult meg.

A kamara első ügyvédi munkaközösségének megalakulására 1951. december hó 1. napján került sor Győrben.

A kamarában jelenleg öt munkaközösségben fejtik ki tevékenységüket az ügyvédek.

Az elnöki tisztséget 1959. január hó 1. napjától 1960. május hó 16-ig dr. Bujalka István töltötte be, ettől az időponttól a kamara elnöke dr. Tóth Imre győri ügyvéd.

1959. január hó 1. napjától 1963. december hó 15. napjáig a titkári teendőket dr. Miklós Imre, ettől az időponttól 1968. december 15-ig dr. Sády Jenő és 1968. december hó 16-tól dr. Arató György látják el.

A kamara jelenlegi ügyvédi létszáma 28, ügyvédjelölti létszáma négy. A kamara tagjainak pártszervezete van.

A kamara életében megnyilvánult jelentős események közé tartozott a munkaközösségek megfelelő elhelyezésének biztosítása területén kifejtett tevékenység. 1967-ben a Soproni Ügyvédi Munkaközösség részére vásároltak ingatlant, 1969. évben lakásvásárlással oldotta meg a kamara a Győri 1. sz. Ügyvédi Munkaközösség elhelyezését. Megtörtént a Győri 2. sz. Ügyvédi Munkaközösség elhelyezésének biztosítása is 1970-ben oly módon, hogy lakásvásárlás ellenében a városi tanács megfelelő helyiség kiutalásban részesíti a kamarát.

6. A **Kaposvári Ügyvédi Kamara** 1924. június hó 1. napján alakult. 1946. évig működött önállóan. 1946-tól 1955. december hó 31. napjáig a Pécsi Ügyvédi Kamarához tartozott. 1965. január hó 1. napjától a kamara újból önállóan működik.

A kamara területén az első ügyvédi munkaközösség 1952. december hó 15. napján alakult meg Kaposvári 1. sz. Ügyvédi Munkaközösség elnevezéssel.

A munkaközösségek száma a megyében jelenleg 5.

1956. január hó 1. napjától 1959. április hó 29-ig a kamara elnöke dr. Marton Ernő István kaposvári ügyvéd volt. 1959. április hó 30. napjától 1959. szeptember hó 1. napjáig a kamara elnöke dr. Péczer Géza kaposvári ügyvéd volt. 1959. szeptember hó 1. napjától a kamarai elnöki tisztséget dr. Szilli Gyula kaposvári ügyvéd tölti be.

A kamara titkára 1967. december hó 15. napjáig dr. Mayer Ferenc kaposvári ügyvéd volt, ettől az időponttól a titkári tisztséget dr. Csapláros Imre kaposvári ügyvéd tölti be.

A kamara ügyvéd tagjainak száma 40, az ügyvédjelöltek száma hét.

A kamara utolsó 10 évi működése alatt jelentős eseményként értékelhetők a következők:

1962. év elején a kamara elhatározta az ügyvédi munkaközösségek tartalékalapjainak összevonását. Ennek eredményeként a volt 3. sz. ügyvédi munkaközösség — jelenleg a Kaposvári 2. sz. Ügyvédi Munkaközösség — részére történt először ingatlanvásárlás 1962. március hó 8. napján. Ezt követően a Siófoki Ügyvédi Munkaközösség kapott — megfelelő felújítás és átépítés után — új elhelyezést 1962. augusztus hónapban.

A kamara a Kaposvári 1. sz. Ügyvédi Munkaközösség Nagyatádi Kirendeltsége részére 1964. október havában vásárolt ingatlant, majd a Kaposvári 2. sz. Ügyvédi Munkaközösség Tabi Kirendeltsége részére 1965. szeptember hó 18-án biztosította az elhelyezést ugyancsak ingatlanvásárlással.

Ezt követően a kamara a 2. sz. munkaközösség meglévő irodahelyiségeit további ingatlanvásárlással bővítette 1967. év tavaszán. A Kaposvári 1. sz. Ügyvédi Munkaközösség részére pedig társasház-illetőséget vásárolt 1967. január 21-én.

1970. év április hó 29-én avatta fel a kamara a Marcali Ügyvédi Munkaközösség újonnan épített székházát és a kamara részére vásárolt társasház-illetőséget.

A kamara életében kiemelkedő eseménynek kell tekinteni azt is, hogy 1970. április havában, felszabadulásunk 25. éves évfordulója alkalmából dr. Szökendi János ügyvéd és dr. Halda Antal ny. ügyvéd a Munka Érdemrend arany fokozata kormánykitüntetésben részesültek.

7. A **Kecskeméti Ügyvédi Kamara** 1955. évi november hó 1. napján alakult meg.

A kamara területén az első ügyvédi munkaközösség 1949. január hó 1. napján alakult meg. A munkaközösségek száma jelenleg 10.

A kamara elnöki tisztségét 1959. február 1. napjától 1961. december 23. napjáig dr. Máté Ferenc kecskeméti ügyvéd töltötte be, majd 1961. december 24-től 1969. július hó 2. napjáig dr. Kovács Zoltán volt kecskeméti ügyvéd. Jelenleg az elnöki teendőket dr. Juhász Tibor kiskőrösi ügyvéd látja el.

A kamara titkári tisztségét 1959. február hó 1. napjától 1961. augusztus hó 31. napjáig dr. Kőrösi Sándor, ettől az időponttól 1961. december hó 23. napjáig dr. Kovács Zoltán, a továbbiakban — jelenleg is — dr. Andrásy Jenő kecskeméti ügyvéd tölti be ezt a tisztséget.

A kamara ügyvédeinek létszáma 79, az ügyvédjelölti létszám 9 fő. A kamarában pártalapszervezet működik.

A kamara életében kiemelkedő eseményként értékelhető az a tény, hogy az utóbbi 10 év alatt a kecskeméti és a vidéki ügyvédi munkaközösségek és kirendeltségek legnagyobb része megfelelő elhelyezésben és felszereléssel fejti ki tevékenységét.

8. A **Miskolci Ügyvédi Kamara** 1876. évben alakult meg.

A felszabadulást követően a megyében az első ügyvédi munkaközösség — a Miskolci 1. sz. Ügyvédi Munkaközösség — 1952. augusztus hó 20. napja óta működik.

A kamara területén jelenleg kilenc munkaközösség, öt kirendeltség és 32 ügyelet van.

1959—1964. évek között a kamara elnöki tisztségét dr. Erdős Imre látta el. 1964-től kezdődően, jelenleg is, dr. Faragó Endre miskolci ügyvéd a kamara elnöke.

1959—1961. évek között a kamarai titkári tisztséget dr. Répássy Károly, 1961—1964. évek között dr. Faragó Endre és 1964. évtől dr. Muttnyánszky Ádám tölti be.

A kamarának jelenleg 74 ügyvéd tagja van és 15 ügyvédjelöltje.

A kamara munkaközösségei 1952—1955. évek közötti időben alakultak.

A kamara életében az utóbbi 10 év jelentős eseményének kell tekinteni az ügyvédi szervezetek fokozatos megerősödését, az objektív feltételek tervszerű biztosítását, amelynek területén különösen figyelemre méltó a munkaközösségek korszerű elhelyezésének biztosítása ingatlanvásárlás útján.

A kamarának önálló pártalapszervezete van.

9. A **Nyíregyházi Ügyvédi Kamara** 1955. november hó 1. napján alakult meg.

A kamara területén elsőként a Nyíregyházi 1. sz. Ügyvédi Munkaközösség létesült 1953. évi január hó 1. napján.

A kamara munkaközösségeinek jelenlegi száma hat, a munkaközösségi kirendeltségek száma négy, és az ügyeletek száma 38.

A kamara elnöki tisztségét 1959. január hó 1. napjától 1961. december hó 31. napjáig dr. Kozma Károly töltötte be, majd 1962. január hó 1. napjától dr. Rácz Sándor nyíregyházi ügyvéd, a kamara elnöke.

A kamara titkára 1959. január hó 1. napjától dr. Borsy Zoltán nyíregyházi ügyvéd.

A kamara területén jelenleg 52 ügyvéd és nyolc ügyvédjelölt működik.

Jelentős eseményt és előrehaladást jelentett a kamara életében az a körülmény, hogy az utolsó 10 év alatt a munkaközösségek közül öt saját tulajdont képező ingatlanban van elhelyezve.

Jelentős eseményként kell értékelni azt a körülményt is, hogy az MSZMP Szabolcs-Szatmár megyei Bizottsága 1968. év február hó 2. napján értékelte a megyei ügyvédi szervezetek és az ügyvédség tevékenységét. Az értékelés eredményeként hozott határozat elismerőleg állapította meg az ügyvédi tevékenység fejlődését, az elért eredményeket és egyúttal megszabta a fejlődés útját is.

A Kisvárdai Járási Pártbizottság 1969. október hó 21. napján foglalkozott a Kisvárdai Ügyvédi Munkaközösség működésével és határozatában elismerően értékelte az elért eredményeket. A határozat útmutatást is jelentett a további előrehaladásban.

1968. április hó 1. napján megalakult az ügyvédi pártalapszervezet, amely jelenleg nyolc taggal működik.

10. A **Pest megyei Ügyvédi Kamara** 1959. február hó 28. napján alakult meg. A kamara megalakulásának időpontjában, annak területén már csak munkaközösségek működtek. Amikor még a kamara területe a Budapesti Ügyvédi Kamarához tartozott, 1951. évben létesült Ráckevén az első ügyvédi munkaközösség. Jelenleg a megye területén valamennyi járási székhelyen munkaközösség működik. Ezek száma összesen 10.

A kamara elnöki tisztségét 1959. február hó 28. napjától 1964. december hó 31. napjáig dr. Berek István töltötte be. Ettől az időponttól kezdve a kamara elnöke dr. Kenéz Tibor váci ügyvéd.

A kamara titkári tisztségét — megalakulásától kezdve — dr. Nagy Zoltán budapesti ügyvéd tölti be.

A kamara jelenlegi ügyvédi létszáma 113 fő, az ügyvédjelölti létszám 20 fő.

A kamara fejlődésére és működésének eredményeire legjellemzőbb események az alábbiak voltak:

1960. június 4—5. napjain tartotta a megye ügyvédsége az első ügyvédi ankétot.

1959. évben a Nagykátai, 1960. évben pedig a Ceglédi Ügyvédi Munkaközösségek vásároltak elhelyezésük céljára ingatlant.

1960. november hó 26. napján tartott elnökségi ülés gazdasági bizottságot hozott létre és ennek javaslata alapján 1961. január hó 21-én az elnökségi ülés szociális alapot létesített. Ettől

az időtől kezdve a kamara a beteg ügyvédeknek táppénzt helyettesítő juttatást fizetett.

Ugyanez az elnökségi ülés elhatározta a tartalékalapok összevonását és ennek alapján még 1961. évben ingatlanvásárlások történtek Gödöllőn, Nagykőrösön és Vácon.

Ezt követően folyamatosan vásárolt a kamara ingatlanokat a munkaközösségek részére és jelenleg a megye valamennyi ügyvédi munkaközössége korszerű, kulturált elhelyezés mellett fejti ki tevékenységét. Egyedül a Dabasi Ügyvédi Munkaközösség székháza nem ügyvédi tulajdon. A tulajdonos halála után azonban ez is a kamara tulajdonába fog kerülni. A korszerű elhelyezés biztosítása területén legutoljára a Budapesten működő Budai Járási Ügyvédi Munkaközösség kapott korszerű és kulturált elhelyezést, amely minden igényt kielégít.

1962-ben a kamara Csobánkán üdülőt vásárolt, amely a tagságnak kedvenc hétvégi pihenője és nyári üdülőhelye.

1967. évtől kezdve a kamara kiterjedt külföldi kapcsolatokkal rendelkezik. Különösen szoros kapcsolatban van a szlovák ügyvédi kamarával.

A kamarában ügyvédjelölti oktatási központ működik.

11. A **Pécsi Ügyvédi Kamara** 1875-ben alakult.

A felszabadulást követően az első ügyvédi munkaközösség 1949. május hó 2. napján alakult meg — a Pécsi 1. sz. Ügyvédi Munkaközösség. Ezt követte a Pécsi 2. sz. Ügyvédi Munkaközösség megalakulása 1949. július hó 15-én.

A kamara munkaközösségeinek jelenlegi száma hat.

A kamara elnöke 1959. január 1. napjától dr. Kertész Ferenc pécsi ügyvéd, titkára dr. Kovács Jenő pécsi ügyvéd. Figyelemre méltó, hogy mindketten 1955. március 1. napja óta töltik be tisztségüket.

A kamara jelenlegi ügyvédi létszáma 58, az ügyvédjelöltek száma hat.

A kamara életében jelentős esemény volt az 1965. év június havában Pécsen tartott országos ügyvédi kamarai vezetői értekezlet. Ennek előkészítésében és az értekezlet sikeres lebonyolításában jelentős része volt a kamara vezetőinek.

A vidéki ügyvédi munkaközösségek saját tulajdont képező elhelyezésben működnek. A három pécsi ügyvédi munkaközösségnek saját üdülője van.

A pécsi kamara területén működik elismerten eredményesen az ország egyik ügyvédjelölti oktatási központja.

12. A **Salgótarjáni Ügyvédi Kamara** 1959. január hó 1. napjával alakult meg.

A kamara területén az első munkaközösség Balassagyarmaton alakult meg 1955. május hó 1. napjával, majd a Salgótarjáni Ügyvédi Munkaközösség 1955. június hó 1. napján.

A kamara területén két ügyvédi munkaközösség és három munkaközösségi kirendeltség működik.

A kamara elnöke 1959. január hó 1. napjától 1964. december hó 5. napjáig dr. Sarkadi Nagy István salgótarjáni ügyvéd volt. Ettől az időponttól a kamara elnöki tisztségét dr. Bodnár Béla salgótarjáni ügyvéd tölti be.

A kamara titkára 1959. január hó 1. napjától 1967. június hó 3. napjáig dr. Csaba István volt. Az említett időponttól a titkári tisztséget dr. Verebélyi Gyula salgótarjáni ügyvéd tölti be.

A kamara jelenlegi ügyvédi létszáma 20 fő, ügyvédjelölti létszáma három fő.

13. A **Szekszárdi Ügyvédi Kamara** 1958. december hó 29. napján alakult meg.

A kamara területén elsőnek a Szekszárdi 1. sz. Ügyvédi Munkaközösség kezdte meg működését 1952. február hó 1. napján.

A kamara területén hat ügyvédi munkaközösség működik.

Az elnöki tisztséget 1959. január hó 1. napjától dr. Sarlós László szekszárdi ügyvéd, a titkári tisztséget pedig ugyanettől az időponttól kezdve dr. Tihanyi Mátyás szekszárdi ügyvéd tölti be.

A kamara ügyvédi létszáma 24 fő, az ügyvédjelölti létszám négy fő.

A kamara vezető és irányító tevékenységének jelentős eredménye volt 1962. évben, hogy az elnökség a felosztható és a tartalékalapokat összevonta és az országban az elsők között kamarai kezelésbe vonta. Ennek eredményeként az ügyvédi szervek — a kamara és egy munkaközösség kivételével — már megfelelő elhelyezést kaptak és korszerűen ellátták a munkaközösségeket az ügyvédi tevékenység folytatásához szükséges eszközökkel.

14. A **Szegedi Ügyvédi Kamara** 1875. évben alakult meg és annak idején területileg magában foglalta Csongrád, Békés, Csanád és Bács-Bodrog megyéket.

A kamara területén 1951. október hónapban alakult meg elsőnek a Szegedi 1. sz. Ügyvédi Munkaközösség. Ezt követően

1958. év januárjáig megalakult Szegeden a többi négy munkaközösség is. A vidéki ügyvédi munkaközösségek 1952—1956. évek között alakultak.

A megye területén jelenleg kilenc ügyvédi munkaközösség működik.

A kamara elnöki tisztségét 1959. február hó 7-től 1963. június hó 29-ig dr. Lóránt László volt szegedi ügyvéd töltötte be. Ettől az időponttól kamarai elnök dr. Erdélyi Sándor hódmezővásárhelyi ügyvéd.

A kamara titkári tisztségét 1959. február hó 7. napjától 1964. december hó 5. napjáig dr. Penczi András töltötte be, ettől az időponttól kezdve kamarai titkár dr. Papp István szegedi ügyvéd.

A kamara jelenlegi ügyvédi létszáma 107 fő, az ügyvédjelölti létszám 13 fő. A kamarában pártalapszervezet működik.

A kamara tevékenysége során az alábbiakat lehet jelentős eseménynek tekinteni.

A kamarai vezetés igyekezett megvalósítani a munkaközösségek gazdasági megerősödését. Ennek céljából először a tartalékalapot, majd a felosztható alapot összevonta és kamarai kezelésbe vette. Az így létrejött gazdasági erők felhasználásával a legújabb időkig sikerült megoldani a vidéki ügyvédi munkaközösségek korszerű elhelyezését és sor kerülhet a szegedi elhelyezés korszerű megoldására is.

A kamarában ügyvédjelölti oktatási központ működik.

15. A **Székesfehérvári Ügyvédi Kamara** 1959. január hó 1. napján alakult meg. Ezt megelőzően a kamara önállóan csak a felszabadulás előtt és azt követően rövid ideig működött. Később a Pest megyei, majd a Budapesti Ügyvédi Kamarához tartozott.

A kamara területén első munkaközösségként 1952. december hó 20. napján alakult meg a Székesfehérvári 1. sz. Ügyvédi Munkaközösség.

A megyében jelenleg hat ügyvédi munkaközösség működik.

A kamara elnöki tisztségét 1959. január hó 1. napjától 1964. december hó 31. napjáig dr. Boda József székesfehérvári ügyvéd töltötte be. A jelenlegi kamarai elnök dr. Berta Béla székesfehérvári ügyvéd 1965. január hó 1. napjától látja el az elnöki teendőket.

A kamara titkári tisztségét 1959. január hó 1. napjától 1961. december hó 31. napjáig dr. Háden Ferenc székesfehérvári ügyvéd, 1962. január hó 1. napjától 1964. december hó 31. napjáig

dr. Simonyi Gyula székesfehérvári ügyvéd, 1965. január hó 1. napjától 1968. június hó 15. napjáig dr. Szánthó Zoltán székesfehérvári ügyvéd töltötte be. 1968. június hó 16. napjától a kamarai titkári teendőket dr. Eisenbarth Tamás székesfehérvári ügyvéd látja el.

A kamarának jelenlegi ügyvédi létszáma 42 fő, ügyvédjelölti létszáma három fő.

A kamara fejlődésére és működésére vonatkozó legjellemzőbb események és eredmények az ügyvédi szervek korszerű elhelyezése területén mutatkoznak.

1965-ben a kamara a Bicskei Ügyvédi Munkaközösséget, 1966-ban pedig a Móri Ügyvédi Munkaközösséget helyezte el korszerű és megfelelő helyiségekben. 1966-ban megoldotta a kamara a Sárbogárdi Ügyvédi Munkaközösség korszerű elhelyezését és 1966-ban 14 évi alkalmatlan elhelyezésben való működés után az ügyvédi kamara megvásárolt egy emeletes házat a Székesfehérvári 1. sz. Ügyvédi Munkaközösség elhelyezése céljából. Az ingatlan megfelelő átalakítása után a munkaközösség elhelyezése országosan is a legjobbak közé tartozik. A kamara Dunaújvároson biztosítani tudott 1969. évben egy további helyiséget az ottani munkaközösség részére.

16. A **Szolnoki Ügyvédi Kamara** 1955. január hó 1. napján alakult meg.

Az első ügyvédi munkaközösséget a megyében 1953. április hó 1. napján alakították meg Szolnokon és Szolnoki Ügyvédi Munkaközösség elnevezéssel működött.

A kamara területén jelenleg hét munkaközösség, hét munkaközösségi kirendeltség és 42 ügyelet működik.

A kamarai elnöki tisztséget 1959. január hó 1. napja óta dr. Sebestyén Mihály szolnoki ügyvéd, míg a titkári tisztséget dr. Sz. Molnár Imre szolnoki ügyvéd tölti be.

A kamara jelenlegi ügyvédi létszáma 60, az ügyvédjelöltek létszáma öt fő.

A kamara vezetői megalakulástól kezdve nagy súlyt helyeztek a beruházási alap fejlesztésére, a kamara elsőnek lépett a gazdasági koncentráció útjára, ami lehetővé tette, hogy 1960—1961. években felépült a felszabadulás utáni első kamarai székház. Ezt követően Törökszentmiklóson és Jászárokszálláson oldották meg az elhelyezést építkezés útján. Jászapátiban, Kunszentmártonban, Kisújszálláson, Karcagon és Tiszafüreden vásárlás útján biztosított a kamara megfelelő elhelyezést. Jelenleg a Mezőtúri Ügyvédi Munkaközösség székházának építése folyik.

17. A **Szombathelyi Ügyvédi Kamara** 1875. évben alakult meg. 1948. évtől a Győri Ügyvédi Kamarához tartozott és 1959. január hó 1. napjától működik ismét önálló kamaraként.

Az első ügyvédi munkaközösség 1953. január hó 3. napján alakult meg Szombathelyen, a Szombathelyi 1. sz. Ügyvédi Munkaközösség elnevezéssel.

A kamara területén jelenleg három ügyvédi munkaközösség működik.

1959. január hó 1. napjától a kamara elnöki tisztségét dr. Surján László ügyvéd, míg a kamara titkári tisztségét dr. Fodor Ernő ügyvéd tölti be.

A megye területén működő ügyvédek jelenlegi létszáma 20 fő, az ügyvédjelöltek létszáma három fő.

A kamara életében jelentős esemény volt a szombathelyi két ügyvédi munkaközösség összevonása, amelyre 1967. évben került sor. Ehhez a megoldáshoz az a körülmény adott lehetőséget, hogy a kamara a munkaközösség részére székházat vásárolt és azóta megfelelő elhelyezés mellett működnek a szombathelyi ügyvédek. Folyamatban van a kamara több munkaközösségeinek elhelyezési megoldása is.

18. A **Tatabányai Ügyvédi Kamara** 1959. január hó 1. napján alakult meg.

A megye területén elsőnek az Esztergomi Ügyvédi Munkaközösség megalakítására került sor 1954. évben.

A megye területén jelenleg négy munkaközösség, két munkaközösségi kirendeltség és nyolc ügyelet működik.

1959. január hó 1. napjától 1964. december hó 31. napjáig a kamara elnöki tisztségét dr. Almády Károly tatai ügyvéd töltötte be. Azóta a kamarai elnöki teendőket dr. Szentirmai József tatabányai ügyvéd, kamarai elnök látja el.

Kamarai titkárok voltak 1959. január hó 1. napjától dr. Csorba Kázmér, dr. Vincze István és dr. Szentirmai József. 1965. január hó 15. napjától ezt a tisztséget dr. Józsa Domokos tatai ügyvéd tölti be.

A kamara ügyvéd tagjainak száma 23 fő, az ügyvédjelöltek száma hét fő.

Kiemelkedő eseményt ért el a kamara a munkaközösségek megfelelő elhelyezésének biztosítása területén. 1965. év január havában csak a Tatabányai Ügyvédi Munkaközösség rendelkezett megfelelő elhelyezéssel. Ezt követően 1969. december hó 31. napjáig a kamara az összes ügyvédi szervek elhelyezését kifogástalanul megoldotta. Az országban elsőként szervezte meg a kamara baleset-, betegség- és halál esetére a csoportos biztosítást.

19. A **Veszprémi Ügyvédi Kamara** 1959. február hó 1. napján alakult meg.

A megyében elsőnek a Pápai Ügyvédi Munkaközösség alakult meg 1952. november hó 12. napján.

A kamara munkaközösségeinek jelenlegi száma hat.

Az elnöki tisztséget 1959. február hó 1. napjától 1965. január hó 16. napjáig dr. Köves József volt veszprémi ügyvéd töltötte be. Ettől az időponttól dr. Énekes Zoltán veszprémi ügyvéd, kamarai elnök tölti be az elnöki tisztet.

1959. február hó 1. napjától 1965. január hó 16. napjáig dr. Énekes Zoltán volt a kamara titkára. Ettől az időponttól dr. Nemeskéri Ernő veszprémi ügyvéd tölti be a titkári tisztséget.

A kamara területén működő ügyvédek létszáma 36 fő, az ügyvédek létszáma hat fő.

A kamara megalakulásának időpontjában csak három ügyvédi munkaközösség fejtette ki tevékenységét közös elhelyezéssel és közülük csak egy munkaközösség elhelyezése volt megfelelő.

Jelentős eseményként kell értékelni a kamara elnökségének azt a törekvését, hogy valamennyi ügyvédi munkaközösség és ügyvédi szerv korszerű elhelyezés mellett működjön. Ennek a törekvésnek eredményeképpen 1969. év végéig az ügyvédi szervek — a Devecseri Ügyvédi Munkaközösség kivételével — kifogástalan elhelyezést kaptak. Ebben jelentős szerepet játszott az ügyvédi vezetők eredményes társadalmi munkássága. A devecseri elhelyezés területátszervezési okokból nem kerülhet megoldásra, mert a járás megszűnés előtt áll és a járási szervek — így a munkaközösség is — Ajkán fogja működését a jövőben kifejteni. A megfelelő elhelyezés mellett a kamara gondoskodott a munkaközösségek korszerű felszereléséről is.

20. A **Zalaegerszegi Ügyvédi Kamara** 1955. november hó 15. napján alakult meg.

A kamara területén az első ügyvédi munkaközösség 1955. március 1. napján kezdte meg működését Nagykanizsán. A zalaegerszegi ügyvédi munkaközösségek 1955. május hónapban alakultak meg.

A kamara területén jelenleg két ügyvédi munkaközösség működik, az egyik Nagykanizsán, a másik Zalaegerszegen, az utóbbihoz két munkaközösségi kirendeltség tartozik.

A kamara elnöke 1959. január hó 1. napjától kezdődően dr. Takáts Ádám zalaegerszegi ügyvéd.

A kamara titkári tisztségét 1959. január hó 1. napjától 1960. február hó 28. napjáig dr. Wessely József töltötte be, majd 1960. március hó 1. napjától a kamara titkára dr. Szabó József zalaegerszegi ügyvéd.

A megye területén működő ügyvédek létszáma 29 fő, az ügyvédjelöltek száma négy fő.

Az elmúlt 10 esztendő alatt Zala megyében az ügyvédség az értelmiség megbecsült rétegévé vált. Ennek a ténynek kiemelkedő megnyilvánulása volt, hogy az MSZMP Zala megyei Bizottsága 1968. szeptember hónapban külön napirendi pontban foglalkozott a megye ügyvédségének munkájával, tevékenységével és a végrehajtó bizottság pozitívan értékelte az ügyvédi tevékenységet.

Az ügyvédség megbecsülésének bizonyítéka az is, hogy a megye ügyvédei közül magas tisztséget töltenek be egyesek a Hazafias Népfront Városi Bizottságában, a tanácsi apparátusban és a Népi Ellenőrzési Bizottságban.

A munkaközösségek összevonása nagymértékben hozzájárult a szocialista ügyvédkedés tartalmi elemeinek megerősítéséhez és kibontakozásához.

DR. GÁRGYÁN TIBOR

AZ ÜGYVÉDEK SZOCIÁLIS HELYZETE A MÚLTBAN ÉS MA

I.

Az ügyvédi kar a „boldog béke éveiben" nem volt mentes az anyagi gondoktól. Majdnem 70 évvel ezelőtt megjelent és az ügyvédi kar helyzetével foglalkozó könyvben a szerző félreérthetetlenül leszögezi, hogy a század elején Magyarországon tevékenykedő mintegy 5000 ügyvéd jelentős része igen nehéz körülmények között végzi munkáját és bár a legkülönbözőbb javaslatok felmerültek az orvoslás módját illetően, mégsem sikerült az ügyvédség szociális helyzetén javítani. Akkoriban egyik alapvető problémának azt tartották, hogy az ügyvédi díjazást kell szabályozni, mert az volt az álláspont, hogy nem utolsósorban a költségek nagysága és azok ismeretlen volta az az ok, ami arra készteti az ügyfeleket, hogy az ügyvédeket ne vegyék igénybe.

Egy másik jelentős ok volt a falusi jegyzők magánmunkája, amivel kapcsolatosan arra a megállapításra kellett jutni, hogy ez a tevékenység az ügyvédi keresetnek mintegy felét elveszi.

Ha ez volt a helyzet az ügyvédi kar gyakorló tagjait illetően, felmerült a kérdés, hogy mi történt azokkal, akik megrokkantak, rövidebb-hosszabb időn át betegeskedtek, mily sors várt az ügyvédözvegyekre, az ügyvédek árváira. Az egykori írások arról tanúskodnak, hogy évtizedekig tartott a segélyügy rendezése, az Ügyvédi Nyugdíjintézet megalakítása és addig a kamarák önkéntes adományokból gyűjtött segélyalapja szolgált lehetőségül arra, hogy a kamara betegség vagy egyéb szerencsétlenség által sújtott tagjai, esetleg özvegyeik, gyermekeik segélyben részesülhessenek.

Érthető, hogy ez volt a helyzet, hiszen arról is van adatunk, hogy a budapesti ügyvédi kamara által a századfordulón meghatározott évi 18 Ft-os tagsági díjat az ügyvédek 25%-a nem tudta megfizetni.

Az első világháborút követően még inkább súlyosbodott az ügyvédek helyzete. A vesztett háború után a gazdasági élet hely-

reállítása hosszabb időt vett igénybe, az 1920-as évek elején bekövetkezett infláció nem utolsósorban a kar szegénysorsú tagjait érintette. A háború alatt sokan elvesztették nemcsak vagyonukat, hanem lakásukat, ingóságaikat is és igen sok nélkülözés után tudtak csak talpraállni.

A súlyos gazdasági helyzet mellett nem lehet figyelmen kívül hagyni azt a körülményt sem, hogy az első világháborút követően a békeszerződések folytán Magyarországtól elcsatolt területekről a bírák, ügyvédek igen nagy számban költöztek át és ez is hozzájárult ahhoz, hogy 1921-ben, amikor a budapesti ügyvédi kamarában 3000 ügyvéd volt bejegyezve, még inkább súlyosbodott a budapesti ügyvédi kar anyagi helyzete. A budapesti ügyvédi kamara 1921. évi működésére vonatkozó jelentésben olvashatjuk, hogy „az ügyvédi kar nagy része csak szűkösen tud mindennapi létfenntartásáról gondoskodni, tömegesen találhatók azonban olyan kartársak is, akik nagy szegénységben élnek és jövedelmük elsőrendű szükségleteik fedezésére sem elegendő".

Megemlíti a jelentés, hogy a kamarai tagdíjbehajtást ugyan iparkodtak szorgalmazni, de a tagok egy részének fizetésképtelensége a kímélet követelményeit helyezte előtérbe. Így nem volt egyensúlyban a kamara pénzügyi helyzete sem.

A pengő pénzegység bevezetése után 2—3 éven keresztül az ügyvédi kar helyzetében is kedvező változás volt észlelhető, azonban az 1930-as évek elején jelentkező gazdasági világválság a túlnyomórészt mezőgazdasági jellegű ország gazdasági alapjait rendkívüli mértékben megrázta. A csődök, kényszeregyezségek mellett most a különböző gazdavédelmi intézkedések kerültek előtérbe, a kisebb praxisú és túlnyomórészt behajtási ügyekkel foglalkozó ügyvédek helyzete ismét a korábbi rendkívül alacsony szintre esett.

Ebben az időben olvashatjuk a budapesti ügyvédi kamara 1933. március hó 14-i választmányának ülésén, hogy 280 budapesti ügyvéd kérte tagdíjának és nyugdíjintézeti járulékának elengedését. Külön bizottság foglalkozott a kérelmek elbírálásával, 180 ügyvédnek 45 154 pengő összegű tagdíját és nyugdíjintézeti járulékát engedte el, 100 ügyvédnek pedig a kérelmét elutasította.

Erre az időre esik, hogy a budapesti ügyvédi kamara menzát állított fel, ahol nemcsak kedvezményes ebédlehetőséget nyújtottak a kartársaknak, hanem ingyenes ebédjegyeket is kiosztottak az arra rászorulóknak.

A sok névtelen ügyvéd helyzete rendkívül súlyos volt. Az

egyik választmányi ülés külön foglalkozott a gazda-adósok részére adott moratóriummal, kiemelve, hogy ez a kérdés nemcsak az eladósodott gazdákat érinti, hanem a nagyközönséget is hitelügyi szempontból, és a tartozások megfizetésére adott haladék folytán az ügyvédség sem tud eleget tenni sem köz-, sem magántartozásainak.

Az ügyvédség tömegei mellett a nevet szerzett ügyvédek sorsa sem volt gondtalan. — 1933. szeptemberében hunyt el dr. Baracs Marcell, a budapesti ügyvédi kamara tiszteletbeli tagja, elnökhelyettese. A szeptember 12-i választmányi ülésen a kamara elnöke bejelentette, hogy az elhunyt hátramaradottai „igen nyomasztó anyagi helyzetben maradtak vissza", és arra kért a választmánytól felhatalmazást, hogy az özvegynek a kamara rendkívüli segélyt folyósítson.

De lehetne a sort tovább folytatni, hiszen irattárunkban van dr. Vámbéry Rusztemnek egy panasza, amelyet forgalmiadó átalánya és kamarai tagdíjának megállapítása ügyében terjesztett elő és amelyben rámutat arra, hogy bár hírnevet szerzett bűnügyi védő, mégis egész irattára 29 csomóból áll, amelynek több mint fele ingyenes ügy. Keserűen említi beadványában, hogy a fizetőképes ügyfelek, kereskedelmi és ipari cégek politikai beállítottsága folytán messze elkerülik irodáját.

Ezekben az években csak az Ügyvédi Gyám- és Nyugdíjintézet szerény és a létminimumot sem biztosító támogatását élvezhették a nyugdíjas ügyvédek, az ügyvédözvegyek és az ügyvédek árvái, ami azonban semmiféle létbiztonságot nem jelentett.

A szabad pálya egyúttal sok esetben a „szabad koplalás" jogát is jelentette az ügyvéd számára, ahogyan az egyik neves budapesti ügyvéd az ügyvédség helyzetével foglalkozva megjegyezte.

Közben pedig teljesen indokolatlanul és a jogkereső közönség igényétől függetlenül, egyre szaporodott a budapesti ügyvédi kar és általában az ügyvédeknek a száma. Pedig korántsem volt kívánatos az ügyvédek stalluma, hiszen az 1926. évi kamarai jelentésben még olyan adat is található, hogy két ügyvéd szegényházban talált menedéket, több özvegy „nyomortanyán sínylődik" és olyan ügyvédözvegyről is említés történik, akik éjszakánként virágot árult, tömeglakásban lakott, népkonyhán ebédelt.

(Akármennyire fájdalmas is ezeknek a körülményeknek és adatoknak feltárása, ahhoz, hogy a magyar ügyvédség és ennek sorában nem utolsósorban a budapesti ügyvédi kar körülmé-

nyeiben, életlehetőségeiben, szociális helyzetében az elmúlt 25 esztendő során bekövetkezett alapvető változást érzékeltessük, lehetetlen nem ismertetni a múlt eseményeit, nem utolsósorban a fiatal ügyvéd-generáció tájékoztatására.)

A második világháború kitörése a gazdasági válságot megszüntette. Az egyre jobban fasizálódó állami és gazdasági élet azonban csak egyes kiváltságos ügyvédeknek teremtett jólétet, az ügyvédek tömegei számára ez a korszak az üldöztetést, a harcteret és munkatábort jelentette. Ebben az időben ki törődött a megrokkant ügyvédekkel, a nincstelen ügyvédözvegyekkel és árvákkal? A kor szociális helyzetét a nagy ellentétek jellemzik. Kevesen jólétben, gazdagságban, sokan mindennapi gondokkal, küzdelemben létért és a puszta életért.

II.

A felszabadulás meghozta az ügyvédek nagy része által várva várt személyes szabadságot, de nem tudta megteremteni rögtön az ügyvéd egzisztenciális jólétét. Ez nemcsak az ügyvédekre vonatkozik, hiszen az állampolgároknak túlnyomó része a második világháború szörnyű pusztításának volt az áldozata. Még azok voltak a szerencsésebbek, akik a háború folytán csak a vagyonukat vesztették el, ideértve a személyes ingóságokat is. Jelentős volt azoknak a száma, akik legközvetlenebb hozzátartozóik elvesztésének fájdalmával próbáltak új életet kezdeni. A háború romjain csak lassan indult meg az élet pezsdülése és így az ügyvédek foglalkoztatottsága is nehezen alakult ki. Az inflációs idők csak egész szűk körnek teremtettek jólétet és ezek között az ügyvédek általában nem foglaltak helyet. A megítélt perköltség már az ítélet másnapján semmivé vált. A helyzet normalizálódására csak a forint megteremtése után lehetett számítani. Az ügyvédi kamarák a háború befejezése után elsősorban azzal voltak elfoglalva, hogy szervezeti életük folyamatosságát biztosítani tudják. A legalapvetőbb szociális kérdések megoldása sem kerülhetett szóba. Általában 1947. volt az első év, amikor a kamarák át tudták tekinteni az ügyvédek sorait, fel tudták mérni az ügyvédek helyzetét.

A felszabadulás utáni első budapesti kamarai közgyűlés megállapította, hogy a múltban az ügyvédek és özvegyeik „szégyennyugdíjat" kaptak és jellemzően még e kor hangulatára az a kívánság hangzott el, hogy az ügyvédnek olyan nyugdíjat kell kapnia, amilyent egy miniszteri tanácsos élvez. Természetesen ebben az időben még nem értek meg a feltételek arra, hogy az ügyvédek szociális igényeit csak kismértékben is ki lehessen elégíteni. Voltak olyan megnyilatkozások ebben az időben, hogy az ügyvédek szociális biztonságát és anyagi érdekeinek védelmét a szakszervezeteknél kell keresni és azt követelték, hogy az ügyvédség csatlakozzék a szakszervezetekhez.

A felszabadulási évek ügyvédsége nem volt egységes, helyet foglaltak még a soraiban számosan olyanok, akik minden idegszálukkal a letűnt társadalmi rendszerhez tartoztak. Képtelenek voltak tudomásul venni azt, hogy Magyarországon végleg megváltoztak a társadalmi viszonyok. Az igazolási eljárások csak kis részben voltak alkalmasak arra, hogy az ügyvédek sorait az oda nem való elemektől megtisztítsák. Ez rányomta a bélyegét az egész ügyvédség társadalmi megbecsülésére is és az ügyvédi tevékenység körének szűkülésére vezetett. 1946. november 27-én megtartott budapesti kamarai közgyűlésen az egyik felszólaló azt panaszolta, hogy a politikai rendőrségre nem engedik be a védőket. Közölte az említett szerv vezetőjének indokolását is: „Ha nem lenne annyi MÜNE-ügyvéd igazolva, akkor a védelem szabadságát nem korlátoznák".

Nem volna teljes ennek a korszaknak az értékelése, ha nem említenénk meg azt, amiről dr. Lukács Imre kamarai főpénztáros beszélt a már idézett közgyűlésen: „Soha olyan eltolódás nem volt a kereseti viszonyokban, mint most. Hallunk túlzottan nagy keresetekről, melyek bizonytalan forrásból erednek, ezzel szemben a kar túlnyomó része igen szerényen keres". Talán még ennek az időszaknak a jellemzésére és nehéz viszonyaira egy adalék: 1947-ben az Igazságügyminisztérium a budapesti ügyvédi kamarának a pártfogó ügyvédek díjazására egész évre 3000 Ft-ot utalt ki.

Az ügyvédek létszáma a gazdasági élet által teremtett szükségletet messze meghaladta, amit fokozott még az a törvényi rendelkezés is, hogy a bejegyzési feltételek fennforgása esetén a felvételi kérelmet meg sem lehetett tagadni. A megélhetésért való harc olyan nagy volt a karban, hogy az 1947. június 10-i budapesti kamarai közgyűlésen dr. Ladányi Ármin elnök kénytelen volt megállapítani a következőket: „A mindennapi kenyérért való súlyos küzdelem az ügyvédi tisztességet, méltóságot és hivatást veszélyezteti. Ezt a legsúlyosabb fegyelmi ítélkezés sem tudja megfékezni"... „Egyre több ügyvéd válik az ügyfél valóságos háziszolgájává, akit a fél magához rendelhet, aki eljár az ügyfélhez perlésre átvenni a számlát, aláíratni az elkészített okiratot" ... „A szennyes verseny, a tudás és önérzet hiánya nyomja az ügyvédséget és ennek folyományaként az ügyvédség társadalmi helyzetét és életszínvonalát".

A teljesség igénye nélkül számszerű adatokat is említünk. 1947 novemberében a budapesti ügyvédi kamarának 2400 tagja volt, akik közül a kamarai főpénztáros megítélése szerint 1000 a legszomorúbb anyagi helyzetben küzködik, 1000 azoknak a száma, akik éppen meg tudnak élni és 400-an keresnek a szűkös megélhetési szinten felül. Hozzátette azt is, hogy 2000 ügyvédnek nehézségbe ütközik a havi 20 Ft kamarai tagdíj és 35 Ft nyugdíjjárulék előteremtése. Ebben az időszakban az Országos Gyám- és Nyugdíjintézet mondhatni csak jelképes összegeket tudott a rászorulóknak folyósítani, ami 1947-ben a nyugdíjas ügyvédeknek 100—200 Ft-ig, az ügyvédözvegyeknek havi 70 Ft ellátást jelentett.

III.

Az ügyvédek már ebben az időben is keresték az utat mind a társadalmi megbecsülés megteremtése, mind pedig a szociális bajok orvoslása irányába. A fejlődés útját dr. Riesz István igazságügyminiszter a budapesti kamara 1948. november 29-én tartott képviseleti közgyűlésén rajzolta meg, amikoris kijelentette: „A fejlődés a kollektívák felé mutat, de nem kényszer útján. Ezek emelni fogják az ügyvédség tekintélyét a közönséggel, a hatóságokkal szemben".

Budapesten már ezt megelőzően, 1948. május 26-án megalakult az első, Kölcsey Ferenc nevét viselő ügyvédi munkaközösség, amely alapszabályzatában gondoskodni kívánt a munkaközösség tagjairól munkaképtelenségük, katonai szolgálatuk, elhalálozásuk, vagy ténylegesen együttélő hozzátartozójuk halála esetén. Valóban: az ügyvédség helyes útja az lett, amit dr. Riesz István a fent idézett szavaiban megjelölt.

A fordulat éve után sokasodtak azok az elgondolások, amelyek azt a célt szolgálták, hogy az ügyvédek megtalálják helyüket a szocialista társadalom felépítésében. Az út nem volt gördülékeny. Nem szükséges hosszabb időt tölteni azzal, hogy a bankok és iparvállalatok államosítása után az ügyvédek egy része elvesztette „vállalati ügyészi" állását és nehezen tudott a megváltozott ügyvédi gyakorlatban egzisztenciát teremteni. Ez a réteg az egész ügyvédséghez képest nem volt jelentős. Az ügyvédek zöme 1949—1950-es években nem látott foglalkozásában távlatot, sokan irígyelték azokat, akik vállalati jogtanácsosi alkalmazást tudtak szerezni. 1948-ban megalakult a Magyar Jogász Szövetség, melynek első teendői során felmérést végeztek az ügyvédek között aziránt, hogy kik akarnak a pályától megválni és milyen jogászi pályán: közjegyzőként, bíróként vagy

vállalati jogászként képzelik-e el jövőjüket? Bizony sokan voltak, akik a kérdőívre adott válaszukban az ügyvédi pályában nem láttak megnyugtató munkalehetőséget. Az ügyvédek létszáma 1949—1950-ben is még a jogkereső közönség igényét meghaladóan magas volt, emellett az ügyvédi munkaterületek pedig állandóan csökkentek. A budapesti kamara 1950. november 29-én összeállított éves jelentésében azt panaszolja, hogy a rendőrségen az ügyvédek nem járhatnak el, a közigazgatási hatóságoknál pedig az ügyvédi képviselet gyakorlatilag megszűnt. Hozzáteszi a jelentés azt is, hogy a lakásügyi osztályok az ügyvédek fellépését visszautasítják.

1951-ben a gazdasági helyzet nem volt kedvező, az életszínvonal változatlanul alacsony volt. Még ebben az időben is jegyre adták a kenyeret, a húst és a legszükségesebb élelmicikkeket. Az állampolgárok ellátottsága függött attól, hogy a dolgozók, vagy az egyéb foglalkozásúak kategóriájába tartoztak-e? Természetes, hogy az ügyvédek törekvése az volt, hogy a dolgozókkal egy tekintet alá vegyék őket. 1951-ben sikerült e vonatkozásban elfogadtatni azt az álláspontot, hogy a munkaközösségi tagok is dolgozóknak minősülnek.

1950—51-es években a haladó ügyvédek érezték, hogy az ügyvédkedés régi formái meghaladottak és keresték a társulás lehetőségeit. A nehéz lakás- és helyiségviszonyok nem tették könnyűvé az ügyvédek közösségbe tömörülését. Mégis a törekvések nem voltak hiábavalók, és már 1952. novemberében a budapesti 1500 ügyvéd közül 431 munkaközösségben fejtette ki működését. Nem mondhatjuk azt, hogy a munkaközösség megoldotta volna egycsapásra az ügyvédség összes szociális problémáit, azonban mégis olyan intézmény volt, amely utat tört, bebizonyította, hogy a szocializmus építésében az ügyvédek is részt tudnak venni, tevékenységük a korábbinál magasabb színvonalú.

Az ügyvédi munkaközösségekben dolgozó ügyvédek társadalmi megbecsülése növekedett és anyagi biztonságuk is valamelyest kiegyensúlyozottabbá vált, azonban megfelelő helyiségek hiányában nem tudták befogadni a jogkereső közönség igényéhez túlméretezett ügyvédség egészét.

Az ügyvédi munkaközösségek a szociális ellátottság területén a kar számára lendületet jelentettek és alkalmasak voltak arra, hogy az igényeket emeljék. 1954-től sikerült megteremteni az ügyvédi munkaközösségi tagok betegségbiztosítási ellátását, amelyért évekig eredménytelenül folyt a küzdelem. Nem volt azonban megoldott még ebben az időben sem az ügyvédek nyugdíja és az ügyvédözvegyek és árvák ellátása. A fejlődés

lehetőségét csak az Országos Ügyvédi Gyám- és Nyugdíjintézet megszűnése és a társadalombiztosításba történő beolvadása képezte.

Az 1951—55-ös években az ügyvédi pálya egyáltalán nem volt vonzó, amit mutat az a tény is, hogy az egyetemekről a legritkább esetben kérték a végzős jogászok a kamarákba az ügyvédjelölti felvételüket. Az ügyvédek száma nem csökkent olyan arányban, mint az ügyek száma. A budapesti ügyvédi kamara 1954. évi jelentése szerint 600 ügyvéd dolgozott ügyvédi munkaközösségben, de egyharmadának a jövedelme a havi 500 Ft-ot nem haladta meg. Az ügyvédek megélhetésének javítására a kamarák szükségesnek tartották a kis állami vállalatok és szövetkezetek jogi képviseletének megszerzését. Az utóbbiak iránti törekvésük sikerre is vezetett.

Nem volt ebben az időszakban az országban olyan kamarai közgyűlés, vagy ügyvédi összejövetel, ahol az elsőrendű kérdések között ne szerepelt volna az ügyvédek nyugdíjhelyzetének a rendezetlensége. A jogos ügyvédi követelések az Ügyvédi Gyám- és Nyugdíjintézetnek a megszűnése után a gazdasági helyzethez mérten elsőízben 1955-ben váltak valóra. A Minisztertanács 2147/1955. MTH számú határozata nyugdíjjogosultságot biztosított az 1954. évi 28. sz. tvr-ben lefektetett alapelvek mellett mind a magángyakorlatot folytató, mind a munkaközösségben dolgozó ügyvédek számára. Ebben a rendelkezésben nem is a nyugdíj összegszerűsége, hanem a jogosultság kimondása volt a jelentős. Igaz, hogy a munkaközösségben dolgozó ügyvéd számára a törzsnyugdíj még csak 500 Ft volt, a magángyakorlatot folytató ügyvédek részére pedig csak 300 Ft ellátást biztosított, mégis a kezdeti lépések megtörténtek és az ügyvédség remélte, hogy küzdelme nem hiábavaló.

Az 1956-os ellenforradalom előtti időben országszerte megerősödtek az ügyvédi munkaközösségek. Az ügyvédek érezték, hogy előbb-utóbb kivívják a hivatás tekintélyének megfelelő társadalmi és anyagi megbecsülést. A munkaközösségek a szervezeti szabályzat adta keretben igyekeztek a szociális ellátás terén a tagok részére segítséget nyújtani, ha a kezdeti időben anyagilag nem is, de azzal feltétlenül, hogy a tagot betegsége, szabadsága esetén a munkaközösség kollektívája helyettesítette. Emelte az ügyvédi munkaközösségek szerepének jelentőségét az, hogy a megalakult termelőszövetkezetek számos munkaközösséggel kötöttek megállapodást jogi képviseletük ellátására. A gépállomások is adtak tartós megbízásokat.

Az ellenforradalmi események megtorpanást jelentettek az ügyvédi munkaközösségi mozgalomban, de jelentőségét és szerepét nem tudták megtörni.

IV.

A magyar ügyvédség életében jelentős mérföldkő az 1958-as esztendő. Megalkotásra került az 1958. évi 12. sz. tvr., amely intézményesítette az ügyvédi munkaközösségi formát és szabályozta az ügyvédi hivatás gyakorlását. A szocialista szervezeti forma jogszabályi megerősítése és általánossá tétele következményeképpen magával hozta a szociális gondoskodást és a szociális ellátás biztosítását is.

A tvr. végrehajtása tárgyában kiadott 8/1958. IM. sz. rendelet magában foglalta a tartalékalap és felosztható alap képzésére és felhasználására vonatkozó keretszabályokat. A felosztható alap tekintetében előírta, hogy ennek terhére megfelelő juttatásban lehet részesíteni a díjtalan ügyekben eljáró, kiemelkedő teljesítményt elérő, vagy a munkaközösség érdekében dolgozó ügyvédeket. Ez önmagában csak a lehetőséget biztosította a szociális ellátás meghatározott körben való megoldására.

Az 1958. évi 40. sz. tvr. a dolgozók társadalombiztosítási nyugdíjáról, a 69/1958. Korm. sz. rendeletben foglalt kiegészítésekkel felemelte az ügyvédek társadalombiztosítási nyugdíját is. Hatálybaléptétől kezdve a munkaközösségi tagként nyugalomba vonult ügyvédet már havi 800 Ft törzsnyugdíj illette meg. A jogszabály emelte a magángyakorlatot folytatók nyugdíját is.

A Budapesti Ügyvédi Kamara akkori — miniszteri kiküldöttként eljáró — vezetője 1958. szeptember 26. napján tette közzé a kamara által megszabott irányelveket a munkaközösségek működéséről. Az irányelvek kimondották, hogy a tartalékalapnak legfeljebb 40%-át a tagok javára szabadságpénz címén használhatják fel. Előírta azt is, hogy rendkívüli esetben — de csak a kamara jóváhagyásával — hosszabb betegség, halál, házasságkötés, vagy gyermek születése esetén ugyancsak a tartalékalap terhére gyorssegély folyósítható.

A felosztható alap tekintetében azt a rendelkezést tartalmazta, — amire az igazságügyminiszteri 8/1958. számú rendelet 36. §-a lehetőséget biztosított — hogy a felosztható alapban lévő összeget elsősorban a személyi és családi körülmények figyelembevételével kell felosztani olymódon, hogy ez a jövedelmek arányosítását is elősegítse.

A szociális gondoskodásnak és ellátásnak ezek a kezdeti csírái nem biztosítottak intézményes megoldást. A gyakorlat be-

bizonyította, hogy a felosztható alap a jogszabályban írt rendeltetését nem tudja betölteni, nem eszköze a szociális ellátás megvalósításának.

A Budapesti Ügyvédi Kamara helyzeténél és számarányánál fogva az ország ügyvédi kamarái, az egyenlők között első. A vidék kamarái nem egyszer követték kezdeményezését, ezért a következőkben a budapesti ügyvédi kamara intézkedéseiről adunk képet.

A Budapesti Ügyvédi Kamara elnöksége 1959. április 7-én határozatot hozott, amelyben a tartalékalap 33%-át engedélyezte szabadságpénz céljára felhasználni.

Tekintettel arra, hogy a munkaközösségek a felosztható alap jogszabályban írt rendeltetését kellően nem ismerték fel, a kamara elnöksége 1960. szeptember 13-án újból kiadta a felosztható alap szétosztásánál követendő irányelveket. Ezek az irányelvek kimondották, hogy ha nyomós okok (családi segély stb.) nem indokolják, nem helyes a felosztható alapból nagyobb összeget juttatni a munkaközösség azon tagjainak, akik a tagok átlagánál magasabb jövedelmet élveznek. Az irányelvek előírták, hogy a munkaközösségi taggyűlések minden hónapban döntsenek a felosztásról és a döntést a taggyűlési jegyzőkönyvben személyenként indokolják meg.

Az irányelvek kötelezték a munkaközösségeket arra, hogy a szervezeti szabályzat értelmében szociális segélyben részesítsék a gyermekes, továbbá a munkaképtelenek eltartására kötelezett tagokat. Az irányelvek egyelőre csupán annyit tudtak leszögezni, hogy a beteg munkaközösségi tag nem kap táppénzt és a gyógykezeltetésen kívül a társadalombiztosítással szemben egyéb igényt nem támaszthat. Éppen erre alapozottan rögzítették, hogy a munkaközösségekre hárul az a feladat, hogy segítsenek a beteg és munkaképtelen tagokon. Azt is kimondotta a kamara elnöksége, hogy ilyen esetben nem csupán egyszeri segélyről lehet szó, hanem rendszeres segély is folyósítható.

1961. október 12-én közölhette a Budapesti Ügyvédi Kamara a munkaközösségekkel azt a pénzügyminisztériumi rendeletet, amely lehetővé tette a felosztható alapból segély vagy szociális juttatás címén kifizetett összegek adómentes folyósítását. Az adómentesn folyósított juttatások összegszerűsége korlátozott volt. Elsőízben itt nyert biztosítást az a lehetőség, hogy gyermekenként 150 Ft-ig terjedhető családi pótlékot helyettesítő juttatás, gyermekszüléskor 500 Ft-ig terjedhető segély, betegség esetén pedig 2000 Ft-ot meg nem haladó juttatás adómentesen folyósítható.

A fejlődés következő lépcsőfoka 1963. évben volt elérhető azzal a ténnyel, hogy a Budapesti Ügyvédi Kamara elnöksége határozatot hozott a felosztható alap 30%-ának központi kezelésbe vételére. Ennek az elhatározásnak az volt az alapvető indoka, hogy a szétforgácsolt erőkből érdemleges segítséget nyújtani nem lehetett, az összefogás viszont nagyobb társadalmi és anyagi erőt képviselt. Az elnökség elhatározta, hogy a családi pótlékot helyettesítő juttatást 1963. július 1. napjától az ilymódon összevont felosztási alap terhére folyósítja. Mind ez ideig ez volt az egyetlen, intézményesen biztosított, szociális ellátás körébe tartozó pénzbeli juttatás.

1963. december 13-án határozta el a kamara elnöksége az ügyvédek táppénzének, családi pótlékának és egyéb segélyezésének egységes szabályozását. A szabályzat szerint a juttatások a felosztható alap 30%-ának összevonásával létrehozott közös alapból kellett kielégíteni. A családi pótlékot helyettesítő juttatás kiterjedt az ügyvéd gyermekére, örökbefogadott és nevelt gyermekére, a gyermek 16. életévének betöltéséig, továbbtanulás esetén 19 éves életkorig. A szabályozás alapvető jelentősége ettől függetlenül azonban az ügyvédet betegség esetén megillető juttatásban volt. Elsőízben ez a szabályzat mondotta ki, hogy betegség esetén minden ügyvédnek táppénzt helyettesítő segély jár, ha betegsége 12 munkanapnál hosszabb ideig tartott és emiatt munkaképtelen volt. Meghatározta a terhességi és szülési segélyt, elrendelte a katonai és légoltalmi szolgálatra bevonulók segélyezését, továbbá a hozzátartozók segélyezését az ügyvéd halála esetén. A szabályzat a táppénzt helyettesítő juttatás mértékét általában az egy hónapra eső átlagjövedelem 50%-ában határozta meg, mégis azzal a korlátozással, hogy az 5000 Ft-ot meghaladó jövedelem a segélyezés szempontjából figyelmen kívül hagyandó.

A szabályzat azt is kimondotta, hogy a segélyezést biztosító alap az ügyvédi jövedelem része, tehát semmilyen más célra nem használható fel.

A kamara elnöksége 1964. június 24-én határozatot hozott a segélyezés helyzetének felméréséről. A felmérés eredménye alapján a táppénzt helyettesítő juttatás mértékét 1964. július 1. napjától az addig 50%-ban meghatározott mértékről 75%-ra emelte fel.

Tekintettel arra, hogy a betegségből felgyógyuló ügyvédek a munkából való kiesés következményeit később is viselik, az elnökség úgy döntött, hogy az összevont alap terhére három hónapon keresztül legalább a 75%-os táppénz mértékéig kiegészíti

az ügyvéd jövedelmét, ha három hónapot meghaladó időn át volt beteg és felgyógyulása utáni nettó jövedelme a táppénz alatti szinten marad.

A kamara elnöksége vizsgálta a kezdő ügyvédek anyagi helyzetét is, mert a pályakezdés nehézségein való átsegítést csak társadalmi összefogással lehet megoldani. Elhatározta, hogy azoknak az ügyvédeknek a nettó jövedelmét, akiket közvetlenül ügyvédjelölti gyakorlatuk után jegyzett be, bejegyzésüktől számított egy évig indokolt esetben havi 1500 Ft összegre egészíti ki.

A kamara elnöksége azonban nem elégedett meg ezzel a szabályozással, és úgy döntött, hogy bizottságot küld ki a szociális helyzet vizsgálatára azzal a feladattal, hogy a kiküldött bizottság alapos helyzetfelmérés után tegyen előterjesztést a szabályozás hatékonyabbá tételére.

A kamara közgyűlése 1964. május 16-án elfogadta az elnökség azon indítványát, hogy a felosztható alap 50—50%-a kerüljön összevonásra a segélyezés magasabb színvonalon történő biztosítása érdekében.

A kiküldött bizottság 1964. december 15-én már indítványt tett az évenkénti egyszeri üdülési segély folyósítására 1000 Ft összegben, továbbá javaslatot tett arra is, hogy a házassági segély összegét 500 Ft-ban határozza meg az elnökség. Indítványt tett továbbá a jutalmazási alap kiegészítésére, hogy ennek terhére is jutalomban lehessen részesíteni az egyébként jó munkát végző, de szociális helyzeténél fogva erre rászoruló ügyvédet.

Az elnökség 1965. március 16-án új szabályzatot alkotott az összevont felosztható alapból folyósítandó juttatásokra. Ez a szabályzat a táppénzt helyettesítő juttatást teljesebbé tette, a jövedelemkiegészítést kiterjesztette a katonai és légoltalmi szolgálatból leszerelő ügyvédekre, az üdülési segélyt intézményesen biztosította, a kezdő ügyvédek jövedelemkiegészítésének felső határát 1700 Ft-ra emelte fel, bevezette továbbá a tanulmányi és rendkívüli segély folyósításának a lehetőségét.

A fejlődés következő állomásának jogszabályi alapját megteremtette az igazságügyminiszter 7/1966. (IX. 7.) IM. sz. rendelete. A jogszabály létrehozta a kamaráknál a gazdasági alapot, amely egyrészt a beruházási és felújítási feladatok megvalósítását biztosította, másrészt a szociális juttatások lehetőségét még magasabb színvonalra emelte.

A budapesti ügyvédi kamara elnöksége alapos és érett megfontolás után 1967. március 17-én hozott határozatával alkotta meg azt a szabályzatot, amely ma hatályos.

A szabályzat lerögzítette, hogy a kamara az ügyvédi munkaközösségi tagok részére — a munkaviszonyban álló dolgozókat megillető társadalombiztosítási szolgáltatásokhoz hasonlóan — a gazdasági alapból juttatásokat folyósít.

A családi pótlékot helyettesítő juttatás két gyermek után 300 Ft, három gyermek után 510 Ft, minden további gyermek után gyermekenként további 170 Ft összegben került megállapításra. A jogosultság feltételeit a szabályzat a munkaviszonyban álló dolgozókra érvényes feltételek szerint határozta meg. Biztosította az egyedülálló ügyvédnő családi pótlékra való jogosultságát is.

A betegellátás terén a táppénzt helyettesítő juttatást 12 napot meghaladó betegség esetére biztosította, mértékét az átlagjövedelem 75%-ában határozta meg. A szabályzat kimondotta, hogy a kórházi ápolás időtartamára a táppénzt helyettesítő juttatás 50%-a, családos ügyvédek részére 80%-a folyósítható. A jogosultság időtartamát egy évben, gümőkóros vagy paralízis megbetegedés esetén két évben határozta meg.

A szabályzat fenntartotta és bővítette a családi segély folyósításának lehetőségét a katonai szolgálatot teljesítő, polgári védelmi gyakorlaton, bentlakásos vagy egésznapos iskolán résztvevő ügyvédek részére. Biztosította a szülési segélyt, a házasságkötés vagy halálozás esetére rendszeresített segély folyósítását.

A szabályzat fenntartotta és magasabb szinten biztosította a jövedelemkiegészítés lehetőségét. Jövedelemkiegészítésben részesülhetnek a díjtalan ügyekben eljáró, a fel nem róható ok miatt alacsony jövedelmű ügyvédek, a kezdő ügyvédek, a három hónapnál hosszabb ideig tartó betegség után korábbi átlagukat el nem érő ügyvédek, továbbá azok, akik katonai szolgálatból vagy polgári védelmi gyakorlatról térnek vissza.

A szabályzat intézményesen biztosította azon ügyvédek és ügyvédjelöltek jutalmazásának lehetőségét, akik az ügyvédi, vagy más társadalmi szervezetekben kiemelkedő tevékenységet fejtenek ki.

V.

Az ügyvédség folytatta törekvéseit, hogy nyugdíjazása esetén a munkaviszonyban álló dolgozóhoz hasonló nyugellátásban részesülhessen.

Kiemelkedő jelentőségű volt e téren a 24/1963. (IX. 28.) Korm. sz. rendelet megalkotása, amely 1963. október 1. napjával lépett hatályba. A kormányrendelet kimondotta, hogy a dolgozók társadalombiztosítási nyugdíjáról szóló 1958. évi 40. sz. tvr. rendelkezéseit a továbbiakban — e kormányrendeletben foglalt eltérésekkel — alkalmazni kell az ügyvédekre. A kormányzat és a társadalom megbecsülését jelentik e jogszabály következő szavai: „Valahányszor a jogszabály dolgozót, illetőleg munkáltatót említ, e megjelölésen ügyvédet, illetőleg ügyvédi munkaközösséget is érteni kell". A jogszabály a szolgálati idő számításánál az ügyvédi gyakorlat időtartamát tekinti irányadónak. A nyugdíj alapjává az átlagjövedelmet tette azzal a korlátozással, hogy havi átlagként legfeljebb 4000 Ft vehető figyelembe.

A következő állomás volt a 15/1969. (IV. 14.) Korm. sz. rendelet megjelenése, amely 1969. május 1. napjával hatályba lépve a beszámítható nyugdíjátlagot havi 6000 Ft-ra emelte fel. A nyugdíjjogszabályok biztosították a szolgálati idő szerint számítandó pótlékokat is. Ezzel teljessé vált az átlagjövedelem korlátozása mellett az ügyvédség társadalombiztosítási nyugellátása. A nyugdíjrendelet gondoskodott a régi nyugdíjasok alacsony nyugdíjának emeléséről is.

A magyar ügyvédség szociális ellátottsága, nem egyszer a budapesti ügyvédi kar kezdeményezése alapján, ma már elérte azt a színvonalat, amit a szocialista társadalom tagjainak, a dolgozóknak biztosít.

DR. UDVARDI MIKLÓS

AZ ORSZÁGOS ÜGYVÉDI TANÁCS TÖRTÉNETE, HELYE ÉS SZEREPE A MAGYAR ÜGYVÉDSÉG ÉLETÉBEN

I.

Az Országos Ügyvédi Tanácsnak és elődjének: az Ügyvédi Kamarák Országos Bizottságának története szorosan összefonódik a magyar ügyvédség történetével. Ha valaki a felszabadulás óta eltelt negyedszázad ügyvédpolitikáját behatóan tanulmányozni kívánja, elengedhetetlenül szükséges, hogy megismerkedjék az Ügyvédi Kamarák Országos Bizottságának, majd pedig ezt követően az Országos Ügyvédi Tanácsnak szerepével, feladataival és eredményeivel.

Mindazok a változások, amelyek hazánk politikai, társadalmi és gazdasági helyzetében az elmúlt 25 év alatt bekövetkeztek, élesen tükröződnek a magyar ügyvédség életében és ezen keresztül azokban a szervezetekben, amelyek, mint önkormányzati testületek irányították az ügyvédség szerveit, mindenkor összhangban a párt és a kormány célkitűzéseivel. Az eltelt 25 esztendő alatt megváltozott a magyar ügyvédség élete, politikai, társadalmi és gazdasági helyzete. A 25 év sok sikert és eredményt hozott. Voltak azonban balsikerek és nehéz helyzetek is. Mindezek azonban nem homályosíthatják el azt a tényt, hogy az elmúlt negyedszázad alatt a magyar ügyvédség fejlődése messze meghaladta az előző évtizedek, sőt egész évszázad ügyvédségének politikai és társadalmi előrehaladását.

Az Ügyvédi Kamarák Országos Bizottságát a felszabadulás előtti utolsó ügyvédi rendtartás, az 1937. évi IV. tc. hívta életre.

Ezen törvény 35. §-a az Ügyvédi Kamarák Országos Bizottságáról részletes rendelkezéseket tartalmaz. A felszabadulás időpontjában és azt követően hosszú ideig ebben a törvényben életrehívott Országos Bizottság volt az ügyvédség legmagasabb társadalmi szerve. Az Ügyvédi Kamarák Országos Bizottsága feladatkörébe tartozott állásfoglalás és javaslattétel az igazságszol-

gáltatásra és a jogalkotásra vonatkozó kérdésekben, továbbá megfelelő eljárás olyan ügyekben, amelyekben a törvény az Ügyvédi Kamarák Országos Bizottságának közreműködését rendeli. Az Ügyvédi Kamarák Országos Bizottsága a kamarák elnökeiből, titkáraiból és legalább fele részben az ügyvédi kamarák választmányainak küldötteiből állt.

A felszabadulást követő években az Ügyvédi Kamarák Országos Bizottságának, sem felügyeleti, sem irányító jogköre nem volt. Igazgatási és fegyelmi ügyekben sem rendelkezett hatáskörrel. Ebben az időszakban az ügyvédek fegyelmi ügyeiben elsőfokú fegyelmi határozatokat a Magyar Kúria „Ügyvédi Tanácsa" bírálta felül, amely nem ügyvédi, hanem bírói szerv volt, tagjai pedig a Magyar Kúria bíráin kívül a kamarák által választott egyes ügyvédek voltak.

Az Ügyvédi Kamarák Országos Bizottságának újjáalakítására a felszabadulást követően 1948. évben került sor. Az Országos Bizottság hatásköre akkor csak annyiban változott, hogy megszűnt a Magyar Kúria Ügyvédi Tanácsa és helyébe az Ügyvédi Kamarák Országos Bizottságának fegyelmi fellebbviteli tanácsa lépett. Ez a fellebbviteli tanács öt tagból állott. A tagokat az Ügyvédi Kamarák Országos Bizottságának teljes ülése jelölte, míg a tanács elnökét és egy tagját az Igazságügyminisztérium nevezte ki.

Az Ügyvédi Kamarák Országos Bizottsága ebben a szervezetben lényegileg 1955. év márciusáig működött. Időközben azonban tevékenysége és feladatköre jelentősen megváltozott. Az Ügyvédi Kamarák Országos Bizottsága 1952. évtől irányította az ügyvédi munkaközösségek szervezését, fejlesztését. Már akkor szabályzatokat dolgozott ki a belső ellenőrzésre, az adminisztratív munkára, a pénzkezelésre, valamint a szakmai oktatásra és ezek a szabályok irányadóak voltak.

Az Ügyvédi Kamarák Országos Bizottsága e munkája eredményeként következett be, hogy a 23/1955. (III. 20.) MT számú rendelet elismerte felügyeleti és irányító szerepét, meghatározta azokat a feladatokat, amelyek az ügyvédi munkaközösségek szervezetének megerősítése terén reá hárultak. Az Ügyvédi Kamarák Országos Bizottsága erőfeszítésének és munkájának köszönhető, hogy az ellenforradalmat megelőző időszakban a magyar ügyvédségnek több mint fele dolgozott már ügyvédi munkaközösségekben megyei és járási székhelyeken, sőt kisebb községekben is.

A fent hivatkozott rendelet az Ügyvédi Kamarák Országos Bizottsága fegyelmi szervezetét is átalakította. A fegyelmi fellebbviteli tanácsok mindhárom tagját a teljes ülés választotta. Az országos szerv hatásköre — jogszabályi rendelkezés nélkül — odáig fejlődött, hogy az ügyvédi munkaközösségek alakítására, az abba történő felvételre vonatkozó kamarai határozat érvényességéhez az Ügyvédi Kamarák Országos Bizottsága jóváhagyása volt szükséges. Ilyképpen az ügyvédek szervezetével, önkormányzatával, fegyelmi és igazgatási ügyeivel összefüggő kérdésekben önálló hatáskörre tett szert.

II.

Az 1958. év fordulópontot jelentett a magyar ügyvédség életében. Az ügyvédi kar tagjainak politikai felülvizsgálata befejeződött. Az összetételében egészséges irányban változott ügyvédi kar ez időtől kizárólagosan ügyvédi munkaközösségekben folytatta működését. 1958. évtől lehet számítani a magyar ügyvédség szocialista szervezete kialakulásának kezdetét. Ebben az évben jelent meg az 1958. évi 12. tvr. az ügyvédi hivatás gyakorlásáról és az ügyvédség szervezeteiről. Ez a törvényerejű rendelet hozta létre az Országos Ügyvédi Tanácsot és megjelölte helyét és szerepét az ügyvédség szervezeti életében. Az Országos Ügyvédi Tanács az ügyvédi kamarák elnökeiből, valamint az ügyvédi kamarák által a tanácstagi tisztségre választott ügyvédekből áll. Tagjainak és póttagjainak számát az igazságügyminiszter határozza meg. Az ügyvédi kamarák által megválasztott személyek közül az igazságügyminszter jelöli ki, hogy az Országos Ügyvédi Tanács munkájában kik vesznek részt annak tagjaként, a többi megválasztott ügyvéd pedig a tanács póttagja.

Az Országos Ügyvédi Tanács 1959. február hónapjában alakult meg. Első elnöke dr. Bojta Béla (Budapest), titkára dr. Aczél Jenő (Budapest) volt. A ciklus az útkeresés jegyében telt el. A tanács tevékenysége kimerült a másodfokú fegyelmi fellebbviteli tanácsok működésében, amelyek lelkiismeretes munkát végeztek.

A ciklusban miniszteri utasítással hatályba lépett az Ügyvédi Munkaközösségek Szervezeti és Működési Szabályzata. A szabályzat rendelkezéseinek gyakorlatban történő megvalósítását szolgálta az Igazságügyminisztérium és az Országos Ügyvédi Tanács által 1961. május hónapban Siófokon közösen rendezett munkaközösség vezetői tanfolyam.

Ez időszakban a munkaközösségek szervezeti, adminisztratív megerősítése volt a fő feladat. A célt a tanfolyam helyesen szolgálta, miután ezt követően a munkaközösségek belső életében kedvező változás indult meg. Az adminisztratív és pénzügyi

fegyelem szilárdult. Az Igazságügyminisztérium az 1960. évben az ügyvédség szakmai oktatásának megszervezésével, irányításával és felügyeletével bízta meg az Országos Ügyvédi Tanácsot és ezen munka sikeres végzése érdekében létesült az Országos Oktatási Bizottság.

Nem lehet egyértelműen azt állítani, hogy az Országos Ügyvédi Tanács az Ügyvédi Kamarák Országos Bizottságának jogutódja. Ugyanis ez utóbbi szerv a felszabadulást követő években ellenőrzési hatáskörrel is rendelkezett. Az Országos Ügyvédi Tanács javaslattevő szerv, amely állást foglal az ügyvédeket érintő fontosabb kérdésekben és javaslatokat készít ezen kérdések rendezésére. A törvény életbelépését követő első években az Országos Ügyvédi Tanács nem találta meg helyét, mint az ügyvédi szervezetek élén álló vezető testület és sok nehézséggel küzdött. Több összetevője van annak, hogy az útkeresés időszaka nehéz volt. Midőn azonban kialakultak az ügyvédi szervezeti formák és az egységes szocialista szervezeti képlet erősítette a kamarai autonómiát, ugyanezzel párhuzamosan fejlődött az Országos Ügyvédi Tanács hatásköre és szerepe.

Az első ciklus időszakának történetéhez tartozik annak megemlítése, hogy az Országos Ügyvédi Tanács nem rendelkezett olyan operatív szervvel, amely folyamatosan működött és ellátta volna a kollektív vezetéssel járó feladatokat. Nem szolgálta a tömegbázis kiszélesítésére irányuló törekvést, hogy az akkori vezetők az ügyvédi nyugdíj kérdésében nem foglaltak el helyes álláspontot. Az ország ügyvédsége a többi dolgozóval azonos elbírálás igényével lépett fel nyugdíj tekintetében is, azonban az Országos Ügyvédi Tanács vezetői megelégedtek a méltánytalanul alacsony fix összegben megállapított ügyvédi nyugdíjnak igen mérsékelt felemelésével és a kérdés rendezését ilyen megoldás irányába igyekeztek terelni.

III.

Az Országos Ügyvédi Tanács életében döntő fordulatot jelentett az 1962. február hónapban történt újjáalakulása. Az Igazságügyminisztérium kezdeményezésére ekkor az a szervezeti változás történt, hogy a teljes ülés kilenctagú elnökséget választott. E változás célja az volt, hogy legyen olyan operatív szerv, amely két teljes ülés között az Országos Ügyvédi Tanácsra háruló teendőket ellátja és a vezetés, valamint a kollektív munka jellegét biztosítja.

Ebben a ciklusban a következő tisztikar működött:

Elnök: Dr. Szeszák Gyula (Debrecen),

Elnökhelyettes: Dr. Bolgár György (Budapest),

Titkár: Dr. Udvardi Miklós (Budapest),

Fegyelmi megbízottak: Dr. Sebestyén Mihály (Szolnok) és dr. Nagy Zoltán (Pest megye).

Az elnökség tagjai:

Dr. Pösténvi Márton (Budapest), dr. Erdős Imre (Miskolc), dr. Egri Géza (Budapest), dr. Kertész Ferenc (Pécs), dr. Sebestyén Mihály (Szolnok), dr. Takáts Ádám (Zalaegerszeg).

Fegyelmi tanácselnökök: Dr. Bojta Béla (Budapest), dr. Bakondi Béla (Jászberény).

Igazgatási tanácselnök: Dr. Boda József (Székesfehérvár).

Az Országos Ügyvédi Tanács elnökségének első feladata az volt, hogy munkatervet készített és ennek alapján végezte munkáját. Ez a módszer helyesnek bizonyult és az elkövetkező évek állandó gyakorlata lett. Az elnökség havonta tartott üléseket, amelyeken az egyes munkatervi feladatokat és az ügyvédpolitika időszerű kérdéseit tárgyalta meg.

A magyar ügyvédség megváltozott politikai, társadalmi helyzetét tovább erősítette az 1962. évben, augusztus hónapban Debrecenben megtartott ügyvédkongresszus. A kongresszus azt a célt tűzte maga elé, hogy a társadalom legszélesebb rétegei előtt tudatosítsa a magyar ügyvédség helyét és szerepét a szocialista társadalomban, annak építő munkájában, továbbá az ügyvédi közreműködés jelentőségét az igazságszolgáltatásban, a szocialista törvényesség biztosításában. A kongresszus felmérte a felszabadulástól megtett utat és megjelölte az ügyvédi szervezeteknek és az ügyvédi munkának irányvonalát annak érdekében, hogy az ügyvédek által az állampolgárok részére nyújtott jogsegély és az igazságszolgáltatásban végzett tevékenységük eredményesebben járuljon hozzá a szocializmus építéséhez, a törvényesség érvényesüléséhez.

A kongresszuson dr. Nezvál Ferenc akkor igazságügyminiszter „A magyar ügyvédség helye és szerepe a szocialista társadalomban" címmel tartott előadásában többek között a következőket mondotta:

> „Az ügyvédség szocialista átalakulásában és fejlődésében mind nagyobb szerepet kezd betölteni az Országos Ügyvédi Tanács, amely az ügyvédséget érintő valamennyi fontos kérdésben hallatja szavát. Az Országos Ügyvédi Tanácsnak, mint az Igazságügyminisztérium tanácsadó szervének megvan a lehetősége — és ez kötelessége is —, hogy megfelelő javaslatokat tegyen és tapasztalatainak felhasználásával és

általánosításával segítséget nyújtson a kamarák és a közösségek munkájának megjavításához. A tanács, mint az ügyvédség csúcsszerve, — amelynek tagjai szélesebb látókörrel, komoly tapasztalatokkal rendelkeznek — minden kérdésben értékes segítséget tud nyújtani megfontolt javaslataival. Ez a véleménynyilvánítás az Országos Ügyvédi Tanács számára megtisztelő kötelesség, mert ez egyaránt szolgálja az ügyvédség és a szocialista társadalom érdekeit. Az Országos Ügyvédi Tanács, mint az Igazságügyminisztérium tanácsadó szerve, emellett arra is hivatott, hogy véleményt nyilvánítson minden, az ügyvédséget érintő fontosabb kérdésben".

Az I. Országos Ügyvédkongresszus további előadásait és korreferátumait dr. Pösténvi Márton, a Budapesti Ügyvédi Kamara elnöke, dr. Szeszák Gyula, az Országos Ügyvédi Tanács elnöke, dr. Kárpáti László, a Budapesti Ügyvédi Kamara főtitkára, dr. Hegyháti István budapesti, dr. Gavallér Lajos debreceni és dr. Murányi Mihály mezőkövesdi ügyvédek tartották.

Az I. Ügyvédkongresszus az ügyvédség nagy társadalmi eseményévé vált. A kongresszuson megjelentek a Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottságának, a Legfelsőbb Bíróságnak, a Legfőbb Ügyészségnek, a Hazafias Népfront Országos Tanácsának, a Magyar Jogász Szövetségnek, Debrecen megyei jogú város Tanácsának, a különböző bíróságoknak képviselői, az egyetemek jogi karának professzorai, valamint a szovjet és csehszlovák ügyvédi szervek vezetői.

Az I. Országos Ügyvédkongresszus előtt néhány nappal hozta meg a Magyar Szocialista Munkás Párt Központi Bizottsága 1962. évi augusztus hó 16-i határozatát a törvényesség megszilárdításáról. Ezzel kapcsolatosan a kongresszus nyilatkozatot fogadott el, amely a magyar ügyvédség manifesztumának tekinthető. A nyilatkozatban az ügyvédség hitet tett a Magyar Szocialista Munkás Párt politikája mellett és kinyilatkoztatta, hogy ügyvédi kötelességének teljesítésével fog küzdeni a szocializmus felépítése érdekében. Kinyilvánította, hogy erejét és munkáját nem kímélve, a törvény és a jog eszközeivel harcol hazánkban a szocializmus végleges győzelméért. A nyilatkozat ünnepélyes ígéretet tett, hogy az ügyvédség hivatását az Alkotmányban lefektetett alapelvek, az ügyvédi törvény rendelkezéseiben előírt kötelezettségek figyelembevételével, esküjéhez híven fogja teljesíteni.

A kongresszus anyagát könyv alakban is megjelentettük,

amely az ügyvédség körein kívül az egész jogásztársadalomban széleskörű érdeklődést váltott ki.

Az 1962. évben az ügyvédség fontos szervezeti, gazdasági és szociális kérdéseiben hoztunk határozatokat. Elsősorban kidolgoztuk az Országos Ügyvédi Tanács ügyrendjét. Az ügyvédi törvény az Országos Ügyvédi Tanácsról mindössze néhány szakaszban intézkedett, amelyek a tanács szervezetét és hatáskörét érintik, azonban működésének mikéntjére választ nem adtak. Ezért vált szükségessé a szervezetre és a működésre vonatkozó részletes ügyrendi szabályok megalkotása. Nem volt egységes ügyrendjük az ügyvédi kamaráknak sem és ezen ügyrendnek az elkészítése is időszerűvé vált. Az ügyrendek miniszteri utasítással jogszabályi erőt nyertek.

A különböző szervezeti képlet egységesítése érdekében 1962. év május hónapjában az Igazságügyminisztériummal együtt három ügyvédi kamara területén végeztünk vizsgálatot. Az ezekben a kamarákban működő ügyvédi munkaközösségek különböző irányban fejlődtek és ez a fejlődés eltért a hatályos jogszabályokban szereplő formáktól. A vizsgálatok tapasztalatai és az azokban leszűrt eredmények nagy mértékben hozzájárultak ahhoz, hogy a későbbi években kialakuljon az ügyvédi munkaközösségek egységes szervezeti formája.

Nagy figyelmet fordított elnökségünk az ügyvédség gazdasági és szociális kérdéseinek megoldására. Az igazságügyminiszter kongresszusi nyilatkozatára támaszkodtunk, amely hangsúlyozta, hogy ezeket az igényeket a többi dolgozó jogaihoz hasonlóan célszerű megoldani. Ennek figyelembevételével dolgoztunk ki előterjesztéseket az ügyvédség adóztatása, az ügyvédi nyugdíj és az ügyvédi díjszabás kérdésében. Az ügyvédség régi kívánságának teljesülését jelentette az ügyvédi díjszabásról szóló 5/1962. (VI. 19.) IM. számú rendelet megjelenése.

Az Országos Ügyvédi Tanács megalakulásának első éveiben több ízben foglalkozott a termelőszövetkezeti jogvédelem kérdéseivel, amelyre már az ügyvédkongresszus is felhívta a figyelmet. A termelőszövetkezetek megalakulásának kezdetétől az ügyvédség jelentős része társadalmi munkában látta el a jogvédelmet és amint azt dr. Murányi Mihály mezőkövesdi ügyvéd kongresszusi korreferátumában kifejtette: „Az ellenérték, amit az ügyvédség ezért a munkájáért kap, — a társadalmi munka értékeléseként — a dolgozók és az egész társadalom egyre fokozódó megbecsülése. Azokat az ügyvédeket, akik évtizeden át ezen a téren dolgoztak, nem anyagi célok vezették". A Földművelésügyi Minisztérium és a Termelőszövetkezeti Tanács az

Igazságügyminsztériummal együttesen 1962. év január hónapban intézkedéseket hoztak „együttes közlemény" formájában a termelőszövetkezetek jogi ügyeinek intézéséről. Ez az együttes közlemény a jogi képviselet vegyes rendszerét teremtette meg és minőségileg is más alapokra helyezte a jogvédő munkát. A cél az volt, hogy minden termelőszövetkezetnek legyen jogvédője és az Országos Ügyvédi Tanács nem kevés munkát fordított arra, hogy az ügyvédi munkaközösségek tagjai a termelőszövetkezetek jogvédelmét a sok objektív nehézség ellenére is megfelelően ellássák.

Hangsúlyozott figyelmet fordítottunk a fegyelmi fellebbviteli tanácsok munkájának megjavítására és arra törekedtünk, hogy a meghozott fegyelmi határozatok tartalmi és jogi színvonala megközelítse, illetve elérje a Legfelsőbb Bíróság ítéleteinek mércéjét. Már ezen ciklusban felmerült a vállalati jogtanácsosokról és jogi előadókról szóló 33/1958. (V. 17.) Korm. számú rendelet módosításának szükségessége és ennek érdekében az ügyvédség álláspontját kifejezésre juttató előterjesztést készítettünk.

1962. évben megértek a feltételek, hogy az ügyvédségnek önálló lapja jelenjen meg. Ennek érdekében adta ki az igazságügyminiszter a 119/1961. (IK. 1962. 1. sz.) IM. sz. utasítását az Ügyvédi Közlöny szerkesztéséről. A miniszteri utasítás kimondotta, hogy az Ügyvédi Közlöny a magyar ügyvédség hivatalos lapja, amely az Igazságügyminisztérium és az Országos Ügyvédi Tanács kiadásában jelenik meg. Az Ügyvédi Közlöny szerkesztésében az Országos Ügyvédi Tanács elnökségének egyes tagjai is résztvettek. Amint dr. Nezvál Ferenc igazságügyminiszter az Ügyvédi Közlöny első számában megállapította: „Az Ügyvédi Közlöny megjelenése önmagában is bizonyítja, hogy az ügyvédség az igazságszolgáltatás fontos tényezője, melynek jó munkája elengedhetetlenül szükséges a szocialista törvényesség biztosításához. A lap tehát az ügyvédi kar és az ügyvédi munka fokozott megbecsülését juttatja kifejezésre".

Az Ügyvédi Közlöny általánosságban betöltötte hivatását, habár szerkesztése nem kevés nehézséggel küzdött. Különösen az első években az ügyvédség jelentős része nem mutatott érdeklődést a lap iránt, amelynek oka abban keresendő, hogy hiányoztak a figyelemre számot tartó, az ügyvédi munkát közelről érintő, magas színvonalú szakmai cikkek, miután a lap nem rendelkezett megfelelő írói gárdával. Ez a helyzet a későbbiek során sok tekintetben változott. Elnökségünk több ízben foglalkozott az Ügyvédi Közlöny szerkesztésével kapcsolatos problémákkal, javaslatokat tettünk a lap tartalmi színvonalának emelésére és ennek érdekében az ügyvédek körében közvélemény-kutatást is végeztünk. Ennek eredményeként különösen 1966. évtől kezdődően a büntető és a polgári jog területét érintő, az ügyvédek szakmai munkáját elősegítő cikkek jelentek meg a lapban. Egészében véve az Ügyvédi Közlöny évfolyamai tükörképét adják az ügyvédi szervezetek működésének, az egész ügyvédség szakmai munkája fejlődésének. Az évfolyamok számait tanulmányozva megismerhetjük azokat a célkitűzéseket is, amelyek megvalósulásáért az Országos Ügyvédi Tanács munkálkodott.

Az Ügyvédi Közlöny szerkesztésében 1970. év január hó 1. napjától az a változás következett be, hogy a lap kizárólagosan hivatalos közlöny lett és csak az ügyvédség szervezeti híreit, valamint az Igazságügyminisztérium tájékoztatóit tartalmazza.

1963. év folyamán két olyan nagy horderejű jogszabály került kiadásra, amely hosszú időre meghatározta egyfelől az ügyvédi munka irányvonalát, másrészt pedig biztosította és erősítette az ügyvédség anyagi létbiztonságát.

1963. évben jelent meg a jogalkalmazás jogpolitikai elveiről szóló 3221/1963. Korm. sz. határozat. Elnökségünk központi feladatként jelölte meg a jogpolitikai elvek alapos tanulmányozását, valamint alkalmazását az ügyvédi munka egész területén. Ennek érdekében rendkívüli teljes ülésen foglalkoztunk a jogpolitikai elvek elméleti és gyakorlati kérdéseiből adódó feladatokkal.

Az Országos Oktatási Bizottság javaslatára az ország összes ügyvédi munkaközösségeiben megtárgyalták és tanulmányozták a jogpolitikai elveket.

Régi vágya teljesült az ügyvédségnek, amidőn megjelent a 24/1963. (IX. 28.) Korm. sz. rendelet az ügyvédek társadalombiztosítási nyugdíjáról. Ez a rendelet a nyugdíj szempontjából az ügyvédeket azonos szintre emelte minden más dolgozó kategóriával és elősegítette az ügyvédproblémák egész sorának megoldását. Az Országos Ügyvédi Tanács elnöksége történelmi ténynek minősítette és így is iktatta jegyzőkönyvbe az új nyugdíjrendelet megjelenését. A felszabadulás után az idős, munkaképtelen ügyvédek és családtagjaik csak csekély ellátást kaptak az Országos Ügyvédi Gyám- és Nyugdíjintézettől. A kérdés kezdeti megoldásaként a 2/1954. (V. 13.) IM. számú rendelet szabályozta az ügyvédi munkaközösségekben dolgozó ügyvédek társadalombiztosítási ellátását. Államunk akkori teherbíró képességéhez mérten az ügyvéd nyugdíját havi 450,— Ft-ban állapították meg. 1959. év január hó 1. napjától került sor a nyug-

díjak összegének havi 800,— Ft-ra történő felemelésére. Ez a nyugdíj minden munkaközösségi tagra egységes volt. Ezzel kapcsolatosan állapította meg az I. Országos Ügyvédkongresszuson dr. Nezvál Ferenc akkori igazságügyminiszter, hogy „ez a nyugdíj túl alacsony ahhoz, hogy ezzel akár az érintettek, akár mi meg lennénk elégedve".

Az új kormányrendelet a nyugdíj összegét összhangba hozta a ténylegesen végzett munkával és az ennek alapján elért jövedelemmel. A nyugdíj összegének kiszámításánál a beszámítható munkadíj havi átlagaként a jogszabály rendelkezése szerint azonban legfeljebb 4000 Ft-ot lehetett figyelembe venni.

Az új nyugdíjrendelet nemcsak megszüntette az eddig fennálló hátrányos helyzetet, hanem megteremtette annak lehetőségét, hogy az ügyvédek számára elérhető nyugdíj azonos legyen a hasonló feltételekkel rndelkező dolgozók nyugdíjának összegével. Az új ügyvédi nyugdíjrendelet jelentősége abban domborodik ki, hogy megszüntette, az ügyvédi hivatás létbizonytalanságát, megadta a biztonságos ügyvédi munka végzéséhez az alapot, mert többé nem kellett attól tartani, hogy mi lesz a munkában elaggott, szellemileg és testileg megviselt ügyvédekkel, abban az idős korban, amikor hivatásuk teljesítésére már képtelenné válnak.

1963. évben és az azt követő időszakokban is javaslatokat tettünk az egyre nagyobb méreteket öltő zugírászati tevékenység megakadályozására és felszámolására. Ez a kérdés sok évtizedes prolémája az ügyvédségnek és a társadalmi jelenséggé terebélyesedett zugírászat megszüntetésére ma már nem elegendőek a rendelkezésre álló büntetőjogi eszközök. Több elemző felterjesztésben feltártuk a zugírászat megszüntetésének, vagy csökkentésének lehetőségeit biztosító eszközöket, amelyek közül megemlítendő az adás-vételi szerződések készítőjének kötelező megjelölése, a telekkönyvi beadványok ügyvédi ellenjegyzésének előírása. Ennek a ciklusnak a folyamán foglalkoztunk még a kirendelt védők díjazásának, az ügyvédek részére adandó jutalmak kérdésével és mind jobban előtérbe került az ügyvédi munka arányosítása, összefüggésben a szocialista jövedelemelosztás elvével.

Az ország ügyvédi kamarái 1963. évben fokozatosan összevonták az ügyvédi munkaközösségekben képzett feloszthatő alapot és ezzel megteremtődött a lehetőség a gazdasági koncentráció előnyeinek kihasználására. A későbbiek során ezt követte a tartalékalapok összevonása is, majd a két gazdasági alap együttes kezelése és ennek érdekében az Országos Ügyvédi Tanács

ajánlásokat tett az ügyvédi kamarák részére, rámutatva az alapok közös kezeléséből és felhasználásából származó nagy lehetőségekre.

A szocialista országok ügyvédi szervezeteivel a kapcsolatok erőteljesebb kiépítése ez időszakban kezdődött. Az Országos Ügyvédi Tanács elnökségének küldöttsége 1963. évben a Szovjetunióba utazott, ahol látogatást tett a moszkvai és a leningrádi ügyvédi kollégiumoknál. Megismerkedett küldöttségünk a szovjet ügyvédi szervezetek és a szovjet ügyvédek munkájával. Ez volt a magyar ügyvédség vezető szervének első hivatalos baráti látogatása a Szovjetunióban és küldöttségünk nagymértékben hozzájárult a magyar és szovjet ügyvédség baráti kapcsolatainak megszilárdításához.

1964. évben kidolgoztuk az ügyvédi munkaközösségek egységes ellenőrzésének ügyrendjét, intézkedéseket tettünk az ügyvédi kamarák és az ügyvédi munkaközösségek egységes nyomtatványokkal történő ellátására. A nyomtatványok mintáit kidolgoztuk és az ügyvédi kamarák, valamint az ügyvédi munkaközösségek az egész országban az egységes rendszerben készült nyomtatványokat használják a különböző kamarai és ügyvédi munkaközösségi adminisztrációs munkák végzésénél.

Az ügyvédi munkát elősegítő rendelkezés volt az igazságügyminiszter és a legfőbb ügyész 201/1964. számú együttes tájékoztatója „A bíróságok és az ügyészségek kapcsolatáról az ügyvédi szervekkel". A tájékoztató hangsúlyozta, hogy az igazságszolgáltatás feladatainak eredményes megvalósítása, a jogpolitikai elvek következetes érvényesítése szükségessé teszi a jobb együttműködést az igazságszolgáltatás tevékenységében közreműködő szervek között. Az együttes tájékoztató meghatározta a feladatokat és a bíróságok, az ügyészségek, valamint az ügyvédi kamarák meghatározott időközökben együttesen értékelik a munkakapcsolatok során újra és újra felvetődő különböző problémákat és teszik meg azokat az intézkedéseket, amelyek egyre eredményesebben mozdítják elő az igazságszolgáltatás három tényezőjének szoros együttműködését.

Amint azt már fentebb vázoltuk, az ügyvédség szervezeti fejlődése, az ügyvédi munkaközösségek gazdálkodása, a különböző alapok felhasználása, a munka- és jövedelemarányosítás az 1960-as évek elején az egyes ügyvédi kamarákban és az ügyvédi munkaközösségekben különböző gyakorlatot és egymástól eltérő képleteket alakított ki. Ezen különbözőségek felszámolása, az egységes szervezet kialakítása szempontjából kiemelkedő jelentőséget kell tulajdonítani az 1964. év február hó 12. napján

megtartott és az Igazságügyminisztérium által összehívott országos értekezletnek, amelyen dr. Szilbereky Jenő igazságügyminiszterhelyettes tartott előadást az ügyvédi szervek előtt álló legfontosabb szervezeti kérdésekről és egyéb feladatokról. Ez az előadás a legfontosabb ügyvédpolitikai kérdésekben iránymutatást adott és megszabta a további fejlődés útját. Az országos értekezlet eredményeként valósultak meg azok az intézkedések, amelyek során kialakíthattuk az ügyvédi munkaközösségek egységes szervezeti felépítését és létrejöhettek a feltételek minden ügyvédi kamarában a felosztható és a tartalékalapok összevonására, a gazdasági alap megteremtésére.

Az ügyvédek érdemi munkájának kérdése már 1964. évben napirendre került. Teljes ülésünkön foglalkoztunk annak a vizsgálatnak a tapasztalataival, amelyet az Igazságügyminisztérium Ügyvédi Osztálya, a Legfőbb Ügyészség és a Minisztérium Bírósági Főosztálya együttesen négy ügyvédi kamara területén végzett. A vizsgálat arra terjedt ki, hogy a nyomozási szakban a bűnüldöző szervek biztosítják-e a védő eljárásának lehetőségét, azt, hogy a törvényben előírt jogait gyakorolhassa, kötelességeit teljesíthesse, továbbá, hogy az ügyvédség megfelelően él-e a számára biztosított jogokkal és lehetőségekkel. E tárgykörben az Országos Ügyvédi Tanács és az Igazságügyminisztérium Ügyvédi Osztálya nyolc ügyvédi kamara területén külön is vizsgálatot végzett.

1964. év július hónapjában megrendeztük az Ügyvédjelöltek I. Értekezletét. Az értekezlet célja az volt, hogy elnökségünk közvetlen tapasztalatokat és tájékozódást szerezzen az ügyvédjelöltek részéről elhangzott felszólalások és javaslatok alapján az ügyvédi utánpótlás helyzetéről, munkájáról és problémájáról. Az országos értekezleten az ügyvédjelöltek önkritikusan és felelősségteljesen foglalkoztak az ügyvédjelölti képzés területén jelentkező objektív és szubjektív nehézségekkel, amelyek nehezítik az ügyvédi hivatásra történő felkészülésüket. Az értekezlet tapasztalatai alapján elnökségi határozatunk kimondotta, hogy az ügyvédi kamarákban fokozni kell az elvi irányítást, az ügyvédi utánpótlás nevelése és képzése érdekében.

Az 1962. évben újjáalakult Országos Ügyvédi Tanács első ciklusa 1964. év december 31. napjával lezárult. A hároméves időszak alatt az ügyvédség számos problémája oldódott meg. Az 1962—1964. évi időszak fő jellemzője az volt, hogy az ügyvédség és szervezeteinek belső helyzetében és társadalmi viszonyaiban döntő minőségi változások következtek be, amelyek főbb jellemzői:

— emelkedett a magyar ügyvédség politikai műveltsége és politikai öntudata,
— erkölcsi színvonala,
— szakmai képzettsége és érdemi munkájának értéke,
— társadalmi munkája,
— megerősödött gazdasági létalapja,
— megerősödtek politikailag, szervezetileg, gazdaságilag az ügyvédség alapszervezetei, a munkaközösségek,
— hatékonyabbá vált a kamarák politikai és szakmai irányítása, ellenőrzése,
— szorosabbá vált a kapcsolat az ügyvédi szervezetek és az igazságszolgáltatásban résztvevő szervek között.

Mindezek következménye volt, hogy megnőtt az ügyvédi működés társadalmi értékelése, az ügyvédi munka fokozottabb megbecsülésben részesült. Az igazságügyi kormányzat figyelme ez időszakban az ügyvédpolitikai kérdések tekintetében az ügyvédi tevékenység tartalmi színvonalának emelésére, az ügyvédi kamarák és munkaközösségek vezetésének megerősítésére és az elvi irányítás, valamint az ellenőrzés vonalára terelődött. Az Igazságügyminsztérium és az Országos Ügyvédi Tanács kapcsolata erősödött azáltal, hogy mind fokozottabb mértékben vett részt elnökségünk az ügyvédpolitikai kérdések megoldására irányuló javaslatok kidolgozásában és főhatóságunk egyre többször igényelte e célok megvalósítását szolgáló javaslatok kidolgozását.

A hároméves időszakban az Országos Ügyvédi Tanácsnak az ügyvédi törvényben meghatározott szervezete és hatásköre nem módosult, mégis a gyakorlatban ez a hatáskör szükségképpen bővült.

Több olyan ügyvédpolitikai kérdés kidolgozásában vettünk részt javaslatainkkal, amelyek érintették az ügyvédi kamarák munkáját és az ügyvédi munkaközösségek tevékenységét. Az Igazságügyminisztérium Ügyvédi Osztálya és az Országos Ügyvédi Tanács elnöksége közös munkája eredményének tekinthető, hogy az új útakra lépett magyar ügyvédség egyre inkább kezdte elfoglalni helyét az igazságszolgáltatás munkájában. Az I. Országos Ügyvédkongresszus, a termelőszövetkezeti jogvédelem megszervezése és ellátása, az egységes szervezeti képlet kialakítása, a gazdasági alapok összevonására tett intézkedések, az ügyvédi nyugdíjrendelet megjelenése: mind olyan események voltak, amelyek összességükben az ügyvédpolitikának és az ügyvédség történetének kiemelkedő időszakát jelentik.

IV.

Az 1964. év végén megtartott ügyvédi kamarai választások után az Országos Ügyvédi Tanács újjáalakult. Az alakuló teljes ülésen dr. Szilbereky Jenő minszterhelyettes értékelte az eltelt három év munkáját. Ezen értékelés összegezése az volt, hogy az Országos Ügyvédi Tanács segítette munkájával az igazságügyi politika megvalósítását és így jelentősen előmozdította az ügyvédség fejlődését. A javaslatok és előterjesztések mindenkor igyekeztek kifejezni az ügyvédség csoportérdekeinek és a társadalmi érdekeknek összhangját. A miniszterhelyettesi értékelés további feladatként jelölte meg, hogy a legfelsőbb ügyvédi szerv vezetésében a demokratizmus szélesedjen és az ügyvédek nagyobb számban vegyenek részt az ügyvédpolitikai kérdések megoldásában, továbbá szélesebbkörű és részletesebb legyen az ügyvédi szervezet tájékoztatása.

Az alakuló teljes ülés az alábbi tisztségviselőket választotta meg:

Elnök: Dr. Szeszák Gyula (Debrecen),
Elnökhelyettes: Dr. Bolgár György (Budapest),
Dr. Pösténvi Márton (Budapest),
Titkár: Dr. Udvardi Miklós (Budapest).
Fegyelmi megbízottak: Dr. Farkas István (Szolnok) és
Dr. Sipos Miklós (Budapest).

Az elnökség tagjai: Dr. Bereczki Lajos (Békéscsaba), dr. Egri Géza (Budapest), dr. Kárpáti László (Budapest), dr. Kenéz Tibor (Pest megye), dr. Kertész Ferenc (Pécs), dr. Sebestyén Mihály (Szolnok), dr. Takács Ádám (Zalaegerszeg).

Fegyelmi tanácselnökök: Dr. Nónay György (Sátoraljaújhely) és dr. Kovács Jenő (Pécs).

Igazgatási tanácselnök: Dr. Boda József (Székesfehérvár).

Az igazságügyminiszter kollégiuma 1965. év február hónapjában tárgyalta az Országos Ügyvédi Tanács évi jelentését és ezen a kollégiumi ülésen a miniszter az ügyvédpolitika legfontosabb célkitűzéseit a következőkben jelölte meg:

— az ügyvédség szocialista szervezeti formáinak egységesítése, további fejlesztése és megszilárdítása, a szocialista tartalmi elemeknek kialakítása,
— az ügyvédi érdemi munka színvonalának állandó növelése, az ezt szolgáló feltételek biztosítása,
— az egységesen szocialista szellemű ügyvédség megteremtése, az ügyvédség tudatának, erkölcsi magatartásának,

egész tevékenységének és munkájának szocialista irányú átalakításával.

E célok megvalósítása előmozdításának érdekében az Igazságügyminisztériummal közösen két tanfolyamot szerveztünk és pedig 1965. év június hónapban Pécsett az ügyvédi kamarák elnökei és titkárai részére, míg 1965. év december hónapban Budapesten az ügyvédi munkaközösségek vezetői részére.

A pécsi tanfolyam napirendjén az ügyvédi kamarák és az ügyvédi munkaközösségek kapcsolatai megerősítésének kérdése szerepelt. További napirendi pontként tárgyalta a tanfolyam, hogy az érdemi munka megjavítása érdekében az ügyvédi kamaráknak milyen irányító feladatai vannak az ügyvédi munkaközösségekben. A december hónapban megtartott tanfolyamon az ország ügyvédi munkaközösségeinek vezetői a munkaközösségi vezetés tartalmi és módszerbeli kérdéseit, az ügyvédi munkaközösségek külső kapcsolatainak és belső ellenőrzésének szempontjait tárgyalták. A két tanfolyam anyaga lényegében egységes egészet alkotott. A tanfolyamok előmozdították az ügyvédi szervezetek további erősödését és jelentős előrelépést jelentettek az ügyvédi érdemi munka javítása érdekében.

Az Igazságügyminsztérium 1965. évben adta ki 60.062/65/4. IM. VI. számú tájékoztatóját az ügyvédjelöltekkel való foglalkozás elvi és módszerbeli kérdéseiről. Ez a minisztériumi tájékoztató az Országos Ügyvédjelölti Értekezlet tapasztalatai alapján megjelölte az ügyvédi utánpótlás kérdésében a kamarai és a munkaközösségi teendőket, valamint az ügyvédjelöltek feladatait.

A szovjet ügyvédi szervezetek moszkvai és leningrádi képviselői meghívásunkra 1965. év nyarán látogatást tettek az Országos Ügyvédi Tanácsnál és több ügyvédi kamaránál. A szovjet ügyvédküldöttségnek alkalma nyílott, hogy megismerje a magyar ügyvédség szervezetét, munkáját, továbbá a látogatás sikere hozzájárult a két ország ügyvédi szervezeteinek politikai, társadalmi és szakmai kapcsolatai erősödéséhez.

Az 1965. évben javasoltuk az ügyvédi kamaráknak, hogy az országban az ügyvédi munkaközösségek tartsanak vezetőválasztói taggyűlést. A pécsi és a budapesti tanfolyamok tapasztalatai arra mutattak, hogy az ügyvédi munkaközösségi vezetők egy része nem felel meg a követelményeknek. Az ügyvédi kamarák ajánlásunkat elfogadták és így került sor az ügyvédi munkaközösségi vezetők újraválasztására. A választások következményeképpen az ügyvédi munkaközösségek vezetésének színvonala emelkedett.

Több ízben foglalkoztunk az ügyvédi munkaközösségekben zárógyakorlaton lévő egyetemi hallgatók helyzetével. Helyesnek bizonyult a zárógyakorlat intézményének bevezetése kezdetétől elfoglalt azon álláspontunk, hogy a zárógyakorlat nem váltotta be a hozzáfűzött reményeket. Ez az intézmény nem mutatkozott megfelelőnek és alkalmasnak arra, hogy elősegítse az egyetemet végzett hallgatók államvizsgára való felkészülését. Következetes előterjesztéseink hozzájárultak ahhoz, hogy az illetékes kormányzati szervek végül is a zárógyakorlat intézményét megszüntették.

A Magyar Szocialista Munkás Párt 1966. évben tartotta IX. Kongresszusát. A kongresszus foglalkozott többek között a gazdasági építőmunkával és a népgazdasági irányítási rendszerének reformjával. A Központi Bizottság beszámolója erőteljesen hangsúlyozta a szocialista demokrácia további fejlesztésének szükségességét, mert ez a szocialista törvényességet és a jogbiztonságot szolgálja. A kongresszus határozatai szellemében végeztük 1966. évben munkánkat és ennek az évnek ügyvédpolitikai szempontból főbb jellemzői:

— az ügyvédség további erkölcsi és gazdasági erősödése,
— szervezeteinek szilárdulása,
— az ügyvédpolitikai irányelvek,
— az ügyvédi törvény novellájának megjelenése,
— az Országos Ügyvédi Tanács tekintélyének további szilárdulása, és az ügyvédi kamarákkal a kapcsolat elmélyülése.

Legfontosabb feladataink közé tartozott 1966. évben az ügyvédi érdemi munkát javító módszerek kidolgozása, az ügyvédi szignalizáció elvi és módszerbeli kérdéseinek előterjesztése, az ügyvédjelöltek oktatási rendszerének és tematikájának kidolgozására vonatkozó javaslatok elkészítése.

Az igazságügyminiszter 1966. szeptember hónapban kiadta az ügyvédpolitikai irányelveket. Az ügyvédpolitikai irányelvek megjelenése olyan nagyjelentőségű esemény volt az ügyvédség életében, mint a jogalkalmazás jogpolitikai elveiről szóló minisztertanácsi határozat az igazságszolgáltatás egésze részére.

Az a fejlődés, amely az ügyvédi szervezet területén és az ügyvédi munka színvonalának emelkedésében, de ugyanakkor az ügyvédség társadalmi megbecsülésének fokozódásában volt tapasztalható, azt a követelményt állította fel, hogy az elért eredmények és hiányosságok megfelelő értékelést nyerjenek, és

az ügyvédek széles rétegei megismerjék az igazságügyi kormányzat álláspontját az ügyvédség munkájáról, fejlődéséről, továbbá iránymutatást kapjanak a követendő útról. Az ügyvédpolitikai irányelvek összegezik és értékelik az ügyvédségnek, az ügyvédi munkának és az ügyvédség szervezeteinek tevékenységét és jövőjét. Meghatározzák az ügyvédi tevékenységgel és e tevékenységet megvalósító ügyvédekkel, az ügyvédi szervezetekkel szemben felállított követelményeket. Az irányelvek hangsúlyozzák az ügyvédi szervezetek továbbfejlesztésének szükségességét. A fejlődés az önigazgatás fejlesztése irányába halad, ezért fokozatosan az ügyvédség választott szerveinek kell átadni azokat a feladatokat s hatásköröket, amelyeknek ellátására az ügyvédi szervek felkészültek és maradéktalanul ellátni képesek. Ennek folyamányaképpen az Országos Ügyvédi Tanács javaslattevő szervből mindinkább irányító, intézkedő szervvé válik, ezért hatáskörét bővíteni, kezdeményezőkészségét fejleszteni szükséges, hogy újabb feladatok ellátására képes legyen.

Az ügyvédi törvény módosításáról szóló 1966. évi 22. sz. tvr., valamint az ennek végrehajtása tárgyában kiadott 7/1966. (IX. 7.) IM. számú rendelet az ügyvédpolitikai irányelvek szilárd talajára épült.

Az ügyvédi törvény novellája kiküszöbölte mindazon hiányosságokat, amelyek a törvény életbelépésétől eltelt nyolc év alatt nyilvánvalókká váltak. A novella a törvény rendelkezéseit kiegészítette azokkal az intézkedésekkel, amelyek a fejlődés folyamányaképpen szükségesnek mutatkoztak. Az Országos Ügyvédi Tanács szempontjából jelentős változásnak tekintendő jogkörének új szabályozása, amely megfelel az ügyvédpolitikai irányelvek által lefektetett útmutatásoknak.

Az ügyvédi novella megjelenése után elkészült az Országos Ügyvédi Tanács és az ügyvédi kamarák, valamint az ügyvédi munkaközösségek módosított új ügyrendje is.

Az ügyvédpolitikai irányelvek és az ügyvédi törvény módosítása eredményeképpen jelentősen megváltozott az ügyvédi kamarákkal fennálló kapcsolat is, mert az elmélyült és rendszeressé vált. Elnökségi tagjainknak a kamarai vizsgálatokban való részvétele növelte az Országos Ügyvédi Tanács tekintélyét. Az Ügyvédi Közlöny hasábjain mind nagyobb helyet foglaltak el munkánkról szóló beszámolók.

Az ügyvédi törvény novellája kötelességünkké tette, hogy közreműködjünk az ügyvédjelöltek oktatásában. Ennek érdekében a budapesti ügyvédi kamara által kidolgozott gyakorlatot

vezettük be az egész ország ügyvédi kamaráinál az ügyvédjelöltek oktatásában és vizsgára való felkészítésében. Öt oktatási központ létesült, mégpedig: Budapesten, Pest megyében, Pécsett, Szegeden és Debrecenben. Az oktatási központok az ügyvédjelöltek részére kéthavonként kétnapos értekezletet tartanak, amikor is magasképzettségű előadók foglalkoznak az ügyvédjelöltekkel és ezen tanulmányi értekezleteken a büntető és polgári jogterület különböző elméleti és gyakorlati kérdéseinek megtárgyalása, továbbá írásbeli feladatok készítése és értékelése történik. Az ügyvédjelöltek az értekezleteken beszámolni tartoznak a kéthónapi időközben végzett elméleti tanulmányaikról és gyakorlati jogfeladataik megoldásáról. Az ügyvédjelöltek oktatásának ez a módszere lehetővé teszi, hogy a joggyakorlat két éve alatt az ügyvédi-jogtanácsosi vizsga minden tárgyából megszerezzék a legfontosabb ismereteket. Az oktatási központok beváltották a hozzájuk fűzött reményeket és jelenleg is alapjai az ügyvédjelöltek eredményes vizsgafelkészítésének.

Az ügyvédpolitikai kérdések sorában 1966. évben foglalkoztunk még az ügyvédi munkaközösségek vezetői díjazása kérdésével, az ügyvédi szignalizáció elvi és gyakorlati szempontjaival. Megállapítottuk, hogy az ügyvédi szignalizáció mindazon területen hasznos, amelyre az ügyvédi tevékenység kiterjed, és általános elvi korlátja csupán az, hogy kizárólag a társadalmi érdeket közvetlenül, vagy közvetve érintő esetekben kerülhet arra sor. Az ügyvédi szignalizáció természetesen nem sértheti az ügyvédi titoktartás kötelezettségét.

Visszatérően vizsgálat tárgyává tettük a termelőszövetkezeti jogvédelem kérdését. Ezt a területet ügyvédi vonatkozásban erősen érintette a 4/1966. (II. 13.) FM. számú rendelet, amely a termelőszövetkezetek jogügyeinek intézéséről tartalmaz részletes szabályokat. Ezen rendelet nyomán adta ki az Igazságügyminisztérium a 103/1966. (I. K. IV. 4.) IM. sz. utasítását a mezőgazdasági termelőszövetkezetek jogi ügyeinek az ügyvédi munkaközösségek által történő intézéséről. Az FM rendelet általánosságban kötelezővé tette a termelőszövetkezetek részére a főfoglalkozásban alkalmazandó jogtanácsosi szervezet kialakítását, és az ügyvédi munkaközösségek részére igen csekély lehetőséget biztosított a jogi képviseletre. 1966. év végétől kell számítani azt az időszakot, amidőn már igen szűk térre szorult az ügyvédi képviselet a termelőszövetkezeti vonalon.

1966. évi szeptemberi teljes ülésünkön nagy jelentőségű határozatokat hoztunk az egységes gazdasági alap felhasználására vonatkozóan. Mint ismeretes: ebben az időszakban már az

ország összes ügyvédi kamarái összevonták a felosztható és tartalékalapot és most már együttesen képeztek ún. gazdasági alapot. A gazdasági alapba fizetendő hozzájárulást a kamarák elnökségei határozták meg, illetve vetették ki az ügyvédi munkaközösségek terhére. Ebből a gazdasági alapból folyosították és folyósítják jelenleg is az ügyvédi kamarák az ügyvédek részére a különböző szociális juttatásokat és egyéb természetű segélyeket. A teljes ülés a gazdasági alap felhasználására egységes irányelveket dolgozott ki, és ezek az irányelvek a Budapesti Ügyvédi Kamara által már előzetesen kimunkált, a gyakorlatban hasznosnak mutatkozott rendelkezésekre és tapasztalatokra épültek.

Az 1966. év eseményéhez tartozik, hogy a csehszlovák ügyvédség központi szerve Prágában nemzetközi szemináriumot szervezett a védelem szerepéről és feladatairól a szocialista társadalomban témakörben. Ezen a szemináriumon az Országos Ügyvédi Tanács háromtagú küldöttséggel képviseltette magát.

Az ügyvédpolitikai irányelvek, az ügyvédi törvény novellája, az ügyvédség szervezeteit egész közelről érintették, megvetették egy újabb és az eddiginél nagyobb kihatású politikai, társadalmi és gazdasági fellendülés alapjait az ügyvédi munkaközösségekben és az ügyvédek munkájában.

Az 1967. esztendő történelmi jelentőségű. 1967. évben ünnepeltük a Nagy Októberi Szocialista Forradalom 50. évfordulóját, és ez az ünnepi esemény az Országos Ügyvédi Tanács politikai munkájára is rányomta bélyegét. Az 1967. év feladatai az ügyvédség legidőszerűbb ügyvédpolitikai kérdéseinek megvalósítása érdekében készített előterjesztések és javaslatok voltak. Kidolgozásra kerültek az MSZMP IX. Kongresszusának határozataiból az ügyvédségre háruló feladatok. Foglalkoztunk az ügyvédi kamarákkal fennálló kapcsolataink elvi és módszerbeli kérdéseivel, tovább vizsgáltuk az ügyvédjelöltek oktatásának módszerbeli kérdéseit. Beszámoltak az elnökség előtt a fegyelmi megbízottak a fegyelmi ítélkezési gyakorlatról, az Igazgatási Fellebbviteli Tanács elnöke pedig az Igazgatási Tanács munkájáról.

Nemzetközi kapcsolataink 1967. év folyamán tovább bővültek. A Csehszlovák Szocialista Köztársaság Ügyvédi Központjának meghívására küldöttségünk látogatást tett Prágában, Brünnben és Bratislavában. A magyar ügyvédi küldöttség ezen útja azért volt kiemelkedő jelentőségű, mert először fordult elő a szocialista országok ügyvédségének történetében, hogy két or-

ság legmagasabb szintű ügyvédi szervezete megállapodást kötött egymással a kölcsönös együttműködésre és ezen megállapodásukat közös jegyzőkönyvben rögzítették.

A Prágában 1967. év május hó 18. napján aláírt zárójegyzőkönyv meghatározta a Csehszlovák Szocialista Köztársaság és a Magyar Népköztársaság ügyvédi szerveinek a kölcsönös együttműködésre vonatkozó tételeit. A megállapodás hangsúlyozza, hogy az ügyvédi mozgalom területén elért eredmények megismerése és a tapasztalatok kölcsönös kicserélése lehetőséget nyújt az ügyvédi szervek vezetése színvonalának fokozott emelésére, és ezen keresztül az igazságszolgáltatási munka eredményesebbé, hatékonyabbá tételére. Ezen elvi alapból kiindulva a zárójegyzőkönyv részletesen tartalmazza, hogy a két ország ügyvédsége milyen területeken működik együtt. Mindkét ország ügyvédi vezető szerve kötelezettséget vállalt, hogy az országaikban megjelenő és az ügyvédséget érintő jogi folyóiratokat, könyveket, valamint jogi tárgyú tanulmányokat egymással kicserélik, illetve egymásnak megküldik. Megállapodás történt, hogy egymás országaiban kölcsönösen előadásokat tartanak a csehszlovák és a magyar jogi élet eseményeiről és ezen belül különösképpen az ügyvédséget érintő témakörökről. Lehetőség nyílik arra, hogy kölcsönösen tanulmányokat és cikkeket írjanak, illetve jelentessenek meg egymás jogi szaklapjaiban. Egyetértés történt a tekintetben is, hogy a két ország ügyvédsége kapcsolatainak további bővítése és munkájának megismerése céljából célszerű a kölcsönös látogatások különböző formáit megvalósítani. Hasznosnak minősítették olyan nemzetközi szimpozion rendezését, amely előmozdítja a többi szocialista ország ügyvédségét érintő jogpolitikai és ügyvédpolitikai elvi kérdések megtárgyalását és a különböző nézetek tisztázását.

Ugyancsak a csehszlovák és a magyar ügyvédség baráti kapcsolatainak erősítését szolgálta, hogy a Magyar Jogász Szövetség és az Országos Ügyvédi Tanács meghívására 1967. augusztus hónapban csehszlovák jogászküldöttség tartózkodott Magyarországon. A látogatás célja az volt, hogy a Magyar Jogász Szövetség és a Csehszlovák Jogász Szövetség között a kölcsönös együttműködésre vonatkozó megállapodást aláírják, továbbá, hogy a csehszlovák küldöttség tanulmányozza a magyar ügyvédi szervezetet és ügyvédi munkaközösségek munkáját.

Az MSZMP IX. Kongresszusának határozatai alapján 1967. év folyamán kormányzati intézkedések történtek a gazdaságirányítás új rendszerének bevezetésével kapcsolatos jogszabályok kidolgozására. Ezen jogszabályalkotások során az ügyvédséget érintő több kérdésben előterjesztéseket készítettünk. Javaslatot tettünk, hogy a nemzetközi gazdasági kapcsolatok várható nagyobbmérvű bővülése következményeképpen létre kell hozni a nemzetközi ügyvédi munkaközösséget. Ezen szervezet feladatát a külföldi vállalatok magyarországi képviseletében, a szabadalmi, védjegy ügyekben és egyéb polgári jogi szerződések megkötésében történő közreműködésben jelöltük meg. A nemzetközi ügyvédi munkaközösség megszervezése 1968. évi munkatervünkben is szerepelt, a kérdést teljes ülésünk is tárgyalta. Ennek eredményeképpen 1969. év folyamán a Budapesti Ügyvédi Kamara területén megalakult a Nemzetközi Ügyvédi Munkaközösség, amelynek megszervezése, ügyrendjének kidolgozása és a gyakorlati munka beindítása érdekében a Budapesti Ügyvédi Kamara vezetői áldozatos munkát végeztek.

1967. év folyamán megvitattuk az ügyvédi rehabilitáció kérdését is. Minthogy a rehabilitációnak az ügyvédi nyugdíj szempontjából is kihatásai vannak, ezért egyeztetést végeztünk az SZTK Törvényelőkészítő Osztályával. Tárgyalásaink eredményeképpen születtek meg az ügyvédi rehabilitáció jelenleg is hatályos irányelvei, és ezen kérdésben meghozott elnökségi határozatunk az ország összes ügyvédi kamaráinál egységessé tette a joggyakorlatot.

Az ügyvédi törvényben biztosított jogkörünk alapján 1967. évben már önállóan vizsgáltuk az ügyvédek érdemi munkáját. A miskolci, a győri, a székesfehérvári és a nyíregyházi ügyvédi kamarák területén ellenőrzés tárgyát képezte a nyomozati eljárásban résztvevő védők érdemi tevékenysége. Ez a vizsgálat igen értékes tapasztalatokat nyújtott, mert feltárta az e területen jelentkező problémákat és elősegítette a bűnüldöző és az ügyvédi szervek, illetve az ügyvédek közötti jobb együttműködés és munkakapcsolat megteremtésének előfeltételeit. A szerzett tapasztalatokat vizsgáló bizottságaink más ügyvédi kamarák területén megtartott vizsgálatoknál eredményesen hasznosították.

1967. november hó 3. napján rendkívüli ünnepi teljes ülést tartottunk a Nagy Októberi Szocialista Forradalom 50. évfordulója alkalmából. A rendkívüli teljes ülés határozatot fogadott el, amely újólag hitet tett a Magyar Népköztársaság politikai és gazdasági rendje mellett, kinyilatkoztatta, hogy a magyar ügyvédség munkáját mindenkor a szocializmus ügyének szolgálatában és az ügyvédi törvény rendelkezések szellemében fogja végezni.

V.

Az 1965. évben megválasztott Országos Ügyvédi Tanács megbízatása 1967. december hónapban lejárt. Az alakuló teljes ülést megelőzően 1968. január hó 13. napján az elnökség rendkívüli ülést tartott. hogy búcsút vegyen dr. Szeszák Gyula elnöktől és dr. Pösténvi Márton elnökhelyettestől, akik távoztak az Országos Ügyvédi Tanács vezetésének éléről. Az elnökség határozatot fogadott el, amely részletesen ismertette azokat az eredményeket, amelyeket az Országos Ügyvédi Tanács az Igazságügyminisztérium vezetői és az ügyvédi osztály támogatásával munkája során az elmúlt hat esztendő alatt elért. A fejlődésnek eseményekben gazdag ezen szakaszában dr. Szeszák Gyula a Debreceni Ügyvédi Kamara elnöke állott az ügyvédi vezetés legmagasabb fokán. Munkáját mindenkor a politikai szilárdság, az ügyvédi erkölcsi és anyagi célkitűzések hűséges szolgálata, a közjó érdekeinek előmozdítása jellemezte. Magasfokú általános műveltsége, kimagasló szakmai tudása, puritánsága, mély emberszeretete, erőt fakasztó bölcs humora az ügyvédtársadalom legszélesebb rétegeinek őszinte tiszteletét, az igazságügyi kormányzat megbecsülését és elismerését érdemelte ki.

Dr. Pösténvi Márton elnökhelyettessel kapcsolatosan a határozat megállapította, hogy hosszú évek óta az ügyvédi közélet élvonalában hűséggel és eredményesen szolgálta az ügyvédpolitikai célok megvalósulását. Hat éven keresztül állott az ország legnagyobb ügyvédi kamarájának, a Budapesti Ügyvédi Kamarának az élén és ezen időszak nemcsak a budapesti, de az egész magyar ügyvédség szempontjából is az útkeresés, az ügyvédség erkölcsi és társadalmi megbecsüléséért folyó harc nehéz időszaka volt. Dr. Pösténvi Márton puritán jelleme, magasfokú elméleti és gyakorlati jogi szaktudása mindenkor az egész ügyvédség bizalmát és tiszteletét vívta ki.

A rendkívüli elnökségi ülés ezen határozat meghozatalával jegyzőkönyvében örökítette meg dr. Szeszák Gyula elnök és dr. Pösténvi Márton elnökhelyettes érdemeit, hogy példaképül állítsa az utódok elé, akik hivatottak a magyar ügyvédség élén tovább vinni az ügyvédpolitika szolgálatát, irányítani a szocialista szervezetű ügyvédséget.

Az 1968. évi január hó 13. napján megtartott alakuló teljes ülésen dr. Korom Mihály igazságügyminiszter a „Munka Érdemrend" arany fokozatát nyújtotta át dr. Szeszák Gyulának, míg dr. Pösténvi Mártonnak a „Munka Érdemrend" ezüst fokozatát.

Az alakuló teljes ülés a következő tisztségviselőket választotta meg:

Elnök: Dr. Kárpáti László (Budapest),
Elnökhelyettesek: Dr. Bolgár György (Budapest),
Dr. Takáts Ádám (Zalaegerszeg).
Titkár: Dr. Udvardi Miklós (Budapest).
Fegyelmi megbízottak: Dr. Sipos Miklós (Budapest),
Dr. Berta Béla (Székesfehérvár).

Az Elnökség tagjai: Dr. Bereczki Lajos (Békéscsaba), dr. Borsy Zoltán (Nyiregyháza), dr. Énekes Zoltán (Veszprém), dr. Faragó Endre (Miskolc), dr. Gárgyán Tibor (Budapest), dr. Kenéz Tibor (Pest megye), dr. Pongor Béla (Debrecen).

Fegyelmi tanácselnökök: Dr. Györgyei Béla (Budapest), dr. Szilli Gyula (Kaposvár).

Igazgatási tanácselnök: Dr. Kertész Ferenc (Pécs).

Az alakuló teljes ülés megválasztotta az elvi bizottság, az oktatási bizottság és az ügyvédjelölti bizottság elnökeit, titkárait és tagjait.

A teljes ülésen beszédet mondott dr. Korom Mihály igazságügyminiszter, aki méltatta az Országos Ügyvédi Tanács elmúlt hat esztendejének munkáját, az ennek során jelentkező eredményeket és hiányosságokat. Megállapította, hogy a vezetők elősegítették az ügyvédi érdemi munka fejlődését, szolgálták az ügyvédi szervezet erősítését és tovább szélesedett az ügyvédek társadalmi tevékenysége.

1968. évben az Országos Ügyvédi Tanács élére került új elnök: dr. Kárpáti László széles látókörrel, dinamikus vezetői módszerekkel kezdett azoknak a megnövekedett ügyvédpolitikai feladatoknak ellátásához, amelyek az önigazgatás felé haladás útján egyre felelősségteljesebb munkát hárítottak az Országos Ügyvédi Tanácsra. Az elnökség nagy többsége is új volt az ügyvédi vezetésben, és friss keringést hozott a munkába. Továbbra is a teljes ülés által adott felhatalmazás alapján készített munkaterv figyelembevételével dolgozott az elnökség. A munkaterv középpontjában az ügyvédség egészét érintő legfontosabb társadalmi, szakmai és szociális kérdések megoldására vonatkozó javaslatok kidolgozása állott, amelyek érintették az ügyvédség lényeges gazdasági és szociális kérdéseit. Az új ciklus első teljes ülését 1968. év február hó 23. napján tartottuk, amikor is az újonnan megválasztott elnök részletesen ismertette az Országos Ügyvédi Tanácsra háruló feladatokat, amelyeknek megvalósítását, mint célt kitűzött. Az ügyvédi munka

színvonalának magasabb fokra történő emelését, az ügyvédség fegyelmi helyzetének megszilárdítását, a hatóságokkal és bíróságokkal történő munkakapcsolatok erősítését, az ügyvédi kar tagjainak egymás iránti megbecsülését, az ügyvédi utánpótlás szocialista szellemben történő nevelését jelölte meg a legfontosabb célkitűzésként. Már ezen a teljes ülésen felvetette az elnöki beszámoló az ügyvédség még megoldatlan gazdasági és szociális kérdéseinek további rendezése érdekében teendő erőfeszítések szükségességét.

A teljes ülésen előadást tartott dr. Szilbereky Jenő miniszterhelyettes „A gazdasági mechanizmus jogi szabályozásának további kérdései" címmel. Az előadás részletesen ismertette azokat a jogszabályokat, amelyek a gazdasági reform bevezetésével léptek hatályba és elemezte, hogy a gazdaságirányítás új rendszerében az ügyvédségre milyen munkafeladatok hárulnak.

Az Országos Ügyvédi Tanács teljes ülése kegyelettel emlékezett meg dr. Landler Jenőről, a nemzetközi és a magyar munkásmozgalom kiemelkedő személyéről, halála 40. évfordulója alkalmából. A teljes ülés határozatot hozott, amely méltatta dr. Landler Jenő forradalmi harcait, amelyeket mint a munkásmozgalom kiemelkedő egyénisége és mint ügyvéd is folytatott a magyar dolgozó nép szabadságáért. A határozat ünnepélyesen kinyilvánította, hogy érvénytelennek és semmisnek tekinti a Budapesti Ügyvédi Kamara Választmánya, mint Fegyelmi Bíróság 1921. február hó 16. napján 34/1921. szám alatt meghozott azon ítéletét, amellyel dr. Landler Jenő ügyvédet vétkesnek mondotta ki a Tanácsköztársaság alatt belügyi népbiztosi és Vörös Hadsereg főparancsnoki tisztsége miatt és ezért őt az ügyvédi gyakorlattól elmozdította. A teljes ülés felkérte a Budapesti Ügyvédi Kamara Elnökségét, hogy a dr. Landler Jenő budapesti ügyvéd ellen hozott fegyelmi ítélet hatálytalanítása tárgyában az 1958. évi 12. sz. tvr. értelmében a szükséges intézkedéseket tegye meg.

Az Országos Ügyvédi Tanács 1968. évi működésének egyik fő jellemzője, hogy nagyot lépett előre a társadalmi önigazgatás útján. Az 1966. évi 22. számú tvr. kibővített hatáskört biztosított, különösen az ügyvédi kamarák és az ügyvédi munkaközösségek érdemi munkájának ellenőrzése tekintetében. A tvr.-adta lehetőségekkel élve részletesen vizsgáltuk az ügyvédi kamaráknál a legkülönbözőbb szakmai kérdéseket és az így szerzett tapasztalatokat hasznosítottuk az ügyvédi munka széles területén. Az Igazságügyminisztérium az ügyvédpolitikai irányelvek alapján a legfontosabb elvi kérdésekben tartotta fenn a maga részére a döntési jogot, útmutatásai azonban mindenkor irányítője volt elképzeléseinknek és célkitűzéseinknek.

1968. évben elnökségünk foglalkozott:

— az ügyvédi nyugdíjrendelet módosítása,
— a jogtanácsosokról és a jogi előadókról szóló új rendelet megalkotása,
— a szakszervezetek képviseleti jogosultsága,
— illetékhivatalok vizsgálati jogosultsága,
— a végrehajtó bizottsági tanácstitkárok okiratszerkesztési munkái,
— a kirendelt védők díjának rendezése,
— a nemzetközi ügyekben eljáró ügyvédi munkaközösség szervezése,
— a kamarai és munkaközösségi iratok selejtezési határidejének leszállítása,
— a társasház alapításával kapcsolatosan az ügyvédi munkaterület biztosítása

kérdéseivel.

Új fejezet nyílt az Országos Ügyvédi Tanács és az ügyvédi kamarák közötti kapcsolat területén is, mert az tovább bővült. Az előző évek gyakorlatától eltérően az elnökség tagjai és a tisztségviselők önállóan megjelentek kamarai közgyűléseken, elnökségi üléseken és ott részletes tájékoztatást adtak az időszerű ügyvédpolitikai kérdésekről. A szorosabb együttműködést elősegítette, hogy résztvettünk az egyes ügyvédi kamarák által rendezett tájértekezleteken. Ezeket a tájértekezleteket egy-egy ügyvédi kamara rendezte a környező megyék ügyvédi kamarai vezetőinek és elnökségi tagjainak részvételével. Ilyen tájértekezlet volt a győri ügyvédi kamara kezdeményezésére 1968. május hónapban Sopronban a győri, a székesfehérvári, a szombathelyi, a tatabányai és a veszprémi ügyvédi kamarák elnökségei részére. A másik tájértekezletet Pécsett tartották 1968. évi június hónapban a kaposvári, a pécsi, a szekszárdi és a zalaegerszegi ügyvédi kamarák elnökségeinek közreműködésével.

A résztvevő ügyvédi kamarák vezetői az országos kérdéseken kívül megtárgyalták a területüket érintő és az érdeklődésre számot tartó ügyvédpolitikai célkitűzéseket és alkalmasnak mutatkoztak ezek a tájértekezletek a kölcsönös és hasznos tapasztalatcserékre is.

Az érdemi munka vizsgálati módszereinek javítását szolgálta, hogy megjelöltük az ellenőrzések célját, azok általános elveit és a vizsgálati módszereket. 1968. év első felében a békéscsabai, az egri, a kaposvári és a kecskeméti ügyvédi kamarák területén vizsgálták a kijelölt bizottságok a büntetőügyekben eljáró védők munkáját. Az év második felében a pécsi, a szegedi és a zalaegerszegi ügyvédi kamaráknál a polgári ügyszakban kifejtett ügyvédi érdemi munkát tették a bizottságok vizsgálat tárgyává.

Egyik igen fontos törekvésünket képezte, hogy az ügyvédi nyugdíjrendelet módosítására irányuló javaslatunk megvalósuljon. Az új ciklus első hónapjában foglalkoztunk ezzel a kérdéssel és előterjesztésünk az volt, hogy szüntessék meg azt a diszkriminációt, amely a nyugdíjplafon vonatkozásában az ügyvédség és a dolgozók rétegei között az ügyvédség hátrányára mutatkozik. Az Országos Ügyvédi Tanács elsődleges kérelme arra irányult, hogy amint a 69/1967. (XII. 21.) Korm. sz. rendelet szerint a dolgozók részére a 10 000 Ft összegű nyugdíjalap jelent csupán korlátot, ugyanígy biztosítani kell ezt a jogot az ügyvédek részére is. Később elvi álláspontunk fenntartása mellett olyan javaslatot terjesztettünk elő, hogy az ügyvédi nyugdíjalap plafonját 6000 Ft-ban kell megállapítani. Kormányzatunk ezen javaslatunknak megfelelően rendezte ezt a kérdést.

1968. év folyamán egyes főhatóságok olyan előterjesztéseket készítettek és bocsátottak útjára, amelyek alkalmasak lettek volna megvalósulásuk esetén az ügyvédi munkaterületet szűkíteni. Ezek között szerepel a Szakszervezetek Országos Tanácsának az a javaslata, hogy a szakszervezeti szervek képviseleti lehetőséget nyerjenek polgári perekben (lakás, házassági bontóper, vagyonjogi per, stb.) „amikor a per a dolgozó ellen folyik és a dolgozó szociális helyzeténél fogva ügyvédi képviseletet nem vehet igénybe, és emellett a dolgozónak van igaza".

Az Országos Ügyvédi Tanács elemezte ezen javaslatot és ismételten kifejezésre juttatta azt az álláspontját, hogy a szakszervezetek jogvédelmi teendői kizárólag a munkaügyi jogvédelem keretébe tartozó feladatok ellátására szorítkozhatnak. A dolgozók egyéb jogvédelmével kapcsolatos teendők ellátása az ügyvédi munkaközösségek tevékenységi körébe tartozik és kizárólag ezek a szocialista szervezetek alkalmasak a dolgozók jogvédelmének ellátására és biztosítására.

A Minisztertanács Tanácsszervek Osztálya már az elmúlt időszakban is, de 1968. év folyamán ismét időszerűnek nyilvánította azt a javaslatát, hogy a végrehajtó bizottságok tanács-

titkárai részére bizonyos meghatározott körben engedélyezzék az okiratszerkesztési jogot. A javaslat döntő érvként azt hangsúlyozta, hogy az egyszerű falusi állampolgároknak a legalapvetőbb jogi ismeretet igénylő kérelmei megszerkesztése érdekében gyakran nagy utat kell megtenni, ameddig az ügyvédi munkaközösségek székhelyeire érnek és ügyvéddel találkozhatnak. Ezen kérdésben álláspontunk az volt, hogy a tanácsi dolgozók olyan okiratokat, amelyek kifejezetten ügyvédi munkakörre tartoznak, így pl. adás-vételi szerződéseket, végrendeleteket, tartási és életjáradéki szerződéseket, ne készíthessenek, mert ez nemcsak mélyen sérti az ügyvédek gazdasági érdekeit, de ezen felül nem kívánatos összeférhetetlenségi, szakszerűségi, erkölcsi és pénzügyi okokból sem. A kérdés egyelőre lekerült a napirendről.

Megvizsgálta az ügyvédi jövedelemadózás jelenlegi helyzetével, a vállalati jogtanácsokról és jogi előadókról szóló 33/1958. (V. 14.) Korm. sz. rendelet módosításával összefüggő kérdéseket is. Miután a jogtanácsosok helyzetét szabályozó új jogszabálytervezet ügyvédi érdekeket is érint, ezért 1969. év folyamán részletesen indokolt, az ügyvédség jogos érdekeit tükröző előterjesztést nyújtottunk be az Igazságügyminisztériumba.

Az illetékellenőrzési szemlék kérdésében kifejezésre jutott azon álláspontunk, hogy ezek megtartására a pénzügyi szervek jogosultak, de a vizsgálatok nem érinthetik az ügyvédi titoktartás szempontjait. Ezért a pénzügyi szemle során olyan okirat, ami az ügyvédi titkot sértené, nem bocsátható rendelkezésre.

A kirendelt védők díjazása, valamint az ügyvédi díjszabás rendelet egyes elavult rendelkezései módosítására részletesen indokolt előterjesztéseket készítettünk.

Vizsgáltuk az oktatási központok munkáját, és megállapítottuk, hogy azok betöltik hivatásukat. 1968. év június hónapban megrendeztük az Ügyvédjelöltek II. Országos Értekezletét. Ennek célja az volt, hogy az ügyvédjelöltek őszintén, felelősségérzettől áthatva tárják fel problémáikat és az értekezlet adjon elvi-politikai iránymutatást az ügyvédi pályára való felkészülés eredményesebbé tételére. Az országos értekezleten a vitaindító előadást az Országos Ügyvédi Tanács elnöke tartotta meg, aki részletesen ismertette azokat a politikai, erkölcsi és szakmai követelményeket, amelyeket az ügyvédség elvár az ügyvédi hivatásra készülő jelöltektől. Dr. ifj. Nónay György ügyvédjelölt eladásában foglalkozott az ügyvédjelölteknek a munkaközösségeken belüli munkaellátottságával, az ezzel kapcsolatos nehézségekkel, az ügyvédjelöltek feladataival, kö-

telességeivel és a velük szemben támasztott igényekkel. Az Országos Értekezleten felszólalt dr. Szilbereky Jenő miniszterhelyettes is, aki összegezte az elért eredményeket és feltárta azokat az akadályokat, amelyek gátolják az ügyvédjelölteknek az ügyvédi pályára való eredményes felkészülését. A felszólaló ügyvédjelöltek őszintén, bátran, önkritikusan foglalkoztak az ügyvédi utápótlás és az ügyvédi tevékenység legfontosabb kérdéseivel.

Nemcsak a magyar ügyvédség nagy eseménye volt az 1968. évi október hó 9—11. napján megtartott Nemzetközi Bűnügyi Védői Szimpozion, hanem ezen tudományos ülésszakra több ország vezető ügyvédi szervezete is felfigyelt. A Nemzetközi Bűnügyi Védői Szimpozion előzményét az 1966. év november hónapban Prágában megtartott nemzetközi bűnügyi szeminárium képezte. Már ekkor felvetődött, hogy a szeminárium témakörét bővíteni szükséges és célszerű, hogy egyes gyakorlati és elméleti büntetőjogi kérdések a szocialista országok büntetőjogászainak elemzése útján további tudományos ülésszakon történjék. Így került sor arra, hogy az általunk megrendezett szimpozion keretében megtárgyaltuk azokat a legfontosabb büntetőjogi kérdéseket, amelyek az ügyvédeket mindennapi munkájuk során érintik és amely kérdések számos vonatkozásában az elvi szempontok és a nézetek nem tisztázódtak, nem egységesek, ezért eltérő a gyakorlat a védői munkában.

A Bűnügyi Védői Szimpoziont dr. Korom Mihály igazságügyminiszter nyitotta meg, aki beszédében kifejtette, hogy a nemzetközi szimpozion előmozdította a szocialista országok ügyvédsége és jogászai között a hasznos tapasztalatcserét, segítette az ügyvédi tevékenységet és szolgálhatja a szocialista törvényesség további erősítését. A miniszteri megnyitó kiemelte a szimpozion témáinak fontosságát, mert a védelem biztosítékai a büntetőeljárásban, a védelem jelentősége és felépítése, a helyes védői magatartás, a terhelt és a védőügyvéd viszonya, az ügyvédi titoktartás és a védői függetlenség: a védői tevékenység fontos elméleti és gyakorlati kérdései.

Dr. Kárpáti László, az Országos Ügyvédi Tanács elnöke „Az állampolgárok jogainak védelme a büntetőeljárásban",

Dr. Király Tibor egyetemi tanár, a jogtudományok kandidátusa, „A védelem jelentősége és felépítése",

Dr. Kenéz Tibor a Pest megyei Ügyvédi Kamara elnöke „A védői magatartás",

Dr. Bereczki Lajos a Békéscsabai Ügyvédi Kamara elnöke „A védő és a terhelt kapcsolata",

Dr. Barna Péter tanszékvezető egyetemi tanár, az állam és jogtudományok doktora, „Az ügyvédi titoktartás néhány kérdése",

Dr. Gárgyán Tibor, a Budapesti Ügyvédi Kamara elnöke „A védői függetlenség" címmel tartott előadást.

Az előadások tudományosan elemezték a védő jogait és kötelességeit, a védelmi taktika kérdését, a védő eljárásjogi helyzetét, az ügyvédi titok fogalmát és a védői függetlenség kérdéseit.

A Nemzetközi Bűnügyi Védői Szimpozion jelentőségét nagymértékben emelte, hogy azon megjelentek a Szovjetunió, a Bolgár Népköztársaság, a Jugoszláv Szocialista Köztársaság, a Lengyel Népköztársaság, a Német Demokratikus Köztársaság, a Román Szocialista Köztársaság ügyvédségének kimagasló és nagy jogi felkészültséggel rendelkező képviselői. A Moszkvai Városi Ügyvédi Kollégium Elnöksége levelet intézett az Országos Ügyvédi Tanácshoz és ebben részletesen kifejtette a moszkvai ügyvédek tudományos álláspontját a védelem kérdésében. A szimpozionon a külföldi küldöttségek képviselői, valamint a budapesti ügyvédek részéről igen értékes és magasszintű felszólalások történtek.

A szimpozion záróelőadását dr. Szilbereky Jenő igazságügyminiszterhelyettes tartotta, aki összegezte és tudományos alapossággal értékelte a vitában felvetett elvi kérdéseket.

A Nemzetközi Bűnügyi Védői Szimpozion célja az volt, hogy felhívja a társadalom figyelmét a védői hivatásnak az Alkotmány által hangsúlyozott fontosságára és mindezen felül mélyítse, erősítse a szocialista országok ügyvédi szervezetei, ügyvédi vezetői és ezen országok ügyvédsége és a magyar ügyvédek közötti baráti kapcsolatokat.

A szimpozion széleskörű érdeklődést váltott ki a bűnüldöző szervek, az igazságszolgáltatás és a tudományos élet tényezői körében is. Az elhangzott előadások forrásul szolgálhatnak az ügyvédek védői munkája eredményes teljesítéséhez. A szimpozionon elhangzott előadásokat és felszólalásokat könyv alakban kiadtuk.

Az Országos Ügyvédi Tanács munkájában az 1969. év mozgalmas volt és megállapíthatjuk, hogy az ügyvédpolitikai célok megvalósítása szempontjából eredményesnek tekinthető.

1969. évben volt a Magyar Tanácsköztársaság születésének 50. évfordulója. Ezt a történelmi eseményt az ország ügyvédségével együtt méltóképpen megünnepeltük.

Az Országos Ügyvédi Tanács hatás- és működési köre bővült. Fejlődtek és erősödtek kapcsolataink az ügyvédi kamarákkal. Az év folyamán az ország összes ügyvédi kamaráját meglátogattuk és lehetőségünk nyílt így arra, hogy közvetlen tájékoztatást adjunk az ügyvédpolitika legfontosabb kérdéseinek alakulásáról és az ország legtávolabbi részében működő ügyvédek is kifejthessék nézeteiket és hangot adhassanak álláspontjuknak.

Az érdemi munka vizsgálatának tárgykörében 1969. évben a győri, a szekszárdi, a szombathelyi és a tatabányai ügyvédi kamaráknál vizsgálat tárgyává tettük a védői közreműködés eredményességét és hatékonyságát a büntetőügyszakban. Az év második részében pedig a nyíregyházi, a Pest megyei, a székesfehérvári és a veszprémi ügyvédi kamaráknál vizsgáló bizottságaink arról szereztek meggyződést, hogy a keresetlevélben és a periratokban, valamint a fellebbezésekben kifejtett ügyvédi álláspontot mennyiben tette magáévá az ügyben eljáró bíróság.

Jelentős lépés történt 1969. évben az ügyvédek politikai továbbképzésének területén. A Magyar Jogász Szövetséggel történt megállapodás alapján az ügyvédi kamarák hatáskörébe került a politikai oktatás. Elnökségünk részletes irányelveket dolgozott ki különböző oktatási formákra.

1969. évben egyes főhatóságok ismételten készítettek olyan tervezeteket és javaslatokat, amelyek álláspontunk szerint nemcsak ellentétesek voltak az állampolgárok érdekeivel, de igen hátrányosan érintették az ügyvédség létérdekét is. Többek között ilyen javaslat volt az Ingatlanközvetítő Vállalatok tevékenységi körének újraszabályozására vonatkozó tervezet. Az ilyen és hasonló tárgyú javaslatoknál az Igazságügyminisztérium illetékes tényezői minden esetben álláspontunk nyilvánítására hívtak fel. Előterjesztéseink a közérdek szempontjának figyelembevételével készültek és így meghallgatásra találtak. Többek között ezek az előterjesztések is hozzájárultak az ügyvédség munkaterületét korlátozó elképzelések gyakorlati elhárításához.

Nagy megnyugvással és mély megelégedéssel töltötte el az egész ügyvédi kart, hogy 1969. május 1. napján megjelent a 15/1969. (IV. 14.) számú kormányrendelet az ügyvédek társadalomiztosítási nyugdíjáról szóló 24/1963. (IX. 28.) Korm. számú rendelet módosításáról. A leglényegesebb rendelkezés ezen módosító rendeletben, hogy a nyugdíj összegének kiszámításánál a beszámítható munkadíj havi átlagaként 6000,— Ft-ot lehet figyelembe venni, az eddigi 4000,— Ft helyett.

Az igazságügyminiszter 1969. október hónapban időszerűnek tartotta, hogy az ügyvédpolitika több kérdésében, így különösen az ügyvédi létszám és ezen belül az ügyvédség személyi összetételének alakulása és az ügyvédi utánpótlás tárgykörében részletes tájékoztatást és iránymutatást adjon. Ennek érdekében országos értekezletet hívott össze, ahol az ország ügyvédi vezetői részletesen feltárhatták a miniszter előtt az ügyvédi problémákat.

Az országos értekezleten a beszámoló részletesen elemezte és meghatározta az Országos Ügyvédi Tanács újabb feladatait. Ezek között jelölte meg:

— az átfogó, fontosabb felügyeleti vizsgálatok, beszámoltatások kérdését,

— az ügyvédek állami kitüntetéseire vonatkozó javaslattételt,

— a külföldi ügyvédi szervekkel való kapcsolatot és a kiküldetések, utazások koordinációját,

— az ügyvédi szervek és az ügyvédek sajtónyilatkozatainak az Igazságügyminisztérium Titkárságának közreműködésével történő megszervezését.

A miniszteri iránymutatás kifejezésre juttatta, hogy a demokratizmusnak az Országos Ügyvédi Tanács és a kamarák viszonyában tovább kell mélyülnie.

Az Országos Ügyvédi Tanács hatáskörének újabb bővítését az igazságügyi kormányzat részéről az ügyvédpolitikai irányelvek hatályosulásának eddigi tapasztalatai tették lehetővé.

Ezzel összefüggően jelentős feladatot kaptunk a személyzeti munka továbbfejlesztéséről szóló 1001/1968. (I. 5.) Korm. sz. határozat végrehajtása során. Az igazságügyminiszter részletes utasítást adott ki a kormányhatározatnak az ügyvédi szervezetekben történő alkalmazása tárgyában és meghatározta feladatainkat. Ez felelősségteljes hatáskört jelent az Országos Ügyvédi Tanács elnöke részére, mert közelről érinti az ügyvédi vezetés személyi összetételét.

Nagy súlyt helyeztünk 1969. évben is arra, hogy az ügyvédi hivatás teljesítése során csökkenjen azon erkölcsi magatartásbeli hibák és szakmai mulasztások száma, amelyek akár az együttműködő hatóságok, bíróságok, akár pedig az állampolgárok részéről panasz tárgyává tehetők. Ezért vizsgálta elnökségünk az ügyvédség fegyelmi helyzetét és a fegyelmi ügyek tapasztalatairól levont következtetések alapján hozott olyan hatá-

rozatokat, amelyek alkalmasak az ügyvédi fegyelmi helyzet megszilárdítására.

Amint az egész ország dolgozó népe, úgy az Országos Ügyvédi Tanács történetében is kimagasló jelentőségű esztendő az 1970. év. Hazánknak a fasiszta elnyomás alól történt felszabadításának 25. és Lenin születésének 100. évfordulóját ünnepeltük.

Leninről, mint a nemzetközi munkásmozgalom legkiemelkedőbb vezéralakjáról az 1970. február hó 14. napján megtartott teljes ülésünkön emlékeztünk meg. A jubileumi felszabadulási ünnepségsorozat keretében pedig az ügyvédi közéletben és az ügyvédi társadalmi munkában kiemelkedő ügyvédek részére ünnepséget és fogadást rendeztünk. Pártunk és Kormányunk megbecsülését juttatták kifejezésre azok a magas kormánykitüntetések, amelyeket olyan ügyvédek kaptak, akik népünk szabadságáért, a szocializmus építéséért, az elmúlt 25 esztendőben kimagasló és eredményes munkát végeztek. Midőn az Országos Ügyvédi Tanács történetét papírra vetjük, kötelességünknek tartjuk, hogy ezen a helyen is megemlékezzünk azokról az ügyvédekről, akik példát mutattak nemcsak nekünk, hanem utódainknak is, hogy miképpen kell hűséggel és becsülettel szolgálni a dolgozó nép ügyét.

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa a „Munka Érdemrend" aranyfokozatát adományozta:

Dr. Kárpáti Lászlónak, az Országos Ügyvédi Tanács elnökének,

Dr. Boda Józsefnek, a Székesfehérvári 2. sz. Ügyvédi Munkaközösség tagjának, az Országos Ügyvédi Tanács Igazgatási Fellebbviteli Tanács volt elnökének,

Dr. Csorba János ügyvédnek, a Budapesti 30. számú Ügyvédi Munkaközösség tagjának,

Dr. Frank László ügyvédnek, a Budapesti 2. számú Ügyvédi Munkaközösség tagjának,

Dr. Halda Antal kaposvári nyugdíjas ügyvédnek,

Dr. Marik Dénes gyulai nyugdíjas ügyvédnek,

Dr. Szökendi János ügyvédnek, a Kaposvári 2. sz. Ügyvédi Munkaközösség tagjának.

A „Munka Érdemrend" ezüst fokozatát kapta:

Dr. Máté Ferenc ügyvéd, a Kecskeméti 1. sz. Ügyvédi Munkaközösség tagja.

A „Munka Érdemrend" bronz fokozatát kapták:

Dr. Jeddi Károly ügyvéd, a Szegedi Ügyvédi Kamara fegyelmi megbízottja,

Dr. Pólya László ügyvéd, a Karcagi Ügyvédi Munkaközösség kisújszállási kirendeltségének vezetője.

Dr. Korom Mihály igazságügyminiszter az általa alapított „A szocialista igazságügyért, 1945—1970" emlékplakettet 18 ügyvédnek adományozta. Ezen felül 34 ügyvéd az „Igazságügyminiszter emléklapját" kapta, három ügyvéd pedig az „Igazságügy Kiváló Dolgozója" kitüntetést. Az ügyvédi közéleti munkában, a különböző országos ügyvédi feladatok megvalósításában jó munkát végzett 32 ügyvédnek nyújtottuk át az Országos Ügyvédi Tanács emléklapját.

Az 1970. év február hó 14. napján tartott teljes ülés meghatározta az év feladatait. Ezek pedig nem mások, mint azon követelmények teljesítése, amelyeket a jogpolitikai és az ügyvédpolitikai irányelvek az ügyvédség elé állítanak. Helytállónak mutatkoznak a teljes ülésen elhangzott elnökségi beszámoló azon megállapításai, hogy az ügyvédi hivatás eredményes szolgálatában a feladatok egyre bonyolultabbakká és differenciáltabbakká váltak. Az igazságügyi kormányzat az ügyvédségtől az eddiginél is nagyobb szakmai felkészültséget és politikai szilárdságot kíván. Elnökségünk 1970. évben is a magasabb politikai és szakmai minőségi követelmények fokozása érdekében munkatervének középpontjába állította az ügyvédi érdemi munka vizsgálatának, a politikai szakmai oktatásnak és az ügyvédjelölti oktatásnak kérdését. Álláspontunk az, hogy az 1970. év ügyvédjének kulturáltságban, szakmai műveltségben, politikai felkészültségben magasabb színvonalúnak kell lennie az előző évek ügyvédjénél.

1970. év július hónapban megrendeztük az Ügyvédjelöltek III. Országos Értekezletét. Napirendjét az ügyvédi utánpótlás legfontosabb szakmai és erkölcsi követelményei képezték és az értekezlet az ügyvédjelöltek vitafórumává vált, mert nyiltan és őszinteséggel tárták fel az ügyvédi munkaközösségekben és saját munkájukban észlelt hibákat és megjelölték azok megszüntetésének módozatait is. Éppen az országos értekezlet tapasztalataiból kiindulva hoztunk elnökségi határozatot az ügyvédjelölti képzés és foglalkoztatás további javítása érdekében. Részletesen meghatároztuk az ügyvédjelöltek kötelességeit és iránymutatást adtunk a kamaráknak, az ügyvédi munkaközösségeknek és az oktatási központoknak az ügyvédjelöltekkel történő foglalkozás több kérdésében.

Részletes adatgyűjtést folytattunk az ország összes ügyvédi kamaráinál, hogy milyen körben tartják szükségesnek és indo-

koltnak a kötelező ügyvédi képviselet megvalósulását. A több, tudományos alapossággal készült javaslat alapján tettük meg előterjesztésünket és ebben részletesen meghatároztuk és indokoltuk, hogy a kötelező ügyvédi képviselet álláspontunk szerint mely területeken volna célirányos és állana összhangban az állampolgárok érdekeivel is.

Az ügyvédség erkölcsi helyzetének további szilárdulását fogja szolgálni a Budapesti Ügyvédi Kamara által kidolgozott, majd országos vitára bocsátott és megfelelő módosító javaslatokkal kiegészített ügyvédetikai szabályzattervezetnek az Országos Ügyvédi Tanács teljes ülése elé terjesztése és ennek elfogadása.

VI.

Ha visszatekintünk különösen az elmúlt 12 esztendőre, észlelhetjük, hogy ezen évek ügyvédpolitikájának története azonos az Országos Ügyvédi Tanács történetével. Nem volt a magyar ügyvédségnek olyan politikai, erkölcsi, szakmai, gazdasági és egyéb kérdése, amellyel ne foglalkoztunk volna és a legtöbb esetben mint kezdeményező és javaslattevő szerv léptünk fel. Munkánk eredményességének alapját képezte, hogy mindenkor a legszorosabban együttműködtünk az MSZMP Központi Bizottsága illetékes osztályával és sok elvi kérdésben értékes támogatást és iránymutatást kaptunk.

Az Országos Ügyvédi Tanács az ügyvédi törvény rendelkezései szerint (Üt. 33. § [3] bekezdés) állást foglal az ügyvédeket érintő fontosabb kérdésekben és javaslatokat tesz e kérdések rendezésére; tevékenységéről az igazságügyminiszter rendszeres időközökben beszámoltatja. A törvénynek ez a rendelkezése maga után vonja az Igazságügyminisztérium vezetőivel, illetékes ügyvédi osztályával a legszorosabb együttműködést. Munkakapcsolatunk az Igazságügyminsztériummal mindenkor kielégítő volt, és elvi síkon mozgott. Az összes ügyvédpolitikai kérdésekben, az ügyvédséget érintő minden rendelkezésnél meghallgatták véleményünket, álláspontunkat és kevés alkalommal fordult elő, amidőn nézeteink egyes kérdésekben eltértek. Végül is azonban ezek is közös erőfeszítéssel rendezést nyertek. Az Országos Ügyvédi Tanács az elmúlt három ciklus alatt maga mellett tudta az igazságügyminiszter, a miniszterhelyettesek, a minisztérium vezető munkatársai sok támogatását és segítségét.

Külön kell megemlékeznünk a Minisztérium Ügyvédi Osztályának, majd 1969. július 1-től az Ügyvédi Ügyek Csoportja vezetőjének és munkatársainak értékes segítségéről és támogatásáról, amelyet munkánk végzéséhez nyújtottak. Az ügyvédi osztály, illetve csoport tagjaival szinte mindennapos volt a munkakapcsolatunk, és az egymás kölcsönös tájékoztatása, a különböző javaslatok egyeztetése, a felügyeleti jogkörnek kizárólag az ügyvédség érdekében történő jóindulatú gyakorlása értékes forrása volt sok nehéz feladat megoldásának.

Elért eredményeinket összegezve megállapíthatjuk, hogy azokat pártunknak, az Igazságügyminisztérium támogatásának, az ügyvédi kamarák vezetői áldozatos munkájának köszönhetjük, amelyhez az Országos Ügyvédi Tanács elnöksége és a tisztségviselők hozzáadták a maguk munkáját.

Az előttünk álló feladatok adva vannak. Tovább kell erősítenünk az ügyvédség szocialista szervezeteit, szélesíteni a demokratizmust és teljesíteni azt a megtisztelő feladatot, hogy az Országos Ügyvédi Tanács irányító munkája az ügyvédpolitikai irányelvek alapján a további fejlődés forrása legyen.

A felszabadulás 25. évfordulójának esztendejében egy jelentős időszakot zárunk le. Legmagasabb ügyvédi társadalmi szervezetünk jelenlegi vezetői, elnöksége, azt kívánják a mindenkori ügyvédi vezetőktől, hogy az Országos Ügyvédi Tanács történetéből ismerjék meg törekvéseinket, amelyeket mindenkor a közjó és az ügyvédi közérdek szolgálata vezetett. Okuljanak elkövetett hibáinkból és tévedéseinkből. Fokozzák az ügyvédi vezetés irányító fokán munkájukat a szocializmus nagy ügyének győzelméért, az állampolgári jogok és kötelezettségek tiszteletben tartásáért, a törvényesség feltétlen és kizárólagos uralmáért. Ha így cselekszenek, akkor azzal a nyugodt tudattal adhatjuk át a stafétabotot a szocialista szellemben nevelkedett és ügyvédi hivatásukat ilyen szellemben végző ifjú ügyvédnemzedéknek, hogy tevékenységünk nem volt hiába való.

DR. TAKÁTS ÁDÁM

A NEMZETKÖZI BŰNÜGYI VÉDŐI SZIMPOZION

Hazánk felszabadulásával nyílt meg a magyar nép előtt a társadalmi fejlődés lehetősége.

A negyedszázaddal ezelőtt megindult politikai, gazdasági és társadalmi átalakulás megváltoztatta egész társadalmunk jellegét, s ma Pártunk X. kongresszusára készülve büszkén állapíthatjuk meg, hogy népünk sikeresen építi a szocializmust.

A felszabadulást követően a társadalmi élet minden területén végbement átalakulás alapvetően megváltoztatta az ügyvédség arculatát, valamint ügyvédségünknek a társadalomban és az igazságszolgáltatásban betöltött helyét és szerepét.

Az ügyvédség folyamatos átalakulásának negyedszázadára visszaemlékezve sok, a fejlődés szempontjából jelentős eseményt ragadhatunk ki.

Ügyvédségünk fejlődésének egyik legjelentősebb állomásaként jelölhetjük meg az ügyvédpolitika irányelveinek a megjelenését.

Az ügyvédpolitika irányelvei meghatározták a jogalkalmazás jogpolitikai irányelveiből az ügyvédi tevékenységre vonatkozó sajátos feladatokat s ezzel a fejlődés széleskörű lehetőségei nyílottak meg ügyvédségünk előtt.

Az ügyvédpolitika irányelvei meghatározták azokat a feladatokat és azok végrehajtását biztosító módszereket, amelyek garanciát adnak, hogy ügyvédi szervezetünk és ügyvédségünk tudata, szakmai tevékenysége egyre inkább szocialistává váljék.

Az ügyvédpolitika irányelveiben foglaltak következetes, céltudatos végrehajtása erőteljesebbé tette ügyvédségünk szocialista átalakulását.

Ügyvédségünk egyre inkább átérezte azt a felelősséget, amely az ügyvédi tevékenységre hárul, mint a szocialista igazságszolgáltatás szerves részére.

Ilyen előzmények után került sor arra, hogy az Országos Ügyvédi Tanács 1968. októberében megrendezte a Nemzetközi Bűnügyi Védői Szimpoziont.

Igazságügyi kormányzatunk és az ügyvédi vezetés értékelése szerint a szimpozion betöltötte hivatását, a megrendezésével kapcsolatosan kitűzött célok megvalósultak.

Az alábbiakban a Nemzetközi Bűnügyi Védői Szimpozion jelentőségét két kérdésen keresztül szeretném értékelni.

1. A szimpozion komoly mértékben járult hozzá a testvéri szocialista országok ügyvédi szerveinek és ügyvédségének bensőséges, testvéri, baráti együttműködéséhez.

2. A szimpozionon számos, a szocialista védelem ellátásával kapcsolatos — korábban egyesek által még vitatott — elvi jelentőségű kérdésben alakult ki helyes, a társadalmi és egyéni érdek összhangját, a szocialista törvényesség érvényesülését biztosító állásfoglalás, és számos, a védői jogok és kötelességek teljesítését és a védői tevékenység továbbfejlesztését biztosító jogalkotási és jogalkalmazási javaslat hangzott el.

I.

A szocialista társadalmakban a szocializmus építésének általános törvényszerűségeiből adódóan, szükségszerűen azonos elvek szerint fejlődnek a jogrendszerek, a különböző intézmények, valamint azok szervezetei, így természetesen az ügyvédség és annak szervezete is.

Mindebből következik, hogy az egyes szocialista országokban az ügyvédi tevékenység alapelvei, céljai és feladatai lényegében azonosak.

Az egyes szocialista országok ügyvédi tevékenységében jelentkező azonos cél, azonos feladat és a szocializmus építésének közös nagy ügye már évtizedek óta őszinte, baráti, testvéri kapcsolatok kialakulását eredményezte az egyes szocialista országok ügyvédi vezetői és ügyvédsége között.

A baráti találkozások, tapasztalatcserék már korábban is kedvezően éreztették hatásukat az egyes szocialista országok ügyvédségének fejlődésére.

A Budapesten 1968. év őszén megrendezett Nemzetközi Bűnügyi Védői Szimpozion azonban — a jelen volt külföldi delegátusok felszólalásából is kitűnően — az eseti találkozásoknál lényegesen jelentősebb esemény volt az egyes szocialista országok ügyvédi szervezeteinek és ügyvédségének életében.

A szimpozion megerősítette és még szorosabbá tette az egyes szocialista országok ügyvédi szervezetei, ügyvédi vezetői és ügyvédsége közti együttműködést és a baráti kapcsolatokat, továbbá elősegítette az egységes szocialista védői gyakorlat kialakulását.

A szimpozion tanácskozása deklarálta a szocializmust építő országok ügyvédségének s ügyvédi vezetőinek teljes nézetazonosságát a szocialista ügyvédséget érintő minden elvi kérdésben.

A szimpozion tanácskozása lehetővé tette, hogy az egyes szocialista országok ügyvédi vezetői tájékoztassák egymást országaik ügyvédségének helyzetéről, az ügyvédséget érintő kérdésekről, és állást foglaljanak az ügyvédség továbbfejlődését biztosító elvi jelentőségű kérdésekben.

A tanácskozás nem utolsósorban hozzájárult a szocialista törvényesség megerősödéséhez, továbbá a szocialista jogalkotás és jogalkalmazás továbbfejlesztéséhez.

Mindez igazolja, hogy a szimpozion eredményesen segítette elő a szocialista országok ügyvédségének testvéri, baráti együttműködését.

II.

A Nemzetközi Bűnügyi Védői Szimpozionon — mint már érintettem — több, korábban egyesek által még vitatott kérdésben történt határozott, elvi jellegű állásfoglalás.

Az alábbiakban szeretném a teljességre való törekvés igénye nélkül azokat az elvi jelentőségű állásfoglalásokat ismertetni, amelyek a szocialista ügyvédi tevékenység alapvető kérdéseit érintették, s melyek garanciális biztosítékai annak, hogy ügyvédi tevékenységünk egyre inkább szocialistává váljék.

Sokat vitatott kérdés volt az elmúlt évek során a védői elfogultság kérdése, vagyis az, hogy a védő védence javára lehet-e elfogult és ha igen, milyen mértékben?

E kérdésben a szimpozion tanácskozása egyértelműen foglalt állást.

A Be. 37. §-ból adódóan a védő védői kötelességének teljesítése során a terhelt ártatlanságának a megállapítására, tevékenységének enyhébb megítélésére irányuló adatok, tények feltárásával köteles elősegíteni az eljárást, ugyanakkor azonban a terheltet terhelő adatokat és tényeket nem tárhatja fel, ilyen irányú bizonyítási indítványt nem terjeszthet elő, vagyis a védőnek csak egyoldalú jogai és kötelességei vannak, csakis a védence érdekében tényked het.

Ebben az értelemben beszélhetünk, sőt beszélnünk is kell a védői elfogultságról.

Ezen védői elfogultságnak azonban határt szab a törvényes előírás, a jogszabály, az etikai norma.

A védő ugyanis nem működhet közre abban, hogy a törvény rendelkezéseit kijátsszák, vagy megkerüljék és a joggal

bármilyen módon visszaéljenek, vagyis a szocialista védő csak a törvényben biztosított tiszta eszközökkel dolgozhat és nem válhat védence bűnpártolójává.

Tehát a védői elfogultság nem jelenthet a védenc álláspontjával való minden irányú azonosulást, a védelem nem lehet öncélú, nem szolgálhatja a bűnös minden körülmények közti megmentését.

Minden ezzel ellentétes felfogás elvtelen elfogultságot jelent.

A tanácskozás során egységes állásfoglalás alakult ki abban a kérdésben is, hogy a védőnek a büntetőeljárás során sajátos tevékenységével törekedni kell az anyagi igazság felderítésére, de a védő ezirányú tevékenysége során nem lépheti át azokat a kereteket, melyeket maga a törvény biztosít a terhelt részére.

Az anyagi igazság feltárására irányuló védői tevékenységnek ugyanis korlátokat állít a védői tevékenység sajátos jellege, vagyis az, hogy a védőnek csak egyoldalú jogai és kötelességei vannak, nevezetesen az enyhítő és mentő körülmények felderítése, felsorolása, bizonyítása, miután a védő csak a védenc érdekében tényked het.

A szimpozionon több szó esett arról, hogy a védő — minthogy tevékenysége csak a védenc érdekét szolgálhatja — szemben áll-e a büntetőeljárás többi alanyával?

A kialakult helyes felfogásnak megfelelően a szocialista védő alapvető kérdések tekintetében nem állhat szemben a büntetőeljárás többi alanyával, miután a materiális védelem elvéből adódóan — a szocialista törvényesség alapvető követelményeként — a büntetőeljárásban résztvevő állami szervek is kötelesek az eljárás minden szakában a mentő és a büntetést enyhítő körülményeket kideríteni.

Nem beszélhetünk szembenállásról a szó köznapi értelmében azért sem, mert a büntetőeljárás többi alanyával együtt a védő is sajátos tevékenységével is az anyagi igazság felderítésére köteles törekedni.

Természetesen mindez — épp a kontradiktorius eljárás jellegéből adódóan — nem zárja ki azt, hogy az adott ügyben a védő álláspontja eltérő legyen a bírói, ügyészi álláspontól a bűnösség, vagy büntetés mértéke tekintetében.

Vitatott kérdés volt, miként kell helyesen értelmezni a Be. 37. §-ának azt a rendelkezését, mely szerint a védő köteles a terhelt érdekében minden törvényes védekezési eszközt és módot „késedelem nélkül" felhasználni.

Egyesek álláspontja szerint a késedelemnélküliség azt jelenti, hogy a védő köteles a tudomására jutott adatokat, bizonyítékokat minden körülmények között azonnal bejelenteni, tehát a késedelemnélküliség kizárólagosan csak a gyors ítélkezést van hivatva biztosítani, míg mások szerint a Be. 37. §-ának fenti megfogalmazása akként értendő, hogy a védenc kizárólagos érdeke határozza meg a bizonyíték, a tény bejelentésének időpontját, tehát a késedelem akkor áll be, amikor a védencnek már érdekében áll a kérdéses indítvány előterjesztése, azonban azt a védő elmulasztja.

A tanácskozáson elhangzott vélemények többsége alapján az utóbbi álláspont fogadható el, hisz ellenkező esetben a védői taktika létjogosultságát tagadnánk, ami súlyosan sértené a védenc törvényben biztosított érdekeit.

Ugyanakkor azonban látnunk kell azt is, hogy a védői kötelességek teljesítése során éppen a védenc helyes érdekeinek a kellő időben történő felismerése ró a védőre komoly felelősséget, különös figyelemmel arra, hogy a jogalkalmazás jogpolitikai irányelvei kötelezően írják elő, hogy a felelősségre vonás módjának és eszközeinek megválasztása során, az eljárás minden szakában differenciálni kell a cselekmény és az elkövető társadalomra veszélyességének foka szerint.

Ebből következik, hogy a védő súlyosan sérti védence érdekeit, ha már a nyomozás során nem tárja fel a rendelkezésre álló azon bizonyítékokat és tényeket, melyek ismeretében a nyomozó szervek épp a differenciált felelősségre vonás elve alapján a védenc javára kedvező döntést hozhatnának.

A fentieken túlmenően a védenc érdekét szolgálja az is, hogy az ellene folyamatba tett eljárás minél előbb befejeződjék, tehát a védő indítványai előterjesztése időpontjának megválasztásánál ezt az érdeket sem hagyhatja figyelmen kívül.

A tanácskozás elméleti és gyakorlati oldalról egyaránt állást foglalt a védő és védenc viszonylatában jelentkező védői függetlenség kérdésében is.

A védő büntetőeljárási jogunk értelmében ügyfél, ügyfél minőségéből pedig okszerűen következik önállósága, vagyis a védőnek önálló perbeli pozíciója van.

Az ügyvéd védői funkciójának gyakorlása során tehát nem a terhelt utasítása, hanem saját elhatározása alapján jár el, tevékenységét a jogszabályokban és az etikai normákban foglalt jogok és kötelezettségek határozzák meg.

A védő jogi helyzetéből adódik tehát, hogy az ügyféltől olyan utasításokat, melyekkel nem ért egyet, nem fogadhat el, sőt önálló jogi helyzete lehetővé teszi számára, hogy a védenc utasítása ellenére, védence érdekében másként, legjobb belátásának megfelelően cselekedjék.

A védő és védenc viszonylatában jelentkező védői függetlenség tehát azt jelenti, hogy a védő a büntetőeljárásban, mint ügyfél a törvény alapján jár el, védence magatartásától, esetleges rendelkezéseitől független, e vonatkozásban csupán annyiban van korlátozva, hogy semmi olyant nem tehet, ami védence helyzetét nehezíti.

A szimpozionon elhangzott szinte valamennyi előadás és hozzászólás egyértelműen foglalt állást a védői taktika kérdésében, megállapítva, hogy védői taktika van, létezik és nélkülözhetetlen, mert anélkül a védő egész tevékenységét a kapkodás, az improvizáció, a felkészületlenség jellemezné.

A tanácskozás meghatározta, mit kell értenünk védői taktika alatt és a nélkülözhetetlen védői taktikát élesen elhatárolta az elvtelen védői taktikázástól, amely nem más, mint a döntő bizonyítékok bejelentésének késleltetése, azok tartogatása, a halogatás, a huzavona, vagy a rosszhiszemű eljárás határát súroló védői magatartás.

A védő a tényanyag és a vonatkozó jogszabályok ismeretében minden esetben célt tűz maga elé.

A védelem célja lehet a vádlott felmentése, az eljárás megszüntetése, a kiszabott büntetés végrehajtásának a felfüggesztése, a legsúlyosabb büntetés elkerülése.

A kitűzött cél elérése érdekében a védőnek tervet kell felépítenie, el kell határoznia az általa megteendő lépéseket, meg kell határoznia azok sorrendjét, mindez pedig nem más, mint a védő taktikája.

Tehát a védői taktika nem más, mint a védelem bizonyítékainak, indítványainak előterjesztésére vonatkozó terv, a bizonyítékok felépítésének, feltárásának, a tárgyaláson a kérdésfeltevések sorrendjének meghatározása, a helyes ügyvédi munka megszervezésének rendszere és módszere.

Természetesen a védelmi taktikának vannak keretei, határai.

A védői taktika kereteit, határait a jogszabályok, az ügyvédi etika rendelkezései, normái határozzák meg, valamint a tárgyilagosság. Nem lehet ugyanis kétséges, hogy a védő csak annyi eredményt remélhet, amennyire fedezete van a tényekben.

A védői taktika eredményes alkalmazása a fentiekből is kitűnően a védőtől elmélyült, az ügy részleteire is kiterjedő ténybeli és jogi ismeretet igényel, ezen túlmenően azonban a védőnek ismernie kell a bizonyítékok beszerzésének tudományát, a kriminalisztikát is.

Egységes állásfoglalás alakult ki a védő igazmondási kötelezettségével kapcsolatos kérdésben is.

A védő igazmondási kötelezettsége egészen sajátos, senki mással nem azonosítható.

A védő igazat köteles mondani, de sajátos helyzetéből adódóan hallgatni köteles mindarról, ami védence érdekeit sértené.

Nyomban felmerül a kérdés, mit tekinthet a védő igaznak.

Az igazmondás a legjobb tudomásnak megfelelő állítás, tehát szubjektív kategória.

A védő sajátos jogi helyzetéből következik, hogy köteles védence védekezését tevőlegesen támogatni mindaddig, amíg annak ellenkezőjéről minden kétséget kizáróan meg nem győződött, tehát addig, amíg védence védekezését szubjektíve igaznak tartja.

Tehát a védő tudva valótlant nem állíthat, de ugyanakkor joga és kötelessége a hallgatás mindarról, ami védence érdekeit sértené.

A védő sajátos perbeli helyzetének egyik legfőbb jellemzője, hogy a terhelt bizalmasa és egyben tanácsadója is.

A védő köteles — a Be. 37. §-ában foglaltaknak megfelelően — kioktatni védencét az őt megillető törvényes jogokra.

Vitatott kérdés volt, hogy a törvényes jogokra történő kioktatás kötelezettségébe beletartozik-e az is, hogy a védenc jogosult a terhére írt bűncselekmény elkövetését tagadni, sőt a vallomástételt is megtagadhatja.

Az elhangzott felszólalásokból kitűnően a válasz csak igenlő lehet, hisz büntetőeljárási jogunk mindenre lehetőséget ad a terheltnek.

Ugyanakkor azonban nyomatékosan ki kell hangsúlyozni, a védő soha sem erőszakolhatja védencére, hogy saját akaratával ellentétben nyilatkozzék, illetőleg védekezzék.

A szocialista védő soha nem kerülhet abba a helyzetbe, hogy védencét rávegye az objektív tényeknek megfelelő korábbi vallomásának, nyilatkozatainak visszavonására, megváltoztatására, ez ugyanis összeférhetetlen a szocialista ügyvédi tevékenység gyakorlásával és súlyosan sérti a védenc érdekeit.

Felvetődött az a kérdés is, hogy kötelessége-e a védőnek a védelem ellátásának keretei között a bűnösség képzetének a kialakítása a védencben?

Amennyiben a védő a rendelkezésre álló bizonyítékok alapján minden kétséget kizáróan meggyőződött védence bűnösségéről, ez esetben a válasz egyértelműen igen volt, miután ez felel meg a védenc érdekeinek.

A Be. 37. §-a értelmében a védő köteles „a terheltet a védekezés törvényes eszközeiről felvilágosítani", de a Be. 37. §-a tartalmazza azt a rendelkezést is, hogy e védői kötelességeknek a terhelt „érdekét" kell szolgálnia.

A beismerés, a megbánás pedig nem vitásan a terhelt érdekét szolgálja a megalapozatlan tagadással szemben.

Ugyanakkor élesen alá kell húzni, hogy a védő soha nem élhet vissza a közte és védence között kialakult bizalmi helyzetével és soha nem lehet alaptalan beismerő vallomás előidézője.

A szimpozion sokat foglalkozott a védői fellebbezés kérdésével, különösen abból az aspektusból, hogy szükségszerű-e az összhang a vádlotti és védői fellebbezés között, figyelemmel arra, hogy a védőt a Be. 234. § (1) bek. II/b. pontja értelmében önálló fellebbezési jogkör illeti meg.

A védői perorvoslat bejelentése, vagy az ítéletben való megnyugvás kérdése komoly körültekintést igényel a védőtől.

Nem lehet ugyanis kétséges, hogy a vádlotti fellebbezéssel összhangban nem levő, attól eltérő szűkebb körű fellebbezés, vagy az ítélet tudomásulvétele a vádlott fellebbezése esetén, lényegében azt fejezi ki, hogy a védő megítélése szerint a vádlotti fellebbezés alaptalan, ez pedig nemvitásan sérti a védenc érdekeit.

Általános elvként jutott kifejezésre, hogy a fellebbezés be, vagy be nem jelentésével kapcsolatosan nem lehet a védővel szemben a védői és vádlotti abszolút összhang igényével fellépni.

Ez az igény ellentétes lenne a jogszabályokban, az ügyvédpolitika irányelveiben és az ügyvédi szervezeti törvényben rögzített alapelvekkel.

A szimpozion tanácskozása során az elvi jelentőségű állásfoglalások mellett nagyon sok javaslat, elgondolás hangzott el, melyek a jogalkotás és a jogalkalmazás területét érintették és ott lesznek hasznosíthatók.

Ezen javaslatok közül a leglényegesebbeket szeretném ismertetni.

A jogalkotás részére hasznosítható leglényegesebb javaslatok

Első helyen kell megemlítenem az ügyvédi titok és ügyvédi titoktartással kapcsolatos állásfoglalásokat és javaslatokat.

Az ügyvédi titoktartással kapcsolatosan a szimpozionon számtalan, eddig jogszabályilag nem rendezett kérdés vetődött fel.

Mindenek előtt felmerült az a kérdés, hgoy az ügyvédi titok minden esetben magántitoknak tekintendő-e, s vajjon nem áll-e az ügyvédi titok adott esetben közelebb a szolgálati, vagy esetenként az államtitokhoz, attól függően, hogy a titok az ügyféltől, illetve az ügyvédi munkaközösség valamelyik ügyfelétől származik-e, vagy összefügg-e a titok állami szervek, társadalmi szervezetek, vagy szövetkezetek zavartalan működésével, az államigazgatás, a honvédelem, az igazságszolgáltatás, vagy a gazdálkodás rendjével, illetve a Magyar Népköztársaság biztonságával, vagy más fontos érdekével.

Az ügyvédi titok kérdésével foglalkozó felszólalások egyértelműen — tudományos megalapozottsággal — arra a következtetésre jutottak, hogy az ügyvédi titok sajátos titokfajta s ezért sajátos szabályozást igényel.

A felszólalók rámutattak arra, hogy a sajátos jogi szabályozást feltétlenül indokolttá teszi az is, hogy nincs jelenleg egyértelműen szabályozva az ügyvéd részére hivatalos használatra átadott ügyiratok, valamint az ügyvédi iratok titokvédelme sem.

Nem tisztázott a titoktartási kötelezettség időbeli határa.

Tisztázandó kérdés, hogy kiterjed-e a titoktartási kötelezettség arra az esetre, ha az ügyvédi munkaközösség a megbízást nem fogadja el, holott az illető az egyes tényeket megbízási szándékkal közölte.

Több felszólalás hangzott el az ügyvédi titok kérdésével kapcsolatosan az egyéni és társadalmi érdek szembenállásának oldaláról is, nevezetesen terheli-e a titoktartási kötelezettség a védőt, ha olyan tényről szerez tudomást ügyfelétől, amelytől esetleg ártatlanul elítéltnek kiszabadulása függ, vagy a vádlotttársra nézve fontos, mentő körülményekről van szó?

A titoktartás kérdésével kapcsolatosan vetették fel az ügyvéd feljelentési kötelezettségének a kérdését az ügyféltől tudomásra jutott még el nem követett, de elkövetni szándékolt bűncselekmény vonatkozásában.

Úgy vélem, a fentiek önmagukban igazolják, hogy megalapozott volt a szimpozionon elhangzott azon javaslat, hogy az

ügyvédi titok fogalmának, válfajainak, valamint az egyéb titokfogalmakhoz való viszonyának kidolgozása és jogi szabályozása szükségszerű, miután az ügyvédi titokkal kapcsolatos hatályos rendelkezések nem merítik ki a felmerülő kérdések összességét.

Több felszólaló kifejtette, hogy bár a Be. 7. § (2) bek.-e általánosságban biztosítja a védő eljárásának a lehetőségét a nyomozás során, a Be. 41. § (1) bek. az iratok nyomozati szakban való megtekintésének a lehetőségét, a Be. 125. § (3) bek. a védőnek és az előzetes letartóztatásban levő terheltnek egymással ellenőrzés nélkül való érintkezését, a Be. 158. § (1) bek. a védő részvételének a lehetőségét az egyes nyomozati cselekményeknél, mégis a törvényi rendelkezések által megadott keretet ez idő szerint a 7/1966. Legf. Ü. sz. utasítás, valamint a 10/1966. BM. sz. utasítás tölti meg tartalommal.

A felszólalók javasolták, hogy büntetőeljárási törvényünk újraalkotásánál a védelem jogainak részletei is a büntetőeljárási törvényben kerüljenek szabályozásra, nem pedig alacsonyabb szintű nyomozati utasításokban.

Olyan irányú javaslat is elhangzott, hogy a Be. 160. § (1) bek.-ben foglalt jelenlegi rendelkezéstől eltérően bírói hatáskörbe kellene utalni a jövőben az előzetes letartóztatás elrendelése, valamint meghosszabbítása kérdésében hozott határozat elleni panaszok elbírálását.

A védői jogok fokozottabb érvényesülése érdekében többen javasolták a Be. 116. § (2) bek. és a Be. 133. § (1) bekezdéseinek módosítását.

Eljárási jogunk szerint ugyanis jelenleg a nyomozati szakban a terhelt és a tanúk kihallgatásánál a védő rendszerint nem lehet jelen, tehát a védő el van zárva a nyomozati szakban attól, hogy a terhelthez és a tanúkhoz kérdéseket intézzen, holott a tényállás felderítése érdekében ez feltétlenül indokolt lenne.

Több javaslat hangzott el az ellenőrző szakértői intézmény visszaállítása érdekében, miután a védő a sajátos szakkérdésekben nem rendelkezik a szükséges szakismeretekkel és így a nyomozás során vagy a tárgyalás során meghallgatott szakértő véleményének helyességét szakszempontból ellenőrizni nem tudja, és ez korlátozza a védőt a védelem ellátásában, különös figyelemmel arra is, hogy a fennálló rendelkezések értelmében igazságügyi szakértőknek nem áll jogukban védői felkérésre szakértői véleményt készíteni, melyet a védő a hatóságok elé terjeszthetne a szakértői vélemény esetleges ellenőrzésére.

Javaslat hangzott el a Be. 174. § (2) bek. módosítására is.

Az előkészítő ülésen — bár az már az eljárásnak bírósági szakasza — nem érvényesül a bírósági tárgyalás kontradiktorius jellege.

Javaslat hangzott el az irányban, hogy eljárási törvényünk újraalkotása során olyan szabályozást kellene bevezetni, hogy amennyiben az előkészítő ülésen a vádlott jelen van, mindig legyen kötelező a védő jelenléte is és az előkészítő ülésen a tárgyalás ugyancsak kontradiktorius legyen.

A Be. 238. § (1) bek. értelmében az elsőfokú bíróság az iratokat haladéktalanul felterjeszti a másodfokú bírósághoz, ha a fellebbezésre megszabott határidő valamennyi jogosultra lejárt.

Eljárási jogunk ezen rendelkezése eltér a megelőzőleg hatályban volt azon rendelkezéstől, mely szerint az iratok felterjesztése az ítélet kikézbesítése után 8 nap múlva történik meg.

A 8 napos határidő azt a célt szolgálta, hogy a védőnek módja legyen az írásbeli indokok elkészítése előtt az iratok, közelebbről a tárgyalási jegyzőkönyv megtekintésére.

A tanácskozás során javaslat hangzott el, hogy a módosítandó eljárási jogunkban a 8 napos felterjesztési határidő ismét nyerjen rögzítést.

A szimpozionon ismételten felmerült a kirendeléses védelem újbóli jogszabályi rendezésének az igénye is.

A jogalkalmazás terén hasznosítható leglényegesebb javaslatok

Több olyan javaslat hangzott el, mely új jogszabály, vagy a jelenlegi jogszabály módosítása nélkül, megfelelő jogalkalmazási gyakorlat kialakításával is megvalósítható.

A Be. 7. § (2) bek. értelmében a védő a terhelt érdekében az eljárás bármely szakában eljárhat.

A fenti rendelkezés nem vitásan azt jelenti, hogy az eljárás megindításától annak jogerős befejeztéig megengedett a védői közreműködés a védenc érdekében.

Többször vitássá vált, melyik az a mozzanat, amelynek felmerültétől az eljárás megindításáról lehet szólni, tehát mely mozzanattól kezdve gyakorolhatja a védő a jogait?

Figyelemmel arra, hogy a gyanúsítottal szemben a Be. 108. § szerint foganatosítható intézkedések kényszer-jellegűek s mivel eljárási jogunk a terheltté nyilvánítást megelőző eljárást a gyanúsítottal szembeni eljárásnak nevezi, nem lehet kétséges, hogy a gyanúsítottként kihallgatott személyt megilleti a védelem joga.

Nem felel meg tehát a törvény rendelkezéseinek az a még esetenként tapasztalható gyakorlat, amely szerint az eljárás alá vont csupán terheltté nyilvánításának időpontjától választhat védőt, vagy kérheti védő kirendelését.

A felszólalók egységes, olyan gyakorlat kialakítását javasolták, hogy az eljárás alá vont számára a nyomozás elrendelésének időpontjában már lehetőséget kell adni védő választására, illetőleg kirendelésére, valamint a védő eljárására függetlenül attól, hogy terheltté nyilvánítására esetleg későbbi időpontban sor kerül-e avagy sem.

Büntetőeljárásunk 35. § (2), 41. § (1), 125. § (3), 158. § (1) bekezdései rendelkeznek a védőnek a nyomozati eljárás során gyakorolható jogairól.

Ezek a rendelkezések általános szabályként lehetővé teszik a védő részére az iratmegtekintést, a nyomozó hatóság előtti eljárást, a terhelttel való ellenőrzés nélküli érintkezést, a nyomozati cselekményeknél való részvételt.

Valamennyi rendelkezés azonban kivételként állítja fel azt az esetet, ha a törvényben írt lehetőség az eljárás sikerét meghiúsíthatja.

A tanácskozáson elhangzottakból kitűnően nem minden esetben érvényesül még az általános szabály, ezért a felszólalók olyan egységes gyakorlat kialakítását javasolták, amelyben a törvény által a védő részére biztosított jogok általános, kivétel nélküli jogszabályként érvényesülnek.

A bíróságok a védő részére csak az idéző végzést kézbesítik ki, vádiratot azonban a védő nem kap.

A tárgyalásra való felkészülésnél nélkülözhetetlen a védő számára a vádirat.

Miután büntetőeljárási jogunk tiltórendelkezést nem tartalmaz, a felszólalók javasolták, hogy a bíróságok a jövőben a védő részére is kézbesítsék ki a vádirat egy példányát.

Több megyében ez a gyakorlat már érvényesül is.

Nagyon jelentős feladatok hárulnak a védőre a nyomozás anyagának a terhelt elé tárásával kapcsolatosan.

Ahhoz, hogy a védő dönteni tudjon abban a kérdésben, hogy védence védekezésének bizonyítására indítványozza-e a nyomozás kiegészítését, a védőnek ismernie kell a nyomozati eljárás egész tényanyagát, beleértve a szakértői véleményeket is.

A védő számára szinte megoldhatatlan feladatot jelent a szakértői véleményekkel kapcsolatos észrevételezési jog gyakorlása, miután a védő és a legtöbb esetben a védenc sem rendelkezik a szükséges szakismerettel.

Mindez elkerülhető lenne, ha a nyomozó hatóság a szakértői vélemény egy példányát még az iratismertetés előtt a védőnek kiküldené, ez esetben a védő az iratismertetés alkalmával a szakértői vélemény vonatkozásában is lényegi és nem formális nyilatkozatot, illetőleg indítványt tudna előterjeszteni.

A tanácskozáson többen felvetették a védelem elvének még hathatósabb érvényesülése érdekében a fenti gyakorlat kialakítását.

III.

Az elmondottakból kitűnően kétségtelenül megállapítható, hogy a Nemzetközi Bűnügyi Védői Szimpozion ügyvédségünk fejlődésének jelentős állomása volt.

A szimpozion számos, a szocialista ügyvédi tevékenységet érintő és azt továbbfejleszteni alkalmas elvi jelentőségű kérdésben foglalt állást és a felvetett gondolatok egy része azóta már a gyakorlatban meg is valósult. A szimpozion elmélyítette és megerősítette a szocialista országok ügyvédi szervezetei és ügyvédsége közti kapcsolatokat együttműködést, felvázolta a továbbfejlődés útját, feladatait, de ugyanakkor felhívta a figyelmet arra is, hogy van még mit tennünk munkánk megjavítása, eredményesebbé tétele terén.

A szimpoziont követően ügyvédi vezetésünk meghatározta a szimpozion tanácskozásának tapasztalatai, megállapításai alapján ügyvédi munkánkban meglevő hiányosságok kiküszöbölésének módját, eszközeit és az előttünk álló feladatokat.

Mindennek a végrehajtása elsődlegesen rajtunk, ügyvédeken múlik.

DR. BOLGÁR GYÖRGY

HUSZONÖT ÉV A BUDAPESTI ÜGYVÉDI KAMARA ÉLETÉBEN

A marxizmus—leninizmus azt tanítja az egyéniségeknek és a néptömegeknek történelmi szerepéről, hogy a társadalom fejlődésének folyamatában a néptömegeknek döntő történelemformáló szerepe van. A néptömegek a történelem fő alakítói. A történelem ugyanakkor egyének cselekedeteiből tevődik össze; a történelem a társadalom egyes csoportjaiba tömörült emberek tevékenységében folyik.

A történelem során mindig feltűnnek egyes kiemelkedő személyek, akiknek pozitív vagy negatív hatása a történelem fejlődésére: elősegíti vagy akadályozza a társadalom előtt álló feladatok megvalósítását.

A kiemelkedő egyéniségek megjelenése szükségszerű. Mindig kiemelkednek vezető egyéniségek, akik a tömegek élére állanak (vagy kerülnek). A nagy ember, a pozitív egyéniség előre tekint, helyesen ismeri fel a társadalom feladatait, a haladásért küzd. A kiváló vezetőt az jellemzi, hogy a tömegek érdekeiért és a tömegekkel együtt harcol.

A marxizmus—leninizmus mindig harcolt az egyéniség semmibevevése ellen, ugyanakkor szerepének eltúlzása ellen is. A személyiség szerepének eltúlzása a személyi kultusz káros gyakorlatához vezet. Amikor minden sikert egy személy nevével kapcsolnak össze, a tömegek ügye szenved kárt.

Amikor arra a feladatra vállalkoztunk, hogy megírjuk a Budapesti Ügyvédi Kamara elmúlt 25 évének történetét az egyes ciklusokban szerepet játszó vezető személyek tükrében, a marxizmus—leninizmus fenti tanításaiból kellett kiindulnunk. Ezért gondosan szemügyre kellett venni az összes tényezőket, amelyek a Budapesti Ügyvédi Kamara — és rajta keresztül az egész magyar ügyvédség — 25 éves fejlődését befolyásolták. Ebből a szempontból elsősorban alá kell húzni a párt és a kormány általános politikáját, ezen belül jogpolitikáját, valamint az igazságügyi kormányzat ügyvédpolitikáját. Ki kell hangsúlyozni az

ügyvédség széles rétegeinek és egyes csoportjainak következetes törekvését az ügyvédség arculatának újjáalakítására, átformálására, politikai és szakmai képzettségének emelésére, erkölcsi-politikai színvonalának javítására, tevékenysége jellegének megváltoztatására.

Ugyanakkor nem szabad figyelmen kívül hagyni azokat az ügyvédeket, akik két választás közötti ciklusokban az ügyvédség választott vezetői voltak. Ezek szemügyre vétele érdekes képet mutat. Az első feltűnő jellegzetesség az Ügyvédi Törvény előtti vezetőségek (tisztikarok, választmányok) cseppfolyós volta, ami abban nyilvánul meg, hogy két választás között is változások voltak, még jelentős tisztségekben is. Ugyanakkor az Ügyvédi Törvény óta a vezetőségek (tisztikarok, elnökségek) az egész ciklusban végig szilárdan álltak helyükön. Szemléltető képe ez az ügyvédi szervezet megszilárdulásának.

Az elénk táruló kép másik jellegzetessége az, hogy minden választáskor helyükön maradtak olyan vezetők, akik a folytonosságot képviselték; az új tisztikarok hivatalba lépése tehát soha sem jelentett zökkenőt vagy éppen megrázkódtatást.

A Budapesti Ügyvédi Kamara elmúlt 25 évének története szükségszerűen érinti az ügyvédség felső szerveinek — az Ügyvédi Kamarák Országos Bizottságának és az Országos Ügyvédi Tanácsnak — történetét is. Ez természetes, hiszen a Budapesti Ügyvédi Kamara vezetői és tagjai e felső szervek életében és működésében mindig kiemelkedő szerepet játszottak. Ezeknek az országos szerveknek székhelye szükségképpen Budapesten volt; szükségszerű volt az is, hogy a székhelyen — a fővárosban — lakó tagok jelentős szerepet vállaljanak a felső szervek életében és munkájában.

A leírás szükségszerűen megemlít egyes személyeket is. Ezek kiválasztása a dolog természeténél fogva nem lehet teljes, hanem úgyszólván ötletszerű, és nem jelenti azt, hogy nem volnának más, messze kiemelkedő egyéniségek is.

I.

1945—46.

Tizenöttagú intézőtanács és harminchattagú végrehajtó bizottság.

Elnök: Dr. Ladányi Ármin.

Elnökhelyettesek: Dr. Blauner Mór, dr. Vekerdy Géza.

Titkárok: Dr. Hubert Gusztáv, dr. Villányi Miklós Pál.

Ügyészek: Dr. Győri Ákos, dr. Somogyi Ödön, dr. Varannai István.

Tagok:

Dr. Beér János
Dr. Faragó György
Dr. Gulácsy György
Dr. Győri Ákos
Dr. Hein Ferenc
Dr. Konkoly Elemér
Dr. Kovácsy Dénes
Dr. Somogyi Ödön
Dr. Varannai István
Dr. Villányi Miklós Pál
Dr. Zayzon Béla

A végrehajtó bizottság tagjai:

Dr. Ács János
Dr. Bárdoly Sándor
Dr. Beck Salamon
Dr. Borbás Gábor
Dr. Bölöny József
Ifj. dr. Csató Gyula
Dr. Dvorcsák Antal
Dr. Farkas Endre
Dr. Fodor Lajos
Dr. Feri Sándor
Dr. Fohn Sándor
Dr. Fábián László
Dr. Görög Frigyes
Dr. Greguss Andor
Dr. Hódy János
Dr. Holló Jenő
Dr. Kádár Miklós
Dr. Komarniczky Román
Dr. Korányi Dezső
Dr. Koródy István
Dr. Klein István
Dr. Krámer Emil
Dr. Landau Béla
Dr. Székely Márton
Dr. Ladányi Ernő
Dr. Opler Emil
Dr. Pfeiffer Zoltán
Dr. Rendek Károly
Dr. Riesz István
Dr. Simonyi Lajos
Dr. Szalay Zoltán
Dr. Török László
Dr. Váradi Imre
Dr. Vázsonyi Endre
Dr. Vészi Mátyás
Dr. Virág Gyula

A felszabadulás utáni első éveket a romok eltakarítására irányuló törekvés jellemezte. Először a Budapesti Kamara épületének romjait kellett eltávolítani, ezután került sor a szellemi maradványok kitakarítására.

1945. március 4-én dr. Valentiny Ágoston igazságügyminiszter megerősítette tisztében az 1945. január 4-én alakult 15 tagú intéző bizottságot és a 36 tagú végrehajtó bizottságot. Előbbi a tisztikar, utóbbi a választmány hatáskörét töltötte be. A kamara élére dr. Ladányi Ármin került, aki tisztét évekig az

ügyvédség megbecsülésével töltötte be. Ezt követőleg rendelet jelent meg az ügyvédi kamarák működésének átmeneti szabályozása és az önkormányzat helyreállítása tárgyában. Ez a rendelet hatálytalanította a felekezeti megkülönböztetésre vonatkozó szabályokat, helyreállította az Országos Ügyvédi Gyám- és Nyugdíjintézetet és elrendelte, hogy a következő év végéig a kamarák tartsanak közgyűlést, amelyen válasszák meg a helyreállított önkormányzatnak megfelelően az új tisztikart és választmányt.

Az ügyvédi kar arculata és az ügyvédi tevékenység ebben az időben mit sem változott. A felszabadulás előtti ügyvédi módszerek — amelyek a dolgozó nép ellenérzését váltották ki — változatlanul éltek. Az ügyfélhajhászás, az önreklámozás, a jogtalan igények érvényesítése, mások jogainak kijátszásához segítségnyújtás, a csillagászati honoráriumok kikötése (esetleg kiló-aranyban mérve): általánosan jellemző volt. Éppen ezért az ügyvédség tekintélye alacsonyra süllyedt. Megindult a kontraszelekció: ellenpropaganda az ügyvédi pályával szemben (amely felülmúlta a más jogászi pályákkal kapcsolatban is elmélyülő ellenpropagandát), ugyanakkor elkezdődött az ügyvédség értékes elemeinek más pályákra (állami hivatalokba, egyetemi oktatói állásba stb.) áramlása. Az ügyvédség ebben az időben legértékesebb elemeitől esett el, akik más pályákon magas színvonalú munkával szereztek maguknak megbecsülést.

Egyes ügyvédek, akik a felszabadulás előtt az ügyvédség soraiban tevékenykedtek, a felszabadulás után már nem tértek vissza. Dr. Domokos József, dr. Benedek Jenő, dr. Bojta Béla, dr. Réczei László és még mások magas állami állásokban adták tudásuk legjavát. De az elkövetkező években is számos ügyvéd ment más pályára. Dr. Szabó Imre, dr. Csanádi György, dr. Kádár Miklós, dr. Névai László, dr. Vas Tibor, dr. Weltner Andor és még sokan mások: magas tudományos beosztásokban, egyetemi katedrákon emelkedtek a jogásztársadalom legmegbecsültebb tagjai sorába.

Az ügyvédi kamara vezetésében és választmányában a pártok harca, különösen a koalíciós harc dominált. A kamarák — és az igazoló bizottságok — kitisztították soraikból azokat az ügyvédeket, akik a fasizmus utolsó éveiben a legjobban kompromittálták magukat, de az ügyvédség jellegének, arculatának, módszereinek átalakítása érdekében semmi sem történt. A kamara vezetésében kommunisták alig voltak, és ezeknek is alig volt szavuk. A nem kisszámú kommunista ügyvédeknek a kamara vezetésében nem volt szerepe.

1947-től 1948. májusig.

Tisztikar:

Elnök: Dr. Ladányi Ármin
Elnökhelyettesek: Dr. Blauner Mór, dr. Vekerdy Géza
Főtitkár: Dr. Hubert Gusztáv
Titkárok: Dr. Taubner Géza, dr. Villányi Pál.
Főügyész: Dr. Simonyi Lajos
Ügyészek: Dr. ifj. Csató Gyula, dr. Dvorcsák Antal, dr. Rendek Károly, dr. Varannai István, dr. Váradi Imre
Pénztáros: Dr. Lukács Imre.
Pénztároshelyettes: Dr. Hódy János
Ellenőr: Dr. Kenyeres Gyula.

Választmányi tagok:

Dr. Baksay Miklós
Dr. Bátyka Zoltán
Dr. Ábrahám Mózes
Dr. Ambrus József
Dr. Beregi Endre
Dr. Dániel Gábor
Dr. Dániel Miklós
Dr. Erődi-Harrach Tihamér
Dr. Endrényi Tivadar
Dr. ifj. Faragó József
Dr. Fon Sándor
Dr. Földes László (komáromi)
Dr. Győri Ákos
Dr. Halmi Gyula
Dr. Hein Ferenc
Dr. Jakobovics Béla
Dr. Joanovich Emil
Dr. Kemény Miklós
Dr. Kerekes Sándor
Dr. Komlósi Gyula
Dr. Konta Lipót
Dr. Kozma Jenő
Dr. László Arnold
Dr. Láng Lajos
Dr. Nagy István László
Dr. Pongrácz Tibor
Dr. Reicher András Endre
Dr. Siki Andor
Dr. Spanyol Dezső
Dr. Steinitz Jenő
Dr. Székely Márton
Dr. p. Szilágyi Dezső
Dr. Toffler Arthur
Dr. Török László
Dr. Valentiny Ágoston
Dr. Zboray Jenő

Választmányi póttagok:

Dr. Bogyó István
Dr. Kelemen József
Dr. Kende József
Dr. Kürthy Sándor
Dr. Kramer József Antal
Dr. Márkus Tibor
Dr. Takács László
Dr. Vándor Miklós
Dr. Zoltán Gyula

Fegyelmi bírósági tagok:

Dr. Beér János
Dr. Bernhardt Emil
Dr. Faludi Ferenc
Dr. Farkas Endre
Dr. Fenyves Béla
Dr. Gábori Bertalan
Dr. Hazay Ödön
Dr. Járossy Jenő
Dr. Jankovich Endre
Dr. Józsa Géza
Dr. Julesz Jenő
Dr. Kabakovits József
Dr. Kelemen Sándor
Dr. Konrád Ernő
Dr. Kovács József Károly
Dr. Ladányi Ernő
Dr. László Jenő
Dr. Lészai Béla
Dr. Lindner Oszkár
Dr. Nagy Iván
Dr. Nehéz-Posony József
Dr. Nemes László
Dr. Pap Ferenc
Dr. Rendes Ervin
Dr. Sebestyén Ernő
Dr. Somfai László
Dr. Torday Lajos
Dr. Vass István
Dr. Wegroszta Pál
Dr. Wertheimer Manó

Póttagok:

Dr. Bereczky Pál Zsigmond
Dr. Hirsch Pál
Dr. Horváth Béla
Dr. Kisfalvy István
Dr. Körner Nándor
Dr. ifj. Kovács István
Dr. Ledniczky Endre Gábor
Dr. Marczali Ottó
Dr. Nagy László (földvári)
Dr. Névay László
Dr. Pákay Barnabás
Dr. Révész Benedek
Dr. ifj. Szladits Károly

Összeférhetetlenségi bizottsági tagok:

Dr. Dietz Károly
Dr. Kemény Arnold
Dr. Péter Imre
Dr. Virányi József

Póttag:

Dr. Darányi Béla

1946. végén a Budapesti Ügyvédi Kamara megtartotta az előírt választást. Ezzel helyreállt önkormányzata. Ez azonban nem hozott jelentős változást az ügyvédség életében, munkájában, arculatában, vezetésében. Továbbra is az ügyvédi pártok harca jellemezte a kamara vezetését és közéletét.

Erre az időszakra azonban több jelentős esemény esik. Újjáalakult az Ügyvédi Kamarák Országos Bizottsága, amely ebben

az időben csupán ún. „közös szerve" volt az ügyvédségnek, igen csekély hatáskörrel. Megszűnt a másodfokú fegyelmi ügyekben a Kúria „ügyvédi tanácsának" hatásköre, ugyanakkor az ÜKOB minden fegyelmi fellebbviteli tanácsának elnökét és egy tagját az Igazságügyminsztérium nevezte ki. Az ÜKOB jelentőségét később munkája és eredményei adják meg. Ebben az időben történt a Magyar Jogászok Szabad Szakszervezetének megalakulása. Ennek munkájára is sajnálatosan a munkáspártok belső vitái nyomták rá a bélyeget, mégis nevéhez fűződik egyebek között a MEMENTO megalakítása. Feloszlatására — mint „munkáltatói érdekképviseletre" — 1948-ban került sor („fogászok és jogászok").

Az ellenpropaganda az ügyvédi pályával szemben tovább fokozódott. Megszorító hatósági intézkedések, korlátozó rendelkezések láttak napvilágot. A haladó gondolkozású ügyvédek már kutattak az új utak után. Mégis a kommunista ügyvédek soraiban is bizonytalanság uralkodott, amit felemás intézkedések is fokoztak. A kommunista ügyvédek részére pl. el volt tiltva a védelem népbíróság előtt folyó ügyekben; így ez a terület a fasiszta és jobboldali érzelmű ügyvédek szószékévé vált, akik ezzel nem egy esetben visszaéltek.

Az ügyvédek anyagi helyzete romlott. Az ügyvédi keresetekben a nagyfokú polarizálódás folytatódott: egyes ügyvédek mesés honoráriumairól keringtek hírek, ugyanakkor ügyvédek százai nyomorogtak.

Megérett a helyzet egy új irányvonal megszületésére.

III.

1948. májustól 1951. augusztusáig.

Tisztikar:

Elnök: Dr. Joannovich Emil
Elnökhelyettesek: Dr. ifj. Kovács István, dr. Sváb Miklós
Főtitkár: 1948-ban dr. Kádár Miklós
1950-ben dr. Halász Pál
1951-ben dr. Barna Imre
Titkárok: 1948-ban dr. Barabás Béla, dr. Barna Imre, dr. Nehéz-Posony József, dr. Pákay Barnabás
1949-ben dr. Barabás Béla, dr. Barna Imre, dr. Hidas Márton, dr. Kaszó Elek, dr. Nehéz-Posony József

1951-ben dr. Barabás Béla, dr. Hidas Márton, dr. Nehéz-Posony József, dr. Kaszó Elek

Főügyész: Dr. Reznyák László

Főügyészhelyettes: Dr. Nagy István László

Ügyészek: 1948-ban dr. ifj. Csató Gyula, dr. Dzubay László, dr. Király István, dr. Melléky Kornél Béla, dr. Mészáros Tibor, dr. Zarubay Emil

1949-ben dr. Barabás Tibor, dr. ifj. Csató Gyula, dr. Dzubay László, dr. Galambos Mihály, dr. Kálmán György, dr. Király István, dr. Melléky Béla Kornél, dr. Mészáros Tibor, dr. Vámbéri László, dr. Zarubay Emil

Pénztároshelyettes: Dr. Hódy János, dr. Siegler Béla

Ellenőr: Dr. Márkus László

Könyvtáros: Dr. Hegedűs Jenő

Választmányi tagok:

Dr. Alvinczy Imre
Dr. Ábrahám Mózes
Dr. Balázs László
Dr. Bárd Imre
Dr. Bertóty László
Dr. Bódy Endre
Dr. Csató László
Dr. Csobádi Zoltán
Dr. Dániel Miklós
Dr. Egri Sándor
Dr. Erdélyi Endre
Dr. Farkas Zoltán
Dr. Flank Ernő
Dr. Fodor Lajos
Dr. Görgey Mihály
Dr. ifj. Halász János
Dr. Holló Jenő
Dr. Horányi Sándor
Dr. Kelemen Sándor
Dr. Kelényi Jenő
Dr. Komlósi Gyula
Dr. Konta Lipót
Dr. Kovács István Tibor
Dr. Lukács Vilmos
Dr. Névai László
Dr. Pongrácz Tibor
Dr. Rákossy Gabriella
Dr. Siegler Béla
Dr. Spiró Dezső
Dr. Szabadi Gyula
Dr. Tauszk György
Dr. Vadas György
Dr. Vas Tibor
Dr. Vekerdy Géza
Dr. Virág Miklós
Dr. Weltner Andor

Választmányi póttagok:

Dr. Balás Gábor
Dr. Benkő Ferenc
Dr. Galambos Mihály
Dr. Gábori Bertalan
Dr. Heim Béla
Dr. Kozsik Károly
Dr. Krámer József Antal
Dr. Várdy László

Fegyelmi bírósági tagok:

Dr. Alács Ferenc
Dr. Bánky Dénes
Dr. Bányász István
Dr. Bellus Ervin
Dr. Berend György
Dr. Bolgár György
Dr. Gadó Béla
Dr. Fazekas Pál
Dr. Görgényi Gábor
Dr. Heves Lajos
Dr. ifj. Hedry Aladár
Dr. Julesz Jenő
Dr. Kallós Tibor
Dr. Kálmán Andor
Dr. Kiczkó Kálmán
Dr. Kovács József Károly
Dr. Landau Béla
Dr. Kristóf István
Dr. Mezey István
Dr. Péterffy Lajos
Dr. Somfay László
Dr. Szőgyi Imre
Dr. Szirmai Zsolt
Dr. Torday Lajos
Dr. Töröcskei János István
Dr. Varga Gábor
Dr. Vető Miklós
Dr. Weisz Endre
Dr. Zboray Jenő

Fegyelmi bírósági póttagok:

Dr. Adorján György
Dr. Ádám Tibor
Dr. Csák Zoltán
Dr. Csorba Zsigmond
Dr. Erdész Gyula
Dr. Erdész László
Dr. Kertai Tibor
Dr. Korda György
Dr. Magyar László
Dr. Sárváry Jenő
Dr. Sütő József
Dr. Szabó András
Dr. Timár Dezső

Összeférhetetlenségi bizottsági tagok:

Dr. Ivánka Miksa
Dr. Neményi Sándor
Dr. Szentpétery Gyula
Dr. Váradi Imre

Póttagok:

Dr. Katona Péter János
Dr. Szilágyi László

Ügyvédi Kamarák Országos Bizottságába küldött tagok:

Dr. Aczél Jenő
Dr. András Ernő
Dr. Barabás Béla
Dr. Barakonyi Jenő
Dr. Berend György
Dr. Csohányi Zoltán
Dr. Győri Emil
Dr. Beck Salamon
Dr. Holló Jenő
Dr. Kertész Zsigmond
Dr. Konta Lipót
Dr. Márkus László
Dr. Markó Jenő
Dr. Márton Imre
Dr. Nagy László
Dr. Pákay Barnabás
Dr. Szecsey Dénes
Dr. Virág Miklós

1948. nemcsak a politikai életben volt a fordulat éve. Ebben az időben történt, hogy a párt és a haladó erők jutottak vezető szerephez a Budapesti Ügyvédi Kamarában.

Erre az időre esik az első ügyvédi munkaközösség megalakulása. A Budapesti Ügyvédi Kamara dr. Kádár Miklós főtitkár aláírásával 1948. május 31-én kelt határozatában „tudomásul vette, hogy dr. Ányos Béla, dr. Bolgár György, dr. Egri Géza, dr. Katona Péter, dr. Lázár Bertalan, dr. Patriász István, dr. K. Nagy Zoltán, dr. Raj Sándor, dr. Somogyi Arnold, dr. Somogyi Mihály, dr. Vadas György, dr. Virág Miklós, dr. Weltner Andor ügyvéd urak az Ügyvédek Kölcsey Ferenc Munkaközössége keretében folytatják ügyvédi működésüket".

Az első ügyvédi munkaközösség spontán, minden felső irányítás és útmutatás, valamint példa nélkül alakult. Ebben az időben csak a Szovjetunióban működtek ügyvédi munkaközösségek; ezek szervezete, működése nálunk ismeretes nem volt. Az első ügyvédi munkaközösség története ettől fogva egy évtizeden keresztül összeforrt a budapesti ügyvédség történetével. Tagjai jelentős számban vettek részt a Kamara és az ÜKOB vezetésében, a később alakuló ügyvédi munkaközösségek szervezésében, instruálásában, ellenőrzésében, Budapesten és vidéken egyaránt. Működési szabályzatai mintául szolgáltak a későbbi szabályzatoknak, valamint majdan az ügyvédi törvénynek is. Maga dolgozta ki belső ellenőrzésének szabályait, belső fegyelmi szabályzatát, és a „kollektív munka — kollektív segítés — kollektív ellenőrzés" hármas elve vezette munkájában.

Az első munkaközösség megalakulását — néhány elvetélt kísérleten kívül — évekig nem követte újabb munkaközösség alakulása. Csak az 1949-ben Pécsett alakult két munkaközösség bizonyult időtállónak.

A kamara vezetése nehezen szilárdult; három év alatt három főtitkár fungált, és a tisztikar egy része évenként változott. A kamara ebben az időben közömbösen szemlélte mind az első munkaközösség erőfeszítéseit, mind az új kísérleteket. Ugyanekkor a párt támogatására mindenkor számítani lehetett. Személy szerint dr. Feri Sándor, a párt akkori jogtanácsosa közvetítette a párt segítségét és támogatását. 1948 novemberében a Népgazdasági Tanács határozata elválasztotta egymástól a szocialista szektor és a magánszektor képviseletét; ennek következtében az egyetlen ügyvédi munkaközösségnek több tagja kivált. Ebben az időben lépett azonban a tagok sorába dr. Révai Tibor és dr. Kaszó Elek, akiknek később az ügyvédi vezetésben jelentős szerepük volt.

Az államéletben teret kaptak az adminisztratív intézkedések. Megkezdődött a védői tevékenység korlátozása. Az ügyvédeket hermetikusan elzárták a nyomozó szervektől, a régebbi korrupciós összefonódásoknak reakciójaképpen.

IV.

1951. augusztustól 1955. júniusig.

Tisztikar:

Elnök: Dr. Joannovich Emil
Elnökhelyettesek: Dr. Faragó György
Dr. Révai Tibor
Főtitkár: Dr. Barna Imre
Főtitkárhelyettes: Dr. Nehéz-Posony József
Titkárok: Dr. Barabás Béla
Dr. Déry Endre
Dr. Kaszó Elek
Főügyész: Dr. Reznyák László
Főügyészhelyettes: Dr. Bánki Dénes
Ügyészek: Dr. Alács Ferenc
Dr. Dzubay László
Dr. Galambos Mihály
Dr. Hidas Márton
Dr. Patriász István
Dr. Pászti Ferenc
Főpénztáros: Dr. Konta Lipót
Pénztáros: Dr. Siegler Béla
Ellenőrök: Dr. Fekete Gábor, dr. Schreiber Henrik
Könyvtáros: Dr. Hegedűs Jenő

Választmány:

Dr. Aczél György
Dr. Alvinczy Imre
Dr. Ambrózy György
Dr. Bárd Imre
Dr. ifj. Csató Gyula
Dr. Csobányi Zoltán
Dr. K. Dénes Margit
Dr. Donáth Lipót
Dr. Erdős Endre
Dr. Éri Frigyes
Dr. Flank Gyula
Dr. Fodor Lajos
Dr. Gábori Bertalan
Dr. Halász Aladár
Dr. ifj. Halász János
Dr. Heimann Rezső
Dr. Holló Jenő
Dr. Horányi Sándor (Szfvár)
Dr. Kertai Tibor
Dr. ifj. Kovács István

Dr. Nagy István László
Dr. Nádasi István
Dr. Palotai László
Dr. Simon Gyula
Dr. Szabadi Gyula
Dr. Takács Endre Béla
Dr. Teleszky László
Dr. Vekerdy Géza
Dr. Vadas György
Dr. Zarubay Emil

Ügyvédi Kamarák Országos Bizottságába küldött tagok:

Dr. Balázs László
Dr. Barna Imre
Dr. Bálint Sándor
Dr. ifj. Csató Gyula
Dr. Csobányi Zoltán
Dr. K. Dénes Margit
Dr. Dzubay László
Dr. ifj. Fejérváry Géza
Dr. Fülöp László
Dr. Győri Emil
Dr. Halász Aladár
Dr. Joannovich Emil
Dr. Kertész Zsigmond
Dr. Király István
Dr. Konta Lipót
Dr. Kovács István
Dr. Lukács Vilmos
Dr. Nagy István László
Dr. Patriász István
Dr. Révai Tibor
Dr. Szcsey Dénes
Dr. Vadas György
Dr. Vekerdy Géza
Dr. Zarubay Emil

Ebben az időszakban az igazságszolgáltatás és bűnüldözés területén elterjedtek a törvénysértések. Ez nem maradhatott befolyás nélkül az ügyvédi munkában sem. A védelem korlátozása: igazságügyi politika volt. A koncepciós perekben a védelemnek úgyszólván semmi joga nem volt. Kevés volt azoknak a védőknek száma, akik ekkor hivatásuk magaslatán állottak, bár ez nem volt veszélytelen; ugyanekkor egyes ügyvédek védői kötelességükkel ellentétes magatartást tanúsítottak. Nyugodtan állíthatjuk: a védelem korlátozásától a törvénysértő pereken keresztül egyenes út vezetett az ellenforradalomig, amely tetszetősen lovagolta meg a koncepciós pereket.

A kamarai élet ebben az időben hasonlóképpen nem volt mentes sem az adminisztratív intézkedésektől, sem a törvénysértésektől. Erőszakolt, sőt alaptalan fegyelmi eljárások indultak, és indokolatlanul függesztettek fel tisztességes ügyvédeket az ügyvédi működéstől. A kamara vezetősége alig bírta az ügyvédség bizalmát.

Ezekben az években indult meg új munkaközösségek alakulása, bár kezdetben bátortalanul. A kamarától egyelőre kevés támogatást kaptak. Fordulópontot jelentett 1952-ben az ÜKOB újjáalakítása, amelynek főtitkára ekkor dr. Révai Tibor lett. Dr. Révai Tibor ettől kezdve éveken keresztül motorja volt a

munkaközösségek budapesti és országos megszervezésének, instruálásának, hálózatuk kiterjesztésének. Személyes érdeme az, hogy az ellenforradalom előtt Budapest és az ország ügyvédségének több, mint fele munkaközösségekbe tömörült, minden megyeszékhelyen és járásszékhelyen munkaközösség működött. A kamara és az ÜKOB munkájában a budapesti 1. számú ügyvédi munkaközösség számos tagja részt vett. Voltak évek, amikor a kamara főtitkárhelyettese, titkára és egyik fegyelmi megbízottja, az ÜKOB főtitkára, főügyésze, igazgatási és egyik fegyelmi fellebbviteli tanácsának elnöke ennek a munkaközösségnek tagja volt.

Az ÜKOB már 1952-ben szabályzatokat dolgozott ki az ügyvédi munkaközösségek részére a belső oktatás, a belső ellenőrzés, az ügyvitel és pénzkezelés kérdéseiről. Ezekben általában az első ügyvédi munkaközösségben kialakult és bevált módszereket tette általánossá. A Budapesti Ügyvédi Kamara 1954-ben dolgozott ki szabályzatot, amelyben a vezető kijelölésének jogát magának tartotta fenn, a munkaközösségi taggyűlésnek pedig úgyszólván csak tanácskozó jogot engedélyezett.

Erre az időre esik az Igazságügyminisztériumban az ügyvédi osztály felállítása. Ettől kezdve már két olyan felső szerve működött az ügyvédségnek, amely a munkaközösségek megerősítését tűzte ki céljául. A munkaközösségek jelentős kedvezményeket kaptak. Adókedvezmény, betegségi biztosítás, a magánügyvédekénél kedvezőbb nyugdíj, a büntető és pártfogó kirendeléseknek munkaközösségek részére való biztosítása: ezek voltak a jelentős kedvezmények. Ebben az időben jelent meg az első ügyvédi díjszabásrendelet, amely hátrányai és hiányosságai mellett is hozzájárult az ügyvédség megbecsülésének emeléséhez.

Ezekben az években alakult meg a budapesti ügyvédek pártszervezete, amely később jelentős szerepet játszott a budapesti ügyvédség életében.

1954-ben egy fővárosi bírósági határozat leszögezte az ügyvédi munkaközösségek jogalanyiságát, amit a 23/1955. (III. 20.) M. T. sz. rendelet megerősített. Ez a kormányrendelet az ÜKOB hatáskörét azon a szinten rögzítette, amelyet az ÜKOB addig saját munkájával elért: az ügyvédség felügyeleti, irányító és ellenőrző szervévé nyilvánította. Az ügyvédi szervek feladatává tette az ügyvédi munkaközösségek fejlesztését és megszilárdítását. Sajnálatos rendelkezése volt az ügyvédi vizsga megszüntetése, ugyanígy a vállalati jogtanácsosoknak az ügyvédi kar soraiból való kirekesztése. Ez a rendelkezés az ügyvédség veze-

tőinek meghallgatása nélkül látott napvilágot, és az ügyvédség jelentős, értékes rétegének — többszáz ügyvédnek — elvesztését jelentette.

A Budapesti Kamara fáradozásának eredményeképpen jelentős munkaterülethez jutottak az ügyvédek a kisipari szövetkezetek képviseletének megszerzése folytán. Az ÜKOB erőfeszítéseinek eredményeképpen viszont a vidéki ügyvédség a mezőgazdasági termelőszövetkezetek képviseletét látta el, jórészt díjmentesen, mintegy patronálásképpen; ez azonban emelte társadalmi megbecsülését.

V.

1955. júniustól 1956. októberig

Tisztikar:

Elnök: Dr. Bánki Dénes
Elnökhelyettesek: Dr. Nehéz-Posony József
Dr. Pösténvi Márton
Főtitkár: Dr. Bajor László
Titkárok: Dr. Forrai Sándor
Dr. Somogyi Mihály
Dr. Wegroszta Pál
Dr. Zetelaky Tamás
Fegyelmi főmegbízott: Dr. ifj. Csató Gyula
Fegyelmi főmegbízott helyettese: Dr. Galambos Mihály
Fegyelmi megbízottak: Dr. Balázs István
Dr. Fürst Lajos
Dr. Gerencsér László
Dr. Hidas Márton
Dr. Pászti Ferenc
Főpénztáros: Dr. Siegler Béla
Pénztáros: Dr. Raskó László
Ellenőr: Dr. Schreiber Henrik

Választmány:

Dr. Abonyi Géza
Dr. Ádám Tibor
Dr. Barna Imre
Dr. Bárd Imre
Dr. Berend György
Dr. Bolgár György
Dr. Fássy Lajos
Dr. Fejérváry Géza
Dr. Gadó Béla
Dr. Ganczaugh Béla
Dr. Gábori Bertalan
Dr. Győri Emil
Dr. Hajcsi György
Dr. Halász Aladár
Dr. Hasznos György
Dr. Holló Jenő
Dr. Holló Ottó
Dr. Hollósi Aladár
Dr. Joannovich Emil
Dr. Kéri Lajos
Dr. ifj. Kovács István
Dr. Major Ákos
Dr. Nagy István László
Dr. Nádasi István
Dr. Patriász István
Dr. Rabatin Gyula
Dr. Rajnai Géza Károly
Dr. E. Rácz Erzsébet
Dr. Révai Tibor
Dr. Schwarcz Pál
Dr. Simonyi László
Dr. ifj. Sugár Ferenc
Dr. Stadler László
Dr. Szász Pál
Dr. Vadas György
Dr. Vekerdy Géza

Ügyvédi Kamarák Országos Bizottságába küldött tagok:

Dr. Alács Ferenc
Dr. Bajor László
Dr. Barna Imre
Dr. Bánki Dénes
Dr. Berend György
Dr. Bolgár György
Dr. Fazekas István
Dr. Fássy Lajos
Dr. ifj. Fejérváry Géza
Dr. Gábori Bertalan
Dr. Holló Ottó
Dr. Kun Gábor
Dr. ifj. Kovács István
Dr. Látrányi Miksa
Dr. Major Ákos
Dr. Nagy István László
Dr. Patriász István
Dr. Rajnai Géza Károly
Dr. Révai Tibor
Dr. Szentpéteri Gyula
Dr. Vadas György
Dr. Visontai Kálmán
Dr. Zarubay Emil

A már ismertetett márciusi kormányrendelet folytán júniusban új tisztikar került a kamara élére, amelynek vezetése végre megszilárdult. Dr. Bánki Dénes és dr. Bajor László személyében energikus elnök és főtitkár vette át a vezető tisztségeket. Átalakult az ÜKOB szervezete; megszűnt az a rendszer, hogy az öttagú fegyelmi fellebbviteli tanácsok elnökét és egy tagját az igazságügyminiszter nevezte ki. Megszűnt az ügyészi szervezet jogorvoslati joga igazgatási és fegyelmi ügyekben. Megszűnt a régi, nemkívánatos összefonódás a kamarai és ÜKOB funkciók között. Megszűnt az úr a kamara vezetése és tagsága között.

Az ÜKOB tovább folytatta az ügyvédi munkaközösségek szervezését. A fejlődés odáig haladt, hogy a munkaközösségekbe való felvételt kimondó kamarai határozatokhoz az ÜKOB jóváhagyása volt szükséges. Az ÜKOB és a Budapesti Kamara tekintélye, és ezen keresztül az ügyvédség megbecsülése nőtt. Bár

az állami életben jelentkező bizonytalanság és a politikai cikkcakkok az ügyvédi közéletben is éreztették hatásukat, egészséges fejlődés indult. A munkaközösségek sorra alakultak, erkölcsileg szilárdultak, munkájuk és a részükre jutott kedvezmények komoly vonzóerőt gyakoroltak a kívülálló ügyvédekre. A bizonytalanság abban jelentkezett, hogy a dualizmus állandóan éreztette visszahúzó hatását. A régi módszerek még olykor visszatértek, és a szokott általánosítás éreztette hatását a munkaközösségekkel szemben is.

Az SZKP XX. Kongresszusa egészséges fejlődésnek nyitotta meg útját. 1956. áprilisában a Magyar Népköztársaság legfőbb ügyésze a Budapesti Ügyvédi Kamara közgyűlésén jelentette ki, hogy „szilárd, elvi alapon álló ügyvédség nélkül szocialista törvényességről beszélni sem lehet". 1956. nyarán megjelent a 22/1956. sz. együttes utasítás a védelem jogainak szabályozásáról; ez minőségi változást, sőt ugrást jelentett az addigi állapotokkal szemben, mind a nyomozó hatóságoknál való eljárás, mind az iratbetekintés, mind a letartóztatásban levő vádlottal való érintkezés vonatkozásában.

Ugyanakkor az ellenforradalmat megelőző revizionista irányzatok az ügyvédség irányításában is jelentkeztek. Az addig túlszigorú fegyelmi ítélkezés liberálissá vált. Az ellenforradalom szellemi előkészítése támadta az ügyvédi szerveket, kifogásolta munkájukat (így az oktatási, ellenőrzési, fegyelmi stb. munkát), sőt kétségbe vonta a munkaközösségek létjogosultságát is.

Az ellenforradalom napjaiban ún. „ideiglenes intéző bizottság" vette át a hatalmat a Budapesti Ügyvédi Kamarában. Kihirdették, hogy a jövőben nem léphetik át a kamara küszöbét azok, akik a felszabadulás után bármi funkciót töltöttek be, még ha csak választmányi tagok is voltak. Bár a Forradalmi Munkás-Paraszt Kormány december 8-iki rendelete megszüntette az ilyesfajta „bizottságok" működését, a kamarai — valójában ellenforradalmi — bizottság még december végéig funkciójában maradt. Ugyanakkor — a budapesti V. kerületben elsőként — november 7-én megalakult az ügyvédi pártszervezet.

Az ellenforradalom alatt a munkaközösségek megrendültek ugyan, de — és ez a munkaközösségi mozgalom erejét bizonyítja — valójában egy sem oszlott fel, bár lazább formában folytatták működésüket. A lazább formák felvételében szerepe volt az ellenforradalom utáni időkben jelentkező revizionista irányzatnak. Az ellenforradalom alatt és után sajnálatosan sokan kerültek vissza az ügyvédi karba olyanok, akiket az ügyvédi szervek egy évtized munkájával politikai vagy erkölcsi okokból

eltávolítottak soraikból. Ennek a folyamatnak következménye volt az ügyvédségnek így szükségszerűvé vált általános felülvizsgálata.

1956. december utolsó napjaiban a Kamara szerveinek működését felfüggesztették, és dr. Bárd Imre ügyvéd személyében kormánybiztost jelöltek ki. Dr. Bárd Imre megbecsült munkásmozgalmi múltja folytán garanciának látszott arra, hogy a Kamara ügyeit jó irányban vezeti. Váratlan halála után, 1958. tavaszán utóda dr. Mártai László ügyvéd lett, akit nehéz feladatának ellátása érdekében tett jelentős erőfeszítéseiben a bölcsesség és tapintat vezetett, és ezért ma is élvezi a budapesti ügyvédség megbecsülését.

1958. februárjában a Párt Politikai Bizottságának határozata kijelölte a fejlődés útját. Elrendelte az ügyvédség felülvizsgálatát és az új ügyvédi törvény megalkotását. Márciusban napvilágot látott az ügyvédi törvény, amely 1959. január 1-én lépett hatályba; ezt megelőzte az ügyvédség általános felülvizsgálata.

A felülvizsgálat kritikája ma már nem időszerű. Az adott módszerek mellett magában rejtette a hibák lehetőségét. Azóta a hibák orvoslást nyertek, és ma vitán felül áll a felülvizsgálat pozitív mérlege: a társadalom előtt most már a felülvizsgálat által megtisztított új ügyvédség állott.

Az új ügyvédi törvény — az ügyvédség életében először — praeambulumában ismertette az ügyvédség megváltozott feladatait. Megszüntette a sok nehézség forrását jelentő dualizmust és kötelezővé tette a munkaközösségi formát. Elrendelte megyénként ügyvédi kamarák felállítását és ezekre jelentős feladatokat ruházott. Megszüntette az Ügyvédi Kamarák Országos Bizottságát, és — szűkebb hatáskörrel — felállította az Országos Ügyvédi Tanácsot. Az ügyvédség most már új szervezettel indult el új útjára.

VI.

1959—1961.

Tisztikar:

Elnök: Dr. Pösténvi Márton
Elnökhelyettesek: Dr. Gadó Béla, dr. Nehéz-Posony József
Főtitkár: Dr. Bajor László
Főtitkárhelyettes: Dr. Bolgár György
Titkárok: Dr. Csohány Gizella, dr. Horváth Jenő
Fegyelmi főmegbízott: Dr. Kárpáti László

Elnökségi tagok:

Dr. Barakonyi László
Dr. Berend György
Dr. Dániel Miklós
Dr. Gárgyán Tibor
Dr. Gönczöl József
Dr. Györgyei Béla
Dr. Kádár Pál
Dr. Kósa Sándor
Dr. Rabatin Gyula
Dr. Révai Tibor
Dr. Sebes Ferenc
Dr. ifj. Sebestyén Ernő
Dr. Zöld Ferenc
Dr. Tóth Zoltán
Dr. Varga Gyula

Elnökségi póttagok:

Dr. Hegyháti István
Dr. Látrányi Miksa
Dr. Major Ákos
Dr. Péterfy Lajos

Ellenőrző Bizottság:

Elnök: Dr. Fejérváry Géza
Tagok: Dr. Endrődi László, dr. Fássy Lajos
Póttagok: Dr. Oldal Kálmán

Fegyelmi tanácsok:

Fegyelmi tanácselnökök: Dr. Bakoss István, dr. ifj. Csató Gyula, dr. Holló Ottó
Fegyelmi tanácstagok: Dr. Balázs István, dr. Barabás Géza, dr. Berend György, dr. Endrényi Tivadar, dr. Gáldony Béla, dr. ifj. Kubinyi Sándor
Póttagok: Dr. Miklós Zoltán, dr. Oldal Kálmán, dr. Szűcs Gizella, dr. Sztojkovits Anna, dr. Tóth Zoltán

Országos Ügyvédi Tanácsba küldöttek:

Dr. Aczél Jenő
Dr. Bajor László
Dr. Barna Imre
Dr. Bojta Béla
Dr. Mártai László
Dr. Szentpéteri Gyula

Az ügyvédség ekkor ismét a mélypontról indult el. Társadalmi megbecsülése igen alacsony volt. Az ellenforradalmat követően a demokratizmus szükségszerű korlátozása az igazságszolgáltatásban is jelentkezett és ennek hatása volt az ügyvédi munkára is. A 22/1956. számú együttes utasítás hatályát vesztette, a helyébe lépett belső utasítás nem volt ismert az ügyvédek között, a védelem jogát egyébként is szűk körre szorította.

Az ügyvédi kamarák saját szervezeti megerősítésükkel bajlódtak. Az újonnan megalakult ügyvédi munkaközösségek egész sora helyiség-, sőt megélhetési gondokkal küzdött. A felülvizsgálat után a budapesti ügyvédség létszáma ugyan csökkent többszáz fővel, ez azonban a kereseti viszonyokban nem éreztette hatását. Az ügyvédi munkában az ellenforradalom után jelentkezett átmeneti konjunktúra (ellenforradalmi bűnügyek, disszidáltak ügyei, ingatlanok visszaigénylése stb.) megszűnt. Egymás után jelentek meg a jogszabályok, amelyek súlyos terhet jelentettek az ügyvédségre. Az ügyvédek nyugdíjáról megjelent új rendelet magas járulékot és alacsony nyugdíjat jelentett. Az új adórendelet megszüntette a munkaközösségeket illető jelentős adókedvezményt, és meredek progresszióját évekkel később a Magyar Népköztársaság igazságügyminisztere nyilvánosan is igazságtalannak minősítette.

Az ügyvédi munkaközösségekben a fegyelem és az erkölcsi felfogás laza volt. Felütötték fejüket a munkaközösséget károsító bűncselekmények, amelyeknek jelentős részét más pályáról az ügyvédség soraiba került ügyvédek követték el. Előrehaladást jelentett az, hogy a Legfelsőbb Bíróság Büntető és Katonai Kollégiuma a munkaközösségek vagyonát társadalmi tulajdonnak minősítette; ugyanakkor a munkaközösségekre vonatkozó egyéb rendelkezések nem feleltek meg a munkaközösség szocialista szervezeti jellegének. A felső szervek olyankor is indokolatlanul erőltették a jövedelemarányosítást, amikor az „arányosított" jövedelem mögött nem volt munka.

Az Országos Ügyvédi Tanács az első években nem töltötte be hivatását, nem tudott az ügyvédség elismert szervévé válni, mert nem találta meg helyét az ügyvédi szervek között. Az Igazságügyminisztérium sem tudott vele mit kezdeni. Első elnöke: Dr. Bojta Béla jelentős erőfeszítéseket tett a Tanács megszervezése érdekében. Az Országos Ügyvédi Tanács életének ezekben az éveiben jelentős esemény volt 1961. májusában Siófokon az Igazságügyminisztériummal közösen megrendezett országos munkaközösségvezetői tanfolyam, amely az 1960. évi munkaközösségi szervezeti szabályzat hatályosulásának kérdéseit és a munkaközösségek adminisztratív és pénzügyi kérdéseit tette vizsgálódása tárgyává. Egyébként ebben az időben a felügyeleti szerv centrális szerepe és operatív ügyintézési gyakorlata dominált.

Az ügyvédi munkaterületekben is állandó volt a mozgás.

A kisipari szövetkezetek képviselete kikerült a munkaközösségek munkaterületéből, ugyanakkor az érdekelt főhatóságok

együttes közleménye megerősítette az ügyvédek képviseleti jogát a mezőgazdasági termelőszövetkezetek tekintetében.

Pozitív tényezője ennek az időszaknak az ügyvédi vizsga visszaállítása.

VII.

1962—1964.

Tisztikar:

Elnök: Dr. Pösténvi Márton
Elnökhelyettesk: Dr. Bolgár György, dr. Nehéz-Posony József
Főtitkár: Dr. Kárpáti László
Titkárok: Dr. Fejérváry Géza, dr. Horváth Jenő, dr. Visontai Kálmán
Fegyelmi főmegbízott: Dr. Györgyei Béla

Elnökségi tagok:

Dr. Aczél Jenő
Dr. Ádám Tibor
Dr. Barakonyi László
Dr. Bojta Béla
Dr. ifj. Csató Gyula
Dr. Dániel Miklós
Dr. Dezső András
Dr. Egri Géza
Dr. Fássy Lajos
Dr. Fülöp Miklós
Dr. Gárgyán Tibor
Dr. Gergely Katalin
Dr. Hegyháti István
Dr. Jacsó István
Dr. Zalán Kornél

Elnökségi póttagok:

Dr. Ferenczy Attila
Dr. Issekutz János
Dr. ifj. Kubinyi Sándor
Dr. Szűcs Gizella

Ellenőrző Bizottság:

Elnök: Dr. Gábori Bertalan
Tagok: Dr. Gáldony Béla, dr. Pál Jenő
Póttagok: Dr. Kalmár István János

Fegyelmi tanácsok:

Fegyelmi tanácselnökök: Dr. Bakoss István, dr. Mártai László, dr. Miklós Zoltán
Fegyelmi tanácstagok: Dr. Berend György, dr. Cseh Jenő, dr. Fazakas István, dr. Szász Pál, dr. Várkonyi Rezső

Póttagok: Dr. Barthodeiszky Emil, dr. Bordács István, dr. Fülöp Miklós, dr. Kovács Endre, dr. Molnár Gyula, dr. Sztojkovits Anna

Országos Ügyvédi Tanácsba küldöttek:

Dr. Bojta Béla
Dr. Bolgár György
Dr. Egri Géza
Dr. Holló Ottó
Dr. Kárpáti László
Dr. Udvardi Miklós
Dr. Sipos Miklós
Dr. Zalán Kornél

Az ügyvédi szervek újjáalakulása után mozgalmas élet indult meg az ügyvédi munkaközösségekben, a kamarákban és az Országos Ügyvédi Tanácsban egyaránt. Megkezdődött ezeknek a szerveknek szervezeti és gazdasági megerősödése. Megindult — a Szolnoki Ügyvédi Kamara példamutatása nyomán — az ügyvédeknek az az önkéntes mozgalma, amely a munkaközösségek (eddig tervszerűtlenül felhasznált) alapjainak a kamara közös kezelésébe való bocsátására irányult. A mozgalom kiterjesztésének útját az 1964. február 12-iki országos vezetői értekezleten elhangzott miniszterhelyettesi nyilatkozat irányította. Végső eredményeként megoldódtak az ügyvédeknek azon szociális igényei, amelyeknek állami úton való rendezésére nem került sor, és megvalósultak olyan beruházások, amelyek eredményeképpen az ügyvédi kamarák és munkaközösségek az ügyvédi hivatáshoz és munkához méltó keretek között, helyiségekben és berendezéssel folytathatták munkájukat.

Az 1962. év nagy eseménye a Debrecenben megtartott I. Országos Ügyvédkongresszus volt, amit az Országos Ügyvédi Tanács rendezett. Ilyen nagyjelentőségű esemény — amelyen az ügyvédség összes időszerű problémái szőnyegre kerültek — az ügyvédség életében még nem volt. A bevezető előadást a Magyar Népköztársaság igazságügyminisztere tartotta, a többi előadást az Országos Ügyvédi Tanács elnöke, a Budapesti Ügyvédi Kamara elnöke és főtitkára. Ezekben az előadásokban az ügyvédség helyzete, problémái, igényei kerültek széles körben megvitatásra. A kongresszus által elfogadott deklaráció hitet tett a párt politikája mellett. Utána egészséges pezsgés indult meg az ügyvédség széles köreiben. A megindult Ügyvédi Közlöny jó propagálója lett az ügyvédmozgalmaknak; ettől eltekintve nem tudott közel kerülni az ügyvédekhez.

Az 1963. év legjelentősebb eseménye az ügyvédek társadalombiztosítási nyugdíjáról szóló kormányrendelet megjelenése

volt. A rendelet megszületését az ügyvédség szerveinek sokéves, küzdelmes harca előzte meg. Ez a rendelet az ügyvédség régi álmát valósította meg. Most már az ügyvédek más dolgozókhoz hasonlóan részesültek nyugdíjban, amelyet az állam az ügyvédek által befizetett járulékból képezett alapból folyósított. A kormányrendelet megszüntette az ügyvédség régi gondját, hiszen most már az ügyvédek nyugodt és gondtalan öregségnek nézhettek elébe.

Jelentős változás állott be ebben az időszakban az ügyvédi munka, valamint az ügyvédség megbecsülése terén is. 1962. nyarán lépett életbe az ügyvédi díjszabásról szóló új rendelet, amely az 1954-es régi rendeletet módosította, és annak kirívó hiányosságait megszüntette. Az 1963-ban megjelent adórendelet enyhítette az addigi adórendszer kirívó igazságtalanságait.

De 1962. július 1-én hatályba lépett az új büntetőeljárási törvény is, amely a védelem jogát a büntetőeljárás alapelvei közé sorolta, a védelem garanciáit korszerűen szabályozta, és 37. §-ában körülírta a védő jogait és kötelességeit A jogalkalmazás jogpolitikai elveiről az 1963. évben megjelent kormányhatározat hangsúlyozta azt, hogy a védők munkája jelentős hozzájárulás a szocialista törvényesség megvalósításához. E rendelkezések nyomán reális lehetőség nyílt a védők részére a nyomozás során való eljárásra, és kezdetét vette a bizalmatlanság légkörének megolvadása, amely bizalmatlanság addig a nyomozó szervek és az ügyvédek közötti jó kapcsolat megvalósulását lehetetlenné tette.

1964-ben jelent meg az az együttes utasítás, amely a megyei bíróságok és a főügyészségek vezetőinek, valamint a kamarai elnököknek kötelességévé tette a rendszeres és szervezett kapcsolattartást a közös problémák megvitatása érdekében. Ez az utasítás az említett szervek közötti viszonyban fordulópontot jelentett.

Ez az időszak tehát a fejlődés megindulását jelentette. Ebben szerepet játszott az, hogy a kamarai vezetők mindinkább feladatuk magaslatára emelkedtek. De minőségileg változott meg az Országos Ügyvédi Tanács munkája is annak folytán, hogy a felügyeleti szerv kezdeményezésére új operatív szerv: az elnökség létesült. A minisztérium mind gyakrabban vonta be munkájába az Országos Ügyvédi Tanács elnökségét. Az újonnan megalakult ügyvédi vizsgabizottságok működése nyomán az utánpótlás szakmai szűrőn ment keresztül, s így színvonala emelkedett.

A fejlődés fő törvényszerűségét ebben az időszakban az

MSZMP VIII. Kongresszusának iránymutatása abban jelölte meg, hogy megindult az önigazgatás felé haladás folyamata, aminek tartalma az, hogy az állami szervek mind több feladatot ruháznak rá a választott testületekre. Ez a folyamat előbb lassan, majd ütemesebben indult el az ügyvédi szervezet terén is. Ugyanakkor az ügyvédek mind szélesebb körben vettek részt a társadalmi mozgásban, a társadalmi szervek (tanácsok, Népfront stb.) munkájában. Ez a fejlődés vezetett el a következő időszakban az ügyvédi törvény novellájának megalkotásához.

VIII.

1965—67.

Tisztikar:

Elnök: Dr. Kárpáti László
Elnökhelyettesek: Dr. Nehéz-Posony József, dr. Várkonyi Rezső
Főtitkár: Dr. Gárgyán Tibor
Titkárok: Dr. Horváth Jenő, dr. Horváth József Kálmán, dr. Visontai Kálmán
Fegyelmi főmegbízott: Dr. Györgyei Béla.

Elnökségi tagok:

Dr. Ádám Tibor
Dr. Balogh Zsigmond
Dr. Barabás Géza
Dr. ifj. Báthory György
Dr. Berend György
Dr. Egri Géza
Dr. Ferenczy Attila
Dr. Flank Ernő
Dr. Fülöp Miklós
Dr. Gerencsér László
Dr. Hegyháti István
Dr. Herczeg István
Dr. Jacsó István
Dr. ifj. Kubinyi Sándor
Dr. Pösténvi Márton
Dr. Sztojkovits Anna

Elnökségi póttagok:

Dr. Barczi Teréz
Dr. Gonda Dániel
Dr. Kende Béla
Dr. Varga Géza

Ellenőrző bizottság:

Elnök: Dr. Fejérváry Géza
Tagok: Dr. Gáldony Béla, dr. Pál Jenő
Póttag: Dr. Kamarási László

Fegyelmi tanácstagok:

Dr. Bakoss István
Dr. Barthodeiszky Emil
Dr. Bordács István
Dr. Fássy Lajos
Dr. Gayer Gyula
Dr. Hertelendy Edit
Dr. Mártai László
Dr. Miklós Zoltán
Dr. Vajda József
Dr. Virág László

Póttagok:

Dr. Balogh Béla
Dr. Déri József
Dr. ifj. Jakab István
Dr. Kecskés Sándor
Dr. Paláncz László
Dr. Vitkay Zsuzsanna

Az Országos Ügyvédi Tanácsba kiküldöttek:

Dr. Bense István
Dr. Bolgár György
Dr. Egri Géza
Dr. Gárgyán Tibor
Dr. Pösténvi Márton
Dr. Rőder Edit
Dr. Sipos Miklós
Dr. Udvardi Miklós

A Budapesti Ügyvédi Kamara újonnan alakult vezetősége újult erővel látott munkához. Ennek eredményeképpen a Budapesti Ügyvédi Kamara — bár utolsónak — csatlakozott az alapok összevonására irányuló törekvésekhez. A kamara által történt rendezés azonban a leghaladóbb, legelőremutatóbb és legbátrabb volt valamennyi előző megoldásnál, kiterjedt az ügyvédség valamennyi igényére és most már példaképül szolgált előbb a többi kamarának, majd az eddigi megoldásokat általánosító felső rendelkezéshez, végül az ügyvédi törvény novellájához. Eddig az ügyvédek csupán öreg korukra voltak gondtalanok az új nyugdíjrendelet folytán; most már betegségük esetére is szabadultak gondjaiktól. Ezen kívül családi pótlék, szülési segély, üdülési segély és egyéb segélyezések is a kamara gondját képezték; ezeket a kamara az ügyvédek hozzájárulásaiból oldotta meg. Most már elmondható volt, hogy az ügyvédek betegségük, megrokkanásuk és nyugdíjba vonulásuk esetére ugyanúgy biztosítva voltak, mint más dolgozók.

Az ügyvédi szervek kezdtek túljutni a szervezeti gondokon. Most már a fő figyelem a vezetés kérdéseire összpontosult, valamint az ügyvédi érdemi munka színvonalának kérdéseire. Hiszen az ügyvédi törvény elsőrendű kötelességévé teszi az ügyvédeknek az állampolgárok magasszínvonalú jogi segítségének

ellátását. Az Országos Ügyvédi Tanács által 1965-ben Pécsett szervezett kamarai vezetői, majd Budapesten szervezett munkaközösségvezetői tanfolyamok már ezeknek a céloknak a szolgálatában állottak.

Az 1966. év nagy eseménye az ügyvédpolitika irányelveiről szóló igazságügyminisztériumi közlemény megjelenése, amely összefoglalta az ügyvéd, az ügyvédi munka és az ügyvédi szervezet kérdésében kialakult elveket. Felmérte a megtett utat, kijelölte a követendő utat, rögzítette az elért eredményeket, szemügyre vette a hiányosságokat és megszabta a további fejlődés irányát. Rámutatott a meglevő hiányosságokra a szervezeti életben és ügyvédi munkában, az egyeseknél még tapasztalható negatív erkölcsi-politikai jelenségekre, ugyanakkor megmutatta az ügyvédi munka színvonalának emelkedését, az ügyvédség társadalmi megbecsülésének fejlődését.

Az ügyvédpolitikai irányelvek nyomán jelent meg az 1966. évi 22. sz. tvr., az ügyvédi törvény novellája, amely az eddiginél is jelentősebb szerepet ruházott az ügyvédi szervekre az ügyvédi munka színvonalának emelése tekintetében, megerősítette az ügyvédi szervek önkormányzatát, kibővítette a kamarák és az Országos Ügyvédi Tanács hatáskörét, és jogszabályi erővel szentesítette az ügyvédség spontán mozgalma által kialakított gazdasági koncentráció jól bevált rendszerét.

Az 1967. év során megalkotásra kerültek az ügyvédi törvény novellája alapján a különböző ügyrendek, így az Országos Ügyvédi Tanács ügyrendje, az ügyvédi kamarák ügyrendje, valamint az 1960. évi szervezeti és működési szabályzat helyébe lépett új munkaközösségi ügyrend.

Az MSZMP IX. Kongresszusa megerősítette a fejlődés irányvonalát a társadalmi önigazgatás felé haladás útján. Az ügyvédpolitikai irányelvek, az ügyvédi törvény novellája és a pártkongresszus után az ügyvédi szervek megerősödése tovább folyt, tekintélyük emelkedett, társadalmi kapcsolataik kiterebélyesedtek. Ugyanakkor hatáskörük és feladataik — a törvényi szabályozáson túl is — növekedtek. Ennek a hároméves ciklusnak befejezéséhez az ügyvédi szervek megnövekedett feladatokkal, ugyanakkor megnövekedett tekintéllyel érkeztek el. Ugyanígy javult az ügyvédi munka színvonala, nőtt az ügyvédség politikai és szakmai képzettsége, ennek eredményeképpen mind reálisabbá vált erkölcsi és anyagi megbecsülése. Az ügyvédség iránti ellenszenv megszűnt, mind többen törekedtek hivatástudatból is az ügyvédi pályára, amely a fiatal jogászok előtt mind vonzóbbá válik.

IX.

1968—70.

Tisztikar:

Elnök: Dr. Gárgyán Tibor
Elnökhelyettesek: Dr. Horváth Jenő, dr. Várkonyi Rezső
Főtitkár: Dr. Györgyei Béla
Titkárok: Dr. Horváth József, dr. Kende Béla, dr. Visontai Kálmán
Fegyelmi főmegbízott: Dr. Ferenczy Attila

Elnökségi tagok:

Dr. Ádám Tibor
Dr. Barabás Géza
Dr. Barczi Teréz
Dr. Bács István
Dr. Báthory György
Dr. Berend György
Dr. Bordács István
Dr. Egri Géza
Dr. Fejérváry Géza
Dr. Fülöp Miklós
Dr. Jacsó István
Dr. ifj. Jakab István
Dr. Kubinyi Sándor
Dr. Pösténvi Márton
Dr. Sipos Miklós
Dr. Szilágyi György

Elnökségi póttagok:

Dr. Barcsay Sándor
Dr. Körmendy-Ékes S.-né
Dr. Mály József
Dr. Somos András

Ellenőrző bizottság:

Elnök: Dr. Nehéz-Posony József
Tagok: Dr. Lévai Gábor, dr. Nagy Tibor
Póttag: Dr. Dömös Lajos

Fegyelmi tanácstagok:

Dr. Bakoss István
Dr. Barthodeiszky Emil
Dr. Déri József
Dr. Gayer Gyula
Dr. Gerencsér László
Dr. Hertelendy Edit
Dr. Mártai László
Dr. Miklós Zoltán
Dr. Rabatin Gyula
Dr. Sasvári Tibor
Dr. Vajda József
Dr. Virág László

Póttagok:

Dr. Balogh Béla
Dr. Csohány Gizella
Dr. Endrődi László
Dr. Kecskés Sándor
Dr. Lovász András
Dr. Oldal Kálmán
Dr. Paláncz László
Dr. Vitkay Zsuzsanna

Az Országos Ügyvédi Tanácsba kiküldöttek:

Dr. Bense István
Dr. Bolgár György
Dr. Egri Géza
Dr. Györgyei Béla
Dr. Kárpáti László
Dr. Rőder Edit
Dr. Sipos Miklós
Dr. Udvardi Miklós

Az új ciklus jelentős változásokat hozott az ügyvédi szervek vezetésében. Egyes régi, megbecsült vezetők távoztak állásukból. Eltávozott dr. Pösténvi Márton, aki két cikluson keresztül a Budapesti Ügyvédi Kamara elnöke, egy cikluson keresztül az Országos Ügyvédi Tanács elnökhelyettese volt. Megvált — hat év után — az Országos Ügyvédi Tanácsban viselt elnöki állásától dr. Szeszák Gyula, aki azonban megmaradt a Debreceni Ügyvédi Kamara elnöke. Mindkettő értékes munkájával és jelentős eredményekkel tette nevét emlékezetessé az ügyvédség történetében. Helyükbe új, rátermett vezetők léptek. A folytonosságot is régi, kipróbált vezetők képviselték, akik változatlanul megmaradtak a helyükön.

A Budapesti Ügyvédi Kamara életében jelentős előrehaladást hozott ez a három esztendő. Tovább emelkedett az ügyvédség társadalmi és anyagi megbecsülése. Átépített, újonnan berendezett ügyvédi munkaközösségi helyiségek egész sora létesült, amelyekben az ügyvédek sohasem látott kulturált körülmények között folytathatták ügyvédi munkájukat. Erre az időszakra esik a bírósági fotokópiaszolgálat megteremtése, az ügyvédek devizaszámlájának lehetővé tétele, a budapesti ügyvédek általános életbiztosítása, és sok más — az ügyvédek érdekeit szolgáló — eredmény. Ugyanakkor a vidéki ügyvédség életében, munkájában és életkörülményeiben is jelentős haladás mutatkozott.

A Budapesti Ügyvédi Kamara életének első jelentős eseménye ebben a ciklusban az első ügyvédi munkaközösség fennállásának huszadik évfordulója alkalmából rendezett ünnepi elnökségi ülés. Az ülés szónoka a munkaközösség vezetője (egyik alapítója) volt, aki ünnepi beszédében ismertette a munkaközösség megalapításának körülményeit, a munkaközösség törté-

netét, és azokat az eredményeket, amelyeket az ügyvédség húsz év alatt elért. Hangsúlyozta a húsz év előtti esemény jelentőségét, és leszögezte, hogy a húsz évvel ezelőtt elvetett mag szökkent most kalászba.

Az Országos Ügyvédi Tanács élére az új ciklusban dr. Kárpáti László személyében új, vezetői képességekkel bíró elnök állott. Ennek az időszaknak jellegét az adta meg, hogy az önigazgatás felé haladás útján új értékelést nyert az állami felügyelet és az önkormányzat egymáshoz való viszonya. Egyes körülhatárolt területeken deklarálást nyert a centrális hatáskör fenntartása, a tendencia azonban általában az önigazgatás széleskörű kifejlesztése. Kialakult az a helyzet, amelyet az ügyvédpolitika irányelvei perspektívaként jelöltek meg, hogy az Országos Ügyvédi Tanács javaslattevő szervből mindinkább irányító-intézkedő szervvé vált.

Az 1968. év nagy eseménye az Országos Ügyvédi Tanács által megszervezett Nemzetközi Bűnügyi Védői Szimpozion volt, amelyen a Budapesti Ügyvédi Kamara súlyához mérten kivette részét. Ezen a nagyszabású értekezleten hat szocialista ország ügyvédi szerveinek vezetői, a hazai jogtudomány, az igazságszolgáltatás és bűnüldöző szervek képviselői, valamint száz budapesti és vidéki ügyvéd jelent meg, és vitatták meg a legkiválóbb ügyvédi vezetők és egyetemi tanárok előadásában azokat a legfontosabb büntetőeljárásjogi elméleti és gyakorlati kérdéseket, amelyek az ügyvédeket mindennapi munkájukban érdeklik. A szimpozion célja és eredménye nem utolsósorban az is volt, hogy reflektorfénybe állította a védő munkáját, amelyben megvalósul a védelemnek az Alkotmány által biztosított elve.

Az ügyvédi szervek vezetőinek erőfeszítése és az igazságügyi kormányzat hathatós segítsége eredményezte azt, hogy 1969-ben módosításra került az ügyvédek társadalombiztosítási nyugdíjáról szóló kormányrendelet. A módosítás megszüntetett egyes olyan megkülönböztetéseket, amelyek más dolgozókkal szemben hátrányosan sújtották az ügyvédeket. A személyzeti munka továbbfejlesztéséről szóló kormányhatározatnak az ügyvédi szervezetben történő végrehajtásáról ugyanebben az évben kiadott miniszteri utasítás megvetette annak lehetőségét, hogy a vezetésre alkalmas fiatal erőkből megfelelő utánpótlás kerüljön ki.

A budapesti ügyvédség ebben az időben fokozott megbecsüléssel fordult „nagy öregei" felé. Dr. Aczél Jenő, dr. Csató Gyula, dr. Dániel Miklós, dr. Gábori Bertalan, dr. Ladányi Ármin, dr. Ladányi Ernő, dr. Mártai László, dr. Török László, dr.

Vajda Ernő: aranybetűkkel írták be nevüket az ügyvédség történetébe. A Budapesti Kamara nagysikerű kiállítást rendezett („Ügyvéd a haladás szolgálatában"), amely összegezte az ügyvédség haladó hagyományait.

Az ügyvédi munkaterület problémái ebben a ciklusban is változatlanul égetők. A gazdaságirányítás új rendszere ugyan új lehetőségeket vetett fel az ügyvédség előtt, mégis a zugírászat elleni harc kérdése, a községi tanácsi dolgozók magánmunkálatainak kérdése, a termelőszövetkezeti képviselet szűkülése, a vállalati és termelőszövetkezeti jogtanácsosok által a vállalati dolgozók részére nyújtott képviselet, a kirendelések alapján ellátott ügyek arányának állandó növekedése a megbízásos ügyekkel szemben: mindmegannyi olyan nehézség, amely a jövőben is tetemes erőfeszítést követel az ügyvédi szervektől.

* * *

Az előadottak — ha nem is a teljesség igényével — világosan tárták fel a budapesti ügyvédség — és ezen keresztül az ország ügyvédsége — történetét, 25 éves fejlődését, a fejlődés törvényszerűségeit, a fejlődés eredményeit és nehézségeit, a kialakult mai helyzetet, örömeivel és gondjaival egyaránt.

A Budapesti Ügyvédi Kamara az ország legnagyobb kamarája. Tagjainak száma, a tagok személyében rejlő értékek: mind kiemelik az ország kamaráinak sorából. Története egyben az ország ügyvédségének története. Tagjai közül számosan játszottak szerepet a felső szervek vezetésében. Ezek sohasem felejtették el, — amikor az ország ügyvédségének érdekeiért fáradoztak — hogy budapesti ügyvédek, a Budapesti Ügyvédi Kamara tagjai.

A 25 év története egyenesvonalú fejlődésről tesz tanúbizonyságot. A régmúlt idők gondjai ma már elhomályosultak: ma új gondok veszik igénybe erőfeszítéseinket. A budapesti ügyvédek mindenkor ott voltak és helyt álltak a fejlődés élvonalában. Akár az első ügyvédi munkaközösség megalakulását tekintjük, amelynek „csodálatára" 1948. őszén összegyűlt Budapesten, a Géza utcai helyiségekben az ország ügyvédségének színe-java, — akár a Budapesti Ügyvédi Kamara által megvalósított beruházási és szociális program hatalmas arányait, amelyek ma állanak példaképül az ország ügyvédsége előtt: mind a budapesti ügyvédek élenhaladását, új és jobb megoldásokra törekvését, összefogását, alkotóerejét tanúsítja.

A szereplő nevek között sok olyan van, amelynek hordozójára már alig emlékszik valaki. Ennek oka nem mindenkor az,

hogy viselője esetleg szürke ember lett volna, akinek alakja a múlt ködében elmosódott. Oka olykor inkább csak az, hogy azóta elmúlt 20—25 év — közel egy generáció —, új személyek léptek a színpadra, akik egynegyed évszázaddal ezelőtt még nem voltak az ügyvédi pályán. De öröm felfedezni a régi tisztikarokban ismerős neveket. Olyanokét is, akik ma más pályán szereznek megbecsülést előző életpályájuknak, olyanokét is, akiknek neve végigvonult 20—25 év történetén.

A régi problémák helyet adtak új gondoknak. A feladatok minőségileg változtak meg. Akik régen az ügyvédség iránti ellenérzéssel szemben harcoltak, ma az ügyvédi munka színvonalának emeléséért harcolnak. Megváltozott a harc iránya, megváltoztak módszerei is. Ma már nem küzdünk szervezeti problémákkal, szociális problémákkal, a megbecsülés problémáival, legalább is ezek nincsenek a mindennapos munka homlokterében. Ma a fő figyelem arra irányul, hogy az ügyvédi munka színvonala minél magasabbra emelkedjék. A legmagasabb szinten kell az ügyvédeknek az Ügyvédi Törvény 1. §-ában írt azt a feladatát megvalósítani, hogy — a bíróságok és hatóságok jogszolgáltatási tevékenységét elősegítve — az ügyfeleknek jogi segítséget nyújtsanak és a szocialista törvényesség érdekében lelkiismeretes munkával támogassák az ügyfelek jogainak érvényesülését. Ezen a téren a fejlődésnek beláthatatlan távlatai állnak az ügyvédség előtt, és ma az ügyvédség vezetői is erre összpontosítják figyelmüket.

DR. BERECZKI LAJOS

A BÉKÉSCSABAI ÜGYVÉDI KAMARA TEGNAP ÉS MA

Amikor a 3/1955. (IX. 8.) IM. számú rendelet a Békéscsabai Ügyvédi Kamarát 1956. évi január hó 1. napjával megalakítani rendelte, Békés megyében az ügyvédi munkaterület elhanyagolt, az ügyvédség szervezete kialakulatlan, személyi állománya részben elöregedett, a nemrég végbement nagy társadalmi átalakulás kapcsán az ügyvédségre háruló fokozottabb feladatok ellátására szakmailag, de különösen politikailag felkészületlen volt.

Az újonnan alakult Békéscsabai Ügyvédi Kamara területén 75 ügyvéd működött, közülük csupán 43-an dolgoztak munkaközösségekben, míg 32 ügyvéd magángyakorlatot folytatott. A már meglévő közösségek elhelyezése kivétel nélkül bérelt ingatlanokban, rendkívül zsúfolt körülmények között volt megoldva. Munkaeszközeik és berendezési tárgyaik az ott dolgozó ügyvédek személyi tulajdonát képezték. Megfelelő anyagi eszközök híján alig volt reménye annak, hogy akár a munkaeszközök közösségi tulajdonba vétele, még kevésbé azok fejlesztése, vagy éppen megfelelő új helyiségek kialakítása megvalósítható legyen.

A megye ügyvédségének a párttal, a tanácsi szervekkel, a rendőrséggel szinte semmilyen kapcsolata nem volt. A bírósággal, ügyészséggel meglévő kapcsolatainkat a múlt terhes öröksége árnyékolta be és a kölcsönös bizalmatlanság volt a jellemzője.

A legelső tennivaló az volt, hogy felkeltsük az érdeklődést az ügyvédi munka iránt és a közösség érdekében végzett önzetlen munkával időről-időre elnyerjük a kamara tagjainak társadalmi megbecsülését.

Alig indult el a munka, amikor az 1956. októberében bekövetkezett ellenforradalmi események teljesen szétzilálták a kamara még össze sem szokott vezetését. A magunk elé tűzött feladatok megvalósítására csak az 1958. évi felülvizsgálat után kerülhetett sor, amikor is 1958. szeptember 1. napjával a megye területén 59 ügyvéd nyolc munkaközösséget alakítva kezdte meg

működését. Munkaközösségeink szervezete már akkor is csaknem teljes egészében egybeesett az államigazgatási szervezettel.

Az ügyvédkedés szocialista formája tehát kialakult, a felülvizsgálat ténye pedig a működésünkhöz elengedhetetlen bizalmat biztosította számunkra. A létszám jelentős mérvű csökkenése elhelyezési gondjainkat valamelyest enyhítette, de meg nem oldotta. Még nehezebb volt az utánpótlás biztosítása. Az egyetemeken tanuló ifjúság egyáltalán nem tanúsított érdeklődést az ügyvédi pálya iránt, így egyre égetőbbé váló utánpótlási gondjainkat más pályán működő jogászok átjegyezésével kellett enyhíteni. Már akkor szervezetté és intézményessé tettük a kamara tagjainak politikai és szakmai képzését, amely időről időre érezteti kezdte kedvező hatását.

A 8/1958. (IX. 13.) IM. számú rendelet által elrendelt tartalék- és felosztható alap képzése gazdasági lehetőségeinket is megjavította. Még így is néhány évnek kellett azonban eltelnie ahhoz, hogy kamaránk vezetése tudomásul vegye: a közösségenként képzett és ugyancsak közösségenként felhasznált alapok szétforgácsolt ereje nem tesz alkalmassá bennünket jelentősebb beruházások megvalósítására, de nem ad lehetőséget arra sem, hogy a kamara tagjainak indokolt szociális igényét biztonsággal kielégíthessük. Ez a felismerés indította vezetőségünket arra, hogy 1962. július havában összevont tagértekezletre hívja meg kamaránk valamennyi tagját és ott őszintén feltárva kilátástalannak tűnő gazdasági helyzetünket, kérjük a megye ügyvédségét, határozzon akként, hogy az addig közösségenként képzett alapjainkat haladéktalanul vonjuk össze, adjuk azt a kamara központi kezelésébe és határozzunk meg szigorú irányelveket a felhasználás módját illetően. Ügyvédeink hosszas vita után az alapok összevonása mellett döntöttek és a határozat alapján 1962. augusztusában a közösségeknél külön-külön kezelt tartalékalapot összevontuk, melynek eredményeként kamaránk 135 853 Ft-ot kapott kezelésbe.

A felosztható alap központosítása adott lehetőséget arra, hogy 1962. augusztus havától rendszeres segélyben részesítsük megbetegedett tagjainkat, a munkaviszonyban nem álló, vagy kiskorú családtagjaik részére családi pótlékot helyettesítő juttatást fizessünk és egyszeri segélyben részesíthessük azokat a tagokat, akik házasságot kötöttek, vagy gyermekük született. Tudtuk támogatni azokat is, akik közeli hozzátartozójukat veszítették el. Ha a felosztható alap — a most említett jogcímeken történt kifizetések után — felesleget mutatott, úgy azt — a befizetés arányában — minden hónapban visszatérítettük munka-

közösségeink részére, ahol is azt — mint adóköteles jövedelmet — a közösség tagjai között fejenként egyenlően osztottuk szét.

A tartalékalap felhasználásánál a szigorú takarékosság elveit tartottuk szem előtt. Így történhetett, hogy 1966. év végére az összevontan kezelt tartalékalap összege már csaknem egymillió forint volt. Ez a gazdasági erő tette lehetővé számunkra, hogy a kamara közgyűlése az 1964-ben már elhatározott és Békéscsabán megépítendő székház gyakorlati kivitelezéséhez fogjon.

Az 1967. január 1-én bevezetett egységes gazdasági alap tervezésénél és felhasználásánál is e nagy cél mielőbbi megvalósíthatása volt a főszempont. Kamarai beruházásokra ettől az időtől kezdve kereken 400 ezer forintot terveztünk és ugyanilyen összegben határoztuk meg szociális szükségleteink fedezetéül szolgáló alapot is.

A kamara tagságának erőfeszítése nem volt hiábavaló.

1970. január 2. napján kamaránk újonnan megépített és berendezett székházát ténylegesen használatba vettük.

A közel kétmillió forint költséggel épült kétszintes székház földszintjén az egyesített Békéscsabai Ügyvédi Munkaközösség helyiségei vannak.

A közösség jelentős ügyfélforgalmát minden tekintetben zökkenőmentesen képes bonyolítani a várakozásra s az ügyfelek eligazítására szolgáló 86 m^2 alapterületű várakozó helyiség. E helyiségben van a telefonközpont, a pénztár és az eligazítást is célzó adminisztráció. A tágas csarnokból nyílik az itt dolgozó 10 ügyvéd zavartalan munkáját biztosító, egyenként 13 m^2 alapterületű, telefonnal is felszerelt 10 dolgozószoba.

A székház emeleti részét a kamara helyiségei foglalják el.

Tanácskozó termünk — 72 m^2 alapterülettel — 100 személy kényelmes befogadására alkalmas, így nemcsak kamaránk minden rendezvényének lebonyolítására, de a megye jogászságának összejövetelére is lehetőséget ad. Egy 25 m^2 alapterületű elnöki dolgozószoba, valamint külön elnöki iroda szolgálja a kamara munkájának zavartalan vitelét. Egy irattár és egy ügyvédjelölti szoba teszi egésszé székházunkat, melynek fűtését gázkonvektorokkal biztosítottuk.

1970. február 27-én dr. Korom Mihály igazságügyminiszter, dr. Szilbereky Jenő miniszterhelyettes, dr. Böőr Péter, az Igazságügyminisztérium Bírói Felügyeleti Osztályának vezetője, Frank Ferenc, az MSZMP Békés Megyei Bizottságának első titkára, dr. Fekete Antal, az MSZMP Békés Megyei Bizottsága

Adminisztratív Osztályának vezetője és dr. Jakucs Tamás, a Gyulai Megyei Bíróság elnöke tisztelték meg kamaránkat látogatásukkal. Vendégeink megelégedésüket fejezték ki a látottak felett.

Székházunk ünnepélyes felavatásával egybekötött évi rendes közgyűlésünket március 21-én tartottuk meg, amikor is a meghívott kedves vendégeink mellett kamaránk egész tagsága örömmel nyugtázta erőfeszítéseinket. Nagy elismerés elnökségünk részére, hogy a székházat a megye ügyvédsége őszintén sajátjának érzi, annak megvalósulásában bíztatást lát arra, hogy a még meglévő elhelyezési problémáinkat közös erőfeszítéssel sikerül hasonlóképpen megoldani.

Bár e jelentős beruházás gazdasági erőnk fokozott központosítását igényelte, berendezési, felszerelési tárgyaink felújítására, vidéki közösségeink elhelyezésének korszerűsítésére a legszükségesebbeket e mellett is biztosítani tudtuk, így a megye területén jelenleg működő hét közösségünk közül négy működik saját ingatlanban. A kamara vezetésének erkölcsi kötelessége, hogy a még nem saját tulajdonban dolgozó közösségeink részére is megfelelő objektumokat vásároljon, vagy alakítson ki.

Gazdasági erőink növekedésével párhuzamosan javult a kamara személyi állományának összetétele is. Az ügyvédi pálya iránt korábban tapasztalt idegenkedés az egyetemi ifjúság részéről megszűnt, sőt az utóbbi időben indokolatlan túljelentkezés tapasztalható. A helyzet javulását ékesen bizonyítja az a tény, mely szerint 1962. december 31. napján a kamarában mindössze egy ügyvédjelölt működött, míg ez idő szerint jelöltjeink száma 10. Ha emellett tekintetbe vesszük azt is, hogy az ifjúság érdeklődésének fokozódása arra is lehetőséget biztosít, hogy a jelentkezők közül a legalkalmasabbakat jegyezzük be sorainkba, akkor világos, hogy a legrövidebb időn belül minőségi javulásra is számíthatunk. Jóllehet kamaránk elnöksége hosszú idő óta az egyetemről történő bejegyzést tartja az utánpótlás legbiztosabb forrásának, a legutóbbi időkig mégsem zárkóztunk el teljesen arra alkalmas személyeknek más pályáról történő átjegyzése elől.

A biztos alapokon nyugvó, rendszeres utánpótlás előnyösen éreztette hatását a kamarai átlagos életkor alakulása szempontjából is: jelenleg elmondhatjuk, hogy a Békéscsabai Ügyvédi Kamara tagjainak átlagos életkora 49 év.

A kamara tagságának több mint fele a megye városaiban működik és csak kisebb hányada folytat vidéken gyakorlatot.

Kezdettől fogva nagy súlyt helyeztünk arra, hogy vidéken működő kartársaink minden tőlük telhető segítséget megadjanak a mezőgazdaság szocialista átszervezéséhez. A termelőszövetkezeti jogvédelemnek 1954-ben történt intézményessé tétele óta vidéki kartársaink rendszeresen foglalkoznak termelőszövetkezetek képviseletével. A mezőgazdaság átszervezésének 1960-ban történt befejezése óta Békés megye területén is erősödött az az irányzat, ami az ügyvédi jogvédelemmel szemben az önálló termelőszövetkezeti jogtanácsosi rendszer kiépítését célozta.

Eme irányzat következtében az ügyvédi képviselet valamelyest korlátozódott ugyan, azonban még ez idő szerint is 27 ügyvédünk látja el 63 termelőszövetkezet rendszeres jogvédelmét. A kamara tagsága a jogvédelem ellátásához ragaszkodik, nemcsak azért, mert több olyan ügyvédünk is van, akik immár 15 esztendeje működnek ezen a területen, hanem azért is, mert a célunk, hogy a jogi ellátást minden eszközzel közelebb juttassuk a falu lakosságához és úgy érezzük, hogy ehhez a legmegfelelőbben kiépített szervezettel és személyi állománnyal mi rendelkezünk.

Hasonló meggondolások alapján szorgalmaztuk az utóbbi években az ügyelethálózat kiépítését is. Ez idő szerint a megye területén 27 ügyelettel rendelkezünk, melyek minden tekintetben beváltották a hozzájuk fűzött reményeket. Ügyeleteink csaknem kivétel nélkül az érintett községekben a tanácsházán működnek és feladatuknak tekintik, hogy a hozzájuk forduló jogkereső közönség ügyes-bajos dolgainak szakszerű ellátásán túl magának a tanácsnak is jogi segítséget nyújtsanak problémáik megoldásához. Úgy érezzük, hogy a tanácsok ügyvédeink ilyen irányú tevékenységét nagyra értékelik, ami a vidéki ügyvédség jó nevének öregbítését szolgálja.

Új bejegyzéseinknél, ügyelethálózatunk fejlesztésénél, nem feledkeztünk meg arról, hogy megyénk területén jelentős számú nemzetiség él, s bár azok nyelvünket beszélik, mégis lényegesnek tartjuk, hogy az adott területre olyan ügyvédeket jegyezzünk be, illetve jelöljünk ki ügyelet ellátására, akik az adott területen élő nemzetiség nyelvét ismerik. Így a Battonya és Gyula környékén élő román, illetve délszláv lakosságra tekintettel Battonyán is, Gyulán is van ügyvédünk, aki e nemzetiségek nyelvét beszéli. Békéscsabán, Szarvason szlovákul beszélő ügyvédeink is vannak. A gyakorlat azt igazolja, hogy a nemzetiségi lakosokkal anyanyelvükön történő értekezés az ügyvédség iránti megbecsülést és bizalmat fokozza.

A kamarának és közösségeinknek az államigazgatási beosztással azonos módon történt kialakítása már magában is nagy jelentőségű volt az azonos szinten dolgozó párt- és állami szervekkel történő kapcsolatok megjavítása terén. Kezdettől fogva munkálkodtunk azon, hogy a párt- és állami szervekkel megismertessük az ügyvédi munkaterületet, de különös lendületet adott e folyamatnak a 201/1964. IM. Legf. Ü. számú együttes utasítás megjelenése, ami e kapcsolatokat intézményessé tette. Az együttes utasítás megjelenését követően éltünk a lehetőséggel és munkálkodtunk azon, hogy járási és megyei szintű kapcsolataink a társszervekkel, de más hatóságokkal és intézményekkel is minél közvetlenebbek legyenek. Túlzás lenne azt állítani, hogy ezek a kapcsolatok akár még ma is minden járás területén elmélyültek és tartalmasak lennének. Azt azonban el lehet mondani, hogy a kapcsolattartás minden szinten rendszeres, a megbeszélésen résztvevők köre bővül, ma már a legtöbb járásban az igazságügyi szerveken kívül részt vesz a megbeszéléseken az adott terület pártbizottságának, tanácsi szervének, rendőrségének kiküldötte is. E kapcsolatok kiválóan szolgálják egymás megismerését, a közös munka megjavításának céljait.

A megfelelően kialakított szervezeti forma, a szakmailag és politikailag vitathatatlanul magasabb szintű ügyvédi munka, a társszervekkel kialakított rendszeres és helyes kapcsolat, személyi állományunk felfrissítése, a következetesen alkalmazott önképzés és oktatás eredményeként elmondhatjuk, hogy a megye ügyvédségének megbecsülését sikerült a kívánt szintre emelni. Végleg eltűntek a korábban nem ritka ügyvédellenes megnyilatkozások és megyénk területén ma már senki sem teszi vitássá, hogy az ügyvédség a megye igazságszolgáltatásának harmadik, megbecsült tényezője.

Tudom, hogy az eredmények, melyekről szóltam, nem egyedülállóak, de tudom azt is, hogy nem vagyunk magunk gondjainkkal, megoldást igénylő problémáinkkal sem.

Békéscsabán székházat építettünk, a gyulai, a battonyai, a szarvasi közösségeink elhelyezése saját ingatlanban van megoldva. Ezeken kívül részben közösségek, részben kirendeltségek elhelyezésére szolgáló épületek résztulajdonunkat is képezik. Bátran elmondhatom, hogy a szocialista ügyvédkedéshez nem méltó elhelyezéssel a megye területén sehol sem találkozunk, s bár a kamara tagsága évről évre tiszteletre méltó áldozatokat vállal elhelyezésünk, berendezésünk korszerűsítése érdekében, mégsem lennék őszinte, ha azt állítanám, hogy ilyen irányú

gondjainkat saját erőből belátható időn belül véglegesen megoldani képesek lennénk. A saját tulajdont képező épületek állagának megóvása, berendezéseinek korszerűsítése, de akár csak felújítása évről évre növekvő terhet jelent számunkra, ami egyben azt is jelenti, hogy mind kevesebb erőnk marad nagyobb tartalék gyűjtésére, a még megoldásra váró elhelyezési problémáink felszámolására. Ilyen irányú ismételt és alapos felmérés arról győzött meg bennünket, hogy a kérdés megnyugtató megoldását csak állami kölcsön biztosíthatná. Úgy gondolom, hogy ha — a vitathatatlanul szükséges — magánkisipari szolgáltatások bővítése ilyen irányú állami támogatást élvezhet, úgy a szocialista magyar ügyvédségnek sem szerénytelen a kérése, hogy saját elhelyezési problémáit legalább középlejáratú hitel igénybevétele mellett oldhassa meg.

Büszkék vagyunk arra, hogy egyetemről kikerülő jóképességű fiatal jogászokkal frissíthetjük fel sorainkat. Gyakran tapasztaljuk azonban, hogy a közénk kerülő fiatalok nem mindig ismerik pályánk lényegét. Hivatásunkat nem elsősorban a köz szolgálatának tekintik, ezért néha csalódás éri őket. Nem ritka jelenség körükben a közösség dolgai iránti közöny, ami néha az életpályára való felkészülés elhanyagolásában is jelentkezik.

Nem tagadhatjuk, hogy gondot jelent számunkra a teljesen szabályozatlan ügyfélfogadási idő, ami nemkívánatos belső feszültséget okoz. Előfordul, hogy ügyfélfogadás munkaszüneti napon is van, más helyen viszont még a munkanapok sincsenek kihasználva. Jól tudjuk, hogy az ügyvédi hivatás nem tűri a merevre szabott időbeli korlátozást, úgy gondoljuk azonban, hogy azt joggal igényeljük, miszerint egy-egy területen az ügyfélforgalom igényéhez igazodóan ugyan, de egységesen szabályozzuk a félfogadási időt, meghagyván természetesen minden ügyvédnek a jogot ahhoz, hogy saját írásbeli munkáját a neki legmegfelelőbb időben és körülmények között végezhesse el.

Gondot jelent a terhek egyenlőtlen viselése is. A többet dolgozó, ennek következtében magasabban termelő ügyvéd a terhek viseléséből is ennek arányában veszi ki részét, jóllehet, a közösségi, de a kamarai szolgáltatások egy nem elhanyagolható része épp oly mértékben szolgálja az esetleg önhibájából alacsonyan termelő ügyvéd érdekeit is.

Az elmondottak mutatják, hogy vannak eredményeink, de vannak gondjaink is. Kamaránk azonban ma szervezettebb és erősebb, mint volt tegnap, azon leszünk, hogy holnap még erősebb legyen, mint ma volt.

DR. FARAGÓ ENDRE

A BORSODI ÜGYVÉDSÉG A FELSZABADULÁS UTÁN

A jelenről és a jövő feladatairól szóló beszámolót a múltra történő visszatekintéssel kell kezdeni.

A Miskolci Ügyvédi Kamara — a kamarák többségéhez hasonlóan — az 1874. évi XXXIV. t. c. 17. §-a és az 1875. október 25. napján kelt 31.632 I. M. sz. r. alapján 1876-ban alakult. Az ügyvédi közvélemény a korabeli adatok szerint nem fogadta osztatlan lelkesedéssel az első ügyvédi rendtartás összes rendelkezéseit, de lényegében ez a törvény rakta le az ügyvédi szervezet alapjait.

Az első világháború után jelentősen megnövekedett a Miskolci Ügyvédi Kamara területe, mert illetékessége kiterjedt a békekötés eredményeként visszamaradt abaúji és zempléni részekre. Az országnak ez a felvidéki sarka közismert volt ellenzéki beállítottságáról és felfrissítésre váró hagyományként emlékezhetnénk meg több ügyvédnek a fasizálódó rendszer elleni hősies küzdelméről, amit ellenzéki képviselőjelöltként, bebörtönzött baloldaliak önkéntes védőiként, vagy törvényhatósági bizottságok tagjaiként vívtak a népelnyomó hatalommal szemben.

* * *

A kamara 1939-ben vásárolt ingatlant és jelenleg is ebben a Dózsa György utca 11. szám alatti székházban működik.

A kamara a második világháború befejezése után nehéz körülmények között kezdett hozzá a megváltozott feladatok ellátásához.

A székház falán márványba vésett nevek jelzik, hogy a kamara a második világháború véres és embertelen küzdelmében 103 tagját vesztette el. A kamara irattára megsemmisült, helyiségeit igénybevették, a székházban begyűjtési hivatal működött és lakókat költöztettek be. Az egész ügyvédségre szinte rávetítődött a kapitalista kizsákmányolás kollektív felelősségének súlyos árnyéka.

Az ügyvédségről az volt a kialakult általános nézet, hogy az ügyvédi „mesterség" szorosan összefügg a kapitalista társadalmi renddel és ezért az ügyvédi hivatás ebben az időben megvetett, lenézett, szükségszerűen elviselt foglalkozás volt.

1946-ban a kamarának 133 tagja volt, akik közül 62-en Miskolcon, 71-en pedig vidéken működtek.

A 37.000/1948. I. M. sz. r. megszüntette a nem ítélőtáblai székhelyen működő Miskolci Ügyvédi Kamara önállóságát és beolvasztotta a Debreceni Ügyvédi Kamarába, Miskolcon pedig csupán Helyi Bizottság működött tovább. Ez, a később értelmetlennek bizonyult, indokolatlan centralizálás fékezően hatott arra, hogy az ügyvédség megtalálja a helyét az új társadalomban és kialakítsa a megváltozott feladatoknak megfelelő új szervezeti formákat.

A 770/1952. I. M. sz. rendelettel a Miskolci Ügyvédi Kamara visszanyerte az 1948-ban elvesztett önállóságát és megújult lelkesedéssel látott neki az önállóság hiánya miatt elmaradt feladatok pótlásának.

Paradox módon éppen a törvénysértések időszakában indult meg a nézeteknek az a sok vesztett csatával járó és nagyon lassan érlelődő megváltozása, hogy az ügyvédi hivatás nem függvénye a kapitalista társadalmi rendnek és az ügyvédségre az épülő szocializmusban felelős, komoly feladatok hárulnak.

Az ügyvédség szellemi érettségének jelentős mutatójaként rögzíthetjük, hogy az ügyvédi kar mintegy „elébe ment" az ellenséges nézetek lassú fellazulásának, az elítélő kritikai hangok „olvadásának", és önkéntesen kialakította az ügyvédi hivatás gyakorlásának magasabb fokú, a szocialista elveknek megfelelő szervezeti formáit. A még mindig nehéz személyi és tárgyi előfeltételek mellett egymás után alakultak meg az ügyvédi munkaközösségek.

A Miskolci Ügyvédi Kamara területén 1952. és 1955. között 13 ügyvédi munkaközösség alakult 97 taggal és már csak 20 ügyvéd folytatott magángyakorlatot. Az úttörő a miskolci 1. számú ügyvédi munkaközösség volt, amelyet 1952. augusztus 20-án dr. Földes Sándor alapított meg, aki 1952-től 1955-ig betöltötte a kamara elnöki tisztségét is és elévülhetetlen érdemeket szerzett az ügyvédi közéletben. Az 1. sz. ügyvédi munkaközösség megalakulását Miskolcon 1953. szeptember 2-án a 2-es, 1955. július 1-én a 3-as és 1955. szeptember 1-én a 4-es számú ügyvédi munkaközösség megalakulása követte.

A megalakult ügyvédi munkaközösségek ellenálltak az ellenforradalom viharának és az ellenforradalmi események a kamara területén egyetlen munkaközösséget sem tudtak felbomlasztani.

Az 1958-as felülvizsgálat célja a kar megtisztítása, a megnövekedett és megváltozott feladatokhoz joggal megkívánt személyi előfeltételek biztosítása volt. A felülvizsgálat ezt a célját — az elkövetett, de később orvosolt tévedések ellenére — betöltötte. Az 1958-as felülvizsgálat után a Miskolci Ügyvédi Kamara taglétszáma 81 ügyvédre módosult.

Jelenleg kamaránk területén kilenc ügyvédi munkaközösségben 74 ügyvéd és 15 ügyvédjelölt tevékenykedik. A munkaközösségek közül négy Miskolcon, öt pedig járási székhelyen fejti ki működését.

A 74 ügyvédből három, a 15 jelöltből pedig öt nő, tehát az összlétszámhoz viszonyítva a nők aránya viszonylagosan kedvező. A működő ügyvédek számához képest a kamara által bejegyzett ügyvédjelöltek száma az országos átlagot jelentősen meghaladja. Minden munkaközösségben működik ügyvédjelölt; ezek foglalkoztatásánál és elhelyezésénél a kamara irányadó szempontként érvényesíti azt a kívánalmat, hogy az ügyvédjelölt a későbbiek folyamán ugyanabban a munkaközösségben folytasson ügyvédi tevékenységet, ahol jelölti tanviszonyát, gyakorlatát töltötte. Ez az elv töretlen a járási székhelyeken működő közösségeknél, míg a megye székhelyén működő jelöltek későbbi munkaközösségi felvétele az igényeknek megfelelően változik.

Kedvező képet mutat a Miskolci Ügyvédi Kamara tagjainak korátlaga is. A kamara által már évekre visszanyúlóan folytatott utánpótlás-nevelés, valamint az ügyvédi nyugdíjrendelet kedvező intézkedései eredményeként a jelenlegi korátlag 46 év és csupán egy 65 éven felüli ügyvéd működik. A nyugdíjba vonult kollégáknak is igyekszünk az „átállást" megkönnyíteni; ezen elvtől indíttatva foglalkoztatunk a megye területén öt kartársat havi 500,— forintos dotáció mellett.

1962-ben a kamara elnöksége az útkeresés jegyében kísérletképpen megszüntette a járási ügyvédi munkaközösségek önállóságát és ezeket a munkaközösségeket beolvasztotta a miskolci ügyvédi munkaközösségekbe. Ezzel az intézkedéssel valójában megnyírbálta azokat a szálakat, amelyek a munkaközösségeket a járási szervekhez kötötték, gyengítette kapcsolataikat, de ezen túlmenően ez a nem túl szerencsés intézkedés sértette a most már „kirendeltség"-gé degradált ügyvédi szervhez beosztott tagság önérzetét. 1966. április 1-én sor került a járási munkaközösségek önállóságának visszaállítására és ez érezhetően kedvezően hatott további fejlődésükre.

Az említett kilenc ügyvédi munkaközösségen kívül a megyében Kazincbarcika, Mezőcsát, Sajószentpéter, Sárospatak és Szikszó székhellyel öt kirendeltség működik. A kirendeltségek létesítésének és fenntartásának indoka, hogy az említett helyeken állandó igény mutatkozik az ügyvédi munkára és a felsorolt helyiségek közül Mezőcsáton és Szikszón járásbíróság működik. Az ügyvédi munkaközösségek a megye nagyobb helységeiben (többek között Putnokon, Leninvárosban, Cigándon, Tiszakarádon és Emődön) 32 ügyeletet tartanak fenn. Az ügyeleti intézmény a tapasztalatok szerint bevált. A jogkereső állampolgárok a jogvitás ügyek ellátására megfelelő képzettséggel rendelkező ügyvédekkel a helyszínen létesíthetnek közvetlen kapcsolatot. Ezzel a ma már országosnak mondható intézkedéssel jelentős mértékben erősödött az ügyvédségnek az állampolgárokkal való kapcsolata, aminek ma talán fel sem mérhető politikai és erkölcsi jelentősége van.

A Miskolci Ügyvédi Kamara tagjai közül többen különböző szintű tanácsokban tanácstagként és állandó bizottsági tagként működnek. A kamara ügyvédsége ezen túlmenően szerepet vállal a Hazafias Népfront, a TIT és az MHSZ munkájában és többen hallgatói a Marxista Egyetemnek. Mindezek mellett kartársaink tevékenyen kiveszik részüket a Jogász Szövetség munkájából is.

A Miskolci Ügyvédi Kamaránál Miskolc székhellyel 10 taggal önálló pártalapszervezet működik, míg a járási ügyvédi munkaközösségek párttagjai az egyes ottani igazságügyi pártalapszervezeteknél tevékenykednek. Összességében 15 kommunista ügyvédünk van.

A személyi előfeltételek további biztosítását és az ügyvédi kar szakmai és politikai műveltségének állandó fokozását célozzák a kamara által szervezett szakmai és politikai oktatások. Az általános tematikai terven belül igyekeztünk az oktatásokat úgy szervezni, hogy azok az esetleg száraz téma mellett is színesekké, az érdeklődést lekötővé váljanak. Ezen törekvésnek az eredménye a részvétel aránya, valamint a kérdések és hozzászólások nagy száma. A szakmai oktatásnál figyelemmel voltunk arra, hogy a speciális joganyagra a legnagyobb elméleti és gyakorlati képzettséggel rendelkező ügyvédet kérjük fel előadónak, de ezen túlmenően az előadások megtartásába idegen előadókat is bevontunk. A nyugdíjtörvényről pl. az SZTK miskolci nyugdíjosztályának a vezetője tartott a kérdés összes, az ügyvédséget érdeklő részleteit feltáró előadást, a biztosítási jogszabályok behatóismertetésére pedig az Állami Biztosító vezető jogtanácsosát nyertük meg. A szakmai oktatás keretében előadást tartott a Miskolci Megyei Bíróságnak a házassági bontóperekkel foglalkozó fellebbezési tanácsának vezetője; a garázdaság és a közlekedés ítélkezési gyakorlatáról szintén a Megyei Bíróság fellebbezési tanácsának vezetője, illetve bírája tartott színes előadást. A büntetés végrehajtásával kapcsolatos és az ügyvédeket is érdeklő kérdésekről a megyei börtönparancsnok tartott ismertetést.

A központosított oktatás mellett rendszeres konzultáció folyik a munkaközösségeken belül és ezek alaposságáról és hasznosságáról a kamara vezetősége több alkalommal közvetlenül meggyőződött.

Egyre fokozódó érdeklődés kísérte a tagság részéről a politikai oktatást is és ezt az anyag jellegén kívül a sikeresen megválasztott előadók személyének tulajdonítjuk. 1969. évben az oktatást a pártbizottsággal történt megbeszélés eredményeként a miskolci járásbíróság pártfőiskolát végzett elnöke tartotta, aki igen nívós előadásaival végig lekötötte a résztvevők érdeklődését.

Az ügyvédség sokirányú igényeinek kielégítése és fejlesztése céljából a kamara a pártalapszervezettel közösen több alkalommal meghívta a „Magyarország" főszerkesztőjét: dr. Pálfy Józsefet, aki érdekes előadásaiban tájékoztatta a kart az időszerű nemzetközi kérdésekről. Az ilyen előadások megtartása alkalmas volt arra is, hogy az azt követő kötetlen beszélgetésben a főszerkesztő megismerkedett az ügyvédséget érintő problémákkal is.

A személyi vonatkozású kérdések között a 25 éves fejlődést taglaló beszámolóban hangsúlyozottan kell kiemelni azt a mélyreható változást, ami az ügyvédek egymás közötti viszonyában, a bensőséges kartársi szellem megteremtésén túlmenően a baráti kapcsolatok kialakításában végbement. Ennek a jelentőségét azért hangsúlyozzuk, mert a korábbi nézetek szerint az ügyvédi foglalkozás erősen „individualista" jellegű, és a jogalkalmazás fórumán az egyes ügyvédek sokszor nemcsak ellenfélként, hanem ellenségként álltak egymással szemben.

A Miskolci Ügyvédi Kamaránál végrehajtott különböző szintű vizsgálatok majdnem minden esetben említést tettek az ügyvédség példamutató, kartársias, baráti, családias szelleméről.

A beszámolóban ki kell térnünk azokra a tényekre, amelyek fokozatosan kifejlesztették és megteremtették ezt a baráti légkört.

Kamaránk elnöksége 1963-ban Siófokon az Erkel Ferenc u. 3. sz. alatt üdülőt vásárolt; 1966-ban az üdülőt jelentős költséggel járó további építkezésekkel fejlesztette, és évenkénti kisebb összegű beruházásokkal az üdülő kényelmét folyamatosan fokozza. Üdülőnk jelenlegi forgalmi értéke a berendezési és felszerelési tárgyakkal együtt megközelíti az egymillió forintot. Az üdülő terjedelme és felszereltsége a kamara tagjai és alkalmazottai részére kényelmes, kulturált üdülési lehetőséget biztosít.

A kamara ezenkívül két éven keresztül Hajdúszoboszlón egy üdülőszobát bérelt és így az erre igényt tartó tagok itt is üdülhettek, illetve gyógykezeltethették magukat. Ezt a lehetőséget a későbbiek folyamán a megcsappant érdeklődés miatt meg kellett szüntetni.

1969-ben csereüdültetésben állapodtunk meg a Kassai Kerületi Ügyvédszövetséggel — ennek eredményeként a kassai ügyvédek Siófokon, kamaránk tagjai pedig a Csorba-tónál nyaralhattak.

A baráti kapcsolatok kiszélesítését célozták a közös kirándulások. Az első ilyen kirándulásra 1963. tavaszán Tokajba, nyarán pedig Szegedre a szabadtéri játékok alkalmából került sor. 1964. május 1-én Szilvásvárad—egri útvonalra szerveztünk csoportos kirándulást, s azon 105 személy vett részt.

1964. augusztus 20—21-én a társasutazás célja Kassa—Eperjes—Lőcse—Poprád—Magas-Tátra—Késmárk, majd Dobsina és Rozsnyó volt. A kiránduláson 67-en vettek részt. 1965. április 29-től május 3-ig a kamara a tagok részére már egy részletesebb programú külföldi társasutazást szervezett, amelynek keretében a korábbi útvonalon túlmenően meglátogatták Zakopánét és Krakkót is. Az érdeklődés változatlanul magas volt, a családtagokkal együtt 73 személy vett részt.

1966-os ötnapos kirándulás útvonala Erdély volt, a 71 résztvevő járt Nagyváradon, Kolozsváron, Tordán, Szovátán, Marosvásárhelyen, Gyergyószentmiklóson, a Gyilkos-tó mellett és a Békás-szorosban.

A tagság szerint az egyik legsikerültebb társasutazás az 1967-ben lebonyolított jugoszláviai körút volt. Zágráb és Ljubljana érintésével végigjártuk az Istriai félszigetet, megálltunk Porecsen, Pulán, Lovranban, Opatiában, majd Fiumében.

1968-ban bővített útvonalon megismételtük a romániai utazást, ahol Nagyvárad és Kolozsvár érintésével az út Nagyszebenen és Brassón keresztül Predeálba, végül Bukarestbe és Konstanzába, visszafelé pedig a Vaskapun át Temesvárra, Aradra és Nagyszalontára vezetett.

Az 1969-es kirándulás célja Csehszlovákia és az NDK volt, ahol a résztvevők megismerkedtek Pozsonnyal, Prágával, Brnoval és Pilsennel, a Szász-Svájccal, Drezdával és Lipcsével.

Az 1970-es társaskirándulás Jugoszlávián át Velencébe történt, ahol a résztvevők három napot töltöttek és útközben meglátogatták Triestet, majd hazafelé Willachot, a Wörthi és Ossiacherseet, Klagenfurtot és Grazot.

A kirándulások költségeihez a kamara is jelentős összeggel járult hozzá.

A társaskirándulások meghitt légköre tovább növelte a tagságban meglévő baráti szellemet és családi kapcsolatokat. Ugyanezen célt szolgálja a kamara által évenként rendszeresen megszervezett családi jellegű farsangi összejövetel.

* * *

A rövid történeti visszatekintés, valamint a személyi összetételt és kérdéseket tárgyaló rész után néhány mondatot kell szánnunk a szervezett működést biztosító tárgyi előfeltételekre is.

Köztudomású tény, hogy a megalakult ügyvédi munkaközösségek elhelyezése az ország területén mindenütt komoly problémát jelentett. Ma már megállapíthatjuk, hogy a kamaránk területén működő ügyvédi munkaközösségek elhelyezése és felszerelése az országos átlagszintet meghaladja, s a kamara jelentős anyagi eszközöket fordít az elhelyezés és felszerelés további javítására. Ebben az évben pl. a miskolci 4. számú ügyvédi munkaközösség, annak kazincbarcikai és sajószentpéteri kirendeltsége kapott új elhelyezést és az edelényi járási munkaközösség a közelmúltban költözött át egy újonnan kialakított korszerűbb, négy helyiségből álló irodába.

1962-ig a tartalékalapot országosan a munkaközösségek kezelték. Ez a módszer az összegek elforgácsolódását eredményezte és komoly beruházásra nem kerülhetett sor.

1962. május 1-től kezdődően az ügyvédi kamara összevonta a tartalékalapot és jelentős összeget vett közös kezelésbe. E gazdálkodás eredményeként kerülhetett sor a nagyobb, a teljes tagság érdekét szolgáló beruházásokra.

A közös alapból történt a miskolci 2. sz. ügyvédi munkaközösség jelenlegi kényelmes elhelyezésének kialakítása, — az ózdi és a sátoraljaújhelyi járási ügyvédi munkaközösség részére ingatlan vásárlása, — a siófoki üdülő megvétele, — és az ügyvédi munkaközösségek felszerelésének folyamatos és állandó növelése.

A Miskolci Ügyvédi Kamara jelenlegi évi költségvetésének kiadási összege 1 200 000 Ft, amiből 350 000 Ft jut a szociális igények kielégítésére. Ebből kerül kifizetésre havonta és folyamatosan az ügyvédeket megillető családi pótlékot helyettesítő juttatás, ebből részesítjük a beteg ügyvédeket táppénzt helyettesítő juttatásban, ezen alap terhére folyósítjuk a különböző rendkívüli segélyeket (szülési, temetési, betegségi stb.), valamint ez az alap nyújt lehetőséget az üdülési segélyek biztosítására. Az elmúlt évben is és a folyó gazdasági évben is ügyvédenként 1500 Ft, ügyvédjelöltenként pedig 500 Ft üdülési segélyt tudtunk biztosítani.

* * *

A 25 év jelentős eredményei közül ugyancsak ki kell emelnünk az ügyvédi kamara és a társszervek kapcsolatának kedvező fejlődését. Közismert tény, hogy a Felszabadulás utáni első években egyes hatóságoknál az ügyvédi képviselet szinte hátrányt jelentett. A fejlődés folyamán azonban az ügyvédséggel szemben addig barátságtalan állásfoglalást tanúsító szervek is rájöttek arra, hogy a bonyolult jogvitás kérdések eldöntésénél számukra is kedvezőbb, ha az ügyfél beadványait, indítványait a jogban járatos képviselő terjeszti elő. Az első idők ellenséges hangulata fokozatosan felengedett, és jelenleg már szinte közhely annak rögzítése, hogy az ügyvédség az igazságszolgáltatás nélkülözhetetlen, harmadik tényezője. Ma már az államigazgatási szervek is szívesen veszik az ügyfél jogi képviseletét.

A kamara kezdeményezően és szívósan küzdött azért, hogy a törvényesség maradéktalan érvényesülése érdekében ezek a kapcsolatok kedvezően fejlődjenek. Ma már a kamara elnöke résztvesz az összbírói értekezleten, a kamara rendszeresen képviselteti magát — meghívás alapján — a Megyei Bíróság kollégiumi ülésein. A pártbizottság osztályvezetője, illetve munkatársa rendszeresen megjelenik a kamarai közgyűléseken, sőt sok esetben az elnökségi ülésen is. A járási munkaközösségeknél az általában e célból fél évenként tartott tagértekezleteken résztvesz a bíróság, az ügyészség, a rendőrhatóság és a tanács képviselője, a felmerülő problémákra együttesen igyekeznek megfelelő megoldást találni és ilyen körülmények között az együttműködés gyümölcsöző és eredményes.

* * *

Befejezésül röviden ki kell térnünk a jövő, szintén nehéznek ígérkező feladataira.

Ezek között első helyen kell említenünk a társadalmi megbecsülés fokozódására irányuló igényünk még jelentősebb kibontakoztatását. Az ügyvédségnek ez olyan régi és megújuló igénye, hogy Magyarországon megjelent egyetlen ügyvédtörténeti mű is behatóan foglalkozik vele: „minden más területnek megvolt s van is erkölcsi súlya, csak az ügyvédeké marad örökké veszendőbe". (Kun László: A Magyar Ügyvédség Története, 347. o.)

A társadalmi megbecsülés fokozásának érdekében feladataink közé tartozik az egyes társadalmi szervezetekben való szerepvállalás növelése, mert közismert tény, hogy az ügyvédség ma még nem játszik képzettségének és szellemi felkészültségének megfelelő, azzal arányban álló közéleti szerepet. A kamara ügyvédségének tehát nagyobb számban és nagyobb igyekezettel kell bekapcsolódnia a Hazafias Népfront, a TIT és egyéb társadalmi szervezetek közérdekű munkájába.

A jövő feladatai közé tartozik a kamara ügyvédsége szakmai és politikai műveltségének állandó fejlesztése. Nyilvánvaló, hogy csak állandó továbbképzés mellett tud az ügyvédség megfelelni a fejlődő társadalom egyre növekvő és számtalan problémát felvető feladatainak. A feladat ellátása körében sűríteni kívánjuk a színvonalas szakmai és politikai előadásokat és igyekszünk olyan előadókat bevonni, akik személyiségük és képzettségük eredményeként alkalmasak az érdeklődés lekötésére és a színvonal fejlesztésére.

A megvalósítandó feladatok közé tartozik az ügyvédi munka tárgyi előfeltételeinek folyamatos javítása. A Miskolci Ügyvédi Kamara székháza a városrendezési tervek miatt a közeljövőben kisajátításra kerül és egyik legnehezebb feladatunknak ígérkezik a kamara és a kamara székházában működő 2. sz. ügyvédi munkaközösség elhelyezése. A város belterületén ugyanis kevés a beépíthető ingatlan és a kamara anyagi eszközei önmagukban nem teszik lehetővé a nagyobb arányú önálló építkezést. Éppen ezért az a tervünk, hogy egy vállalattal vagy az Országos Takarékpénztárral összefogva, magas beépítés mellett, lehetőleg a város belterületén oldjuk meg a problémát.

A jövő az összes tudományágakban előrevetíti a szakosodás szükségességét. Az általános jogi műveltség változatlan fenntartásának biztosítása mellett nekünk is gondolnunk kell arra, hogy az egyes jogágazatok egyre növekvő szaktudást igényelnek és ezért célszerűnek minősülne, ha az előrelátható fejlődés jegyében kiépítenénk a szakosodó ügyvédtípust.

A korábban már idézett „Magyar Ügyvédség Története" azzal fejeződik be, hogy „igaz ugyan, hogy az ügyvédség bajai orvoslását még most az időtől, az eszmék terjedő hatalmától, a magasabb polgári szükségek, érdekek általánosabb felismerésétől, s a kedvező körülmények s néphangulat találkozásától várhatja, de egyedül az ügyvédtől függ mindezek anyagát előkészíteni . . ."

A XIX. század ügyvédje az eszmék terjedő hatalmától, a magasabb polgári szükségek és érdekek általánosabb felismerésétől várta helyzete megjavítását. Mi abban a szerencsés helyzetben vagyunk, hogy a polgári államformánkat szocialista rendszer váltotta fel, amelynek keretei az ügyvédség számára megnövekedett szellemi és anyagi lehetőségeket biztosítanak. Döntő módon rajtunk múlik, hogy ezeket a lehetőségeket a társadalmi érdekekkel összhangban mily módon és mértékben használjuk fel.

DR. SZAPORNÉ DR. RÉV ERIKA

A VÉDELEM SZEREPE A NÉPBIZTOS-PERBEN

Az 1920. július 5-től december 28-ig lefolytatott népbiztosper anyaga igen fontos történelmi dokumentum. Ebben a perben kísérelte meg először a Horthy-rendszer, hogy nemcsak a volt népbiztosokat, hanem magát a Tanácsköztársaságot is a vádlottak padjára ültesse. Ennek ellenére korábbi irodalmunk érdemben egyáltalán nem foglalkozott ezzel a perrel, aminek elsősorban az volt az oka, hogy a levéltári forrásanyag nehezen volt hozzáférhető.

A népbiztospert a Tanácsköztársaság tíz népbiztosa: Vántus Károly, Haubrich József, Bokányi Dezső, Bajáki Ferenc, Dovcsák Antal, Nyisztor György, Ágoston Péter, Kalmár Henrik, Kelen József és Szabados Sándor ellen indították.

Védőik érdemesek arra, hogy nevüket egyenként felsoroljuk: dr. Szántó Aladár István, majd halála után dr. Hébelt Ede (Vántus), dr. Berend Béla (Haubrich), dr. Nagy György és dr. Gonda Béla (Bokányi), dr. Nagy Mihály, majd dr. Kiss Jenő (Bajáki), dr. Domokos Andor (Dovcsák), dr. Torday Gábor (Nyisztor), dr. Blauner Mór, majd dr. Kollman (Lemhényi) Dezső (Ágoston), dr. Hojtás Ödön (Kalmár), dr. Székely Aladár (Kelen), dr. Gál Jenő (Szabados).

Az ügy az ügyészségen eredetileg mint Kun Béla és társai elleni bűnügy szerepelt, mert a horthysta igazságügyminisztérium Kun Bélának és a többi Bécsbe emigrált népbiztosnak a kiadatását kérte az osztrák kormánytól. Ez a próbálkozás azonban eredménytelen maradt és így a bűnügy hivatalosan, mint Vántus Károly és társai ellen indított bűnper került be a Budapesti Büntető Törvényszék iktatókönyvébe.

A tíz népbiztos elleni vád előkészítését már 1919. augusztus-szeptemberben megkezdték. Valamennyi népbiztos előzetes letartóztatásban volt: a vádindítványt már 1920. április 21-én írta alá dr. Váry Albert, a Budapesti Kir. Ügyészség vezetője. A teljesen elkészített és már le is sokszorosított vádindítványt azonban csak a trianoni békeszerződés aláírását követő második

napon, június 6-án nyújtották be a Budapesti Törvényszékhez a tíz népbiztos ellen.

A népbiztosok védelme jóval túlnőtt a büntetőjogi értelemben vett védelmen és a védőügyvédek szerepén. Ez a védelem nemzetközi jellegű volt és több komponensből tevődött össze. A népbiztosok megmentése érdekében a leghathatósabb erőt Szovjet-Oroszország erélyes fellépése jelentette. A népbiztosper megindulásakor a szovjet csapatok már sikeresen visszaverték a lengyel imperialista hadsereg intervenciós támadását. A Vörös Hadsereg katonai helyzete a per idején egyre jobban megszilárdult. Varsó felé történő előnyomulása halomra döntötte a Horthy-rendszernek azokat a reményeit, amelyeket a szovjet hatalom közeli megdöntésébe vetett, de azt a tervét is, hogy a Szovjet-Oroszország elleni intervencióba saját katonai erejével bekapcsolódjék. A Vörös Hadsereg helyzetének megszilárdulása folytán a szovjet kormány 1920. júliusában már eredményesen lépett fel az Ausztriába emigrált és ott internált népbiztosok kiszabadítása érdekében. 1920. augusztus 14-én Csicserin külügyi népbiztos Teleki miniszterelnökhöz küldött táviratában élesen tiltakozott a népbiztosper ellen. Csicserin megállapította, hogy a népbiztosok „áldozatai egy mondvacsinált bűnpernek és ki vannak téve annak, hogy törvényesen gyilkolják meg őket azokért az intézkedésekért, amelyeket a dolgozó nép javát szolgáló kormány tagjaiként a nép akaratát kifejezve hajtottak végre". A szovjet kormány egyben elrendelte a Szovjet-Oroszország területén lévő magyar tisztek közül ezernek az internálását, az internált tisztek közül tizet ..túsznak" nyilvánítottak a tíz népbiztosért, akik a Budapesti Törvényszék előtt állottak.

A szovjetorosz kormány a Teleki-kormányhoz intézett diplomáciai irataiban a Tanácsköztársaság kormányának tagjait szövetségeseinek tekintette. Dr. Nagy György védő a tárgyaláson ügyesen utalt ezekre a szovjet diplomáciai lépésekre. Ezzel a vádlottakat igyekezett tájékoztatni és bátorítani.

A nemzetközi méretű védelem másik, ugyancsak nagyon jelentős tényezője a nemzetközi szállítómunkás-bojkott volt. A nemzetközi szállítómunkások szövetsége a Magyarországon dühöngő fehérterror miatt még 1920. márciusában a magyar munkásosztály politikai szabadságjogainak biztosítása érdekében kimondotta Magyarország ellen a nemzetközi bojkottot. Ezt a határozatot csak a Vörös Hadseregnek a lengyel fehérhadsereg elleni sikeres ellentámadása után hozták nyilvánosságra akként, hogy a bojkott június 20-án veszi kezdetét. A határozat meghozatalában nagy szerepet játszottak nemcsak az angol, francia

és holland, hanem a Magyarországgal szomszédos országok szállítómunkás-szervezeteinek képviselői is. Június 20-ától augusztus 8-áig megszűnt Magyarországgal mindennemű vasúti, postai és távirdai összeköttetés. A határozat sikerét mutatja az, hogy a bojkott nehéz helyzetbe hozta az ellenforradalmi Simonyi-Semadam kormányt, és június 28-i lemondása lényegében a bojkottra vezethető vissza.

1920. július 5-én, amikor a népbiztosper tárgyalása megkezdődött, Magyarország teljesen elszigetelve állott minden külföldi forgalomtól. Ez a körülmény a perbeli védelmet jelentősen elősegítette. A magyar szociáldemokrata emigrációnak „Világosság-csoport" elnevezésű része a népbiztosok védelme érdekében hajlandó volt együttműködni a kommunistákkal.

A népbiztosper elleni akció, különösen a szomszédos Ausztriában, de más országokban is, szélesen kibontakozott, mint a kommunisták és a szociáldemokraták közös akciója. A népbiztosok védelmében a „Proletár"-ban élesen fellépett dr. Landler Jenő, és cikksorozatban leplezte le a Horthy-rendszert. Ugyanakkor dr. Rónai Zoltán volt igazságügyi népbiztos több cikket írt a vádlott népbiztosok védelmében a „Világosság" 1920. és 1921-i évfolyamaiban.

A Bécsi Magyar Újság állandóan részletesen ismertette a tárgyaláson történeteket, a vádlottak védekezését, a védők felszólalásait, — cenzuramentesen és hűségesebben, mint a Magyarországon megjelent napilapok. Gábor Andor számos cikkben foglalkozott a perrel.

Az említett körülmények teszik érthetővé a népbiztosok védőügyvédeinek azt a határozott, tiszteletreméltó bátorságról tanúskodó felszólalás-sorozatát, amellyel a per tárgyalása elkezdődött. A védők szerepe erősen túlnőtt a megszokott védőügyvédi tevékenységen, és teljesen meglepő módon az ellenforradalmi rendszer elleni alig burkolt támadásokba is átcsapott. Az adott időszakból nem találhatunk egyetlen olyan újságcikket, de még a mentelmi jog védelme alatt álló nemzetgyűlési képviselőtől származó felszólalást sem, amely megközelítené a védők, különösen Gál Jenő, Blauner Mór és Nagy György felszólalásainak a rendszert támadó hangját, tónusát.

A védőknek nem lehetett semmiféle illúziójuk arról, hogy a bíróság elfogadja felszólalásaiknak érdemét, hiszen a korábbi kommunista-ellenes perekből nagyon jól ismerték dr. Stocker Antalnak, a tanács elnökének és a bíróság többi tagjának politikai és jogi felfogását. Ehelyütt természetesen nem ismertetjük a védőknek a bizonyítási eljárással, a vádlottak kihallgatásával

kapcsolatos szerepét. Arra a tevékenységükre mutatunk rá, amely még a vádindítvány elhangzása előtt, a tárgyalás első etapjaként leleplezte a per és a vád teljes tarthatatlanságát, az ellenforradalmi rendszer legalitásának hiányát, azoknak a jogszabályoknak törvénytelenségét, amelyek alapján a pert megindították.

A védők már a tárgyalás kezdetén rámutattak arra, hogy az ellenforradalmi rendszer nem tartja be a békeszerződést, tehát még az antant bizalmára sem méltó, ugyanakkor világossá tették, hogy mind az 1918. októberi forradalom, mind a proletárdiktatúra politikailag helyes és az adott nemzetközi viszonyok között szükségszerű lépés volt. A védőknek ez az álláspontja teljesen eltért a Magyar Szociáldemokrata Párt jobboldali vezetőségének a Tanácsköztársasággal kapcsolatos értékelésétől. A magyarországi szociáldemokrata pártvezetőség ugyanis helytelenítette és elítélte a Tanácsköztársaság létrehozását.

Ennek az álláspontnak az ellenforradalmi Magyarország tárgyalótermében való hangoztatása egyáltalában nem volt veszélytelen. A hallgatóság nagy része különítményes tisztekből állott. Még nem telt el hosszú idő a Somogyi—Bacsó gyilkosság óta. A Prónay-zászlóalj júliusban a törökszentmiklósi járásban követett el sorozatos gyilkosságokat, a különítményes tisztek július 27-én egy budapesti ügyvédet és egy bankigazgatót öltek meg.

Ilyen körülmények között nemcsak kiváló jogi tudásra, hanem komoly erkölcsi bátorságra is szükség volt annak a védelmi koncepciónak az előterjesztéséhez, amely a magyar forradalomnak nemcsak indokoltságát, hanem legalitását is hangsúlyozta. A vádlottak érdekében azonban erre feltétlenül szükség volt, hiszen enélkül komoly védekezést előterjeszteni nem is lehetett volna. Minderre a haladó erők már ismertetett nemzetközi összefogása teremtette meg az alapot.

Közvetlenül a főtárgyalás megnyitása után a védelem három előterjesztést tett. Első felszólalóként Gál Jenő kifogásolta a bíróság hatáskörét, az eljárásnak a Gyorsított Bűnvádi Perrendtartás szerint történő lefolytatását, és indítványozta, hogy a bíróság tegye lehetővé a büntetőügynek a rendes büntetőeljárás szerint történő lefolytatását. Majd Blauner Mór a védelem előkészítése végett a tárgyalásnak legalább két hónappal való elhalasztását kérte, végül Nagy György a tárgyalás egész anyagának gyorsírással történő feljegyzését indítványozta.

Ezek az indítványok első pillanatban nem látszanak különösebben jelentőseknek. Fontosságukat az adja meg, hogy a

védelem rendkívül alapos és éles politikai indokolással terjesztette elő azokat. Az indítványok indokolása volt a lényeges. Az előterjesztéseket ehhez úgy választották meg, hogy azokat közvetlenül a tárgyalás megnyitása után kelljen előadni.

Gál Jenő felszólalásából idézzük az alábbi részletet:

„. . . Ebben a perben is, amelynek keretében jelentőségükben az ország határát messze meghaladó, az egész jogászi közvéleményt izgató nagy problémák kerülnek bírói döntés alá, amikor az alapjog kérdésében a védelem szót emel, semmi más nem vezeti, mint a törvényes rend és a jog uralmának biztosítása és a védelem jogainak az a kötelességszerű őrzése, amelytől eltekintenie nem lehet és nem szabad . . .”

„A védelemnek igénytelen nézete, hogy egy olyan eljárás, amelyben perorvoslati rendszer nincs, amelyben a védelemnek esetleges indítványai ellenére való határozat meg nem támadható, amelynél a bíróság megfellebbezhetetlen ítéletet mond, amelynél a határozatokba a jogegységet őrző és hagyományos nagy tisztelettel övezett kir. Kúriának érdemi beleszólása nincs, nem egyezik meg a törvény által fenntartott és a törvény által előírt bűnvádi perrendtartásban szabályozott eljárás követelményeivel”.

Majd így folytatja: „Amióta az a rendelet kiadatott, amely a gyorsított eljárást kiterjesztette és fenntartotta, Magyarország a szó teljes értelmében a béke állapotába került. Amikor tehát egyrészt hivatkozhatunk arra, hogy a magyar békeszerződés kényszerű aláírása mellett tiltakozunk a békefeltételek elfogadhatatlansága és nem kötelező volta miatt, — amit minden magyar ember szívéből lelkéből élő tiltakozásként hirdet, a területi integritás és megmentésünk érdekében — azonképpen féltékenyen őrködni kell afelett, ami a békedelegáció elnökének álláspontja, s amelyet jegyzékekben írottan és szóval is állandóan hangoztatott, hogy a belső konszolidáció és a rendnek, törvényes eljárásnak minden attributuma felett őrködünk és megmutatjuk, hogy itt nem rendelet, de a törvény uralma alatt lévő eljárások folynak és minden megtorlás is a törvény alapján történik meg. Ezek a békefeltételek egész Európának a kritikája előtt nyomulnak bele abba a jogkérdésbe, amit itt el kell dönteni. Ezeknek a feltételeknek egy pontja kimondja, hogy a jelenlegi szerződés életbeléptével a hadiállapot megszűnik és ettől a pillanattól kezdve a békének minden belső vonatkozását alkalmazni kell. E békefeltételek 76. §-a azt mondja, hogy politikai magatartás

miatt senkit sem lehet üldözni, zaklatni vagy zavarni. Elismerjük és kiemeljük, hogy magát a bűnvádi eljárást nem tartjuk zaklatásnak, nem tartjuk zavarásnak. Törvényesnek ismerjük el, nehogy azonban a másik oldalról ellenségeink azt mondhassák, hogy mi látszólag megóvjuk a jogot, látszólag törvényes keretekben dolgozunk, de a törvényt magát nem alkalmazzuk, ezért kérve kérjük a tisztelt bíróságot, hogy felülemelkedve minden látszaton, tisztán a törvényesség jegyében működve, helyezkedjünk erre az álláspontra, hiszen az igazság kiderítése mindnyájunknak közös feladata".

Blauner Mór előterjesztéséből a következőket emeljük ki: Forradalomnak nevezte mind az októberi, mind a márciusi forradalmat. Ez már önmagában is bátor dolog volt, hiszen a vádindítvány „bűnszövetkezetnek" tekintette a proletárdiktatúrát.

„Tudományos közhely immár és ezt a történelem és a társadalomtudomány már régen megállapította, hogy a forradalmat nem egyes egyének robantják ki, a forradalom mindig eszméknek, törekvéseknek, bizonyos elmaradt reformoknak, fontos gazdasági szükségletek kiegyenlítetlenségének súlyos, majdnem elháríthatatlan események visszahatásának elemi erővel kitörő evolúciója".

Rámutatott Blauner Mór, hogy a további bizonyításra azért van szükség, mert az eljárás anyagából hiányzik azoknak a fontos külpolitikai körülményeknek a feltárása, amelyek az ügy megítéléséhez szükségesek.

„Mindnyájan tudjuk, hisz vissza tudunk emlékezni még a kétségbeesésnek arra a paroxizmusig menő elkeseredésére és állapotára, amelybe a Vyx-féle jegyzék az egész ország közvéleményét, az akkori kormányt, az egész magyarságot sodorta. Ebben a hangulatban, ebben az idegállapotban nem volt különbség munkás és mágnás között, minden rétege a társadalomnak, mindenki, aki nem volt botor és eszelős, érezte, hogy itt a magyarság ellen egy súlyos igazságtalan merénylet következtetik el. Abban a szomorú, abban a rendkívüli elkeseredett lelkiállapotban, amikor a Nyugat megtagadott bennünket, amikor minden kérő, esdeklő szavunk hiábavalónak bizonyult, amikor igazságunk süket fülekre talált, és még arra sem méltatták ezt a szerencsétlen országot, hogy az ő szavára választ adjanak, csak egyetlen reménysugár maradt, az akkori felfogás szerint, az egész országban akkor csak egyetlen csillag, a Moszkva felé mutató halvány

csillag volt az, amely felé az ország akkori bizodalma, reménysége egy pillanatra fellángolt.

Nézetem szerint ennek az ügynek elbírálásához igenis hozzátartozik az, hogy mennyiben volt annak az időnek megítélése szerint, — akkor ennek a lépésnek csalódásait még senki előre nem láthatta, — mennyire volt igenis nemzeti érdek az, hogy ezt az utolsó kártyát is kijátssza az ország és megkísérelje, hogy az ország területi integritását talán ezen az alapon megvédje. És ugyancsak tisztázásra szorul az a körülmény is, hogy ennek a fontos külpolitikai lépésnek mennyiben volt eredménye és ellenértéke az a belpolitikai átalakulás, amit éppen a mérsékelt felfogást valló magyar szociáldemokráciának — amelynek hosszú évtizedes múltja van, — minden időben evolúciós, lassú fejlődési alapon álló felfogása és közvéleménye elfogadni volt kénytelen".

Blauner felszólalásának erősen nacionalista színezetét az indokolja, hogy beszédének lényegét csak így mondhatta el, hiszen annak érdemi része úgyszólván hallatlannak tűnt az ellenforradalmi Magyarországon; a kommunisták ellen meghozott halálos ítéletek nagy száma, a különítmények garázdálkodássorozata közepette azt hangoztatta a védő, hogy helyes volt Moszkva felé fordulni, a Tanácsköztársaságot létrehozni és indokolt volt a proletárdiktatúrával járó belső átalakulás is.

Nagy György azzal kérte az egész tárgyalási anyag gyorsírással való feljegyzésének a Bp. 351. §-a értelmében való engedélyezését, hogy a gyorsírók költségeit a védelem magára vállalja. Az előterjesztés indokaként a védő rámutatott arra, hogy:

„Ez a bűnügy messze arányokban túlnő a közönséges bűnügyek keretén, bekapcsolódik a magyar történelembe. Nemcsak Magyarországnak, az egész külföldnek figyelme e felé a tárgyalás felé irányul, mert első eset az, hogy egy modern bűnvádi eljárás szabályai szerint tárgyalva ismerhető meg egy kommün kitörésének és lefolyásának története, ennek a történetnek hűséges megismerése pedig nemzeti érdek".

Kiemelte Nagy György, hogy a népbiztosper az egyetlen alkalom arra, amikor hitelesen lehet megállapítani az októberi forradalom jellegét. Ugyanakkor hangsúlyozta, hogy az októberi forradalom „a nemzet gyönyörű talpraállása volt", és „a nemzeti megújhódásnak egyetlen nagy titka az, hogy vissza kell térni az októberi forradalomig, s annak megőrizve nemzeti vív-

mányait, de tanulva a megtett út veszélyéből, új útakat kell keresni a magyar jövendő felé. Ez a per kell, hogy rávilágítson erre az útra, és éppen ezért fontos lehet itt minden elhangzó szó, nem szabad elhalványodnia egyetlen tanúvallomásnak sem".

Az ellenforradalmi rendszer szempontjából valóban horribilis volt ez az indokolás. A Horthy-rendszer nemcsak a proletárdiktatúrával állott éles ellentétben, hanem az októberi forradalommal is.

Az első védői garnitúra politikai tartalommal töltött meg minden jogi, különösen eljárásjogi kérdést, egyben megteremtette a lehetőségét annak, hogy az egyes vádlottak lényegében egyöntetű védekezést terjesszenek elő, egymással ellentétbe soha ne kerüljenek..

Az adott időpontban még nem alakult ki a kommunistaellenes perek részletes védelmi taktikája. Ezt csak évekkel később, elsősorban dr. Landler Jenő kezdte kidolgozni és erre a munkára ki kellett hatniok a népbiztosperben szerzett tapasztalatoknak. A népbiztosper első védőinek ebből a szempontból is komoly érdemei voltak.

A védőknek mindezek a felszólalásai, amelyek a politikai kérdéseket rendkívül kiélezték és az ellenforradalmi rendszert kényes helyzetbe hozták, még a szállítómunkások bojkottja idején hangzottak el. Nyilvánvalónak látszott, hogy a bojkott megszűnése után a vádhatóság nem tűri tovább és nem is hagyja megtorlatlanul a védőknek ezt a magatartását.

1920. szeptember 3-án dr. Aczél Imre főállamügyészhelyettes megtámadta az egész védelmet, és a védők ellen olyan hajszát indított el, amelyre nincs példa a magyar igazságszolgáltatás történetében. A főügyészhelyettes soron kívül szót kért és kapott. Bevezetőként előadta, hogy „aki az igazságot keresi, annak tisztán kell látnia, annak ismernie kell nemcsak a bűnper egész anyagát, nemcsak a terhelő és mentő bizonyítékokat és adatokat, hanem ismernie kell elsősorban a perben szereplő személyek egész lelkivilágát, gondolatmenetét és azokat a rugókat is, amelyek ezen személyek elhatározását és cselekvését irányítják, mozgatják". Majd bejelentette, hogy olyan adatok birtokába jutott, amelyek alkalmasak arra, hogy a bíróság tisztánlátási képességét fokozzák és immunissá tegyék minden megtévesztési kísérlettel szemben. Közölte, hogy augusztus 25-én Bécs felé induló hajón a rendőrség az egyik utasnál: Natonek Istvánnál különböző leveleket, iratokat és nyomtatványokat talált, amelyeket Ágoston Péter vádlott védője, Nagy Mihály juttatott el Bécsbe szállítás céljából Natonekhez. E levelek tartalma és a

lefolyt nyomozás egyéb adatai — a főállamügyészhelyettes szerint — kétségtelenné teszik, hogy Nagy Mihály védő összeköttetést tartott fenn „a Bécsbe szökött népbiztosokkal és bolsevik vezérekkel, tőlük nagyobb összegeket kért és kapott a védelem ellátásának céljára".

A bejelentés szerint egyik levél Bőhm Vilmoshoz, a másik pedig Kunfi Zsigmondhoz íródott, e levelekből kétségtelenül kitűnik, hogy a védők pénzt fogadtak el a bécsi emigrációtól. De Natoneknél talált és az ellenforradalmi rendszert támadó cikkek kéziratai azt is világossá teszik, hogy a védőknek a bécsi emigrációval való összeköttetése „nemcsak a kölcsönös tájékoztatást célozta, hanem ennél sokkal magasabb célt szolgált ez az összeköttetés: a mai magyar kormányzati rendszer megdöntésének előkészítését célozta". A főállamügyészhelyettes felhívta a figyelmet arra: „Tartsa szem előtt a bíróság, hogy a börtönök falai nem elég vastagok ahhoz, hogy az ilyen embereket ártalmatlanná tegyék". Végül azt indítványozta, hogy a bíróság „a perrendtartás vonatkozó szakaszai alapján tegye mérlegelés tárgyává, hogy a bejelentés folytán milyen intézkedések megtétele nélkülözhetetlen és szükséges".

A főállamügyészhelyettes bejelentése egész nyíltan fenyegette nemcsak a vádlottakat, hanem a védőügyvédeket is. Ez a fenyegetés a különítmények figyelmét is a védők ellen irányította, akik az adott helyzetben bármikor számíthattak arra, hogy elteszik őket láb alól. Ugyanekkor a vád képviselője nem jelölte meg a bűnvádi perrendtartásnak azt a szakaszát, amely bármiféle intézkedést szükségszerűvé tenne, mert a Bp-nek nem volt egyetlen olyan rendelkezése sem, amelyet a védők ellen fel lehetett volna használni amiatt, mert külföldről fedezték a védői költségeket.

A tárgyalás elnöke a főállamügyészhelyettes e bejelentése kapcsán nyilatkozattételre hívta fel a védőket. Az ügyvédek személyét a legközvetlenebbül fenyegető helyzet a magyarázata annak, hogy a védők első nyilatkozatai csupán arra szorítkoztak: egyáltalán nem tudtak arról, hogy a részükre juttatott honorárium a bécsi emigrációtól ered, a külföldi sajtóból viszont köztudomású volt, hogy a nyugati államok munkássága pénzt gyűjtött össze a per költségeire. Az pedig szintén köztudott, hogy hasonló perekben a védelmi költségeket ilyen módon szerzik meg, és ebben soha senki semmiféle diffamáló dolgot nem talált. A védők valamennyien kijelentették, hogy amennyiben bizonyítást nyer, hogy „bolsevik eredetű" pénzből fedezték a ho-

norárіumukat, arról lemondanak és az általuk kapott összegeket bírói letétbe helyezik. Csupán a harmadik védő: Gonda Béla ügyvéd talált magára, aki felszólalásában a főállamügyészhelyettes bejelentését a védelem elleni támadásnak minősítette és éles vitába keveredett az elnökkel. Az elnök ismételt rendreutasításai ellenére rámutatott arra, hogy a vád jogtalan támadást indított a védők ellen, az általa bejelentettek bizonyítva egyáltalán nincsenek, közismert, hogy Nagy Mihály kommunistaellenes szociáldemokrata volt, és ő maga mindaddig ellátja a védelmet, „amíg védői székéből erőszakkal el nem távolítják". Az elnök ezekért a kijelentésekért ismételten rendreutasította őt, de kénytelen volt elismerni: „Itt igenis meg vannak támadva Önök azért, mert ki 10 000, ki 15 000, ki 20 000, ki pedig 5000 koronákat fogadott el dr. Nagy Mihálytól, aki viszont a pénzt Bécsből kapta".

A további felszólalásokból kitűnt, hogy Blauner Mórt, Ágoston Péter védőjét, a Natonek elleni nyomozás során a rendőrség több órán át kihallgatta. Blauner ezért nyíltan hangoztatta, hogy a védelem ellen — a tárgyalótermen kívül ugyan — állandó üldözés folyik, és indítványozta, hogy az ügyészi bejelentést tegyék át a Budapesti Ügyvédi Kamarához, annak elbírálása végett, hogy a védők terhére róható-e a Nagy Mihálytól kapott pénz felvétele?

A tárgyalás ezzel elvesztette minden kapcsolatát a joggal, a törvényekkel, a perrendtartással, és leplezetlen politikai hajszává lett. Az elnök eddig is gyakran félbeszakította a védőket, türelmetlen, ingerült hangon próbálta torkukra forrasztani a szót, nem egyszer olyan politikai nyilatkozatokat tett, amelyek tanúskodtak a vádlottak elleni féktelen gyűlöletéről, igyekezett a tanúkat terrorizálni, de legalább szavakban hangsúlyozta, hogy „itt törvényes eljárás folyik". A védők vádolásával már a látszata is megszűnt minden törvényes eljárásnak. A védőknek a vádlottakat és nem saját magukat kellett volna védeniük, a bíróság azonban meg akarta fosztani a népbiztosokat a komoly védelem lehetőségétől. Haubrich, az egyik vádlott népbiztos találóan jegyezte meg a védők elleni hajsza második napján, az egyik szünetben: „Ha ez így megy tovább, még nekünk kell megvédeni a védőket".

A védőket láthatóan meglepte a főügyészhelyettes bejelentése. Közülük az első felszólalók ijedten tiltakoztak, soha nem foglalkoztak politikával, fogalmuk sem volt arról, hogy a tisztelet-

SZEGED

letdíj honnan származik. Az egyik védő, dr. Hébelt Ede rámutat arra, hogy az egész külföldi sajtó megírta: a nyugati államok munkássága körében gyűjtés indult a népbiztosper költségeinek fedezésére. A védők tehát nem sejthették, hogy valamiféle „bolsevik" eredetű honoráriumot kapnak, és ő nem mond le a védelemről. Lassan magukhoz térnek a védők, dr. Gonda Béla már támadja a főügyészhelyettest. Tisztában van azzal, hogy a főügyészhelyettes és a bíróság célja a védők eltávolítása, ezért kijelenti „... nekem mint védőnek ilyen főbenjáró ügyben mindig, minden körülmények között kötelességem védői tisztemet ellátnom, és én védencemet védeni is fogom".

A következő tárgyalási napon dr. Blauner Mór, az Ügyvédi Kamara főtitkára részletesen megmagyarázza, hogy a védelem ellátása költségekkel jár, a tárgyalás anyagát gépírónőkkel le kell másoltatni és ingyen a gépírónők sem dolgozhatnak. Blauner felszólalásából kiderül, hogy a védelem első megszervezője dr. Ladányi Ármin volt, aki azonban még a tárgyalás megkezdése előtt 1920 áprilisában „az ország területéről eltávozott". Nyilván nem véletlenül kényszerült emigrálásra dr. Ladányi Ármin, a Szociáldemokrata Párt Jogvédő Irodájának egyik vezetője. Hosszas magyarázkodás után mert csak utalni Blauner Mór azokra az üldözési szimptómákra, amelyekben a védőknek kezdettől fogva részük volt. Az elnök Blaunert szabályszerűen úgy hallgatja ki, mintha vádlottja lenne a pernek. Blauner védekezik, észrevehető, hogy alaposan megfélemlítették a rendőrségen!

De nem késik soká a méltó válasz az elnöki terrorra. Gál Jenő emelkedik szólásra. A per első napján is ő kezdte meg a támadást nemcsak a vád, hanem a rendszer ellen, akkor még nagyon tiszteletteljes formába öltöztetve. Gál Jenő tudja, hogy a főügyészhelyettes és a bíróság mindent vissza akar fizetni azért, amit a védők a tárgyalás folyamán a vádlottak védelmében és a rendszer ellen elmondottak. Azzal is tisztában van, hogy ők már nem sokáig láthatják el a védelmet, ezért határozottan és keményen beszél:

„Mindenekelőtt kijelentem, hogy abból a pénzből, amiről szó van, soha senkitől egy fillért sem kaptam. Ezt azért bocsátom előre, hogy felszólalásom objektívnek tekinttessék. Én ezt a kérdést, amit a főügyészhelyettes úr ennek a tárgyalásnak a keretében idehozott, jogtalannak és a védelem elleni illetéktelen támadásnak tartom".

Stocker Antal elnök azonnal közbelép, ezúttal hangja még támadóbb: „Ezt a leghatározottabban visszautasítom és az ügyvéd urat rendreutasítom. Nem az ügyvéd úr bírálja meg ezt, hanem én bírálom meg, mint a tárgyalás vezetője, és ha így folytatja, megvonom a szót, mert másra nincsen joga, mint arra felelni, kapott-e ebből a pénzből, mennyit kapott és hol van ez a pénz? Erre lehet felelni, másra semmire. Tessék ehhez tartani magát".

Gál Jenő már megmondta, hogy ő egy fillért sem kapott Nagy Mihálytól, de az elnök még mindig ezt a kérdést firtatja, másról hallani sem akar. Gál azonban tudja, hogy mint védőnek mihez van joga, és riposztozni is jól tud:

„Azt, hogy mit szabad a tárgyaláson mondani, kétségkívül méltóságod dönti el, meg is vonhatja tőlem a szót. De azt senki nekem meg nem tilthatja, hogy mint védő a másik oldalról jövő és általam jogtalannak tartott és az egész ügyvédi kar lebecsülését jelentő támadást vissza ne utasítsam. Engem el lehet innen távolítani, tőlem meg lehet vonni a szót, de ügyvédi becsületemet megtámadni senki által nem engedem".

A védők az Ügyvédi Kamara választmányához fordultak a védői jogok megsértése miatt, s Nagy György valamennyi védő nevében nyilatkozatot olvasott fel szeptember 6-án, amely szerint: „Elhatároztuk, hogy mindaddig, amíg az Ügyvédi Kamara a védői jognak és a védői állás tiszteletben tartásának ebben az ügyben érvényt nem szerez, magunkra nézve erkölcsi lehetetlenségnek tartjuk ebben az ügyben védői tisztünk további teljesítését".

A védők tehát nem mondottak le, de a vádlottak gyakorlatilag ügyvédi képviselet nélkül maradtak. A védelem azonban a perrendtartás szerint kötelező, a bíróság tehát kénytelen hivatalból védőket kirendelni. Ez a jelen esetben korántsem volt olyan egyszerű. A tárgyaláson olyan nyomasztó volt a légkör, hogy a kirendelt védők közül többen — átlátszó űrügyekre hivatkozva — nem fogadták el a kirendelést, nem merték elvállalni a védelmet. Végül is nem volt szükség a kirendelt védőkre. Az Ügyvédi Kamara választmánya ugyanis felhívta a választott védőket arra, hogy legjobb tudásuk szerint teljesítsék továbbra is védői kötelességüket és „amennyiben meggyanúsításuk alaptalannak bizonyulna, úgy részükre a kellő elégtételt a választmány megfelelő helyen nyomatékkal szorgalmazni fogja". A védők eleget tettek a felhívásnak és szeptember 7-én bejelentették a bíróságnak, hogy a vádlottak védelmét továbbra is ellátják.

Elégtételt természetesen nem kaptak a védők, — 1920-ban nem volt „megfelelő hely" Magyarországon, ahol elégtételt nyújthattak volna számukra, a kamara választmányának felhívása is nagy dolognak számított. De ez sem tudta biztosítani, hogy Gál Jenő és társai a tárgyalás végéig elláthassák védői tisztüket. Világos volt már ekkor, a bíróság csak az alkalomra vár, hogy végleg eltávolíthassa a védőket és ha kell, kiprovokálja ezt az alkalmat.

A bíróság nem várt sokáig. Október 4-én dr. Stocker Antal elnök az egyik tanú kihallgatása közben — teljesen törvényellenesen — megtiltotta, hogy Ágoston Péter vádlott észrevételeket tegyen a vallomásra. Dr. Kiss Jenő védő emiatt éles szóváltásba keveredett az elnökkel. Stocker Antal agresszív módon a tárgyalóteremből való kiutasítással fenyegette meg a védőt. Dr. Kiss Jenő nem várta meg a kiutasítást, önérzetesen elhagyta a termet, s követték őt a tárgyaláson jelenvolt védőtársai is. A bíróság erre e három védőt a főtárgyalásról kizárta, mert a teremből történt távozásuk „oly súlyos rendzavarást foglalt magában, hogy a bírói tanácsnak egyöntetű nézete szerint a renitens magaviseletet tanúsító ügyvédekkel a tárgyalás tovább nem folytatható". A bíróság e végzésének kihirdetése után a többi védő bejelentette, hogy a tárgyalásról kizárt védőtársaik iránti szolidaritásból a védelemről lemondanak. Lemondásukat írásban is megindokolták, lerögzítették, hogy a tárgyaláson az ügyfélegyenlőség elve nem érvényesül, a bíróság elnöke több ízben a törvénnyel ellentétben álló kijelentéseket tett, s mindezzel a védelemről való lemondásra késztette őket.

A bíróság másodízben volt kénytelen hivatalból védőket kirendelni a népbiztosok számára. Ezt három napi huza-vona után, csak október 8-án sikerült nyélbeütnie. A kirendelt védők névsora: dr. Wenczel Árpád (Vántus), dr. Micheller István (Haubrich), dr. Lakatos Géza (Bokányi), dr. Drozdik Jenő (Bajáki), dr. Hagymássy Dénes (Dovcsák), dr. Szende Dezső (Nyisztor), dr. Újlaki Géza (Ágoston), dr. Petrik Aladár (Kalmár), dr. Babocsay Sándor (Kelen), dr. Bartók Ferenc (Szabados).

Az új védők kirendelése után a főügyészhelyettes elsősorban üdvözölte a hivatalból kirendelt új védőket „abban a meggyőződésben, hogy az ő nagybecsű támogatásukkal és közreműködésükkel most már akadálytalanul és minden zökkenés nélkül

mielőbb befejezésre fogjuk juttatni ezt a bűnpert". Hogy a zökkenés nélküli befejezés minél biztosabb legyen, a főügyészhelyettes a lemondott védők magatartását külön megbélyegezte.

„A lemondott ügyvéd urak ezt a termet abban a tudatban hagyhatták el, hogy szolgálatot tettek annak a bécsi irányzatnak, amelynek célja Magyarország tekintélyének aláásása, és a magyar igazságszolgáltatás régi hírnevének kompromittálása". Ezért a főügyészhelyettes azt indítványozta, hogy a bíróság a lemondott védőket — tekintet nélkül lemondásuk tényére — zárja ki a tárgyalásban való részvételből, „nehogy előidézzék a teremben olyan események megismétlődését, amelyeknek többé megismétlődniök nem szabad". A bíróság természetesen most is a főügyészhelyettes álláspontjára helyezkedett és a lemondott védőket: dr. Nagy Györgyöt, dr. Gál Jenőt, dr. Hébelt Edét, dr. Domokos Andort, dr. Hojtás Ödönt a védelemből kizárta. Ezzel önkényesen megszüntette azt a lehetőséget, hogy a népbiztosok védelmében a tárgyalóteremben további éles viták, vagy a rendszer elleni támadások hangozzanak el. Az új kirendelt védők megértették a leckét, elátták ugyan a védelmet, hangoztatták ugyan a vádlottak ártatlanságát, de — dr. Újlaki Géza, Ágoston Péter védője kivételével — gyengén és erélytelenül. A per most már, 1920. október 8-tól aránylag gyorsan közeledett a befejezéséhez.

A tíz védő — a két napig tartó vádbeszéd után — mindössze négy tárgyalási napon át, november 9-től 12-ig tartotta meg védőbeszédét. A perbeszédek időtartamának összevetéséből láthatólag a választott védők elleni hajsza, lemondásuk kiprovokálása, majd a tárgyalásról történt eltávolításuk bebizonyította, — s a kirendelt védők ezt meg is értették — hogy a bíróság nagyon szűk teret enged a védelem részére. A védőbeszédeket az jellemzi, hogy csupán jogászi érvekre hivatkoztak. A kirendelt védők közül egyedül dr. Újlaki Géza mert politikai érveket felhozni a vád és a vádbeszéd ellen. Mind a tíz védőbeszéd lényege arra összpontosult, hogy a proletárdiktatúra 1919. március 21-én mindenfajta erőszak alkalmazása nélkül jutott hatalomra. Eszerint a Tanácsköztársaság ténylegesen állami főhatalmat gyakorolt, a vád alapjává tett intézkedései és rendeletei így állami gesztusoknak tekintendők, s ezzel valamennyi vádpont miatt a büntetőjogi felelősségrevonás minden jogi alapja megdől. A védőknek mindenben teljesen igazuk volt.

Új politikai érveket egyedül Újlaki Géza sorakoztatott fel a jogi okfejtések mellett. Élesen elkülönítette a politikai és a

jogi felelősséget, s nem hagyta kihasználatlanul a vádbeszédnek azt az elszólását, amely a büntető törvénykönyv elavultságáról és a törvény félretételéről szólott.

A legsúlyosabb váddal, a gyilkosság bűntettére való felbújtás vádjával szemben mind a tíz védőbeszéd kimutatta, hogy a vád a kollektív felelősségen alapszik, de egyetlen népbiztosra sem sikerült rábizonyítani, hogy bárkit is gyilkosságra bújtott volna fel. Újlaki Géza még külön idézte az egyik legfontosabb büntetőjogi alapelvet: societas delinquere non potest, tehát semmiféle testületet nem lehet büntetni, a vádindítvány pedig az egész Kormányzótanács felelősségét kívánja megállapítani. Arra is rámutatott Újlaki védőbeszéde, hogy teljesen ismeretlen személy terhére felbújtást egyáltalán nem lehet elkövetni, a kormányzótanácsi rendeletek meghozatalakor pedig igazán nem lehetett előre tudni, hogy ki követ majd el ellenforradalmi támadást a Tanácsköztársaság ellen, a jogszabályok meghozatala így semmiképpen sem lehet felbújtás.

A népbiztosper úgyszólván záróaktusa volt a gyorsított bűnvádi perrendtartás alapján lefolytatott büntetőeljárásoknak. Az 1920. december 28-án történt ítélethirdetés után nem sokkal, 1921. április 14-én hatályba lépett a hírhedt „Rendtörvény", az 1921: III. törvény. Ez a törvény ugyanúgy széttörte a kapitalizmus liberális korszakából származó Csemegi-kódex számos garanciális intézkedését, amint ezt a népbiztosperben nem sokkal korábban meghozott ítélet is megtehette. Ez az ítélet szinte mintául szolgált a nemzetgyűlés igazságügyi bizottságának ahhoz, hogy a burzsoá törvényesség törvényhozási úton történő felszámolását hogyan leplezzék jogi frázisokkal.

Befejezésül szeretném hangsúlyozni, hogy a népbiztosperben eljárt védők nagy többsége — különösen az első védői gárda — kitűnően vizsgázott a védői hivatás etikájából és alapos jogászi felkészültségből is.

Politikai bátorságuk és emberi magatartásuk példamutató. A védők érdeme, hogy nemcsak a belföldi, hanem a nemzetközi haladó közvélemény előtt is a szó szoros értelmében nevetségessé tették a vádhatóság és a bíróság határozataiban megnyilvánuló „jogi felfogásokat". A választott védők egész perbeli szereplésükkel meggyőzően bizonyították, hogy az ellenforradalmi rendszer bírósága a Tanácsköztársaság volt népbiztosait csakis a burzsoá törvényesség súlyos megsértésével és a klasszikus büntetőjogi elvek teljes félretételével volt képes büntetőeljárás alá vonni és elítélni.

DR. BENSE ISTVÁN

A GAZDASÁGI REFORM ÉS AZ ÜGYVÉD POLGÁRI JOGI TEVÉKENYSÉGE

A gazdaságirányítás hároméves múltra visszatekintő új rendszerében a közvetlen utasításokkal történő állami irányítás háttérbe szorult. Az állami akaratot képviselő felügyeleti szervek döntési jogköre leszűkült. Ma a gazdasági élet dinamikusabb fejlődését és a központi célkitűzések érvényesülését új gazdaságpolitikai módszer, a közgazdasági eszközökkel való közvetett befolyásolás (bank- és hitelrendszer, árrendszer stb.) biztosítja. Az államigazgatási jellegű adminsztratív beavatkozást és az ezzel járó függőséget felváltotta az önállóságot nyert s egymásnak mellérendelt gazdálkodó egységek szabad mozgása, mérlegelésen alapuló kezdeményező szerepe s nagyobb felelőssége. Az állami tulajdonból eredő jogosítványok gyakorlásának módja megváltozott. Az állami vagyont kezelő vállalatok mintegy az állam önállósult vállalkozásaiként működnek és közvetlenül érdekeltek az általuk létrehozott hasznos eredményben.

Bár a gazdasági reform élénkítő hatása jogéletünk valamennyi területén érzékelhető, a változások — a gazdasági tevékenységgel fennálló szoros összefüggés folytán — elsősorban az áruviszonyokat szabályozó polgári jogot érintik. A gazdasági célkitűzések megvalósulása és a polgári jog szerepének növekedése párhuzamosan halad.

A régi mechanizmus szemléletét kifejező jogszabályoknak újakkal való felváltása, az egységes elveken alapuló polgári jog kiépítése még éveket vehet igénybe. A jogalkotás a legsürgősebb feladatokat a reform megvalósulását gátló jogszabályok hatályon kívül helyezésével és az áttérés jogának kialakításával igyekezett megoldani. Jelenleg a tapasztalat- és adatgyűjtés, az időtálló és átfogó jogi rendezésre való felkészülés időszakában vagyunk.

A Ptk. novelláris módosítása (1967. évi 39. sz .tvr.) a törvénynek csak néhány rendelkezését érintette. Törekvése arra szorítkozott, hogy összhangot teremtsen a Ptk. és a reform bevezetése érdekében hozott, polgári jogi rendelkezéseket tartal-

mazó külön jogszabályok között. Ezeknek sorában az állami vállalatokról szóló kormányrendelet (11/1967. [V. 13.] Korm. sz. rend.), a termelőszövetkeztekről szóló törvény (1967. évi III. törvény) és a földtörvény (1967. évi IV. törvény) nemcsak a jogi személyek jogképességének kérdését érintette, hanem — az önállóság lényeges elemeként — tulajdonjogi helyzetüket is megváltoztatta. A novellának azok a kötelmi jellegű rendelkezései a leglényegesebbek, amelyek a vállalatok és a szövetkezetek pozitív tevékenységének előmozdítása érdekében módosították a tervszerződésekre vonatkozó polgári jogi szabályokat és megszüntették a tervutasításos rendszerből eredő korlátozásokat (szerződéskötési kényszer, az igények érvényesítésének kötelező volta stb.). Valójában a tervszerződésekre vonatkozó fejezet kereteinek kibővítését jelentik az ahhoz kapcsolódó, külön szabályozott szerződésfajták (a szállítási szerződések, a vállalkozási és bizományi szerződések, a külkereskedelmi tevékenységet folytató vállalatok belföldi szerződései, a mezőgazdasági termékértékesítési szerződések). E szerződésfajtáknál főszabály a szerződéskötés szabadsága, az eltérést engedő diszpozitivás és a szerződések szankciórendszerének rugalmassága, azonban kivételként bizonyos esetekben fennmarad a szerződéskötési kötelezettség, a kogencia, valamint a kötbér és egyéb következmények érvényesítésének jogszabály által előírt kötelezettsége. Ezekre a kormányrendeleti szinten külön szabályozott „népgazdasági" jellegű szerződésfajtákra elsősorban a tervszerződésekre vonatkozó fejezet általános rendelkezéseit kell alkalmazni. Miután a Ptk-nak a szerződésekre vonatkozó általános szabályai és a tervszerződések általános rendelkezései közötti eltérés nem elhanyagolható, jelenlegi kötelmi jogunkban olyan kettősség uralkodik, amelyet a Ptk. reviziója során kell majd felszámolni. Egyben meg kell valósítani azt a gazdaságpolitikai célkitűzést is, amely szerint a termelőszövetkezetek és az egyéb gazdálkodó szervek árukapcsolataiban egységes elvek érvényre juttatása indokolt.

A reform teljes kibontakozása előtt annak új jogrendszerét sem lehet kiépíteni. Ezért még hosszú időn át fennmarad a jelenlegi helyzet, amikor is az új feladatokat a szövegezésükben csaknem változatlan régi jogszabályok keretei között kell megoldani. Azonban nemcsak arról kell gondoskodni, hogy a régi jog a megváltozott gazdasági viszonyoknak megfelelő új tartalmat nyerjen, hanem arról is, hogy a hatályos jog talaján feloldjuk az átmenetet kísérő ellentmondásokat. Mindezek a követelmények rendkívüli módon növelik a jogalkalmazás jelentőségét.

Minthogy a reform szellemével összeegyeztethetetlen lenne az aprólékos jogi rendezés, illetve a túlszabályozás, biztosra vehető, hogy a jogalkalmazás növekvő szerepe a jogalkalmazási program megvalósulását követő időben is fennmarad.

Az új feladatok az ügyvédi tevékenység jellegét is meghatározzák. Azokban a konkrét ügyekben, amelyekben a mai élet gyakorlati problémái felhalmozódnak, elsőként az ügyvédnek kell állást foglalnia. Szemléletét azok a tényállások is alakítják, amelyek a bíróhoz hasonló elfogulatlan értékelés után arra a véleményre vezetnek, hogy az eljárás igénybevétele nem célirányos. Az ügyvédkedésnek egyik legrokonszenvesebb vonása a változatosság és az ügyfelek által leplezetlenül feltárt valóság megismerésének lehetősége. A kapcsolat bizalmi jellege folytán ugyanaz a tényállás másként jelenik meg az ügyvéd, és másként a döntésre hivatott szerv előtt. Az ügyvédi gyakorlat során szerzett gazdag tapasztalatokat hasznosítani kell a jogalkalmazási problémák megoldása érdekében. A jogeset helyes értékelése ma elképzelhetetlen az ügy gazdasági összefüggéseinek tüzetes vizsgálata nélkül. A jogszabályok értelmezése körül naponta felmerülő kétségeket a szerzett rutin alapján már nem lehet eloszlatni. Különösen a jogorvoslatok indokolásánál, a meghozott határozatok bírálatánál juthat szerephez a jogi és a közgazdasági tájékozottsg, amely az ügy alapos elemzésével és a konkrét gazdasági viszony feltárásával elősegítheti, hogy a jogorvoslat elbírálására hivatott szerv általános következtetésre jusson és elvi jelentőségű állásfoglalással könnyítse az alsófokú jogalkalmazók munkáját.

A jogi képviselőkre háruló feladatok összehasonlításánál egyesek hajlamosak olyan következtetésre, amely szerint a gazdasági reform csak a jogtanácsosok gondjait növeli, ellenben az ügyvédek mindennapi munkájában hatásai nem számottevőek. Ez az álláspont felületes szemléletre vall. A vállalatszerű gazdálkodást folytató termelőszövetkezetek tekintélyes részének jogi képviseletét ügyvédek látják el (pl. a termelőszövetkezetek jogügyei a Békés megyei Ügyvédi Kamara tagjainak felét foglalkoztatják). Az sem vitatható, hogy a vállalatok és a szövetkezetek gazdasági szervező munkája kihat az állampolgárok anyagi érdekeire is. Az új jelenségek nagymértékben befolyásolják az állampolgároknak a szocialista szervezetekkel keletkező jogviszonyait és a gazdasági környezet változásának hatásai az állampolgárok egymás közti kapcsolataiban is érzékelhetőek. Bár ez idő szerint a népgazdasági szerződésekre vonatkozó általános szabályok és kötelmi jogunk általános rendelkezései kö-

zött nincs meg a szükséges összhang, mindkét terület merít a másik elemeiből és a gyakorlatban helyesnek bizonyult megoldásokból. A fejlődés kétségtelenül a kiegyenlítődés felé halad. Ha pedig a jogi szabályozás — a polgári jog egységének megtartásával — a lényeget illetően azonosul, elmosódnak a határok a szerződések „gazdasági" és „állampolgári" változatai, továbbá a gazdasági döntőbizottsági és a bírósági gyakorlat, valamint a jogtanácsos és az ügyvéd tevékenysége között.

A kialakult helyzetben különös jelentőségre tesz szert a jogalkalmazói jogértelmezés, vagyis a mai élet által felvetett esetek elbírálásánál a többségében régi jogszabály helyes tartalmának meghatározása. Előtérbe kerül a Ptk. 1. § (2) bekezdésének kötelező előírása, amely szerint a jogszabályokat az adott társadalmi és gazdasági viszonyoknak megfelelően kell értelmezni. A jogszabályt a jogalkalmazó nem szemlélheti elszigetelten attól a valóságtól, amelynek szabályozásáról szó van és nem vonatkoztathatja el azoktól a céloktól, amelyeknek elérését a szabályozás előmozdítani hivatott. A régi jogszabályok helyes alkalmazásának előmozdítása érdekében megtörtént az évekkel ezelőtt hozott kollégiumi állásfoglalások felülvizsgálata és módosítása.

A régi mechanizmus idején alkotott jogszabályok értelmezése körüli kétségek eloszlatásánál nagy gyakorlati szerepük lesz a Ptk. által rögzített alapelveknek, amelyek kifejezett jogszabályi rendelkezés hiányában is általános útmutatásul szolgálhatnak. Ezeknek az alapvető tételeknek is a megváltozott társadalmi és gazdasági viszonyokkal összhangban kell érvényesülniök. Ezért a jogalkalmazási feladatok megoldása érdekében súlyt kell helyezni az alapelvek tartalmának új szellemű meghatározására.

Előre látható, hogy a reális teljesítés elve (Ptk. 198. §) veszíteni fog merevségéből. Csak addig érvényesülhet, amíg valóban reális szükséglet kielégítésére irányul.

A társadalmi tulajdon fokozott védelmének elve (Ptk. 3. § [2] bek., 175. §, 184. §) nem adhat felmentést a szocialista szervezetek által harmadik személyekkel szemben érvényesen vállalt kötelezettségek teljesítése alól. A vállalat, illetve a szövetkezet a saját elhatározásából és a jogszabályoknak megfelelően kötött forgalmi ügyletet akkor is teljesíteni tartozik, ha a szerződés utólagos megállapítása szerint számára előnytelennek bizonyult. Nincs ok arra, hogy a bíróság a gazdálkodó szervek irányában méltányosságot gyakoroljon vagy velük szemben elnéző legyen. Miután a polgári jogviszonyokban szereplő felek

egyenjogúak és mellérendeltek, nem lehet jelentőséget tulajdonítani annak, hogy kik a felek és milyen tulajdoni formát képviselnek. A fél nem eshet el jogos követelésétől akkor sem, ha az ellenérdekű félként szereplő szerv nehéz anyagi körülmények között működik. A hibás mérlegelés kockázata a másik félre nem hárítható át. A gazdaságpolitikai célkitűzés éppen az, hogy a szabad mozgást nyert gazdálkodó egységeket a piaci tevékenység sikerei és kudarcai neveljék a megfelelő magatartásra. Ezért sem az általuk elkövetett szerződésszegés, sem szerződésen kívüli károkozásuk nem maradhat jogkövetkezmények nélkül.

Az önállóság növeli a csoportérdekek erejét. Ezeket az önálló, esetleg egymással ellentétes csoportérdekeket törvényes védelemben kell részesíteni. Azonban mind a személyeknek, mind a csoportoknak érdekeik érvényesítése során a társadalom érdekeivel összhangban kell eljárniok (Ptk. 2. § [2] bek.).

Az együttműködés elvének (Ptk. 4. § [2] bek.) érvényesülési körét kiszélesítik az egyre gyakoribb keretmegállapodások, a felek által meghatározott általános szerződési feltételek, az együttműködési szerződések, valamint a társulások, amelyek tartós kapcsolatok kialakulására vezetnek.

Az ügyvéd a jogviszonyok kialakításánál, a jogsértések megítélésénél és az igények érvényesítésénél nem tévesztheti szem elől, hogy a gazdasági reform céljaival csak a jó értelemben vett kereskedői szemlélet egyeztethető össze. Az anyagi érdekeltség új rendszere arra irányul, hogy a szocialista szervezeteket és az állampolgárokat a szükségletek jobb kielégítésére, a minőség javítására, a műszaki színvonal emelésére és ezekkel összefüggésben jogszerű jövedelemszerzésre ösztönözze. Tapasztalati tény, hogy a felek az ügyletek létrehozásánál és a teljesítésnél gyakran a gazdasági változások által teremtett új lehetőségek kiaknázása felé sodródnak, visszaélésekre hajlamosak. Ez az anyagiasságra, spekulációra és inkorrekt üzleti tevékenységre való törekvés, amely nem egyszer színleléssel, illetve palástolással párosul, fokozza az ügyvéd személyes felelősségét, aki „nem működhet közre abban, hogy a törvény rendelkezéseit kijátsszák vagy megkerüljék, és a joggal bármilyen módon visszaéljenek" (1958. évi 12. sz. tvr. 1. §.). A vállalatokat és a szövetkezeteket korábban a tervlemaradástól, ma pedig a veszteségtől való félelem csábítja a törvénysértések elkövetésére. A haszonra való törekvés nem ritkán tisztességtelen versenyre vezet. Az ilyen módon szerzett haszonnak új és elsődleges polgári jogi szankciója a gazdasági bírság (1/1958. [I. 16.] Korm. sz. rend.), amelyet az arra hivatott szerv indítványára a megyei

gazdasági döntőbizottság, illetve — termelőszövetkezetekkel szemben — a megyei bíróság szab ki a tisztességtelenül szerzett előnyt, illetve az okozott kárt meghaladó mértékben. Ez az új jogintézmény azt célozza, hogy visszaszorítsa az elkalandozókat a gazdálkodás törvényes keretei közé. Az ügyvédnek ugyanezen célok szolgálatában fontos feladata, hogy jogsérelmek esetén a polgári jog hagyományos jogkövetkezményeit az eddigieknél következetesebben érvényesítse.

A szerződések készítésére irányuló ügyvédi tevékenység tartalmasabbá és színesebbé válik. A múltban a szerződéskötést igazgatási jogszabályok irányították és támogatták. A terv és az ahhoz kapcsolódó igazgatási rendelkezés kötelezően megszabta a relációt, a szerződéstípust és a jogviszonynak úgyszólván minden feltételét. Ma a szerződéskötés elhatározása, a partner és a szerződésfajta megválasztása a vállalatra, illetve a szövetkezetre van bízva és a diszpozivitás növekedése folytán a szerződés tartalmi kialakításának csak az egyes szerződéstípusok kevés számú kogens rendelkezése (belső korlátja) szab határt. Egyre szélesebb körű felhasználásra kerül az adásvétel (raktári vétel), a vállalkozás, a megbízás, a bizomány, a bérlet, a haszonbérlet és a Ptk. által ismert egyéb szerződéstípus. Az igazgatási elemekkel átszőtt s mechanikus szerződéskötési formákat (megrendelés és igazolás, szerződésminták stb.) a polgári jogász érdemi munkáját igénylő valóságos megállapodások váltják fel és a jogviszony miként létrehozása meghatározó jelentőségű az adott gazdasági egység működése szempontjából. Így gyakorivá válik, hogy az ügyvéd olyan szerződések szerkesztésében vesz részt, amelyekben vállalat vagy szövetkezet érdekelt. A fokozottabb körültekintéssel kialakított kapcsolatok a feleket várhatóan arra késztetik, hogy a szerződés előírásait a teljesítésnél komolyan vegyék. Miután megszűnik annak veszélye is, hogy a felügyeleti szerv az önkéntes teljesítés miatt utólagos felelősségre vonást alkalmazhat, nem lesz szükség arra, hogy a vállalat vagy a szövetkezet perindításra késztető magatartásával szerezzen „fizetési bizonylatot" pótló bírósági határozatot. A szerződéses kapcsolatok kiszélesedésétől a jogviták számszerű szaporodása várható. Az átgondoltabban kötött megállapodásokból eredő viták jellege bizonyára eltér majd az eddigiektől. A perek ténybelileg és jogilag bonyolultabbak s egyben változatosabbak lesznek.

A kockázatvállalás, a felelősség és a szankció helyes viszonyát jogalkotási úton kell kialakítani. Maga a kockázat, amely a termelésnek és a piacra való felkészülésnek természetes velejárója és a gazdasági fejlődésnek mozgatója, — nem jogi fogalom. Jogi jelentősége a felelősségnél kezdődik. Ennek érvényesítése akkor indokolt, ha az észszerű kockázatvállalás határainak túllépését meg lehet állapítani. Azt, hogy hol kezdődik az észszerűtlenség, a bírói gyakorlat fogja kifejteni. Nyilvánvaló, hogy a megalapozottság (a piackutatás, a variációk kidolgozása és mérlegelése stb.) növeli a kockázatvállalás helytállóságát. A kereskedő (vevő) a kereslet csökkenésének kockázatát a termelőre (eladóra) általában nem háríthatja át. Más a helyzet, ha az ügylet célja szerint közös kockázattal együtt törekedtek valamely gazdasági előny elérésére. A felelősség érvényesítése a tényállás széleskörű feltárását és az egész magatartás összeredményének vizsgálatát teszi szükségessé. A felelősségi mértéket illetően általában bizonyos szigorítás indokolt, az elvárhatóság terén a követelmények fokozhatók.

Az igazgatási jellegű korlátozások csökkenése folytán ritkábban kerül majd sor a szerződés semmissé nyilvánítására igazgatási jogszabályba ütközés miatt (Ptk. 200. § [2] bek.). A társadalmi érdek változásával módosulnak a népérdekbe ütközés címén, valamint a szocialista együttélés következményeinek sérelme miatti semmisség megállapításának szempontjai. Ezek az okok csak akkor vezethetnek a szerződés érvénytelenségére, ha a társadalmi érdeksérelem „nyilvánvaló", határozottan felismerhető (Ptk. 202. § [2] bek.). Ha az alkalmazási kört pillanatnyi érdekek nyomására kiszélesítenénk, gyengítenénk a szerződésekbe vetett bizalmat.

Érdekes problémákat vet fel a szerződési nyilatkozat tévedés címén való megtámadásának és a kockázatnak egymáshoz való viszonya. Miután az üzleti tevékenység szakmai jártasságot feltételez, a tevékenységi körbe tartozó lényeges tévedés kockázatát az üzleti tevékenység folytatójának (pl. az értékelési tévedés kockázatát a képkereskedőnek) kell viselnie (Ptk. 210. § [1] bek.), feltéve, hogy a tévedésre visszavezethető értékeltolódást nem lehet feltűnően nagynak minősíteni (Ptk. 201. § [2] bek.). Természetesen a másik fél az általa felismert tévedésből nem kovácsolhat tőkét kockázatviselésre hivatkozással. Ha az ügylet közösen célbavett haszon elérésére irányult és a tevékenység balul ütött ki, nincs olyan kölcsönös téves feltevés (Ptk. 210. § [3] bek.), amely a megtámadást megalapozhatná. Miután a Ptk. 201. § (2) bekezdésének alkalmazására lehetőséget teremtő objektív értékkülönbségnek a szerződéskötéskor kell fennállania, nem szabad teret engedni az olyan törekvésnek, amely valamely utólagos körülményre hivatkozással kívánja elérni a jogviszonynak szokásos vagy reális értéken alapuló rendezését.

Bár az érvénytelenség jogkövetkezményei objektíve — a jogellenességről való tudomástól és a felróhatóságtól függetlenül — érvényesülnek, a jogviszony felszámolásánál nem hagyható figyelmen kívül, hogy a felek valamelyike az érvénytelen szerződés megkötésénél felróható magatartást tanúsított. A felszámolásnál az érvénytelen szerződés tartalma is szerephez juthat, minthogy megismerhetővé teszi a felek eredeti szándékát és a szerződéshez fűződő érdekeiket.

A gazdasági reform a hibás teljesítésből eredő igények érvényesítésénél az eddigieknél nagyobb határozottságot követel. Míg a korábbi mechanizmusra az „eladók piaca" volt jellemző, a gazdasági reformnak egyik legfőbb gondolata a vevő pozíciójának erősítése. A fogyasztók, illetve a megrendelők érdekeinek védelme mind a termékek minőségének, mind a szolgáltatások színvonalának emelése terén központi kérdéssé vált. Bár a terméket nem a kereskedelem gyártja, a fogyasztóval szemben a minőségért ő a felelős. Az áruk értékesítésénél egyre elterjedtebb jótállás intézménye is azt célozza, hogy a fogyasztó a kellékszavatosságnál szélesebb körű védelemben részesüljön. A minőségvédelemre vonatkozó, helyenként merev polgári jogi szabályokat tovább kell fejleszteni (pl. a nyílt és rejtett hiba szerinti megkülönböztetés, a szavatossági határidők jogvesztő jellege ma már korszerű megoldásnak nem tekinthető). Az átmeneti időben a XXX. és a XXXI. sz. polgári elvi döntések iránymutatásaira kell támaszkodni, de nem lehet lemondani a bírói gyakorlatban kialakult elvek további felülvizsgálatának igényéről sem. Így egyre tarthatatlanabbá válik a Ptk. 305. § (1) bek. a) pontján alapuló az a szabály, amely szerint a kereskedelmi áruk — bár helyettesíthetők — a fogyasztó által való kiválasztással egyedivé válnak s ezért kicserélésükre nincs lehetőség. Ha például a teljes vételár előzetes kiegyenlítése után kiszolgáltatott és a vevő által csupán szín szerint „kiválasztott" gépkocsi hibásnak bizonyul, ma valójában csak kijavítás vagy árleszállítás igényelhető; a vevőnek „jogában áll" az elállás is, azonban ez az újabb előjegyzés és a várakozás miatt semmitmondó jogi lehetőség.

Bár a gazdasági reform elsősorban az anyagi jogszabályok alkalmazásánál igényel szemléleti átalakulást, hatásai érvényre jutnak az eljárási jogszabályok tekintetében is. A tizenhétéves múltra visszatekintő és időtállónak bizonyult Pp nem szorul alapvető változtatásra. Bizonyos továbbfejlesztésére azonban szükség lesz az eljárás egyszerűsítése és gyorsítása érdekében.

A törvényesség és a gazdaságpolitikai elvek egységes érvényesülése a jelenlegi fórumrendszer széttagoltságának megszüntetését sürgeti. Ma az eljárást bonyolítja és úgyszólván áttekinthetetlenné teszi az a körülmény, hogy a tág értelemben vett polgári jogi jellegű vitákat más és más fórumok döntik el (bíróság, gazdasági és munkaügyi döntőbizottság, államigazgatási, társadalombiztosítási, szövetkezeti szerv, társadalmi bíróság, választott bíróság stb.). Egyre erősödik az a felfogás, amely szerint a jogviták elbírálására a régi mechanizmus idején életrehívott különböző szervek elvesztették létjogosultságukat, ezért az ügyeket közvetlenül vagy közvetve (a megtámadás lehetőségének biztosításával) vissza kell vinni a bírósági hatáskörbe. Kétségtelen, hogy ez az álláspont megfelel a fejlődés irányának. A szerződéses jogviszonyok kiszélesedése, a „gazdasági" és az „állampolgári" jogviszonyok tartalmi közeledése nem tűri a jelenlegi széttagoltságot. Azonban addig is, amíg a felülvizsgálat jogalkotási úton megtörténik, ügyvédi feladat, hogy a különböző eljárásokban megfelelő észrevételekkel és indítványokkal szorgalmazzuk a bírósági eljárás módszereinek alkalmazását és a polgári eljárás elveinek érvényesülését, különösen ott, ahol az előzetes eljárást bírósági eljárás követi. Jogos az a kívánság is, hogy az államigazgatási határozatok bírósági megtámadásának lehetőségét tovább bővítsük. Ezt bátran meg lehet tenni, hiszen a tapasztalat azt igazolja, hogy mindazokon a területeken jelentősen javult az államigazgatási szerv munkájának színvonala és megszilárdult a törvényesség, amelyeken lehetőség nyílt a határozatok bírósági úton való megtámadására.

Miután a Pp nem merev jogszabály és lehetővé teszi a fejlődés igényeinek megfelelő jogalkalmazást, az ügyvédnek a törvény jelenlegi keretei között is módja van arra, hogy hozzájáruljon az eljárás egyszerűsítésére és gyorsítására irányuló célok gyakorlati megvalósulásához.

Tény, hogy a bírósági eljárás ma gyakran körülményes, az elbírálás útján lassú az előrehaladás és az eljárás késleltetésére irányuló törekvések még széles körben érvényesülni tudnak. A jogvita felmerülése és a jogerős elbírálás közötti idő rendkívüli mértékben elmarad attól, amit a felek jogosan elvárhatnak. Egyesek a vontatott bírósági eljárással szemben a széttagolt jelenlegi fórumrendszert éppen a gyorsaságra hivatkozással védelmezik. A gazdasági kapcsolatokban kialakuló — nem egyszer az állampolgárokkal való kapcsolatban is fennálló — érdekazonosság, valamint a várható döntés kihatásainak előzetes számbavétele szükségessé teszi, hogy az eddigieknél gyakrabban éljünk az önkéntes beavatkozás (Pp 54. §), illetve a perbehívás (Pp 58.

§) lehetőségével. Ezeknek az eljárási intézményeknek a felhasználása elősegítheti a további viták megoldását, illetve egyszerűsítését.

Az ügyvédnek határozottan fel kell lépnie a perelhúzást eredményező magatartással, a valótlan tényállítással és tagadással, az elhallgatással és az eljárási jogokkal való visszaélés megnyilvánulásával szemben. Nyilatkozataival és kérelmeivel elő kell mozdítania az eljárási jogi szankciók gyakoribb és hatékonyabb alkalmazását. Nemcsak a szándékos és rosszhiszemű pervitel, hanem a perelhúzásra vezető nagyfokú gondatlanság sem maradhat megtorlás nélkül.

A pénzbírság jogkövetkezményének érvényesítése nemcsak a Pp. 5. § (2) és (3) bekezdésében meghatározott cselekmények elkövetése esetén kívánatos, hanem akkor is, ha a fél alaptalan kizárási bejelentést tesz (Pp 19. § [2] bek.), az okirat valódiságát jobb tudomása ellenére vagy nagyfokú gondatlanságból tagadja (Pp 197. § [4] bek.), illetve nyilvánvalóan alaptalan fellebbezést terjeszt elő (Pp 237. §).

Élni kell a Pp 80. § (2) bekezdése által biztosított lehetőséggel, amely szerint a szükségtelen perselekmények költségkihatásainak érvényesítése rosszhiszeműség hiányában is megengedett.

A határidők meghosszabbítására irányuló kérelem és az igazolás sem vezethetnek a per elhúzására. A méltányos elbírálás követelménye nem teszi feleslegessé a felhozott ok és a véletlenség objektív értékelését és nem azonosítható olyan elnézéssel, amely további hanyagságra késztet.

Nagy súlyt kell helyezni a bizonyítás helyes arányainak megtartására. Az ügyet nemcsak a túlbizonyítás bonyolítja, hanem az elégtelen bizonyítás is, mert ez utóbbi a határozat hatályon kívül helyezésének és az eljárás megismétlésének veszélyét rejti magában.

A szocialista szervezetek részvételével folytatott peres eljárásokban — az önállóság eljárásjogi következményeként — nagyobb teret kell engedni a perbeli rendelkezési jog (Pp 4. §) érvényesülésének (elismerés, lemondás, egyezség). A félként szereplő vállalat, illetve szövetkezet tudja legjobban megítélni saját érdekét. Ezért túlzott támogatást az általa kötött egyezség jóváhagyásánál sem igényelhet. Ha az eljáró jogi személy kijelenti, hogy az egyezség méltányos érdekeinek megfelel s ez a közlése a per adataival nem áll ellentétben, nyilatkozatát el kell fogadni s csak annak vizsgálatára kell szorítkozni, hogy az egyezség összhangban áll-e a jogszabályok rendelkezéseivel.

DR. HABERMANN GUSZTÁV

A KÖTELEZŐ ÜGYVÉDI KÉPVISELETRŐL

I.

A kötelező ügyvédi képviselet, vagy ügyvédkényszer intézménye majdnem olyan régi jogrendszerünkben, mint maga az ügyvéd által való képviseltetés jogának elismerése.

Kialakulása és továbbfejlődése párhuzamosan halad a megbízási, és közelebbről a perbeli képviseleti megbízási viszony kialakulásával és fejlődésével egyrészt, másrészt az ügyvédségre vonatkozó jogintézmények kialakulásával és fejlődésével.

Azok a szempontok, amelyek az ügyvédi képviseletet a peres eljárásban időről időre kötelezően előírták, az egyes korok felfogása, és a kialakuló modern jogrendszer és jogszemlélet elveinek megfelelően, koronként változtak ugyan, mégis érdekes megállapítani, hogy az ügyvédkényszer intézménye viszonylag szűk körre szoruló elvek alapján intézményesült a magyar jogban.

Ilyen elveknek tekinthetők pl. a fokozottabb jogvédelemre rászorulók részére kötelező ügyvédi képviselet előírása, vagy pl. a bírói eljárás sikerének és törvényszerűségének fokozott biztosítása, avagy olyan eljárásokban való kötelező képviselet, amelyekben a jogkérdés dominál és a felektől nem várható el, hogy — külön jogi képzettség nélkül — jogaikat az eljárásban megfelelően képviselni és védelmezni képesek. Egyébként az ügyvédkényszer konkrét szabályozásának elveit és kérdéseit az alábbiakban még koronként és az időről időre megalkotásra kerülő új jogszabályok tükrében, külön fogjuk ismertetni.

A kötelező ügyvédi képviselet és általában az ügyvédi képviselet polgári eljárásjogi szabályaitól külön kell tartani magának a képviseletnek, az erre vonatkozó megbízásnak polgári jogi szabályait az erre vonatkozó okiratolási szabályokkal együtt. Ezek a kérdések e helyen figyelmen kívül hagyhatók és történelmi kialakulásuknak megfelelően adottaknak tekintendők.

Külön kell ennek folytán választani azokat a szabályokat is, amelyek nem ügyvédek által való képviselet lehetőségére vo-

natkoznak, illetve amelyek kötelező képviseletet írnak elő, de a képviseletet nem korlátozzák ügyvéd megbízására.

Ugyancsak mellőznünk kell azokat a szabályokat is, amelyek a kötelező eljárásjogi képviselet keretében előírják ugyan jogvégzett személy képviseleti, illetve fellépési kötelezettségét, azonban ezt nem kötik az ügyvédi hivatás gyakorlásához. Ilyen szabályok például azok, amelyek szerint az ügyvéd saját perében képviselet nélkül eljárhat, továbbá más személyek ügyvédi oklevéllel bíró, vagy bírói, ügyvédi, közjegyzői, jogtanári vagy jogi doktori képesítéssel rendelkező személyek útján képviseltethetik magukat.

Habár ezen utóbbi szabályokat a vizsgálódás keretéből kirekeszthetőnek véljük, mégis már itt meg kell említenünk, hogy az ügyvédkényszer bevezetése során e szabályokra, illetve hasonló szabályok bevezetésére is figyelemmel kell majd lennünk.

II.

Alig alakult még ki jogrendszerünkben az a szokás, hogy a felek magukat a peres eljárásban ügyvéd útján (Procator) képviseltethetik, amint megszilárdult ez az intézmény és a meghatalmazás kiállításának formaságait rendező jogszabályok kialakultak, máris találkozunk olyan rendelkezéssel, amely a bírósági eljárásban, egyes szorosan körülhatárolt esetekben, a félnek ügyvéd által történő képviseletét kötelezően előírják. Így II. Ulászló, amikor a bírósági eljárás lényeges kérdéseinek szabályozásaként megalkotta IV. decretumának 2—19. czikkelyeit, a 14. czikkelyben akként rendelkezett, hogy amennyiben hatalmaskodások miatt asszonyt kell perbehívni „Az asszonyoknak mindazonáltal ügyvédjeik által (procatores) kell a szokott módon felelniök, visszavonván tudniillik, ha szükség volna, ezeknek szóváltásait" (14. cz. 2. §), továbbá, hogy „Ugyanezt kell érteni az özvegy asszonyokra nézve is". „... Az ilyenek is ... mint előbb mondottuk, ügyvédeik által kötelesek, a különben szokott módon felelni". (14. cz. 4. §).

Hogy az idézett törvényhelyben kétségtelenül a kötelező ügyvédi képviselet esetéről van szó, az kitűnik egyrészt Ulászló IV. decretuma 13. czikkelyének 2. §-ából, ahol az ügyvédi képviselet tekintetében a fél tetszésére bízza az ügyvédvallást ezekkel a szavakkal „hanem ha tetszik, ügyvédje által jelenjék meg mindenki"; továbbá abból, hogy a fentebb idézett jogszabálynál a fordítók a jegyzetben hivatkoznak a mű megjelenésekori jogszabályokban a kötelező ügyvédi képviseletre vonatkozó rendelkezésekre.

A kötelező ügyvédi képviseletnek már ezen korai jogszabályi rendezéséből a szabályozás módjának elvei megállapíthatók. Abból a rendelkezésből, hogy „Az asszonyok abban az esetben hívandók perbe, a mikor a hatalmaskodások, a melyek miatt perbe hívandók, az őket illető fekvőjószágokban történtek és a midőn gyermekeik fölött gyámnői tisztet viselnek, különben nem ..." kiolvasható, hogy a nő, az özvegy, és „férjeik és uraik elhaltával ezeket túlélő ... kiskorúak" gyámnői, azok, akiknek jogvédelméről itt a törvény fokozottan gondoskodni kíván. Elsősorban tehát a peres fél személyes jogi helyzete a védett érdek. A törvénycikk bevezetéséből kitűnik, hogy a rendelkezés azokra az esetekre vonatkozik, amikor bármely hatalmaskodás, különösen az ún. „quinque casus" esetei forognak fenn és emiatt kell az érdekelteket a királyi curiába perbehívni. Az említett „öt eset" a) a nemes ember lakóházába való betörés, b) a nemesi birtoknak, ezek haszonvételeinek és tartozékainak elfoglalása, c) a nemes embernek igaz ok nélkül való letartóztatása, d) megsebesítése vagy megverése és végül e) megölése. Az idézett jogszabály életbe léptetésekor már rendezett jogi helyzet és kialakult általánosítás állt rendelkezésre a felhívott magatartások tekintetében és így kétségtelenül megállapítható, hogy az ügyvédkényszert a jogalkotó a nemes embert ért súlyosabb jogsérelmek esetében kívánta rendszeresíteni. Itt tehát a kötelező ügyvédi képviseletnek az ügyek meghatározott kategóriájára való előírásával találkozunk.

II. Ulászló által 1498. évben Budára összehívott országgyűlésen a rendek a régi jogszokások összeíratásának elrendelését sürgették. A kívánságnak eleget téve alkotta meg az országgyűlés az Ulászló féle III. dekretum 6. cikkelyeként azt a rendelkezést, hogy miután az ítélőmesterek ítéleteikben mindenkor az ország szokásaira hivatkoznak, ezeket a régi szokásokat írásba kell foglalni. Eltérően a rendek által javaslatba hozott Ádám mestertől, a király a szokásjog összeírásával Werbőczy Istvánt, a Curiae Regiae notarius-t bízta meg, aki e munkával 1514. évre el is készült. Így született meg a Tripartitum, amelynek keletkezéstörténete, további sorsa és kritikája e helyen vizsgálat tárgya nem lehet.

A Hármaskönyv nem tartalmaz olyan szabályt, amely kötelező ügyvédi képviseletet írna elő. Ebből felületes szemlélettel azt a következtetést kellene levonni, hogy a fentebb ismertetett Ulászló féle 1500. évi 14. tc.-be foglalt rendelkezést, már alig tizenöt évvel később hatálytalannak tekintették. Ilyen álláspont tévességét könnyű kimutatni.

Miután a rendek a dekretumok összegyűjtését és kiadását hiába sürgették országgyűlésről országgyűlésre, végül is 1548-ban törvénybe foglalták ama kívánságukat, hogy rendeltessék el az ország jogának néhány tudós férfi útján való átvizsgálása, sőt ahol az szükséges, annak kijavítása. I. Ferdinánd, eleget téve a rendek kívánságának, bizottságot rendelt ki „Jura regni revideantur et corrigantur", mely bizottság munkájának eredménye a „Quadripartitum opus juris consuetudinarii regni Hungariae" lett. Annak ellenére, hogy a Négyeskönyv nem nyert szentesítést, s akár csak a Hármaskönyv, törvényerőre nem emelkedett, azt széltében-hosszában használták és a magyar jogalkalmazást nagymértékben és hosszú időn át befolyásolta. A Négyeskönyv szerzői, mint fennálló jogot, változatlan szöveggel vették fel a gyűjteménybe az 1500. évi 14. tc.-nek a kötelező ügyvédi képviseletről szóló rendelkezését, minek következtében az 1848-ig hatályban volt. A Négyeskönyv eme tartalma tehát igazolja azt, hogy a Hármaskönyv nem helyezhette hatályon kívül még hallgatólagosan sem a fenti törvényhely érvényét.

A múlt század második felében a jogfejlődés világszerte fellendült. Bekövetkezett a jogrendszer megfelelő tagozódása és ennek keretében a polgári eljárási jognak elkülönülése az akkori magánjogtól, egyben a polgári eljárási jog önálló jogi diszciplinává vált. Ennek következtében bekövetkezett a polgári eljárási jognak a büntetőeljárási jogtól való elkülönülése is, és ezzel megnyílt a modern polgári perrendtartások alkotásának útja. Ez volt egyik előfeltétele annak, hogy a képviselet újkori szabályozást nyerhessen a perben és a modern elvek térhódítása mellett a kötelező ügyvédi képviselet kulturált szabályozására sor kerülhessen.

A másik előfeltétel az ügyvédi képesítés és szervezet megfelelő jogszabályi szabályozása volt. Ennek kezdetei III. Károly uralkodása idején alkotott jogszabályokra mutatnak vissza, melyet követett Mária Terézia formális „ügyvédi rendtartása"; mely időtől kezdve nem szűnik meg törvényhozásunk csiszolni a magyar ügyvédség képzettségének és szervezetének szabályain. Különösen jellemző a reformkor új váltóperrendtartási törvénye, amely nem elégedett meg azzal, hogy az ügyvédségtől a szokásos tanulmányokat és ügyvédi vizsgát követelje meg, hanem még külön a váltópertörvényszék által kiveendő váltójogi vizsgát is megkövetelt ahhoz, hogy váltóperekben képviselőként felléphessen a megbízott ügyvéd. Szinte külön státust létesített az ügyvédség keretén belül, és ezzel a rendelkezéssel lépett be a magyar jogi közéletbe a „köz- és váltó-ügyvéd".

Ezek a szabályozások tették lehetővé, hogy végül is a magyar jogalkotás nagy munkájához hozzákezdhessünk és m induljon az a folyamat, amelynek során törvénykezési, ma polgári perrendtartási törvényeink, valamint — a múlt száza utolsó negyedében — az Ügyvédi Rendtartás-törvény életrehívhatókká váltak. Ezek a törvényhozási munkálatok voltak elengedhetetlen előzményei a kulturált ügyvédi képviselet meghonosításának és ennek keretében annak, hogy a kötelező ügyvédi képviselet — a peres felek érdekében — bevezethető legyen.

Nincs mit csodálkozni azon, hogy a kötelező ügyvédi képviselet oly korai magyar jogi szabályát majd négyszáz éven át nem követte újabb rendezés. Csak arra kell gondolnunk, hogy ebben az időközben, amely a Dózsa György vezette parasztháborúval veszi kezdetét, benne van a Mohácsi vész, az ezzel kezdődő és 1686-ig, illetve 1716-ig tartó török hódoltság, a reformáció, az ellenreformáció, Erdély elszakadása és ezt követő háromszáz éves elkülönülése, a Rákóczi szabadságharc, vallásháború, osztrák örökösödési háború, hétéves háború, francia háború, a koleralázadás, II. József megalkotott, majd oly gyorsan visszavont reformjai, harc a magyar nyelv érvényesüléséért, a reformkor, a szabadságharc és annak leverése, a Bach-korszak, az olasz-osztrák háború, míg végül eljutottunk a kiegyezésig. Ez az idő nyilvánvalóan nem volt alkalmas arra, hogy átfogó reformokra kerüljön sor a polgári eljárási jog és az ügyvédség területén, nem is beszélve arról, hogy egészen a kiegyezésig önálló magyar jogfejlődésre nem igen nyílt lehetőség.

A szabadságharc leveretése után provizórikus jogrend lépett életbe az országban. Az ennek során rendeletileg életbe léptetett ideiglenes polgári perrendtartás (és császári nyiltparancscsal életbe léptetett ügyvédi rendtartás) keretében nyert szabályozást a perbeli képviselet intézménye.

Az ügyvédi rendtartással e helyen foglalkozni időszerűtlen. Annál fontosabb témánk szempontjából az ideiglenes Polgári Perrendtartás. Ez a peres eljárást, az eddigi számtalan szempontú felosztás mellőzésével lényegében szóbeli és írásbeli eljárásra osztja. Meghatározza, hogy szóbeli eljárásra „rendszerint az egyes bíróságoknál, továbbá a kereskedelmi törvényszékeknél" tárgyalásra kerülő ügyek tartoznak, míg „a többi társasbíróságoknál pedig írásbeli eljárás tartassék meg". Az írásbeli eljárás vonatkozásában pedig előírja, hogy „a feleknek ügyvédet kell használniok".

Ez az intézkedés a peres eljárások nagy területén vezette be a kötelező ügyvédi képviseletet. A fennállott bírósági szervezet

szerint ugyanis egyesbíróként csak a járásbíróság járt el, míg a Megyei Törvényszékek társasbíróságok voltak, ugyanúgy, mint a másod- és harmadfokon eljáró bíróságok. A Megyei Törvényszékek elsőfokú hatáskörébe pedig számos ügy tartozott. Ilyenek voltak: végrendelet megtámadási, a hamis esküt panaszoló, a törvényes születést megtámadó, házassági, házastárs- és gyermektartási, hozományi, nemesi ingatlant érintő telekkönyvi betáblázási, az örökvallási, több megyére kiterjedő osztályperek, egyes csődperek. Kivételt képeznek a házassági bontó és a megtámadási perek.

A múlt század egy kiemelkedő jogi írója a kötelező ügyvédi képviseleti szabályt, az ügyvédi rendtartás szabályaira hivatkozással azzal indokolja, hogy a kötelező ügyvédi képviseletnél az ügyvéd „kezesül szolgál, hogy a törvénykezési eljárásban a törvények rendje megtartatik".

A kötelező ügyvédi képviselet magyar jogi bevezetése során lényegében az intézmény két rendszerével ismerkedhettünk meg. Az egyik az, amikor maga a tételes jogszabály rendelkezik annak érdekében, hogy a felet az eljárás során ügyvéd kell képviselje, a másik pedig, amikor az ügyben eljáró bíró határoz abban a kérdésben, hogy szükségesnek ítéli-e a felet ügyvédvallására kötelezni.

A provizoriumnak az Októberi diploma vetett — egyelőre — véget. Ennek kapcsán került sor az Országbírói Értekezlet összehívására és munkálatainak eredményeként végül is „az Ideiglenes Törvénykezési Szabályok" megalkotására. E szabályok, amelyeket az országgyűlés és a Curia is megerősített, a tárgyalt kérdés szempontjából visszaállítani rendelték a polgári peres ügyek tekintetében a sommás szóbeli, a rendes szóbeli és kivételes esetekben a rendes írásbeli eljárást az 1848. évet megelőző jogszabályi állapotnak megfelelően, azokkal a módosításokkal, amelyet az Országbírói Értekezlet kidolgozott. Ez a rendezés, az elképzelés szerint, addig lett volna hatályban, „míg az alkotmányos törvényhozás máskép nem rendelkezik".

Ez a rendezés lényegében azt jelentette, hogy magasabb politikai szempontokat előtérbe helyezve és az alkotmányosság mindent megelőző követelményére tekintettel, hatályon kívül helyeződött a provizorium ideje alatt rendelettel életbeléptetett és lényegesen modernebb ideiglenes törvénykezési eljárás és benne az ügyvédkényszerre vonatkozó rendelkezések is. Ezzel az ország immár viszonylag rövid idő alatt másodszor fosztotta meg önmagát attól, hogy időszerű bírósági szervezetet és polgári peres eljárást honosítson meg, mert hiszen a II. József által alkotott peres eljárás sem kerülhetett végül is alkalmazásra, ugyancsak alkotmányjogi meggondolásokból. Ezzel az ország a bírói szervezet és eljárás modernizálását illetőleg nyolcvan évet vesztett. Ez az adott időpontban annál sajnálatosabb volt, mert nem sokkal az Októberi diploma után bocsáttatott ki a Februári Pátens, amely az úgynevezett kis provizoriummal az alkotmányos életnek ismét útját állotta és katonai törvénykezést vezetett be. Nem volt még ebben az időben a dolog természete szerint ismert az sem, hogy hamarosan sor kerül az 1867. évi „Kiegyezés"-re és ezzel végre arra is, hogy most már ne ideiglenes, hanem arra hivatott szerv által és végleges formában vegye kezdetét az a jogszabályalkotási sorozat, amely az eljárási, s kérdésünk szempontjából különösen jelentős, polgári eljárási jogszabályok sorozatos és gyökeres átalakításához, majd pedig az európai viszonylatban is élvonalba került Polgári Perrendtartás megalkotásához vezetett. Ennek a reformnak szülötte lett ezután a lényegében első magyar törvényhozásilag megalkotott Ügyvédi Rendtartás is. Így tehát végül is nincs mit sajnálnunk azon, hogy az alkotmányellenesen és rendeletileg életbe léptetett ideiglenes polgári perrendtartás és benne az ügyvédkényszer tágkörű szabályozása rövid életű volt, mert a kiegyezés után a magyar országgyűlésnek mi sem volt sürgősebb, mint a magyar bírói szervezetet a kor követelményeinek megfelelően átalakítani és azt megfelelő, korszerű polgári eljárási szabályokkal ellátni.

A mi vizsgálódásaink szempontjából a polgári jogalkotás Magyarországon a Polgári Törvénykezési Rendtartás megalkotásával vette kezdetét. Már az első, e tárgyú, jogszabály mutatja, hogy a kötelező ügyvédi képviseletnek az ideiglenes polgári perrendtartásba felvett rendelkezése időszerű, törlése pedig időszerűtlen volt. Az új jogszabály előírja, hogy a félnek a rendes eljárásban, mely alatt a jegyzőkönyvi tárgyalást is érteni kell, ügyvéddel kell magát képviseltetnie. A törvény sommás- és rendes eljárás között különböztet és akként rendelkezik, hogy minden peres ügy, amely sommás eljárásra vagy kivételes bíróságokhoz utasítva nincsen, a rendes eljárás elé tartozik. A két eljárás között akként különböztet a jogszabály, hogy az egyes bírák a sommás, a törvényszékek a rendes eljárás szerint határoznak. Ez a cezura lényegében megfelel az 1911. évi Polgári Perrendtartás járásbírósági és törvényszéki elsőfokú hatáskörnek, kisebb eltérésekkel.

Ezt az ügyvédi kötelező képviseletre vonatkozó széleskörű rendelkezést egy jogi írónk azzal indokolta, hogy „a rendes el-

járásban ugyanis — hol majd a tárgy, majd a fennforgó körülményeknél fogva rendszerint oly keresetek fordulnak elő, melyek az alkalmazandó jogelvekre nézve szövevényesebb vitatásokat, nehezebb bizonyítást feltételeznek, — a józan felfogás s egyszerű természetes ész nem elegendő, hanem teljes tájékozottság és szakképzettség szükséges a jogtudományban, illetőleg a támadás és védelem előterjesztésében. A törvénykezési eljárás rendszeres alakulása után a törvényhozó hatalom nem lehet többé tétlen nézője a harcnak, melyet avatatlanok vívnak egymással. Azért rendes eljárásban, hol az igazság kiderítésének könnyítése, illetőleg érvényesítése annyira függ a törvénybeni jártasság, jogismeret s az erők mérkőzni képes fokozatától, — kényszerítőleg is elrendelheti az ügyvédek által képviseltetést".

Ezzel szemben a törvény olyan esetben, amikor a fél hiányában van az érthető előadási képességnek, vagy ismételt illetlen viselkedéssel meghiúsítja a tárgyalást, őt a bíróság képviseltetésre utasíthatja ugyan, azonban ez esetben nem előírás az ügyvéd által való képviseltetés.

Elvileg ennyi az, amit erről a jogszabályról itt mondanunk kellene. Mégis a teljesség kedvéért említsük meg a törvénynek még egy rendelkezését. Ez úgy szól, hogy vagyontalan perlekedők részére a bíróság rendel képviselőt. Ez a rendelkezés — bár szövegéből ez világosan nem tűnik ki — bizonyára úgy értelmeztetett, hogy abban az esetben rendelnek képviselőt a vagyontalan fél részére, ha egyébként a képviselet az eljárásban kötelező lenne. A kommentárokból mégis az látszik kiolvasható-nak, hogy a vagyontalanság igazolása esetén a bíróság hivatalból, kérelem nélkül és minden eljárásban intézkedett ügyvéd képviselő kirendelése iránt. Ez esetben pedig itt egy quasi kötelező ügyvédi képviseleti esettel állunk szemben, amely a vagyontalan felet a sommás eljárásban kedvezőbb helyzetbe hozhatta, mint azt a felet, aki e kedvezmény hiányában, egyéb okból ügyvéd képviselő nélkül lépett fel a perben. A vagyontalan peres fél részére díjtalan ügyvéd képviselő kirendelése eddig sem volt ismeretlen a magyar jogban, azonban azt csak a táblák melletti képviseletre rendelte a törvény.

Nem sokkal e törvényalkotás után látott napvilágot az új házassági jogi törvény. Ennek a mi szempontunkból annyiban lett jelentősége, hogy a házassági ügyekben való bíráskodást az állami bíróságok joghatósága alá utasította. Miután pedig a sommás eljárásra a házassági perek nem tartoztak, így azok elbírálása a törvényszékek hatáskörébe került. Ezzel pedig ezekre a

perekre is — néhány lényegtelen kivétellel — beállott az ügyvédkényszer.

A század első évtizedére lényegében befejezést nyert az a hatalmas arányú jogszabályalkotási munka, amelynek eredményeként megszületett a modern burzsoá jog és ennek keretében a polgári jog rendszere. Ez a jogi helyzet szükségképpen magával hozta most már a polgári eljárási jog felülbírálását és a több jogszabályban elszórt, részben idejét is múlt, bifurkált eljárásnak megszüntetése mellett, egységes és időálló perrend létrehozását. Így született meg több évi előkészítő, jogösszehasonlító munka után a Plósz-féle Polgári Perrendtartás, Európa korabeli legmodernebb perrendi törvénye.

Időállóságára jellemző, hogy bár az évek folyamán nem volt elkerülhető egyes rendelkezéseinek módosítása vagy kiegészítése, a forradalom és felszabadulás jogalkotási vihara sem tette időszerűtlenné, s néhány alapelvi módosítás és abból szükségképpen folyó változtatással annak ellenére sok szabálya tovább hat, hogy a mögötte meghúzódott polgári jogi jogrendszer számos jogalkotása, a váltó, a kereskedelmi, a csekkjog, a cégjog, a feudális jogrendszer számos maradványáról nem is beszélve —, gyakorlatilag eltűnt, más jogágak pedig, mint a házassági, a munka, a gazdasági jog gyökeresen megváltoztak.

Az új Polgári Perrendtartás nem hozott sok újat a kötelező ügyvédi képviselet tekintetében; annak szabályait inkább csak összegezte és a foganatosított változtatásokhoz alkalmazta. Fenntartotta az 1000 korona értéket meghaladó perértékű perekben a kötelező ügyvédi képviseletet. A nem személyesen fellépő perbeli féllel kapcsolatban az ügyvédi képviseleti formát írta elő rendszerinti képviseleti formának és kivételnek azt, ha a fél ez esetben magát más személlyel képviseltetheti. Ennek keretében, túlmenően az eddigi jogon, elismerte a gazda és külső és belső gazdasági munkavállalója képviseleti megbízhatóságát, mellőzte a kereskedő és iparossegéd képviseleti fellépési lehetőségét, azzal az indokolással, hogy ez a lehetőség a zugírászat veszélyét nagyban fokozta. Viszont elismerte az ingatlan kezelésével járó ügyletek kötésére megbízott képviseleti jogosultságát.

Fenntartotta a kötelező ügyvédi képviselet rendszerét az új Polgári Perrendtartás a törvényszék, az ítélőtábla és a kúria előtti eljárásokban. Az indokolás szerint e szabály „az ítélkezés alapossága érdekében szükséges. Összefüggésben van ez a törvényszéki eljárás természetével, amely több formaszerűséget igényel, mint a járásbírósági eljárás. Az írásbeli előkészítés, a fontosabb kérelmek és azok módosításainak írásban csatolása, a

peranyag lehető koncentrációjának szükségszerűsége, a társasbíróság nagyobb nehézkessége és passzivitása a felekkel szemben", a kötelező ügyvédi képviselet fenntartását ebben az eljárásban indokolják. Az általános elv alól a törvény néhány nem lényeges kivételt is statuál az eljárás folyamán akkor, amikor ez a felek sérelmével nem jár, vagy azt érdekeik egyenesen indokolják. Kifejezetten kiemeli azonban a törvény, hogy ez az intézkedés nem akadálya annak, hogy a peres felek — ügyvédi kötelező képviselet nélkül is — megjelenhessenek, kérelmeket és előterjesztéseket tehessenek, egyezséget köthessenek, a peres jogot elismerhessék, vagy arról lemondhassanak. Erre a rendelkezésre érdemes külön utalni, mert jelentősége lesz a jelenleg érvényben levő Polgári Perrendtartás Mi.-ában foglaltakkal való összehasonlítás során.

A Polgári Perrendtartásnak az ügyvédkényszerre vonatkozó szabályai megszakítás nélkül kerek harminc esztendeig voltak érvényben. Ennyi idő elég volt ahhoz, hogy ennek az intézménynek most már a jogtudományi elvi alapjait is meghatározzák. E tekintetben iránymutatónak fogadható el Magyary Géza—Nizsalovszky Endre ismert munkája „A magyar polgári perjog, Budapest é. n. (1939.)", amely enyhébb és szigorúbb ügyvédi kényszer között különböztet, szigorúbbnak nevezve azt az esetet, amikor ügyvédi képviselet nélkül a fél nem léphet fel, enyhébbnek, amikor meghatalmazottként csak ügyvédet választhat képviselőként.

E vizsgálatainkkal lezárhatjuk immár a burzsoá polgári eljárási jognak a kötelező ügyvédi képviselettel kapcsolatos szabályozása kérdését is. Az e szabályozásból levonható elvek értékelésére a jelenleg érvényben levő szabályozás keretében fogunk rátérni.

III.

És most térjünk át hazánk felszabadulását követően bevezetett új jogszabályok idevonatkozó anyagának ismertetésére.

Közvetlenül a felszabadulás után már rendelet látott napvilágot, amely az ügyvédkényszer szabályain lazított. Eszerint — az 1945. évben megjelent rendelet szerint — felmenthető volt a fél a kötelező ügyvédi képviselet alól a járásbírósági eljárásban, ha a bíróság székhelyén vagy területén gyakorló ügyvéd nem működött, vagy a kötelező ügyvédi képviselet a félre nézve méltánytalan súlyos terhet jelentett volna.

Míg ez a rendelet csak a kényszerhelyzettel számolt és ott lazított az elven, ahol annak gyakorlati megvalósítása helyi

adottságok miatt, vagy a háború következtében beállott elszegényedés következtében is a fél aránytalan anyagi megterhelését jelentette volna, addig a következő szabály már elvileg is más síkra helyezkedett, amikor a társadalombiztosítási perekben most már a fellebbezési szakban is eltörölte az ügyvédkényszert.

Ezután nem késhetett soká az átfogó megoldás. Erre 1952. évben került a sor az új, szocialista típusú Polgári Perrendtartás megalkotásával, amely törvény gyökeresen szakított a kötelező ügyvédi képviselet rendszerével, kimondva, hogy „a jelen törvénnyel szabályozott eljárásokban az ügyvédi képviselet nem kötelező". Ezzel a rendelkezéssel eltűnt a magyar jogból a kereken 450 éve fennálló részleges, illetve teljes ügyvédkényszer intézménye.

Mi volt ennek a gyökeres változásnak az oka?

Abból kellene kiindulni, hogy erre magyarázatot magában a törvény indokolásában kell fellelnünk. Ez az elképzelés helyesnek is mutatkozik, mert a Mi. valóban tartalmazza ezen intézmény megszüntetésének indokolását. „A népi demokratikus igazságszolgáltatásnak annyiban is közelebb kell állnia a dolgozó néphez, hogy a felek és a bíróság közötti érintkezésnek az eddiginél sokkal közvetlenebbnek kell lennie. Ezt a javaslat azzal valósítja meg, hogy a bíróság mindenben segítségére van az igazságát kereső félnek, másrészt pedig azzal, hogy a fél a bíróság előtt minden perben személyesen eljárhat. A javaslat tehát az ügyvédi kényszert megszüntette". Az Indokolás §-onkénti, részletezése pedig a hivatkozott törvényhellyel kapcsolatban a rendelkezést „lényeges újítás"-nak mondja és kiemeli, hogy nálunk eddig az ügyvédkényszer igen széles körben érvényesült, s „Ez nemcsak a közvetlenség elvének háttérbe szorulását eredményezi, hanem az eljárást is — igen gyakran feleslegesen — megdrágítja, amit sokszor nem ellensúlyoz kellőképpen az az előny sem, amit az ügyvéd jogászi felkészültsége a per alaposabb előkészítése szempontjából jelenthet".

Kétségtelenül helyes az a törvényi tendencia, hogy közvetlenebbé tegye a bíróság és a felek érintkezését. Azonban a RPp. már fentebb hivatkozott rendelkezései azokban az esetekben is, amikor az ügyvédi képviseletet kötelezően előírták, feljogosították a peres feleket arra, hogy személyesen eljárjanak ügyeikben, és nyilatkozatokat és előterjesztéseket tegyenek, egyezséget köthessenek, jogot ismerjenek el, illetve ilyenről lemondhassanak. Feljogosította a bíróságokat, hogy a feleket személyes megjelenés kötelezettségével idézhessék és meghallgathassák.

Kötelezte a bíróságokat arra, hogy a feleket jogaik helyes gyakorlására figyelmeztessék.

Ennek folytán nem jogszabálymódosítás kérdése volt az, hogy a felek és a bíróság közötti viszony mennyire válik közvetlenné, hanem a tárgyaló bíróság felkészültségétől, élettapasztalatától, alaposságától, ügyismeretétől függött az és főleg ma is, hogy ez a viszony mennyire lesz közvetlen és hatásos.

Az a további indok, hogy a bíróság mindenben segítségére lesz a peres félnek igazsága eredményes keresésében, a gyakorlatban kevéssé vált be. A bíróság perrendszerű segítsége ugyanis nem jelentkezhetik másban, mint a perjogok helyes gyakorlására való figyelmeztetésben, amire ritkán van szükség. Ha ezen túlterjeszkedik, akkor a bíró olyan jogokat gyakorol, amelyek bírói hivatásával nem egyeztethetők össze. Ennek folytán bíróságaink felismerve a jogszabály indokolásában rejlő veszélyt, hamarosan rájöttek arra, hogy csínján kell bánni a felek kioktatásával. A tárgyalóteremben ugyanis ez a kioktatás mindig igen kellemetlen légkört teremt és a jogtudatlan felekben azt a gyanút kelti, hogy a bíróság az egyik félnek segíteni kíván.

Hogy tehát a közvetlenség elvének háttérbe szorítását nem jelenti a részleges kötelező ügyvédi képviselet előírása, azt már láttuk. Hogy az eljárást megdrágítja-e? Erre ma már nem csak az ügyvédség, hanem a jogi szakirodalom is azt a választ adja, hogy minden lényegesebb perben a felek maguk is szükségképpen érzik, hogy ügyvéd-képviselő nélkül a perben nem boldogulnak és ezért a képviselet egyre gyakoribb, a képviselet hiányában fellépő felek száma pedig egyre csökken. Ez egyébként a mai kereseti és jövedelmi viszonyok mellett egyfelől, — másrészt az új ügyvédi kötelező díjszabás bevezetése után már nem érv.

Ezek szerint ma már nem lehet teljesen egyetérteni a polgári perrendtartás javaslati indokolásának 18 évvel ezelőtt kelt idevágó szövegével.

Mégis induljunk ki abból, hogy az ügyvédi kötelező képviselet szabályának eltörlése 1952. évben indokolt volt. Ezzel kapcsolatban látnunk kell a következőket.

Az ország jogrendszere új alkotmánytörvényre épült. Ennek az alaptörvénynek a nyomán fel kellett építeni az új szocialista jog rendszerét, amely tartalmában és funkciójában egyaránt egészen más valaminek lett elképzelve — és volt is — mint a régi és lebontandó kapitalista jog rendszere.

A szocialista jogépítésnek egyik alapelve éppen az volt,

hogy a régi kazuisztikus jog helyébe mindvégig tételes jogot helyez, ami már egymagában könnyebbé teszi az élő és alkalmazandó jog áttekintését. Olyan jogszabályokat kívántunk alkotni, amelyek nyelvezete közérthető, világos, első olvasásra átlátható. Olyan eljárást létesíteni volt a cél, amelyben a peres fél szabadon mozog, logikusan cselekedve helyes perbeli eredményre jut. Ebben segítette volna az eljáró bíróság, az ügyészség és főleg az a tény, hogy demokratikus elvek szerint átszervezve, olyan tanácsi bíróságokat hoztunk létre, amelyek elsőfokon laikusbírák bevonása folytán, már magába a tanácsba behozzák a helyes életszemléletet és kizárják a felesleges jogászkodást. Ha ebből a szemszögből nézzük az ügyvédi kényszer megszüntetését, egyszerre nem lesz az annyira indokolatlannak mondható és sok szempontot fogunk találni, amely az új jogszabályt indokolhatóvá teszi.

Ez lehetett volna a helyzet a polgári perrendtartás életbeléptetésekor. De mi a helyzet ma, amikor ellenőrizhető, hogy az elképzelésből mi vált ténnyé?

Az elmúlt tizennyolc év alatt megszületett a szocialista magyar tételes jogrendszer. Ha ennek a jogrendszernek egyes területeit külön-külön vesszük szemügyre, a következők állapíthatók meg:

A magánjog helyét részben a polgári jog foglalta el. A polgári jog kodifikációja során megszületett a Polgári Törvénykönyv. Azonban alig látott napvilágot a kódex, minden törvényhozói szándék ellenére is megindult — éspedig ma már nem kétségesen, szükségszerűen — az esetjog kialakulása. Egyik polgári kollégiumi döntés a másikat követte, néha alig száradt meg az előzőn az írás, már megjelent a helyesbítés, vagy hatályon kívül helyezés, s ha maga az előző döntés ezt nem tette volna szükségessé, elkészült egy újabb jogszabály, amely miatt a korábbi állásfoglalások felülbírálandókká váltak.

Megindult az esetjog kialakulása a Legfelsőbb Bíróság iránymutató és törvényességi óvásokra hozott határozatai alapján. Végül sor került az elvi határozatokra, amelyek néha egy-egy egész kérdéskomplexum rendezését tartalmazták.

Úgy ezzel a jogterülettel kapcsolatban, mint a többire is kiterjedőleg megjelent a „Bírósági Határozatok" tára, amely havonként közölve a Legfelsőbb Bíróság és néha alsóbb bíróságok határozatait, az ítélkezés nélkülözhetetlen segédeszközévé vált.

A tételes új jog hatalmas méreteket öltött azzal, hogy a termelő eszközök, gyárak, üzemek, bankok állami tulajdonba-

vételével a jogszabályi szervezés és rendezés a gazdasági élet széles területeire is kiterjedt. Ennek során az új gazdasági mechanizmus bevezetésével a vállalati jogot érintő jogszabályoknak kötetekbe gyűjtött mennyisége látott napvilágot, amelynek áttekintése és összevetése komoly felkészültségű szakjogászt is olykor szinte áthidalhatatlan nehézségek elé állít.

A szocialista jogrendszer tagozódásának is felmerültek a problémái. Ennek keretében új jogágak keletkeztek, illetve meglévő jogterületek váltak önállókká és szerveződtek át és újjá.

A munkajog pl. megkapta a maga Munka Törvénykönyvét, amelynek az évek során már egyre újabb szabályai láttak napvilágot, és máig sem állítható, hogy a munkaügyi eljárás peren kívüli és peres szakasza megnyugtató módon és a dolgozók által könnyen átláthatóan nyert volna végleges szabályozást. Az e területet érintő jogszabályok kötetnyi mennyiséget tesznek, újabb kötet a kapcsolatos rendeletanyag, másik kötet a jegyzetekkel és magyarázatokkal ellátott gyakorlati ismertetés.

Jelentős jogterületté vált a kisajátítási jog és eljárás. Új jogszabályok keletkeztek, amelyeket hamarosan ismét újabbak, majd a kisajátítási kódex megalkotása követett. Ismertetése és magyarázata az irodalom feladata lett. De alighogy a kézikönyv megjelent, hatályon kívül kellett helyezni, mint elavultat a kódexet, helyét új jogalkotás foglalta el és mire megjelent az idevonatkozó újjáalkotott joganyag könyvalakban is, máris módosítására került a sor. A Legfelsőbb Bíróság pedig alig győzi követni döntéseivel az alakuló jogot, pótolni annak hézagait.

Még az eddig ismertetett jogterületeket is arányaiban és jelentőségében messze meghaladja az újonnan életre hívott szocialista magyar földjog. Jogszabályai ugyancsak menet közben, a fokozatos fejlődés során alakultak ki, amíg a ma érvényben levő földtörvényekhez és egyéb jogszabályokhoz eljutottunk. Irodalma könyvespolcot tölt meg, közismert, felsorolni is felesleges. Külön megemlítendők azok a kérdések, amelyek az egyes jogérvényesítésre fenntartott eljárásokkal foglalkoznak, valamint azok a tanulmányok, amelyek a szövetkezetek belső és külső demokráciájával, hierarchiájával és a felelősség kérdésével kapcsolatosak.

Évszázados hagyományokat takarított el az útból az új telekkönyvi rendezés és ezzel kapcsolatban életre hívott jogszabályanyag. Megszűnt, illetve megszűnik a négyszögöl és katasztrális hold mérték, és telekkönyveink, földmérő hivatalaink áttérnek a négyzetméter rendszerre. Ez már egymagában is sok

problémát vetett fel. Nap nap után találkozunk az arra illetékes intézetek által elkészített hibás vázrajzokkal, amelyeket a tanácsok nem hagynak jóvá, a telekkönyvi hatóságok a bejegyzés alapjául nem fogadnak el. Egészen új telekkönyvi eljárás meghonosítására került a sor, melynek során szigorú formaságok szem előtt tartásával készítendők el a telekkönyvi beadványok. Külön jogszabályanyag foglalkozik a perfeljegyzésekkel. Mind eme joganyag áttekintésére, értékelésére, alkalmazására, az utca embere egyszerűen képtelen, megfelelő jogi segítség nélkül.

Sorolhatnánk tovább az új átfogó jellegű jogalkotásokat, pl. a társadalombiztosítási jog, a betegség, a baleset, a nyugdíj jogszabályaink anyagával, a hagyatéki és államigazgatási eljárással stb. stb. amelyeknek jogszabályanyaga mind külön-külön is az egyes állampolgár által jogi szakképzettség nélkül áttekinthetetlen szabálytömeg.

Mindehhez járul még az, hogy ezeket a jogszabályokat új, szocialista jogszemlélet lengi át, amelynek alapja a jogos magánérdeknek a közérdekkel való összehangolása, minek következtében nem lehet egyszerűen az egyéni érdekre alapított logikával helyesen cselekedni, mert a jogszabály néha egész más meggondolásból indul ki és szabályai nem az egyéni logika vonalát követik. Azonkívül ez az új szocialista jogrendszer egységes elgondolás eredményeként született, minden szabálya valahol összefügg a másik szabállyal, egyik jogág a másikkal, s ha leszűkítve, egyetlen kérdés eseti jogszabályaira alapítva lépnénk fel, nyilvánvalóvá válna, hogy a felhívott jogszabály tévesen kerül alkalmazásra. Ennek a felismerésnek a gyakorlati életben mindennapi tapasztalatait látjuk. Sokszor fordul elő, hogy hatóság előtt jogászi képzettségű, de nem gyakorlati jogászi pályán működő egyének lépnek fel, és igényeiket igyekeznek jogszabályokkal is megalapozni. Ilyenkor rendszerint az tűnik ki, hogy a felhívott jogszabály már nincs hatályban, elavult, a bírói gyakorlat túllépett rajta.

A most említett jogszabályi összefüggések néha egy-egy jogterület keretén belül is komoly problémákat vetnek fel. Gyakori az eset a bírósági eljárásban, amikor a feleket ügyvéd képviseli, hogy a bíróság, bár ezt a jogszabályok nem írják elő, felhívja az eljáró ügyvédeket, hogy igényeik megalapozására jelöljék meg, hogy az alkalmazható több jogszabály közül melyik az, amelyre a felek igényeiket alapítani kívánják. Ennek eldöntése néha jól felkészült ügyvédnek sem könnyű feladat.

S vajjon mennyire sikerült kiküszöbölnünk a jogszabályalkotásból és jogalkalmazási eljárásból a jogásznyelv szakkife-

jezéseit? Hosszú harc dúlt folyóirataink hasábjain a magyaros, világos, áttekinthető fogalmazás érdekében. De a mindennapi élet tapasztalata másra tanított bennünket. Kitűnt, hogy minden foglalkozási ágnak megvan a maga sajátos szaknyelve, amely egyszerűen nem mellőzhető, mert akkor az emberek nem értik meg egymást. Kitűnt, hogy egy szakág nyelvezete nemzetközi vonatkozásokban is egységes, és már csak ezért sem adható fel a nyelvnek szakkifejezésanyaga, még akkor sem, ha gyakran egy és ugyanazon kifejezés az egyes szakágakban egész más értelmet nyer. A tudományos életben pedig a latin nyelv kifejezéseinek mellőzése is csődöt mondott. Mindez kihat természetesen a jogszabályok fogalmazására, kihat a bírói eljárás nyelvezetére és egyre kevésbé teszi lehetővé a jogi képviselet mellőzését az eljárások folyamán.

Fejezzük be e gondolatmenetet azzal, hogy az elmúlt 25 év alatt a magyar ügyvédség szervezete is jelentős változáson ment keresztül. Új ügyvédi törvény megalkotására került a sor, az ügyvédség az igazságszolgáltatás szerves részeként nyert elismerést, ügyvédpolitikai irányelvek láttak napvilágot, amelyek az ügyvédség munkáját irányítani hivatottak.

Vajjon a felépített egészen új szocialista jogrendszer mellett még fenntarthatók a közel húsz évvel ezelőtt, egy átmeneti korszakban létesített polgári perrendtartás szabályai maradéktalanul?

Bennünket e helyen természetesen csak a kötelező ügyvédi képviselet kérdései érdekelhetnek. Gondoljuk el, hogy azóta minden más eljárás szabályai, az államigazgatási, munkaügyi eljárás, mezőgazdasági jogérvényesítés eljárása, telekkönyvi és hagyatéki eljárás szabályai megváltoztak. Bíróságaink kivétel nélkül társasbíróságokká alakultak át, nem beszélve néhány különbírósági fórum bevezetéséről, amelyre annak idején a perrendtartás ugyancsak nem lehetett tekintettel. Az egyetemeinkről kikerülő fiatal szocialista jogászi értelmiség foglalja el évek óta a bírói, ügyészi és ügyvédi állásokat. Az újjászervezett szocialista ügyészség szerepe a polgári eljárásban is revizióra szorul. Évek óta vitás, hogy a társasbírósági rendszer az eljárás egész folyamán és minden ügyre egyformán fenntartandó-e? Áttörések máris bekövetkeztek, pl. a büntető magánvádas meghallgatásos eljárásban, a megkeresési eljárásban stb. Mindez arra utal, hogy a polgári perrendtartás revizióra szorul.

Ha pedig ez így van, akkor időszerű felvetni a kötelező ügyvédi képviselet újraszabályozásának kérdését is.

IV.

Mit szól ehhez az irodalom?

Minél távolabb jutunk a polgári perrendtartás törvényének életbe léptetésétől, annál inkább találkozunk a kötelező ügyvédi képviselet eltörlésének kritikájával. Révai Tibor megállapítja, hogy „A Pp megalkotása idején az ügyvédi kényszer megszüntetése az eljárásjog elvi kérdéseként, demokratikus vívmányként jelentkezett. Ez a magyarázata annak, hogy az elvi szempont mellett eltörpültek, és alig kerülhettek szóba azok a komoly aggályok, amelyek az ügyvédi kényszer megszüntetésének mind az igazságszolgáltatást, mind a feleket érintő hátrányok vonatkozásában annak idején felvetődtek. Ma már azonban — egy évtized távlatában — nyilvánvaló, hogy az aggályok alaposak voltak, és a Pp egyik szép alapelvének gyakorlati megvalósítása komoly nehézségeket okoz, amelyet a felek kioktatása, a pártfogó ügyvéd esetleges kirendelése, a bizonyítás hivatalból való elrendelésének a lehetősége, az ügyész fellépése sem küszöbölhet teljesen ki. Kétségtelen, hogy a szocialista jogalkotás a könnyen érthetőségre, a jogintézmények leegyszerűsítésére, és a jogelvek világossá tételére törekszik. A jogalkotót az a cél vezeti, hogy a jogszabály értelmezésében és alkalmazásában bárki kiismerhesse magát. De ez a törekvés — a fejlődés jelenlegi fokán — még nem valósulhat meg... Hogyan várható ezek után a nem jogász felektől, hogy saját maguk igazodjanak el a különböző jogszabályokban. Mi jót remélhetünk attól, hogy a felek vitás ügyeikben személyesen, a szakember segítsége nélkül járnak el?" A szerző oldalakon át indokolja idevágó fejtegetéseit, azok ismétlésére itt nincs lehetőség.

Más szerzők sem térhetnek ki annak felismerése elől, hogy „esetenként elhangzik olyan vélemény, hogy bizonyos körben a képviselet kötelezővé tétele, vagy a kötelező ügyvédi képviselet visszaállítása elősegítené az igazságszolgáltatás munkájának megkönnyítését, a felek jogainak helyes gyakorlását. Kétségtelen tény, hogy szakképzett jogi képviselő nélkül eljáró fél részére hivatalból kötelező segítségnyújtás (keresetek jegyzőkönyvbe foglalása, jogokra kitanítás stb.) nem lebecsülendő többletmunka terhet ró a bíróságokra. Mégis úgy véljük, a megoldást nem a képviselet kötelezővé tételében kell keresni, hanem inkább a szakszerű segítség igénybevételének minden lehető módon való megkönnyítésében".

A hely korlátozott volta nem teszi lehetővé az újabb pro-

cesszualista cikkirodalom áttekintését, de úgy véljük, hogy már ez a néhány állásfoglalás is kétségtelenné teszi, hogy a kötelező ügyvédi képviselet szabályának eltörlését felül kell vizsgálni.

Nem osztjuk azokat az álláspontokat, amelyek a kötelező ügyvédi képviselet eltörlésével beállott nehézségek kiküszöbölését más úton elérni vélik. Ilyen intézkedések módszerét e szerzők egyébként sem jelölik meg, nehezen is képzelhetők el ilyen pótlékok. Ezzel szemben azt tartjuk helyesnek, ha a szocialista jogrendszer elveinek figyelembevételével, meghatározott körben és módon az ügyvédi kötelező képviselet visszaállíttatnék.

Bár a szovjet polgári eljárás nem ismeri az ügyvédkényszer intézményét, mégis megállapítják a szovjet szerzők, hogy a szovjet állampolgárok anyagi jóléte folyton emelkedvén, egyre inkább élnek az ügyvédi képviselettel a polgári perben. Amellett a szovjet irodalomban is hallhatók az ügyvédi kötelező képviselet valamilyen formában való visszaállítását szorgalmazó hangok. A Német Demokratikus Köztársaság polgári eljárási joga ma is ismeri a kötelező ügyvédi képviselet szabályát, ami általában csak a fellebbezési eljárásokra szorítkozik.

V.

Áttérve már most a konkrét javaslat területére, elsősorban elfogadhatónak tartjuk a polgári eljárási jog tudományának a kötelező ügyvédi képviselet rendszere tekintetében kialakított elméleti felosztását.

E szerint az ügyvédkényszernek két faja ismeretes, a törvényi és a bíróilag elrendelt. Az előbbi keretén belül megkülönböztet az elmélet abszolút vagy feltétlen, és relatív vagy feltételes ügyvédkényszert.

Nem indulunk ki abból — bármennyire is legyen az az ügyvédség elsőrendű érdeke — hogy e szabályozásnál az ügyvédség anyagi helyzetének javítása az elsődleges és irányadó szempont. Abból indulunk ki, hogy a kötelező ügyvédi képviselet bevezetése elsősorban a bíróságok munkaterhén való könnyítés és másodsorban a bírói ítélkező munka hatékonyságának elősegítése céljából vezetendő be. Ez különösen indokolt akkor, amikor az ítélkezésben elsőfokon csak egy szakképzett bíró vesz részt, ülnökbírák segítségével. Indokul szolgálhat továbbá az is, hogy az utóbbi időben a bíróságok túlterhelése fokozódó tendenciát mutat és ennek folytán a bírói munkának legalább az előkészítő részében az ügyvédség fokozottabb bevonása a munkateher csökkentése, perökonómiai szempont, és az eljárás gyorsaságának előmozdítása okából felette indokolt.

Ennek folytán egyes első fokú eljárásokban ügyvédkényszer bevezetése látszik indokoltnak, és ugyanez a helyzet még fokozottabb mértékben a fentebbi elméleti és gyakorlati állásfoglalásokban ismertetett elvek alapján a fellebbezési eljárásokban.

Feltétlenül szükségesnek mutatkozik, legalább az ügyek bizonyos kategóriáiban, az ügyvédkényszer relatív, feltételes alakzatának bevezetése, nevezetesen annak előírása, hogy ha az eljárás nem is ügyvédköteles, de a fél magát képviseltetni kívánja, úgy képviseletét csak ügyvéd láthatja el.

És végül fenntartandó az ügyvédkényszernek talán legindokoltabb alakzata, a bíróilag előírandó kötelező ügyvédvallás esete olyankor, amikor az eljárásban fellépő peres fél testileg vagy szellemileg képtelen ügyének megfelelő vitelére, érdekeinek megfelelő képviseletére, vagy pedig, ha az eljárás során, bírói figyelmeztetés ellenére rendbontó, vagy a bíróságot, illetve az eljárásban résztvevő személyeket sértő magatartást tanúsít.

Mindemellett kétségtelen, hogy az ügyek számos kategóriájában a bírósági peres eljárásban olyan eljárásjogi és anyagijogi problémákkal kerül szembe a fél, amelyeket még megfelelő bírósági figyelmeztetés mellett sem képes átérteni és ennek folytán megfelelő szakképzett segítség — ügyvéd — nélkül jogainak méltányos és a közérdekkel összhangban levő érvényesítésére képtelen. Így tehát indokolt az a felismerés is, hogy az ügyek meghatározott csoportjában az ügyvédkényszer bevezetése a peres felekнek is elsőrendű érdeke.

DR. RUPP GYÖRGY

AZ ÜGYVÉDJELÖLT HELYZETE AZ ÜGYVÉDI MUNKAKÖZÖSSÉGBEN*)

I.

Jelenlegi helyzetünk értékelése, az előttünk álló feladatok körvonalazása elképzelhetetlen az ügyvédség szocialista fejlődésének nyomon kísérése nélkül.

A mai fiatal ügyvédeknek és ügyvédjelölteknek a felszabadulást követő évek küzdelmes története: történelem. A mai 25 évesek akkor születtek, amikor a szocialista magyar ügyvédi tevékenység igazi története elkezdődött.

Az ügyvédség a felszabadulás előtti idők előítéletével terhelten kezdte meg átalakulását.

A közvélemény negatív értékítéletének alapja és tárgya a háború előtti Magyarország félfeudális sajátosságokkal terhelt, kapitalista viszonyainak megfelelő ügyvédtípus.

Mint ahogyan a Budapesti Ügyvédi Kamara Elnöksége által 1969-ben „Az ügyvédség a haladás szolgálatában" címmel rendezett, a magyar ügyvédek haladó hagyományait és elévülhetetlen érdemeit bemutató nagysikerű kiállítás anyaga tükrözte, hiába voltak olyan kiemelkedő ügyvéd személyiségek, mint a polgári demokratikus átalakulás élharcosa Kossuth Lajos, vagy mint a későbbi idők páratlan egyénisége, a kommunista Landler Jenő, a mélyen fekvő társadalmi okok által determinált általános előítéleten változtatni nem lehetett.

A felszabadulás előtti ügyvédtörvény, az 1937. évi IV. tc. (a jóval időtállóbb és demokratikusabb 1874. évi XXXIV. sz. tc. után a szervezett magyar ügyvédség második ügyvédtörvénye) az ügyvédkedés feltételei között olyan kritériumokat állított fel, amelyek az uralkodó osztályok tagjainak sajátjai, s nyilvánvaló tükrözője a bejegyzett ügyvédek osztályhelyzetének. A

*) Az Országos Ügyvédi Tanács által 1970. június 26. napján tartott III. Országos Ügyvédjelölti Értekezleten elhangzott előadás nyomán.

többség politikai szemlélete miatt a haladó egyéniségek törekvései a kellő hatást nem érhették el. Nekünk már jogtörténeti „emlék", de a felszabadulás előtt ügyvédjelölti sorsot vállaló idősebb kartársainknak szomorú valóság volt, hogy sok esetben fizetniük kellett azért, hogy egy-egy nagy ügyvéd magánirodájában alkalmazzák őket, és nehéz munkájuk során elsajátíthassák a principális mesterségét.

A felszabadulást követően a magyar ügyvédség haladó képviselői, a közelmúlt és a ma ügyvédvezetői nagy áldozatokat vállaltak és szívós, kitartó munkát végeztek, amíg kialakultak az újtartalmú ügyvédi tevékenység új szervezeti formái, az ügyvédi munkaközösségek, és megalkotásra kerülhetett a Népköztársaság Elnöki Tanácsának az ügyvédi hivatás gyakorlásáról és az ügyvédek szervezeteiről szóló, az 1966. évi 22. tvr.-tel módosított, ma is hatályos 1958. évi 12. sz. törvényerejű rendelete.

A további fejlődést az ügyvédpolitika irányelvei rögzítik (1966. szept.). E szerint: „Népköztársaságunkban a törvényesség fejlődésével együtt növekedett az ügyvédség és az ügyvédi tevékenység szerepe a szocialista igazságszolgáltatásban. Az ügyvédi tevékenység a szocialista igazságszolgáltatás részévé vált. Jelentősen csökkent az ügyvédi tevékenységgel szemben a társadalom előítélete, amely egyes állami szervek gyakorlatában is tükröződött.

Növekedett az ügyvédség társadalmi megbecsülése. Kialakultak és egyre erősödnek az ügyvédség szervezetei. Kedvezően változik az ügyvédség személyi összetétele. Szocialista irányba fejlődik az ügyvédség világnézete, politikai műveltsége és erkölcsi felfogása".

Nekünk a szocializmus építésének jelenlegi békés, kiegyensúlyozott időszakában, konszolidált viszonyok között élő fiatal ügyvédeknek és ügyvédjelölteknek, messzemenően értékelnünk kell az ügyvédség helyzetét társadalmunkban, az ügyvédpolitikai irányelvek pozitív megállapításait megelőző komoly és eredményes ügyvédi erőfeszítéseket.

II.

Mielőtt az ügyvédjelölteknek az ügyvédi munkaközösségben (és általában az ügyvédi szervezetben) elfoglalt helyét és betöltött feladatkörét, szakmai és politikai oktatását és alapnevelését, társadalmi-politikai szervezését, a magatartásukkal szemben támasztott etikai követelményrendszer egyes elemeit érintenénk, szükségesnek látszik utalni arra, hogy lényegében mi az alapvető tartalma a szocialista ügyvédi tevékenységnek,

annak a magasrendű hivatásnak, aminek gyakorlására az ügyvédjelöltek joggyakorlatuk alatt hivatottak felkészülni.

Az ügyvédek feladatainak jogszabályi definícióján keresztül a szocialista ügyvédi tevékenység társadalmi, politikai tartalma, az ügyvédség társadalmi rendeltetése egyértelműen és követelményszerűen meghatározott.

„Az ügyvédek feladata, hogy — a bíróságok és a hatóságok jogszolgáltatási tevékenységét elősegítve — az ügyfeleknek jogi segítséget nyújtsanak és a szocialista törvényesség érdekében lelkiismeretes munkával támogassák az ügyfelek jogainak érvényesülését. Az ügyvéd nem működhet közre abban, hogy a törvény rendelkezéseit kijátsszák, vagy megkerüljék, és a joggal bármilyen módon visszaéljenek".

A mi számunkra csak ez az új tartalmú, szocialista típusú, korszerű ügyvédi tevékenység irányadó, követendő, csak az olyan ügyvédi hivatás gyakorlásának írott és íratlan szabályai sajátítandók el, amely megfelel az idézett törvényhelyben foglalt alapvető követelményeknek.

III.

Az ügyvédi tevékenység, az ügyvédi hivatás gyakorlásának megkezdését az egyes ügyvédi kamarákon belül működő ügyvédi munkaközösségekben folytatandó ügyvédjelölti joggyakorlat, és az ügyvédi bejegyzést megelőző ügyvédi-jogtanácsosi vizsga előzi meg.

Az ügyvédjelölti joggyakorlat az ügyvédjelölt és a kamara között létrejött munkaviszony realizálódása.

Az ügyvédjelölt tényleges helyzetére kiható jelentős szabály a következő: „Az ügyvédjelölt az ügyvédi kamarával áll munkaviszonyban; munkaközösségbe a kamara elnöksége osztja be". Gyakorlati szempontból is jelentőséggel bír az idézett rendelkezés egyes elemeinek kiemelése:

— az ügyvédjelölt tevékenységének, működésének jogi formája tehát munkaviszony, ami tartalmában is lényegesen különbözik az ügyvédi hivatás gyakorlásának jogi formájától, a kamarai, munkaközösségi tagsági jogviszonytól;

— a munkaviszony pedig: az ügyvédjelölti joggyakorlat rendeltetése, nevezetesen az ügyvédi hivatás gyakorlására való szakmai és politikai felkészülés, illetve az erre

való oktatás és alapnevelés folytán speciális, tanviszony jelleget ölt;

— a munkaviszony alanyai: egyrészt az ügyvédjelölt, másrészt az ügyvédi kamara. Ezen alanyok között állanak fenn azok a kölcsönös jogok és kötelezettségek, amelyek rendeltetésszerű gyakorlása, illetve becsületes teljesítése jelenti az ügyvédjelölti joggyakorlatot. Anélkül, hogy a munkaviszony alanyaira vonatkozó jogi konstrukció megváltoznék, a gyakorlatban azt tapasztaljuk, hogy az ügyvédjelölt helyzetét érintő számos kérdésben nem a kamarával, hanem az ügyvédi munkaközösséggel és annak vezetőjével áll közvetlen kapcsolatban. Ennek jogszabályi alapja van: „Az ügyvédjelölt tekintetében a munka teljesítése helyének kijelölésével, a munkaidő meghatározásával és a szabadság kiadásával kapcsolatos munkáltatói jogokat az ügyvédi munkaközösség vezetője gyakorolja". A munkáltatói jogok gyakorlásának bizonyos megosztottsága és átruházása folytán tehát az ügyvédjelölt számára a mindennapi élet és munka vitelét közelről érintő munkáltatói jogkör kerül át ex lege az ügyvédi munkaközösség vezetőjének hatáskörébe.
Az idézett jogszabályhely megfelelő értelmezése mellett természetesen a munka és a felkészülés közvetlen és elsődleges ellenőrzésének joga, valamint kötelezettsége is a munkaközösség vezetőjét illeti, illetve terheli.

„Az ügyvédjelölt munkabérét az ügyvédi kamara elnöksége fizeti". Korábban az volt a helyzet, hogy közvetlenül az ügyvédi munkaközösségek folyósították az ügyvédjelölt jövedelmét. Jelenleg az ügyvédi kamara biztosítja a munkabért, s így az nem az ügyvédi munkaközösség közvetlen terhe. Ez a rendezés megszüntette egyes munkaközösségi tagok részéről olykor előfordult idegenkedést a jelölt munkaközösségbe történő beosztásával kapcsolatban.

IV.

Az ügyvédjelölti joggyakorlatnak, a munkaviszonynak tanviszony jelleget kölcsönző, az ügyvédjelölti tevékenység központi kérdését képező oktatással és képzéssel külön is célszerű foglalkozni.

Mint ismeretes, az ügyvédi hivatás gyakorlásához szükséges ismeretek elsajátításának két fő formája van:

1. a) szervezett, az oktatási központokban lebonyolódó szakmai és politikai oktatás, valamint
   b) a munkaközösségi alapképzés, továbbá
2. rendszeres önképzés.

Az ügyvédi utánpótlás megnövekedett jelentőségére figyelemmel, az Országos Ügyvédi Tanács az 1964. évi július hó 4-én megtartott ügyvédjelölti értekezlet tapasztalatait is hasznosítva, az ügyvédi kamarák javaslatait figyelembe véve, 1966-ban meghatározta az ügyvédjelöltekkel való foglalkozás elvi és módszerbeli kérdéseit, és kidolgozta az ügyvédjelöltek központi oktatásának új rendszerét. Magasszintű politikai és szakmai ismeretekkel rendelkező ügyvédi utánpótlás biztosítása érdekében az Országos Ügyvédi Tanács abból a megítélésből indult ki, hogy a központosított oktatás eredményesebben tudja biztosítani az ügyvédi-jogtanácsosi vizsgára való felkészülést.

Az Országos Ügyvédi Tanács vidéken, több kamara területén működő ügyvédjelöltek egységes és rendszeres oktatása céljából, egyes kamarák székhelyén működő oktatási központokat hozott létre. Az ország legnagyobb ügyvédi kamarája, a Budapesti Ügyvédi Kamara egy oktatási központ lett.

Az ügyvédjelöltek joggyakorlatukat a kamarák, mint oktatási központok által kidolgozott tematika és konkrét oktatási módszerek segítségével folytatják, ezért az új rendszer helyességéről az ügyvédjelöltek közvetlen tapasztalatokat szerezhettek. A vizsgaeredmények. a kezdő ügyvédek működése azt tükrözi, hogy ez az oktatási rendszer sokat nyújtott és beváltotta a hozzá fűzött reményeket. A konferenciák biztosították, hogy a jelöltek állandó és irányított kapcsolatban álljanak az élő joggal, az írásbeli feladatok megoldása során kialakuljon iratszerkesztési, a jogviták során pedig vita- és beszédkészségük.

A konferenciákon az írásbeli feladatok nemcsak az ügyvéd szokásos beadványai (keresetlevél, fellebbezés, igazolási kérelem stb.) körébe esnek, hanem a bíróságok által hozott határozatokra (ítélet, végzés), továbbá a vádirat szokásos formai és tartalmi kellékeire is felhívták a figyelmet. Az ügyvédi-jogtanácsosi vizsgáknak az általános jogászi ismereteket igénylő és tételesen számonkérő gyakorlati követelményei miatt az ilyen differenciált oktatásnak igen nagy haszna volt.

Külön ki kell emelni az oktatást vállaló, legjobb elméleti felkészültséggel és gyakorlati tudással, az ügyvédtől elvárt magas általános műveltséggel rendelkező kartársak lelkiismeretes munkáját. A feladatok egyenkénti értékelésénél, a gyakori hibák

kijavításánál és a szóbeli értékelést követő konzultációkon, nagy türelmet és önzetlen segíteni akarást tanúsítottak.

A kamarai politikai oktatás (a rendszeres politikai oktatás, az ügyvédekkel közös, szervezett ideológiai továbbképzés, a politikai konferenciák formájában) mindig a pártszervezet feladatát képezte, és a pártszervezet vezetőségének feladatkörébe tartozik jelenleg is.

A pártszervezet vezetősége és az áldozatos munkát végző propagandisták erőfeszítéseinek tulajdonítható az egyébként a Budapesti Ügyvédi Kamarában nagy tradícióval bíró politikai oktatás színvonalának emelkedése. A különböző elméleti szinteket jelentő propagandista és hallgatói konferenciák megteremtik az ügyvédjelölt számára is marxista—leninista műveltsége továbbfejlesztésének lehetőségét.

A marxizmus—leninizmus mindhárom ágát, de a politikai tisztánlátáshoz feltétlenül szükséges aktuál-politikai eseményeket és azok értékelését is érintő konferenciákon az ügyvédjelöltek és a fiatal ügyvédek mind nagyobb számban jelennek meg, és a rendszeresen jelenlévő, aktívan résztvevő fiatalokból körvonalazódik a jövő propagandistáinak csoportja.

A politikai oktatás jelenlegi rendszerével kapcsolatban hangsúlyozni szükséges, hogy az ügyvédjelöltek és ügyvédek részvételét illetően semmilyen adminisztratív jellegű kötelezést nem ismer, az érdeklődésre, az erősödő öntudatra épít. Ezzel kapcsolatban kell megemlíteni azt a sajnálatos tényt, hogy az egyetemen a marxista filozófiából, politikai gazdaságtanból és a tudományos szocializmusból jó vizsgaeredményeket elért ügyvédjelöltjeink és fiatal ügyvédeink sorában találkozunk néhol közömbösséggel, helyesebben olyan nézettel, amely szerint az egyetem magas színvonalához képest a kamarai politikai konferencia újat nem nyújthat. Ezzel a helytelen szemlélettel szemben élő bizonyítékul szolgálnak azok a magas szintű, legújabb tárgyú, eddig semmilyen irodalomban nem szereplő politikai előadások, amelyeket az állami és pártélet neves vezetői a közvetlen tájékoztatás szándékával tartottak.

A politikai nevelő munkát nem nélkülözhető ügyvédi tevékenységre készülő ügyvédjelölt és a hivatásának gyakorlását elkezdő fiatal ügyvéd helyzetével és funkciójával a politikai érdektelenség és közömbösség összeegyeztethetetlen.

Nem a szorosabb értelemben vett, eddig tárgyalt ügyvédjelölti kamarai oktatás tárgykörébe tartozó, de az ügyvédjelöltek és fiatal ügyvédek számára is igen komoly tanulási lehetőség: a Budapesti Ügyvédi Kamara Elnöksége által bevezetett különböző szakmai és politikai tárgyú, szombat délelőtti klubelőadás sorozat.

Önkritikusan meg kell állapítani, hogy ezt a komoly lehetőséget sem aknázzák ki fiataljaink a megkívánt mértékben. Meggyőződésünk az, hogy olyan új, a mindennapi jogászi munka számára hasznos ismereteket lehet szerezni ezeken a klubdélelőttökön néhány óra alatt, amelyeknek egyéni összegyűjtése vagy megismerése a fokozott követelmények és az időbeli nagy igénybevétel mellett vagy lehetetlen, vagy feleslegesen sok energiát emésztene.

Látszólagos ellentmondást tükröz egyrészt az a tendencia, hogy az ügyvédjelöltek számára az egyéni tanulás céljaira a szombatot minden vonatkozásban munkaszüneti nappá kell tenni, másrészt az a tendencia, hogy az ügyvédjelölt tudása ezeken az előadásokon olyan értékekkel gazdagodhat, hogy szakmai és politikai fejlődése érdekében mintegy elvárható kötelező részvétele a klubdélelőttökön. Ezt a látszólagos ellentmondást az egyéni ambíciónak kell feloldania.

A rendszeres szakmai oktatást egészíti ki az ügyvédjelöltek munkaközösségi alapképzése.

A kérdés rendkívüli fontosságát az magyarázza, hogy az ügyvédjelölt munkájának, idejének legnagyobb részét az ügyvédi munkaközösségben végzi, illetve tölti. Az ügyvédjelöltek jelentős része a munkaközösségben kerül életében először kapcsolatba az ügyvédi tevékenységgel, azzal a pályával, amit élethivatásul választott. Ezért egész ügyvédi működése során végig kísérhetik azok az első benyomások, amelyek joggyakorlata elején, illetve az alatt érik. Nem közömbös egész jellemének, felfogásának alakulása szempontjából, hogy milyen a munkaközösség személyi összetétele, a vezető szakmai és politikai felkészültsége, vezetési módszerei, a tagok közötti kapcsolat, a tagság erkölcsi felfogása, milyenek a tárgyi feltételek, röviden: milyen az az atmoszféra és környezet, amelyben az egyetemről kikerülve megkezdi izgalommal várt, lelkesedéstől fűtött, felelősségteljes, jövőjét alapvetően meghatározó munkáját.

Mindezek a körülmények meghatározzák mind a munkaközösség és a vezető, mind pedig az ügyvédjelölt felelősségét, feladatát és fokozott követelményeket állítanak a munkaközösség és a jelölt elé.

V.

A munkaközösséghez beosztott ügyvédjelölt tevékenységét a vezető irányítja. Ezért igen jelentős a vezető és a jelölt jó munkakapcsolata. Kiemelkedően fontos az, hogy a vezető olyan

feladatokkal bízza meg a jelöltet, amelyek elvégzése során az ügyvédi tevékenységet minden területén elsajátíthatja, a legértékesebb módon, munkájának végzése során ismerheti meg az ügyvédi működéshez szükséges elméleti és gyakorlati tudnivalókat.

Hasznos rendszerré vált az ügyvédjelölt joggyakorlatáért felelős munkaközösségi tag, az ún. instruktor kijelölése. Ez az intézmény különösen nagyobb létszámú munkaközösségben vált gyakorlattá. Az instruktori rendszer előnyei egyrészt abban állanak, hogy a szerteágazó feladatkörrel ellátott vezetőt tehermentesíti, másrészt az ügyvédjelölt számára teljesebb és differenciáltabb szakmai képzést biztosít. Annak érdekében, hogy a különböző jogterületeken az ügyvédjelölt fejlődése egyaránt biztosított legyen, a felelőst időszakonként változtatni kell. Nem jelenti az ügyvédi titoktartás kötelezettségének megsértését, ha az instruktor a jelölt jelenlétében tárgyal ügyfelével, előtte vette fel a tényvázlatot vagy adott jogi tanácsot. A jelölt közvetlenül tapasztalhatta az ügyvállalás jelentőségét, láthatta a működéséért felelős ügyvédet az ügy első bírájának felelős szerepkörében. Az ügyvédjelölt élénken látja, hogy az emberi gondok eddig ismeretlen sokfélesége testközelségben jelentkezik, az ügyfél igaz vagy vélt, de számára minden esetben egyedülálló sérelmének orvoslását óhajtja, minden bizalmát előlegezve, az ügyvéd pedig megértve az emberi gondot, a segíteni akarás szándékával, jó emberismerettel, gazdag élettapasztalatra alapozva nyugtatja meg ügyfelét, tisztázva a feltárt ügyben a jogi lehetőségeket. Ilyenkor elemi erővel hat hivatásunk humanizmusa.

Az instruktorok helyes nevelési módszereként értékelhetjük azt, hogy a joggyakorlat kezdetén nem önálló feladatokkal bízzák meg a jelölteket, hanem együtt mennek tárgyalásokra, így rövid átmeneti időszak alatt, mégis bizonyos fokozatossággal kezdik meg működésüket. Helyes útbaigazítások, gyakorlati részletkérdésekre való figyelem felhívás, az első ténykedéseinknél különösen szükségesek és hasznosak.

Az ügyvédjelöltek szakmai fejlődése érdekében az ügyvédi munkaközösségek ügyrendje, megragadva a képzés és a nevelés egyik döntő elemét, jogszabályi kötelező erővel írja elő, hogy „Az ügyvédjelöltet ... úgy kell foglalkoztatni, hogy az egyes ügyintéző ügyvédek felügyelete mellett folyamatosan ügyeket intézzen. Az általa intézendő ügyeket a vezető, illetve a felelős ügyvéd választja ki".

A felügyelet melletti folyamatos ügyintézés nemcsak az állandó feladatokkal való ellátottságot jelenti, hanem egy adott ügyben az aktív közreműködést, vagy egy konkrét ügy alakulásának figyelemmel kísérését a tényvázlat felvételétől, az első és másodfokú eljárás döntő mozzanatain, az ügyvéd által végzett eljárási cselekményeken és a hatósági határozatokon, a jogorvoslati lehetőségeken keresztül a jogerős és végrehajtható határozat meghozatalát követő, valamint az ezt megállapító értesítés átvételéig. Az ügy nyomon kísérése a tényállástól a jogerőig, komoly egyéni ambíciót feltételez.

A fenti folyamatnak maradéktalan végigvitele döntő mértékben az ügyvédjelölt feladata. Ugyanis a jelölt joggyakorlatáért felelős munkaközösségi tag rendszerint munkával nagymértékben lekötött, megbízotti és a hivatásból folyó egyéb kötelezettségei idejét és energiáját döntően lefoglalják. Ezért a felügyelet melletti folyamatos ügyintézést a jelöltnek igényelnie kell, feltételeit meg kell teremtenie, mert ez a fontos követelmény az instruktor és az ügyvédjelölt ilyen értelmű szoros együttműködése mellett valósulhat meg.

Az ügyvédjelölt részére — az ismert kívánalom szerint — a munkaközösségi tagok feladatokat csak a munkaközösség vezetője vagy a kijelölt felelős közbenjöttével adhatnak.

A valóság idealizálását jelentené és a kérdéssel foglalkozókat káros passzivitásra szorítaná, ha kategórikusan kijelentenénk, hogy ez a követelmény kivételeket nem ismerő általános érvénnyel megvalósult. Különösen a joggyakorlat első felében szükséges a feladatok közvetítése, mert a jelölt egyéniségétől függően ennek hiánya vagy azt a hibát eredményezheti, hogy a jelölt minden ügyvéd kérését jószándékból, előzékenységből, lelkesedésből teljesíteni kívánja, minden feladatot elvállal, vagy a közvetítéssel járó irányítás és ellenőrzés hiánya lazaságot, szélsőséges esetekben a munkavégzés alóli kibúvást eredményezhet.

A teljesítőképességet meghaladó feladatvállalás nem szolgálja sem a jelölt fejlődését, sem az ügyvéd tehermentesítését, mert felületes, elkapkodott, hibákkal teli ügyintézés az eredmény, ami az ügyvédjelölt tudását nem gazdagítja, az ügyvéd munkáját nem segíti, a hibák kijavításával, az esetleges mulasztás következményeinek orvoslásával többletmunkával és gonddal terheli. Tudnunk kell azt, hogy az említett hibaforrásokra visszavezethető mulasztások végső soron túlnőnek a jelölt képzésének keretein, és a munkaközösségnek megbízást adó ügyfelek érdekeinek sérelmével járhatnak.

Lényegében ugyanilyen káros következményekre vezethet, ha az elvégzendő feladatok közvetítésének hiánya, az ún. „gazdátlanság" okozta lazaság következtében nem megfelelően alakul az ügyvédjelölt munkamorálja. A feladatok teljesítésének ellenőrzésénél az általános pozitív tapasztalat alapján a vezető és az instruktor alappal épít a jelölt öntudatára. Az adminisztratív ellenőrzési eszközök mellőzését a becsületes, szorgalmas jelölti munka vonja maga után. Más területen dolgozók munkaviszonyától eltérően a munkáltatói ellenőrzési jog nem olyan kötött módszerű, mint a szubordinációs rendszerben dolgozók munkaviszonya esetében. A munkájukat lelkiismeretesen végző ügyvédjelöltek erkölcsi felfogása ösztönösen tiltakozik ezt az objektív lehetőséget a munka előli kitérésre felhasználó, csekély számú kisebbség helytelen magatartása ellen.

A joggyakorlat idejének munkával, tanulással való maximális kihasználása feltétlenül szükséges. A rendelkezésre álló idő alatt nem csupán az ügyvédi-jogtanácsosi szakvizsgára készül fel a jelölt, hanem az ügyvédi hivatás gyakorlásának a vizsga eredményes letételét közvetlenül követő megkezdésére.

Az ügyvédjelölti joggyakorlat ezen szélesebb értelemben vett rendeltetésének megfelelő követelményeket csak a munka és a tanulás koncentrálása és fokozott intenzitása mellett lehet kielégíteni.

Ügyfeleink és a hatóságok megelégedésére végzendő, szakszerű munkák feltétele az ügyvédjelölti joggyakorlat időtartamának legteljesebb, képzésünkhöz, felkészültségünkhöz gazdagon rendelkezésünkre álló lehetőségeink maradéktalan kihasználása.

VI.

Az ügyvédjelölti joggyakorlat lehetőségeinek kiaknázása, mint követelmény oldaláról látszik célszerűnek felvetni egy-két gondolatot a hivatkozott ügyrendnek annak a szabályával kapcsolatban, amely szerint: „az ügyvédjelölt az ügyvédi munkaközösség tagjainak neve alatt önállóan ügyet nem vállalhat, és nem intézhet".

Ennek a rendelkezésnek az értelmezése szorosan összefügg a jövedelemkiegészítés intézményével. A Budapesti Ügyvédi Kamarának 1965. március 2. napján hozott határozatában intézményesítette a fiatal ügyvédek jövedelemkiegészítését.

A határozat szerint a kamara volt ügyvédjelöltjei, azok a kezdő ügyvédek, akik a joggyakorlati idejük lejártát követően hét hónapon belül az ügyvédi-jogtanácsosi vizsga követelményeinek eleget tesznek, ügyvédi bejegyzésüket követően egy

éven át, amennyiben havi jövedelmük 2500 Ft-ot nem ér el, jövedelemkiegészítésben részesülnek. A kiegészítés három hónapi ügyvédi gyakorlat után, ezen időszak átlagjövedelme alapján kerül folyósításra.

Az intézmény szociális jelentőségét a kiegészítés igénybevételekor sok fiatal ügyvéd tapasztalta. A Budapesti Ügyvédi Kamara konkrét kimutatásai alapján megállapítható, hogy 1967. október 1. napjától 1968. november 30-ig terjedő ciklus alatt a vizsgát letett és bejegyzett 15 kezdő ügyvéd közül 11 vette igénybe a kiegészítés lehetőségét. Az intézkedés célja a kezdő ügyvédek helyzetének megkönnyítése, a pályakezdés nehézségeinek enyhítése, és — túlzás nélkül állítva — az anyagi gondok kiküszöbölése. A jövedelemkiegészítés megfelelő anyagi ösztönző az ügyvédi-jogtanácsosi vizsgának idejében történő letétele érdekében. Ez a juttatás biztonságot és nyugalmat biztosít az ügyvédjelölt számára joggyakorlatának egész időtartamára. Nem kell létbizonytalanságtól tartania, és attól félnie, hogy ügyvédi bejegyzését követően ügyek, ügyfelek nem kielégítő száma miatt jövedelme nem biztosított. A jövedelemkiegészítés bevált rendszere egy nyomós okkal és egy komoly lehetőséggel több atekintetben, hogy az ügyvédjelöltnek joggyakorlata egész időtartamát folyamatos képzéssel, tanulással kell és lehet eltöltenie. Ezért nem lehet egzisztenciális szükségszerűség a klientura kiépítésének a jelölti időben történő túlhajtott szorgalmazása.

A burkolt, időelőtti önálló ügyintézés komoly veszélyekkel járhat. Az ügyvédjelölt nem rendelkezhetik azokkal az ismeretekkel, azzal a jártassággal, ami az ügyek egyedüli, önálló viteléhez, a jogi segítséget és képviseletet igénylő állampolgár jogainak érvényesítéséhez, érdekeinek megvédéséhez szükséges. A pályát még nem ismerő ügyvédjelölt eljárása hiányos és szakszerűtlen. Az egyetemen elért legjobb vizsgaeredmények sem jogosíthatják fel az ügyvédjelöltet az igazságszolgáltatásban való önálló részvételre. Az egyetemi oktatásnak nem rendeltetése és célja olyan konkrét gyakorlati tudnivalók tanítása, amelyek a gyakorló jogász mindennapi munkájához szükségesek. Az egyetemen elsajátított tételes joganyag még merev halmaz, ami a gyakorlatban az igazságszolgáltatás gépezetének bonyolult működésében válik elevenné, alkalmazói számára élő joganyaggá.

A járatlanságból a jelölt számára felesleges gondok, sok energiát emésztő konfliktusok származhatnak, törekvéseinek központjából a tanulás így kiesik, ami messze nem állhat arányban azzal az anyagi előnnyel, ami ezekből az ügyvállalásokból

származik. Az ebben az időszakban, önálló ügyintézéssel elérni kívánt cél, ügyek és ügyfelek biztosítása, ellentétébe csaphat át: a kudarcok a még meg nem alapozódhatott jóhírnév idő előtti elvesztését, általában az ügyvédi tekintély lejáratását és az ügyvédjelölt önbizalmának nagyfokú csökkenését eredményezhetik.

Ilyen körülmények között felelőtlenség mind az ügyvédjelölt számára ilyen önálló ügyintézés lehetőségét biztosító ügyvéd, mind a jelölt részéről a meg nem engedett „ügyvédi" tevékenység. A most érintett követelmény következetes érvényre juttatása során azonban bizonyos élettényekkel kerülünk szembe. Szükségszerűen előfordul, hogy az ügyvédjelölt rokonai, közeli ismerősei, volt iskolatársai, szomszédai, a majdani klientura egy potenciálisan létező része jelentkeznek jogi problémáikkal és természetesen nem ismerve az ügyvédi és ügyvédjelölti tevékenységet szigorúan differenciáló szabályokat, jogi segítséget és közreműködést várnak. A követelmény dogmatikus, és nem kívánt módon való értelmezését jelentené a minden körülmények közötti szigorú kitérés és merev visszautasítás. A joggyakorlat második évének végefelé az ilyen életszerűtlen magatartás nem is várható el attól az ügyvédjelölttől, aki vizsgáit letéve néhány hónap múlva már mint ügyvéd állhat a hozzáfordulók rendelkezésére. A helyes megoldást az adhatja meg, hogy ha a most ismertetett követelmény érvényesítését összefüggésbe hozzuk a korábban érintett azon szabállyal, ami szerint az ügyvédjelöltnek felügyelet mellett, folyamatos ügyintézést kell végeznie. A jelölt joggyakorlatának utolsó negyedére elvárhatóan olyan egészséges, kartársias munkakapcsolatot épített ki vezetőjével és instruktorával, hogy az őt kereső ügyfél ügyét minden vonatkozásban megtárgyalva, ezek az ügyek képezhetik a felügyelet melletti ügyintézés tárgyát.

A látszólagos ellentmondás olyan feloldása, a szabályok ilyen, az élet tényeihez igazodó dinamikus magyarázata, és az ilyen gyakorlati megoldás nem állhat ellentétben a hivatkozott követelmények szellemével és céljával. A vázolt feltételek pontos betartása mellett meghatározott körülmények között a fenti megoldás az ügyvédjelölt fejlődését szolgálja és a jelölt működésének egész idejére megkívánt felügyelet biztosítása mellett az állampolgárok érdekeinek megóvását is kellően garantálja.

VII.

Nem célunk a jelölt helyzetét érintő valamennyi szabály ismertetése. Ugyanígy nem lehet teljes az ügyvédjelöltre háruló feladatokkal foglalkozó ismertetés sem. A már hivatkozott ügyrend általános feladatként és a joggyakorlat célját és jellegét is meghatározó általános követelményként azt írja elő, hogy „az ügyvédjelölt egész magatartásával és viselkedésével mozdítsa elő a szocialista ember és jogásztípus kialakítását, szakmailag és politikailag állandóan képezze magát, hogy ezáltal méltóvá váljon arra, hogy a szocialista ügyvédség tagja legyen". „Az ügyvédjelölt fordítson gondot arra, hogy a munkaidőt szorgalmas és becsületes munkával teljes egészében, fejlődése érdekében kihasználja".

Ezen alapvető és általános fő követelmény gyakorlati lebontását jelentik azok a szabályok, amelyek egyrészt mint jogszabályok, másrészt mint etikai követelmények kötik az ügyvédjelöltet, és határozzák meg kötelességeit.

A jelölt tevékenységének jelentős része, tárgyalások ellátása. Az ügyvédjelölt köteles a részére átadott ügyekben a tárgyalásokra lelkiismeretesen felkészülni. A felkészülés nemcsak a tárgyalás eredményességének feltétele, hanem a jelölt saját személyének, a munkaközösségnek és a bíróságnak a megbecsülése. Még komoly felkészülés esetén is érhetik az ügyben nem várt fordulatok. Előre nem látható kérdésekben ad hoc-szerűen kell állást foglalnia, ami csak az ügy teljes ismeretében lehetséges. Természetesen a felkészülés előfeltétele a tárgyalásra kerülő ügy kellő időben történő átadása, illetve átvétele. Az átadás ebben az értelemben nem elsősorban és döntően az ügyben keletkezett iratok rendelkezésre bocsátása, hanem a mindenre kiterjedő tájékoztatás. A felvilágosításnak nemcsak a történeti tényállásra kell kiterjednie; hanem az alkalmazandó jogszabályokra, esetleges irányelvekre, elvi döntésekre, kollégiumi állásfoglalásokra, hasonló ügyekben hozott eseti döntésekre is utalni kell. A munkaközösség köteles biztosítani a felkészüléshez szükséges technikai előfeltételeket, viszont a jelölt kötelessége a munkaközösségi könyvtárból a felkészüléshez szükséges anyagot összegyűjteni és elsajátítani. Az ilyen felkészülési mód elsősorban a bonyolultabb ügyekben szükséges, de nem oly időigényes, hogy erre hivatkozással mellőzhetnénk. Gyakorlati vizsgatapasztalat, hogy ha ilyen módszert alkalmazunk, a jogesetek megoldása egyszerűbb.

A tárgyalásra jól felkészült, önmagával szemben igényes ügyvédjelölt törekvése, hogy az ügyfél érdekeit a tárgyaláson megóvja, jogait érdekeinek megfelelően érvényesítse, miközben akaratlanul is elnyeri az ügyfél bizalmát. Ezzel kapcsolatban a következőkre kell a figyelmet felhívni. A jelölt minden esetben más ügyvéd helyettesítésében jár el. Ha a tárgyaláson a rábízott

feladatot, az ügyfél jogi és érdekképviseletét megfelelően látja el, szükségszerűen kiválthatja az ügyfél szimpátiáját. Az ügyfélnek ez, az ügyvédjelölt sikerein, a neki nyújtott segítségen alapuló és ezért részéről természetes és érthető vonzódása, túlnőhet az ügyvédjelölt által helyettesített ügyintéző ügyvéd felé előlegezett bizalmon. Az elismerés jól esik a jelöltnek, mégis megengedhetetlen és káros volna a helyettesített ügyvédnek tett szívességet és a munkakörből, a jelölt kötelességteljesítéséből származó lehetőséget az ügyfél elhódítására felhasználni.

Reálisan mérlegelve a helyzetet a sikerélmény nem tarthat sokáig és nem vezethet túlzott önbecsüléshez. Mindent el kell követni, hogy az ügyvéd és az ügyfele között a bizalmi viszony megmaradjon. Más ügyfelével kerülni kell a közvetlen érintkezés minden formáját. A jelölt a tárgyalás lelkiismeretes ellátásán túlmenően az ügyintéző ügyvéd tudta és hozzájárulása nélkül az ügyfelet az ügy új, lényeges mozanatairól önállóan ne értesítse, levelezést vele ne folytasson, részmegbízásokat tőle ne vállaljon.

Az ügyvédjelölt ügyvédi munkaközösségi feladatainak további kérdéseire visszatérve célszerűnek látszik hivatkozni az ügyrendnek arra a szabályára, ami előírja, hogy az ügyvédjelölt maradék nélkül hajtsa végre a munkaközösség vezetőjének, a kijelölt felelősnek vagy az ügyintéző ügyvédnek általános és konkrét utasításait, nemcsak a tárgyalások ellátása, hanem az ügyvédi munkaközösségben végzendő írásbeli és egyéb munka tekintetében is.

Az írásbeli munkára komoly súlyt helyező figyelemfelhívást az a tapasztalatunk indokolja, hogy a kezdő ügyvéd és az ügyvédjelölt munka- és időbeosztásában megváltozik a tárgyalások és eljárások, valamint az írásbeli munka aránya. Az ügyvédjelölt munkájának és idejének jelentős részét a viszonylag nagy számú tárgyalás ellátása tölti ki. Ezt a körülményt nem káros jelenségként értékeljük, mert tapasztaltuk azt, hogy a tárgyalási készség ennek során alakult ki. Az ügyvédjelölt által ellátott tárgyalások relatíve nagy számát a kirendeléses büntetőügyek volumene is magyarázza. Ezek ellátása során az ügyvédjelölt is jelentősen hozzájárul a munkaközösség tehermentesítéséhez. Számos más ok is érthetővé és szükségszerűvé teszi az írásbeli munka háttérbe szorulását, de nem mentesítheti sem a munkaközösség vezetőjét és a kijelölt felelőst, sem pedig a jelöltet e fontos ügyvédi tevékenység elsajátításának kötelezettsége alól.

Az írásbeliség hiányát akkor érezzük, amikor a jelzett arányváltozás bekövetkezik a tárgyalások és az írásbeli munka között. A pályája kezdetén álló ügyvéd, az ügyekkel való ellátottság adott mértékének megfelelően kevesebb tárgyalást lát el, mint a munkaközösség valamennyi tagját helyettesítő ügyvédjelölt. Ugyanakkor az önálló ügyvédi tevékenység viszonylag nagymértékben megnöveli az írásbeli tennivalókat. Az ügyvédjelölt és az ügyintéző ügyvéd relációjában az ügyvédi tevékenység, az ügyek vitelének bizonyos megosztottsága tükröződik. Az önálló ügyintézésben nagy jelentőségű és nagy terjedelmű az írásbeli munka. Ennek megfelelően az ügyvédjelölti joggyakorlatban is a képzésnek fokozottabban kell figyelembe vennie az írásbeli munka szükségességét és fontosságát. A követelmény megvalósulása a feladatok megosztását jelenti: a munkaközösség biztosítja a technikai feltételeket, de az ügyvédjelöltnek kezdeményezően fellépve, igényelnie kell a segítséget. Fontos, hogy a leggyakrabban előforduló beadványok iratmintái rendelkezésre álljanak, amikből a formai áttekinthetőség, világos, szabatos stílus, mint alaki, — a logikus okfejtés, következtetés, jogszabályokra és joggyakorlatra való hivatkozás mint érdemi — kellékek elsajátíthatók.

Az ügyvédjelölt munkaközösségi életéhez tartozik a munkaközösség adminsztrációjának megismerése is. Az ennek során előfordulható szélsőségek elkerülése végett szükséges kiemelni, hogy elsősorban a szakmai és politikai képzés képezi az ügyvédjelölt nevelésének súlypontját. A munkaközösség belső ügyintézésétől és ügykezelésétől való idegenkedés és merev távol tartás azért indokolatlan, mert az adminisztráció (iktatások, letéti nyilvántartások, pénztárkönyvek kezelése stb.) a munkaközösség működésének szerves része. A szükséges mértékű megismerésen túlmenően azonban a jelölt nem veheti át az adminisztrátorok munkakörét, mert ez a joggyakorlat rendeltetésével kerülne ellentétbe.

VIII.

Az ügyvédi feladatok jó ellátásához szükséges politikai szilárdság, megfelelő ideológiai és szakmai felkészültség, a jogpolitika ismerete, a legjobb rendszerű központi oktatás és munkaközösségi alapképzés mellett sem érhető el előrehaladás a rendszeres egyéni tanulás, valamint a szocialista jogtudat és világnézet erősítése nélkül.

Az önképzés, az egyéni tanulás elsődleges és alapvető célja az ügyvédi-jogtanácsosi vizsga anyagának lehető legteljesebb

elsajátítása. A jogi szakirodalom, a változó joganyag nyomon kísérése olyan alapkövetelmény, amit külön kiemelni, ismerve a résztvevők nagy részének szorgalmát, törekvéseit és vizsgaeredményeit, nem szükséges.

Az önképzés természetéből folyik, hogy a tanulás egyéni módszert, kitartást és ambíciót követel. Hasznos tapasztalatnak minősül a központi oktatástól független, a központok szükségszerűen korlátozott számú konferenciáira, a szakvizsgára való társas konzultáció és felkészülés. Amit az önképzéssel kapcsolatban hangsúlyozni kell: az önképzés tárgyát az elengedhetetlen szakmai ismereteken túlmenően, fokozottabb mértékben és rendszeresebben ki kell terjeszteni az általános műveltség emelésére.

A jogi tudás gyarapításán kívül az általános ismeretek szerzése a tudomány, a technika, a művészet szinte kimeríthetetlen tárházából nemcsak egyéni emberi értékünket gazdagítja, hanem az emberekkel foglalkozó, speciális hivatásunk gyakorlásának követelményeként értékelendő. Pályánk jellege folytán a minden kultúrembertől elvárható műveltségi színvonal emelésének igénye nálunk így jelentkezik tágabb értelemben vett, szakmai követelményként. Ez a pályakezdő ügyvéd szemével nézve a következők miatt látszik bizonyítottnak. Az ügyvédi tevékenység általános tájékozottságot, az élet különféle kérdéseiben tisztánlátást, élettapasztalatot, életbölcsességet igényel. Korunknál fogva kellő mértékben ezekkel az adottságokkal az élet sok területén még nem rendelkezhetünk. Az összetetten elénk kerülő emberi gondokat csak akkor tudjuk megbízóink megelégedésére megoldani, — hivatásunk meghatározta keretek között — ha általános tárgyi tudásunkat, az emberi érintkezéshez szükséges pszichológiai ismereteket rendszeresen és intenzíven gyarapítjuk. Az ügyek sokfélesége, az ügyfelek eltérő képzettségi foka, foglalkozása is általános tájékozottságot igényel az ügyvédtől.

Ilyen értelemben az általános műveltség és kulturáltság az ügyvédi tekintély egyik eleme és feltétele.

IX.

A tárgyalóteremben tanúsított helyes magatartásról a közelmúltban sok szó esett. A Magyar Jogász Szövetség által rendezett és az igazságszolgáltatásban résztvevő mindhárom szervezet neves bíró, ügyész, ügyvéd képviselőinek vitaindító előadásaival gazdagított ankéton az ifjúság nevében a jelöltek is szót kaptak. A téma kapcsán két kérdést kell érinteni.

Egyrészt a kollegialitás követelményeként az ügyvédek, ügyvédjelöltek egymással szemben tanúsított és követendő magatartására, másrészt az igazságszolgáltatás más működési területén dolgozó fiatal jogász társainkkal való kapcsolataink egyes részeire kell utalni.

A kérdés felvetése azért látszik a tárgykörbe tartozónak és indokoltnak, mert az ügyvédjelölti joggyakorlat ideje alatt nemcsak nagy volumenű és magas szintű szakmai és politikai ismeretanyagot kell összegyűjtenünk, hanem munkánk során el kell sajátítani az ügyvédi hivatás gyakorlásának valamennyi írott és íratlan szabályát.

A magatartási szabályok egy része mint írott jog, s így a kikényszeríthetőség különböző szankcióival ellátott szabály, jogi norma. Az idevonatkozó jogforrások egyrészt maga a büntető- és polgári eljárási jog, másrészt a már több helyen hivatkozott ügyvédi törvény és kiegészítő szabályai.

A pályát megismerni akaró fiatal jogász számára az írott magatartási szabályok elsajátítása és gyakorlati alkalmazása különösebb gondot nem jelenthet. Az eljárásjogok egyetemi tanulmányok tárgyai, az ügyvédi-jogtanácsosi vizsga anyagának súlyponti részei, megtanulásuk kötelező. E körben nyomatékkal fel kell hívni a figyelmet az ügyvédi törvény fokozottabb megismerésének követelményére. Tapasztalt hiányosság, hogy az ügyvédjelölti joggyakorlat ideje alatt saját működésünk szabályait, az ügyvéd és az ügyvédjelölt helyzetét közvetlenül szabályozó rendelkezéseket nem sajátítjuk el a kellő mértékben. Az ügyvédi törvény és az azt kiegészítő szabályok, ügyrendek és utasítások ismerete több szempontból elengedhetetlen.

Magatartási szabályokról lévén szó, itt kell utalni a helytelen ügyvédi és ügyvédjelölti magatartás jogkövetkezményeire, az ügyvédi törvény által szabályozott fegyelmi felelősségre, remélve azt, hogy a fegyelmi jognak körünkben való felvetése és hangoztatása kizárólag az általános megelőzés céljából indokolt.

Az íratlan szabályok megismerésénél jobban rá vagyunk utalva vezetőink, példamutató kartársaink útmutatásaira. A követendő szabályok egy részét, a kulturált viselkedés általánosan kialakult társadalmi érintkezési szokásait és viselkedési normáit magyarázni nem feladatunk.

Az íratlan magatartási szabályok másik nagy csoportjába azok az ügyvédetikai szabályok tartoznak, amelyek a szocialista erkölcsnek, az ügyvédi tevékenység sajátosságaiból folyó erköl-

csi normákkal kiegészített és differenciált általános tételei. E körben hasznossága és útmutató jellege folytán kiemelendő a Budapesti Ügyvédi Kamara Elnöksége által megvitatásra kibocsátott etikai szabályzattervezet, ami a fiatalok élénk érdeklődését is kiváltotta.

Az ügyvédek és ügyvédjelöltek egymás közötti kapcsolatának alapkövetelményéről, a kollégialitásról, a korábbiakban kifejezett utalás nélkül is értelemszerűen szó esett. A kartársi összetartás és együttműködés sok irányú.

E fontos követelmény megszegésének nem azokkal az eseteivel kívánunk foglalkozni, amik a negligenciának és a felkészületlenségnek a következményei, hanem azokra a veszélyforrásokra utalnék, amik a legképzettebb és legrátermettebb ügyvédjelölteket és fiatal társainkat objektíve fenyegetik.

Sok fiatal kolléga igényesen, nagy lendülettel indul a pálya kezdetén. A vizsgaeredmények feljogosítják erre, de előfordulhat, hogy a megszerzett ismeret hasznosítása kifogásolható magatartással párosul. A fokozott vizsgakövetelmények miatt a tételes jog minden részlete még élénken él, s néhányan a frissen megtanult, a gyakorlatban még le nem mért tudást szükségtelenül fitogtatva, az idősebb kolléga esetleg szokatlan nyelvhasználatát kiélezve, tudását kifejezetten vagy ráutalással lebecsülve, az ártani akarás szándéka nélkül is idősebb kartársukat nehezen jóvátehetően megsértik és elidegenítik maguktól.

A túlfűtöttségből származó túlzott önbecsülés minden formája megengedhetetlen. Meggyőződésünk, hogy kartársainkat tisztelő, munkájukat értékelő magatartással önmagunknak is nagyobb megbecsülést vívhatunk ki.

A kollegialitás követelményének maradéktalan keresztülvitele és megszilárdítása általános érdek. A történeti visszapillantás során említettek szerint az ügyvédséggel szembeni negatív értékítélet megváltoztatásán keresztül vezetett az út az ügyvédi tevékenység társadalmi megbecsülésének megerősítéséhez. Mivel az ügyvédellenes hangulatnak tradíciója volt, a közvélemény érzékenyebb és impulzívabb, általános következtetések levonására hajlamosabb az ügyvédek egymás közötti magatartásában tapasztalt legkisebb hiányosság láttán is. A mércét a közvélemény is magasra emelte.

Eredményes érdemi munkánk, fejlődésünk feltételeként értékeljük, őszintén igényeljük az igazságszolgáltatás másik két szférájában, a bíróságokon és az ügyészségeken dolgozó fiatal jogásztársainkkal, egészséges, közvetlen légkörű, elvtársias munkakapcsolatok kialakítását. Közeledésünknek nem egyszer az együtt töltött egyetemi évek maradandó emlékei, a közösen átélt izgalmak vagy baráti érzések a motívumai. Ennek ellenére elkerülendőnek, a jó ízlés szabályaiba ütközőnek minősítjük a látványos, kihívó baráti gesztusokat, a feltűnő tegeződést, a bizalmas megjegyzéseket a tárgyalóteremben, stb.

A bíró, az ügyész az ítélkezés, illetve a vád funkciójának társadalmi képviselője, nem magánemberként, hanem az államhatalom képviselőjeként jár el. Az e körben elkövethető etikai szabálysértések mind a bíróság és az ügyészség, mind saját hivatásunk tekintélyét sérthetik. Ügyfeleink előtt félreértésekre adhatnak alkalmat, a befolyásolás, az „összejátszás" hamis látszatát kelthetik.

A követelmények betartásával igyekszünk a jó kapcsolatokat megőrizni és megerősíteni, amire jó alkalmat szolgáltattak többek között KISZ-szervezetünk hangulatos, műsoros klubestéi, ahol baráti kötetlenségben szórakoztunk együtt a meghívásunkra nagy számban résztvevő bírósági és ügyészségi jogásztársainkkal. A közös munka élményei mellett kapcsolatunk kellemes színfoltjaként emlegetik ezeket a rendezvényeket.

A kollegialitás szabályainak és az említett kapcsolatok követelményeinek ugyanakkor nem lehet olyan bővített értelmezést adni, hogy az a másik helytelen végletként minősítendő elvtelen megalkuváshoz vezessen. Mértéktartó, szerény magatartás, meghatározott keretek közötti együttműködés, de emellett határozottság és szilárdság szükséges a meggyőződésünk szerinti helyes jogi álláspont, megengedett jogi eszközökkel való, maradéktalan keresztülvitele során.

X.

Az ügyvédi hivatás gyakorlásához elengedhetetlen politikai szilárdság, megfelelő ideológiai felkészültség és szocialista világnézet erősítése tekintetében vállalt jelentős feladatok megoldásában kíván az ügyvédjelöltek és fiatal ügyvédek politikai szervezésén, az ügyvédi utánpótlás erősítésén keresztül részt vállalni és őszinte segítséget nyújtani az Országos Ügyvédi Tanácsnak, a kamaráknak és a pártszervezeteknek: a KISZ.

A Budapesti Ügyvédi Kamara KISZ-szervezete, az ügyvédjelöltek és fiatal ügyvédek csaknem egész személyi állományát átfogó alapszervezet, az ország egyetlen önálló ügyvédi, ifjúsági politikai szervezete. Az ügyvédség személyi, életkorok szerinti összetételében bekövetkezett változások azt a tendenciát tükrö-

zik, hogy évről évre több fiatal jogász kerül az egyetemekről a kamarákhoz. A fiatalok számának növekedése objektíve növeli a KISZ szerepét és felelősségét is. Ezt felismerve kívánjuk működésünkben az általános politikai funkció mellett, ügyvédi hivatásunk sajátosságaiból folyó, speciális szakmai jelleget érvényre juttatni. KISZ-tagságunk politikai érdeklődését és érettségét bizonyítja pártépítési programunk megnyugtató teljesítése. Munkánk alapvonásaira nem felesleges utalni: meggyőződésünk, hogy alapszervezetünk olyan fiatalokat „adott" az MSZMP-nek, akikkel a párttagság gazdagodott. Reméljük azt, hogy nem eredményeink szerénytelen túlbecsülésének hangzik, de az a tapasztalatunk, hogy az alapszervezet a tagság számára vonzó, a vezetőség a tagság teljes támogatását élvezi. A Budapesti Ügyvédi Kamara 1970. évi ünnepi közgyűlésén a szocialista országok ügyvéd-delegációi, az igazságszolgáltatás és az ügyvédség neves vezetői, a budapesti ügyvédek széles plénuma előtt a Kamara Elnöksége kiemelkedő társadalmi munkájuk elismeréseként KISZ-tagjainkat, ügyvédjelölteket és fiatal ügyvédeket is pénzjutalomban, külföldi jutalomüdültetésben részesített.

A pártszervezet vezetőségének és a budapesti kamara elnökségének számos más formában megnyilvánuló támogatását is tapasztalhattuk. Példaként említem, hogy a már szóba került kulturális rendezvényeink fedezetét jelentős mértékben biztosítja, az 1969. évi ügyvédi-jogtanácsosi vizsgákon kitüntetéssel vizsgázott jelöltjeink megajándékozását tette lehetővé ez a támogatás. Amit hangsúlyozni kívánnék egyrészt az, hogy politikai továbbfejlődésünk érdekében is a kamara elnöksége és a pártvezetőség komoly lehetőségeket és a fiatalok érdekképviseletének biztosítása során az ügyvédi közéletben megfelelő helyet biztosított a KISZ-szervezet számára.

Célkitűzéseink közül kiemelhetőnek tartom a központi konferenciákon nem szereplő, a marxista filozófia és a szocializmus politikai gazdaságtanának tételeivel összefüggő vizsgatárgyak, az állam és jogelmélet, valamint a vállalati gazdálkodás joga tematikájának összeállítását, a Marxizmus—Leninizmus Esti Egyetemén a továbbtanulás kiszélesítését.

Működésünk támogatása és elismerése erkölcsileg kötelez. Bízunk abban, hogy KISZ-tagságunk további aktivizálódásával, munkánk hatékonyabbá tételével az ügyvédi közélet aktív részesévé, az ügyvédjelöltek és a fiatal ügyvédek hathatós politikai szervezőjévé és szakmai segítőjévé, az ügyvédséget irányító és vezető szervek célkitűzéseinek tényleges előmozdítójává válik ifjúsági szervezetünk.

XI.

Az ügyvédjelölti gyakorlat végén az ügyvédi-jogtanácsosi vizsga eredményes letételét követő ügyvédi bejegyzéssel új élethelyzet alakul ki. Döntő fordulat, jelentős minőségi változás áll be a tegnap még ügyvédjelölt életében, aminek lényege az önálló erkölcsi és anyagi felelősség, az önálló ügyvédi tevékenység megkezdése. A pályakezdés izgalmas perceinek is feloldója és az előrehaladás rugója a hivatástudat és pályánk szeretete.

Az ügyvédi-jogtanácsosi vizsgával a felkészülésnek csak egy, fontos, de nem kizárólagos és nem véglegesen lezárt szakasza fejeződött be. Az életviszonyok gyors változása, lüktető üteme a fiatal ügyvédtől új ismereteket igényel. Törvényszerűen következik a továbbképzés szükségessége. Meggyőződésünk az, hogy az ügyvédjelölteket az egyetem padjaiból hivatástudatuk vezette erre a pályára, s reméljük, hogy ma már a fiatalok körében nem élnek az anyagi lehetőségek korlátlanságát hirdető illúziók, vagy a szabad pálya látszólagos kötetlenségére alapozó hamis nézetek. Ezek a téves nézetek az ügyvédi életviszonyok ismeretének teljes hiányából származnak, jogszabályilag meghatározott szervezeti formák között nagy felelősség mellett, munka- és időigényesen, magas követelmények szerint díjazott ügyvédi tevékenység egyes elemeinek kiemelésén és eltorzításán alapulnak.

Az ügyvédjelöltek eredményei, működésük és becsületes helytállásuk optimizmusra jogosítanak fel.

TARTALOMJEGYZÉK

Előszó — — — — — — — — — — — — — — — — 5

DR. KÁRPÁTI LÁSZLÓ, az Országos Ügyvédi Tanács elnöke: A magyar ügyvédség 25 éve — — — — — — — — — 9

DR. EGRI GÉZA budapesti ügyvéd, a Budapesti Ügyvédi Kamara MSZMP-szervezetének titkára: A marxista jog- és államelmélet lenini öröksége és a magyar ügyvédség — — — 29

DR. FODOR GYULA, az Igazságügyminisztérium Ügyvédi Ügyek Csoportjának vezetője: A magyar ügyvédség fejlődése — — 45

DR. GÁRGYÁN TIBOR, a Budapesti Ügyvédi Kamara elnöke: Az ügyvédség szociális helyzete a múltban és ma — — — — 79

DR. UDVARDI MIKLÓS, az Országos Ügyvédi Tanács titkára: Az Országos Ügyvédi Tanács története, helye és szerepe a magyar ügyvédség életében — — — — — — — — — 93

DR. TAKÁTS ÁDÁM, az Országos Ügyvédi Tanács elnökhelyettese: A Nemzetközi Bűnügyi Védői Szimpozion — — — — — 129

DR. BOLGÁR GYÖRGY, az Országos Ügyvédi Tanács elnökhelyettese: 25 év a Budapesti Ügyvédi Kamara életében — — — 143

DR. BERECZKI LAJOS, a Békéscsabai Ügyvédi Kamara elnöke: A Békéscsabai Ügyvédi Kamara tegnap és ma — — — — 173

DR. FARAGÓ ENDRE, a Miskolci Ügyvédi Kamara elnöke: A borsodi ügyvédség a felszabadulás után — — — — — — — 181

DR. SZAPORNÉ DR. RÉV ERIKA, a budapesti II., XI. és XII. kerületi bíróság elnöke: A védelem szerepe a népbiztos-perben 191

DR. BENSE ISTVÁN budapesti ügyvéd: A gazdasági reform és az ügyvéd polgári jogi tevékenysége — — — — — — — — 207

DR. HABERMANN GUSZTÁV szegedi ügyvéd: A kötelező ügyvédi képviseletről — — — — — — — — — — — — — 217

DR. RUPP GYÖRGY budapesti ügyvéd, a Budapesti Ügyvédi Kamara KISZ-szervezetének titkára: Az ügyvédjelölt helyzete az ügyvédi munkaközösségben — — — — — — — — — 237

A MAGYAR ÜGYVÉDSÉG

JUBILEUMI ÉVKÖNYVE

1945 - 1970

ORSZÁGOS ÜGYVÉDI TANÁCS
1970.

A MAGYAR ÜGYVÉDSÉG JUBILEUMI ÉVKÖNYV

A 6584